

~~257449~~

490809

ACADEMIA ROMÂNĂ

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR

IV

PUBLICAT

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ION MUŞLEA

MONITORUL OFICIAL ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
BUCUREŞTI

1937

490809

ACADEMIA ROMÂNĂ

ANUARUL
ARHIVEI DE FOLKLOR

IV

PUBLICAT

DE

BCU Cluj - Central University Library Cluj

ION MUŞLEA

MONITORUL OFICIAL ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
BUCUREŞTI

1937

PENTRU ORICE INFORMAȚIE REFERITOARE LA ACEST ANUAR, A SE ADRESA
„ARHIVEI DE FOLKLOR A ACADEMIEI ROMÂNE“ SAU DIRECTORULUI EI, ION MUȘLEA,
CLUJ, STR. ELISABETA NR. 23 (MUZEUL LIMBEI ROMÂNE).

~~257/10~~

CUPRINSUL

	<u>PAG.</u>
SILVIU DRAGOMIR, Scriitorii raguzani și refrenul colindelor noastre .	5
D. ST. PETRUȚIU, «Mironosițele». O dramă religioasă din ținutul Săliștei	13
P. V. ȘTEFĂNUCĂ, Cercetări folklorice în Valea Nistrului-de-Jos ...	31
TIBERIU MORARIU, Contribuțiuni la aprinderea « focului viu » în Ar- deal, Maramureș și Bucovina	229 -
ION MUȘLEA, Materiale pentru cunoașterea răspândirii « focului viu » la Români	237
Bibliografia folklorului românesc pe anul 1935	243
Raport anual (1935—36)	263
RÉSUMÉ DES ARTICLES	265

SCRIITORII RAGUZANI ȘI REFRENUL COLINDELOR NOASTRE

Încă pe timpul când studiam literatura raguzană, în liceul sârbesc din Novi Sad, am remarcat în « Dubravka », celebra poemă pastorală dramatizată de Gundulić, refrenul *Hoja, Lero, Dolerije*, care seamănă așa de mult cu refrenul colindelor noastre. Observațiunile mele le-am expus la o ședință a societății etnografice din Cluj, care se constituise îndată după întemeierea universității românești. În 1923 unul din redactorii revistei « *Nastavni Vjesnik* », din Zagreb, d-l Dr. M. Gavazzi, a închinat un articol spre a dovedi apropierea sau mai bine zis identitatea celor două refrenuri ¹⁾. Nici argumentația și nici concluziile, la care a ajuns d-sa, nu au fost comentate și utilizate de învățații noștri. Totuși, ele pot interesa în mare măsură pe cercetătorii enigmaticului refren. De aceea le dau în cele următoare, completând materialul documentar din autorii raguzani, la care face trimitere învățatul croat și adăugind o seamă de observațiuni, ce ni se par necesare.

Refrenul amintit se întâmpină la poeții raguzani *Zlatarić* (sfârșitul sec. XVI) *Gundulić* și *Palmotić* (ambii din sec. XVII).

Reproducând versurile lui *Zlatarić*:

Zovuc̃ Pana, Hoja, Lero, Doleriju
i babu od zlata

pe care autorul însuși le traduce în italienește astfel:

chiamando e Pane e Pale e Priapo e Pomona
ed Ecate notturna

vom adăuga îndată explicația Dicționarului Academiei croate: « *Dolerija*, cuvânt neclar. Se pare că cuvintele *hoja, lero, dolerije* ²⁾ s'au cântat ca refren pe lângă o poezie populară, de unde le-au luat scriitorii raguzani din sec. XVI și XVII, înțelegându-le ca nume de persoane din mitologia slavă ».

¹⁾ *Nastavni Vjesnik*, Zagreb 1923, kn. XXXI sv. 6—7, pp. 224—27.

²⁾ *hoja, lero, dolerije* scrise cu alfabetul croat trebuie citite: *hoia, lero, dolerije*. Despre *Hoja*, Dicț. Acad. croate arată, că e de genul feminin (conf. ital. *Pale*, lat. *Pales*).

Același Dicționar ne explică: « *Léro*, în refrenuri, poate cuvânt fără înțeles. La scriitorii raguzani se concepe drept zeu din mitologia slavă. Se pare că în cele mai vechi exemple corespunde lat. Priapus; mai târziu, nu știm, care zeu e înțeles. La Gundulić e o zeitate pastorală: deci ne putem gândi la grec. *Πάν* sau la zeul dragostei "*Ερως* ».

De fapt, la Gundulić se găsesc versurile:

Ah Lero Lerijane,
Veliki Bože naš.

(Ah, Ler, Lerieane,
D-zeu mare al nostru).

Iar la G. Palmotić:

Doleriju i Lerijana
za tujem uzeh zaklińat:
nam protivnijeh ovijeh strana
da mi budu čes kazati

(Pe Doleria și Leria
prinsei apoi a-i conjura:
pe dușmanii acestor țări
să mi-i spună de îndată).

Răsfoind *Dubravka* lui Gundulić, mai spicuim următoarele versuri:

Kad moj slatki glas začina
kako slavic, kî se izvija,
na ņj doteku iz planinâ
Hoja, Lero, Dolerija.

(Când glasul meu dulce începe
ca privighetoarea ce se întrece,
aleargă din munți
Hoja, Lero, Dolerije).

Ali vidim, što nekada
bog nam Lero prorokova,
promenila da je sada
vilam ures Dubrava ova.

(Dar văd ceea ce odinioară
ne-a prorocit zeul Lero,
că de-acum le-a schimbat
destinul zinelor, Dubrava asta).

Nu hod'mo i mi, gdi svi hode
 od najljepšich čuti vjeru,
 na dan ovi od slobode
 Zahvaliti bogu Leru.

(Dar aidem și noi, unde toți se duc
 ca să ascultăm credința dela cei
 mai frumoși
 în această zi de libertate
 să mulțumim zeului Ler).

I redovnik bješe tima
 u Lerovu crkvu uljezô.

(Și dregătorul într'aceea
 intră în biserica lui Ler).

Svetilište on najprije
 po običaji davnoj čini,
 Hoja, Lero, Dolerije
 vapijaše vas puk ini.

(Mai întâi un altar
 făcu după vechea datină,
 Hoia, Lero, Dolerie
 strigă tot poporul).

Na ovo čudo vas puk stoja
 kô zapañen ter ne prista
 Dolerija, Lero i Hoja
 zvat na pomoć segaj mésta.

(La această minune se opri tot
 [poporul
 ca țintuit, căci nu se învoi
 pe Doleriia, Lero și Hoia
 să-i chieame în ajutor în acest loc).

Corul satirilor cântă versuri, care au ca refren:

da se ije, da se pije
 Hoja, Lero, Dolerije

(să mâncăm, să bem,
 Hoia, Lero, Dolerije).

Asemenea versuri spune și un Gorštak (Silvanus) cu refrenul:

na pir, na pir, da se ije
Hoja, Lero, Dolerije!

(la ospăț, la ospăț, ca să mâncăm,
Hoia, Lero, Dolerije!)

apoi un lup și un sălbatec, personaje din drama pastorală:

da se uživa, igra i smije
Hoja, Lero, Dolerije!

(ca să ne petrecem, să jucăm și să
[râdem
Hoja, Lero, Dolerije).

Gundulić invită, în fine, și în drama sa *Ariadna*:

Hoja, Lero, Dolerije,
na kletvu vas zovem doli

(Hoja, Lero, Dolerije,
Vă chiem jos la jurământ).

D-l Gavazzi mai adaugă la aceste și versurile lui Palmotić:

Dolerije, Hoje i Lera
tad pomrča stara slava

(a Doleriei, Hoiei și Lerului
veche glorie atunci se întuneacă),

cum și versurile din poezia atribuită lui Petru Contisti (sec. XVIII):

Hoja, Lero, Dolerije,
Vajmeh, Silerijaen!

în care vajmeh este o interjecțiune, iar Silerijaen, tot un cuvânt necunoscut, ca și Ler, dar, evident, în strânsă legătură cu acesta. El se întâlnește și într'unul din proverbele culese de Daničić:

Hoja bez razbora, a Silerijan bez srama (razloga)
(Hoia fără socoteală, iar Silerijan fără rușine (minte).

Daničić mai are în colecția sa două proverbe, ce ne interesează:

1. Teško ti je Lera i Hoju na kletve prizivat
(Ți-e greu să chiemi la jurământ pe Ler și pe Hoia).
2. Pomozi se, reče Lero, i ja ću te pomoć.
(Ajută-te, zise Lero, și eu te voi ajuta)¹).

În temeiul acestui material Gavazzi crede firesc și logic a considera refrenul drept element de poezie populară cu caracter liric. Analizând, apoi, părțile lui componente, le desparte în felul următor: *hoja, ler-o, do-ler-ije*, din care se vede mai clar repețirea cuvântului *ler*, fenomen ce se întâmpină adeseori în refrenurile poeziei populare. Acest *Ler* însă se reduce la bine cunoscutul refren al colindelor românești. G. îl cunoaște din Dicționarul lui Tiktin și dintr'o lucrare a învățatului rus A. N. Veselovskij, care, ambii, întrebuintează și pe G. D. Teodorescu. În chipul acesta ajunge la concluzia, că izvorul din care s'a împrumutat poezia populară cunoscută de scriitorii raguzani, l-au format refrenurile colindelor românești.

Argumente de ordin filologic și etnografic confirmă că împrumutul s'a făcut dela Români.

Refrenul *oi ler oi d'ai ler oi* din colindele noastre posedă toate consoanțele, o mare parte din vocale și, ceea ce e mai important, aceeași ordine în succesiunea singuraticelor componente din refrenul raguzan. Această asemănare în trăsăturile de căpetenie și cele mai caracteristice face de prisos justificarea trecerii amănuntelor fonetice. De altfel, la împrumuturile dintr'un idiom în altul creațiunile populare de genul acesta, de obicei, nu țin seamă de regulele fonetice.

Dar nici din punct de vedere etnografic nu se opune nimic pentru a fixa împrumutul românesc. «Așezați din timpuri îndepărtate în diferite ținuturi ale Peninsulei Balcanice alături de populația slavă și mutându-se foarte adeseori dintr'un ținut în altul, fie în chip nomad, fie cu forța, Românii ne-au lăsat numeroase urme și în comoara lexicală, și în folklor și în istorie. Ele se remarcă mai puternic în păstoritul poporului nostru (spre pildă în numărarea românească a oilor la ciobanii din munții dinarici), în denumirile: urda, laia, turma, catun, frula, etc., în onomastică (d. ex. Draculici, Radulovici, Banianin, etc.) și în amintirea despre ei, vie încă sau dispărută nu de mult în Istria (Cicii), Vrbnik, și în Dalmația de Nord (Morlaci), făcând abstracție de aceia, ai căror descendenți trăiesc și azi în regiunile răsăritene ale Peninsulei Balcanice (așa Țințării în Sârbia)». După această constatare, Gavazzi arată că pe teritoriul raguzan chiar și

¹) Dr. Milovan Gavazzi, în articolul citat, p. 224, dă toate trimiterile, care se găsesc și în Dicț. Acad. croate, la cuvintele respective.

în împrejurimile lui se găsea populație românească ce se îndeletnicea cu păstoritul. Probele aduse se întemeiază pe cercetările lui Jireček despre Vlahi și Maurovlahi. Toți acești Români s'au slavizat în cursul timpului, totuși, atât în vieța, cât și în graiul lor, au mai rămas urme de românism, unele păstrate până în zilele noastre. La acestea aparțin și refrenele din colinde, care trebuie considerate drept mărturie despre ei, mai ales în epoca, în care apar mențiunile literare.

Astfel, trebuie înlăturată părerea, că « Hoja, lero, dolerije » ar reprezenta vechi divinități slave, deși scriitorii raguzani din sec. XVI și poate și cei de mai târziu le socoteau într'adevăr ca atare. Această credință, s'ar putea admite, că exista și în masele largi ale poporului din acea epocă. Gavazzi arată că și alte refrenuri din poezia populară serbo-croată, devenind neînțelese, au avut aceeași evoluție, concepute fiind de popor fie ca nume, fie ca închipuiri despre persoane mai mult sau mai puțin precise, demonice sau în legătură cu ritul religios (de ex. Lado, Ljeljo, Dodole).

Expunerile învățatului croat sunt destul de concludente. Rămâne numai ca folkloriștii și filologii noștri să-și spună și ei cuvântul. Cei dintâi vor avea să cerceteze, dacă despărțirea în trei elemente componente ale refrenului raguzan se poate justifica și cu formele vechi ale refrenului românesc. Apoi, vor trebui să lămurească, dacă refrenul împrumutat dela Români are un caracter religios sau pastoral. De rezultatul acestor cercetări depinde, în mare parte, atitudinea ce o va lua filologul atât în ce privește trecerea refrenului din limba română în cea serbo-croată, cât și în ce privește explicarea a însăși originii acestui refren¹⁾.

Din materialul păstrat la scriitorii raguzani pare neîndoelnic, că împrumutul s'a făcut din poezia pastorală. În deosebi Gundulić consideră refrenul intim legat de vieța păstorilor, pe care îi înfățișează în poemele sale cu oarecare tendință de-a imita idilele pastorale din literatura clasică și totuși cu obiceiurile, pe care le-a observat la cei din împrejurimile Raguzei. Într'adevăr, în apropierea imediată a orașului, pe muntele Sf. Sergiu, Anonimul raguzan cunoaște, în sec. XV, populația românească, iar în munții situați în spatele litoralului canalitan, se pomenesc, din secolul XIV, o mulțime de cătune de Vlahi²⁾. Populația românească de aici se îndeletnicea exclusiv cu păstoritul, chiar și « turmarii », care transportau sarea în interiorul peninsulei se recrutau din aceleași cătune de păstori. Dar ei s'au slavizat în curând, după ce au ajuns în raza de influență a Raguzei. Niciunul

¹⁾ Intre Vlahii dăruți de Ștefan Dușan mănăstirei sfinților arhangheli Gavril și Mihail din Prizren se găsește unul cu numele *Lerka*. Dicționarul Acad. croate îl aduce în legătură cu *ler*. Tot aici, Budmani P. își exprimă părerea, că *léro* = *copil vagabond* nume de ocară pentru copii sau tineri (într'o poezie raguzană modernă: *Mučī, muči, grdi lero*!) poate fi adus în legătură și cu *Léro* din refrenul cunoscut.

²⁾ *Vlahii și Morlaci*, studiul subsemnatului, apărut la Cluj, în 1924, pp. 1—2.

din cei pomeniți în sec. XIV nu mai are nume românesc. În tot cazul, încă din sec. XV ei nu mai vorbeau românește. În răstimp ce procesul de asimilare luase început au venit însă și alte roiuri de populație românească, refugiată din ținuturile cucerite de Turci, care și ele s'au slavizat în curând în așa măsură, că, exceptând numele, n'a mai rămas nicio urmă după ei. Cântecul pastoral au încetat astfel de-a se mai cânta românește (cam în jurul anului 1400). Ele se vor mai fi recitat la anume prilejuri, ca apoi cu încetul să dispară de tot, lăsând în gura urmașilor slavizați doar refrenul vechiu petrificat și devenit acum de neînțeles. Așa l-au găsit, limitat numai pe teritoriul acestui oraș, scriitorii raguzani, după ce s'au strecurat aproape două veacuri, l-au cules și l-au întrebuințat, spre a da poeziei lor caracterul neaoș pastoral.

Istoricul care culege aceste resturi de vieață românească de mult stinsă, se crede dator să mai adauge observația, că populația românească din împrejurimile Raguzei s'a așezat acolo, probabil, între sec. X—XII, venind din regiunea Drinei și a muntelui Rudnik, pe văile râurilor Lim, Tara și Piva, pe unde a lăsat numeroase urme de romanitate. Așezările de aici sunt, evident, rezultate dintr'o lentă expansiune păstorească. Ele se deosebesc de celălalt val de migrațiune, care pornind dintr'un ținut situat ceva mai la Nord, din jurul muntelui Vlašić, a trecut prin inima Bosniei, fără să lase urme prea numeroase, dar salvând o populație, care ajunsă pe litoralul dalmatin, a vorbit încă mult timp românește și a păstrat în dialectul istrian mărturia originii sale. Aceasta mă face să cred, că așezările românești de pe litoralul din nordul Dalmației au fost duse acolo în aceeași epocă, adică în sec. X—XII, în pâlcuri mai mari însă și sub o conducere, care a avut o țintă precisă.

SILVIU DRAGOMIR

«MIRONOSIȚELE»

O DRAMĂ RELIGIOASĂ DIN ȚINUTUL SĂLIȘTEI

Dintre obiceiurile cu caracter vădit de «spectacol», care să prezinte desfășurarea unui fir de acțiune dramatică, folklorul românesc nu cunoaște, propriu zis, decât «jocul» irozilor și al vicleimului.

Gaster, vorbind despre aceste rudimente de teatru popular, amintea ¹⁾ și de «colinda» Paștilor publicată de Petru Băncilă ²⁾, ca de «unicul text ce-l cunoaștem până acum de un «mystère de la passion», care după aserțiunea autorului se obișnuiește pe alocurea în Transilvania» ³⁾.

Confirmarea existenței în popor a unui asemenea «mister pascal», ținutul sau satul unde s'ar obișnui reprezentarea lui, au rămas până acum cu desăvârșire necunoscute. În cele ce urmează vom da câteva lămuriri asupra acestui obicei.

Textul publicat de P. Băncilă și intitulat de el «Învierea lui Hristos», piesă într'un act cu cântece, este un fragment, «îndreptat» pe alocurea ⁴⁾, dintr'un fel de poem dramatic popular, cunoscut în ținutul Săliștei sub numele de «Mironosițele», iar obiceiul de a-l reprezenta în zilele Paștilor, «de a se face (fetele) Mironosițe» (după cum la Crăciun băieții «se fac crai», adică irozii) a fost îndătinat până la războiul în satele Galeș și Rod din plasa Săliște (jud. Sibiu). Astăzi obiceiul mai trăește numai în Rod ⁵⁾.

Informatoarele noastre din Galeș, femei mai bătrâne, care în copilăria lor participaseră la reprezentarea acestui joc sfânt, atribue părăsirea acestui obicei faptului că acum «s'o schimonosit lumea..., o slăbit credința».

¹⁾ M. GASTER, *Literatura populară română*. București, 1882, p. 495.

²⁾ PETRU BĂNCILĂ, *Colindele Crăciunului și ale Paștilor*. Sibiu, 1875.

³⁾ Cf. și SZ. SULICĂ, capitolul asupra istoricului teatrului românesc, publicat în enciclopedia unghurească: NÉMETH ANTAL, *Szinházi Enciklopédia*. Budapest 1930, p. 741.

⁴⁾ Îndreptări ca: «Ține în mână argint,
Să am la tine credit».

⁵⁾ Am asistat în anul 1935 la un asemenea spectacol, jucat în Galeș de către mironosițele din Rod. Grupul mironosițelor obișnuiește să colinde satele din jur, întocmai ca și irozii la Crăciun.

Această observație nu e lipsită de temei. Căci, spre deosebire de jocul mai laic al Irozilor, obiceiul Mironosițelor e un obicei vădit religios, un adevărat joc sfânt popular, pe care sătenii îl țin în mare cinste și participă cu deosebită evlavie la reprezentarea lui. Vieța religioasă specifică a satului Galeș a favorizat apariția unei asemenea manifestațiuni. Slăbirea acestei vieți a atras după sine pierderea obiceiului.

Poemul dramatic « Mironosițele » e un joc similar misterelor medievale apusene, cunoscutelor « Osterpiele ». Asemănarea cu « pasiunile » apusene: « Die Marien am Grabe » sau « Marienklage », ar determina pe oricine să creadă că avem de a face cu un bizar produs de import. Trebuie să anticipăm însă că apariția acestui joc este o creație pur locală, aparținând regiunii Săliște.

Ca și misterele amintite, jocul Mironosițelor înfățișează câteva momente în legătură cu Paștile și învierea lui Cristos. Se pot distinge două părți ale poemei: cea dintâi, mai sumbră și melodramatică, exprimă durerea Fecioarei Maria și tânguirea Mironosițelor la mormântul sfânt, iar partea a doua bucuria învierii. Partea întâia e un fel de dramatizare a prohodului. Se pot recunoaște ușor motive din prohod, versificate și amplificate:

«Oh ! măguri și dealurilor	Toate cu mine jeliți
Și mulțimea oamenilor,	Maica cea mult obidită,
Plângeți și vă tânguți	A Domnului vostru numită ».

Personajele care intervin în cursul desfășurării jocului sunt: Fecioara Maria, cu mironosițele Maria Magdalena, Ioana, Susana și Cleopa. Apoi Îngerul, Isus Cristos, sutașul Loghin, apostolul Petru și Arhiereul.

Poemul e scris în versuri populare, începe cu o închinare către ascultători și sfârșește prin o « orăție » (ca și la irozi).

Ațiunea sumară a poemului se rezumă la următoarele momente: plecarea Mironosițelor la mormânt, ca să ungă cu miresme trupul lui Cristos; tânguirea Mironosițelor și desnădejdea îndureratei Fecioare; sosirea la mormânt, uimirea Mironosițelor văzând pecețile rupte și dispariția « strajei lui Pilat », neliniștea și teama că cineva a furat trupul Domnului — partea cea mai extinsă a piesei —, apoi apariția Îngerului care vestește împlinirea proociei; apariția lui Isus sub chipul grădinarului; recunoașterea lui de către Magdalena; întâlnirea lui Isus cu celelalte Mironosițe; întâlnirea Mironosițelor cu apostolul Petru (îndoiala lui Petru); sutașul vestește Arhiereului minunea Învierii, acesta caută să-l ademenască cu bani, ca să ascundă adevărul și să spună că ucenicii l-au furat peste noapte; Petru se întâlnește din nou cu Mironosițele și se convinge de cele întâmplare, bucurându-se și veselindu-se cu toții. Finalul îl constituie « orăția », adresată creștinilor ascultători.

Reprezentarea acestui poem are loc în zilele de Paști, după terminarea liturghiei, în biserică sau în fața bisericii (când e vreme frumoasă), apoi grupul Mironosițelor pornește prin sat, pe la casele credincioșilor. Chiar și când ele joacă în alt sat, întâi joacă la biserică și numai după aceea prin sat. Grupul durează cel puțin cele trei zile de Paști, în care timp colindă și prin satele mai apropiate. Pe vremuri, Mironosițele din Galeș obișnuiau să umble prin sate până la Ispas. În fiecare duminică din acest interval plecau prin satele din jur, unde erau primite cu deosebită căldură. Spre deosebire de cele din Rod, care se mărgineau numai la cercetarea satelor Poiana, Tilișca, Vale, Sibiel, Apoldul-Mic (anul trecut au fost, în cele trei zile de Paști, în Poiană de două ori ¹⁾), Jina, Tilișca, Galeș, Săliște, Vale și Sibiel), cele din Galeș mergeau mai departe, în satele « dela câmp » (dela Săliște spre Blaj). Se pare că un motiv economic determina umblarea pe « la câmp »: primeau dela credincioși « bucate ». Una din cântărețele din grupul dela 1895, ține minte că în acel an « au umblat » în 22 de sate; își mai amintea de Apoldul-Mic, Miercurea, Cunța, Ungurei, Răhău, Cut, Vingard, Drașov, Blaj (unde a cântat în prezența mitropolitului). În spre Sibiu au ajuns până la Poplaca și Rășinari.

Grupul Mironosițelor e format din fete și băieți de 12—14, cel mult 15 ani, care « pot să poarte glasul ». Dela o informatoare deținem următoarea observație: « Cântăreții trebuie să fie copii nevinovați... cum o să facă un om păcătos pe Isus »? În timpul jocului, cântăreții sunt așezați pe două rânduri, față 'n față, de o parte fetele, de cealaltă băieții. La mijloc, pe un scaun, se așează « săcriiul » (o lădiță în formă de sicriu), care simbolizează mormântul Domnului. În acesta se pun flori, o lumânare și o cruce.

Mișcarea, deplasarea interpreților în timpul jocului, se reduce la unul sau doi pași, făcuți în spre cel căruia se adresează sau spre mormânt (mișcări individuale, Îngerul, Sutașul, Isus, sau colective, ale Mironosițelor). De altfel și ca gest, mimică și interpretare, totul e foarte puțin teatral. Totul e simplificat, schematizat ca și în jocul irozilor. Versurile sunt recitate aproape monoton, în gamă minoră, ceea ce produce o impresie profundă în asistență.

La Rod, Mironosițele sunt îmbrăcate în fustă și bluză neagră, pe cap poartă o basma tot neagră, legată subt bărbie, iar celelalte două colțuri atârând pe umeri. Au aspectul unor călugărițe. Băieții sunt îmbrăcați « românește », adică în portul satului, având doar pe cap coifuri de carton împodobite cu hârtie de diferite colori. Sunt aceleași coifuri pe care le poartă irozii la Crăciun. Sutașul poartă sabie de lemn, iar Isus un « prapor » mic, alb, pe care e lipită o litografie care reprezintă scena Învierii. Costumele Mironosițelor din Galeș — care se mai păstrează și astăzi — sunt

¹⁾ În prima și a doua zi de Paști.

făcute anume, căutând să imite îmbrăcămintea personajelor biblice, cunoscute în iconografie, costume de diferite colori. Toate Mironosițele purtau iie, pieptar și fustă albă (portul satului), iar pe cap o basma mare, care le acoperea capul și bustul (vezi planșa). Numai Fecioara Maria purta basma neagră, celelalte de culoare verde (Salomia), roz (Ioana), vânăt (Susana), cafeniu închis (Magdalena). Pe cap mai purtau, în chip de aureolă, un carton aurit. În mână, fiecare Mironosiță ținea câte o cană («căncean») pentru mirezme. Băieții aveau, de asemenea, haine confecționate anume: Sutașul era îmbrăcat în bluză roșie și pantaloni vineți, pe cap un coif de jandarm ungar, în mână ținea o sulită de lemn. Îngerul și Isus în haine lungi albe, pe umeri o basma albă, pe cap având un fel de potcap de carton. La fel erau îmbrăcați Arhiereul și apostolul Petru.

Recitarea versurilor e întreruptă de refrene de cor, care intervin foarte des în timpul jocului. Refrenele sunt cântate pe trei feluri de melodii simple: două din ele sunt aceleași și în Rod ca și în Galeș — de remarcat faptul bizar că în Galeș, în corul introductiv este folosită melodia imnului austriac «Doamne ține și protege», fapt care ușor ar putea trezi bănuiele asupra provenienței obiceiului (explicația ar putea fi necesitatea unei melodii maiestose).

La întâmpinarea noastră că obiceiul e «papistășesc», o informatoare din Galeș ne-a răspuns foarte convinsă: «Da de unde, e obicei romănesc — ortodox, cum am zice». Cei din Rod atribue obiceiului vechime de dătină («așa l-am pomenit din moși strămoși») și-l consideră ca ceva specific numai satului lor, susținând că Găleşenii l-au împrumutat dela ei.

Cercetările noastre au ajuns la următoarele concluzii privitoare la apariția acestui obicei: pentru întâia oară s'a ivit la Săliște, în 1853 și s'a jucat regulat până pe la 1865. Cam în aceeași epocă a fost împrumutat de Găleşeni, care l-au reprezentat aproape an de an până la războiul mondial. Între 1861—62 a fost adoptat și de Rodeni, care îl joacă și astăzi (1936).

Alt ținut în care e foarte cunoscut acest obicei, este plasa Teiuș. Notarul Acilenescu, originar din Galeș, l-a împământenit, înainte cu vreo 50—60 de ani, în satul Cetea. Și Mironosițele din Cetea obișnuiau să colinde satele din jur, ajungând câte odată chiar până la Abrud. Unul dintre satele care l-a adoptat și îl menține și astăzi este Geomalul (jud. Alba).

Pentru noi, acest poem popular constituie un fenomen de creație recentă, care exemplifică teoria procesului individualist de creație populară, pe care, apoi, colectivitatea și-o însușește.

Se susține că mai ales creațiile de natură religioasă sunt de origină cultă, propagate și adoptate de popor¹⁾. Și în cazul nostru avem de-a

¹⁾ AL. ROSETTI, *Colindele religioase la Români*. Analele Acad. Rom. Seria II. Tom. XL.

Grupul « Mironosițelor » din Gales în anul 1895

Sus, de la stânga la dreapta: Arhierul, Sutașul, Îngerul, Isus.

Jos, de la stânga la dreapta: Salomia, Maria Magdalena, Fecioara Maria, Ioana și Susana. (Țăranul din stânga: instructorul și conducătorul grupului; cel din dreapta: carăușul).

face cu un *autor*, care a iscodit « verșurile », numai că acest autor nu este un « instruit », ci un sătean mai dotat și mai capabil în mânuirea versului și anume Picu Procopiu Pêtruț din Săliște (informatoarele din Galeș bănuiesc că « verșurile Mironosițelor trebuie să le fi scociorit Picu... , ăla era mai [aproape] proroc »).

Despre acest scriitor popular a scris d-l O. Ghibu, dând ample informații bio-bibliografice ¹⁾.

Picu Pêtruț a trăit dela 1818 până la 1873. În întreaga lui viață a ocupat o funcție bisericească foarte modestă; timp de 44 de ani a fost crâsnic la biserica cea mare din Săliște. A dus o viață de schivnic, cu preocupări exclusiv religioase, desvoltând o activitate fenomenală pe terenul literaturii populare. A scris peste 50 de volume de « stihuri » religioase sau « verșuri », cum le zice poporul, parte originale, parte copii de pe cărți mai vechi. Unele volume atingeau cifra de 1500 de pagini. Toate erau scrise de mâna lui, cu frumoase litere chirilice și împodobite cu ilustrații și chenare făcute tot de el.

Multe din aceste versuri având și melodie proprie, au pătruns în patrimoniu popular, având o circulație intensă mai ales în Ardeal ²⁾. Una din voluminoasele lui colecții de versuri se găsește astăzi în Biblioteca Academiei Române ³⁾.

Picu Pêtruț este și autorul dramei cu care ne-am ocupat mai sus. S'ar putea pune întrebarea dacă Picu Pêtruț n'a cunoscut cumva vreun model străin? Dat fiind că asemenea jocuri nu sunt cunoscute la Ungurii și Sașii din Ardeal, și mai ales în ținutul Sibiului, apoi luând în considerare și faptul că Picu nu era un om umblat, este aproape exclusă posibilitatea să fi văzut undeva asemenea reprezentații.

Credem însă că irozii, cu care prezintă analogii frapante, l-au îndemnat la alcătuirea poemului. Apropierea cu jocul dela Crăciun apare evidentă, în afară de asemănările de formă, amintite până acum — chiar la început:

« Să mergem, să sârguim,	Și să I ne închinăm.
Ca și magii să grăbim,	Și să-I ducem lui miruri
La mormânt să alergăm	Acum, în loc de daruri ».

¹⁾ O. GHIBU, *Scrîtorul-ascet: Picu Procopie Pêtruț din Săliște*, în *Telegraful Român*, 1905, N-rii 80 și urm.

²⁾ Vezi în N. I. DUMITRAȘCU, *Carte de stea și colinde*. București 1935 — « Versul Floriilor » (p. 94) și toate cântecele religioase în legătură cu Patimile, culese de pe Târnavă; în special cele dela p. 95 și 97, care sunt fragmente aidoma din această dramă.

³⁾ ION BIANU, necunoscând — probabil — informațiile d-lui O. Ghibu, a atribuit greșit acest manuscris lui Teodor Mile Dascălul. (I. BIANU, *Un versuitor sătesc necunoscut dela Săliște din Ardeal pe la 1830—50*, în *Almanahul Graficei Române* 1929, p. 32, și *O mare lucrare necunoscută de literatură și artă religioasă românească din anii 1847—1850*, în « *Omagiul lui P. Gârboviceanu* ». București 1929, p. 31).

Izvoarele pe care le-a folosit la compunerea acestei drame sunt — după cum notează însuși autorul în foaia de titlu a manuscrisului — cântările bisericești din Sâmbăta cea Mare, stihirile Învierii ale lui Ioan Damaschin și ale lui Anatole și din Sf. Scriptură.

În afară de această mărturisire, autorul a ținut să mai însemneze în notele marginale ale manuscrisului, în dreptul fiecărui pasaj, cântarea bisericească pe care a folosit-o ca izvor.

Textul folosit la reprezentare pe care-l publicăm mai jos, după o copie din 1902, prezintă, față de cel original¹⁾, câteva omisiuni. Din cele șapte mironosițe câte figurează în textul original, lipsesc trei: Maria, sora lui Lazăr, Marta și Maria Cleopa. Textul rolurilor lor fiind foarte redus, de asemenea a fost în parte omis sau trecut celorlalte. De asemenea a fost omis rolul — de altfel numai de figurant — al apostolului Ioan.

Mai importantă este înlăturarea unei scene întregi, care n'a fost niciodată jucată: întâlnirea lui Isus cu Luca și Cleopa.

D. ST. PETRUȚIU

BCJ Cluj - Central University Library Cluj

¹⁾ Datat 1852 (proprietatea d-lui Prof. Ion Lupăș).

« MIRONOSIȚELE »

adică întrebări și răspunsuri ale Domnului Isus Hristos și ale Fecioarei Maria și Ingerul și ale Mironosițelor: Maria Magdalena, Salomia, Ioana, Susana, apoi Loghin sutașul și Arhiereul și apostolul Petru.

Întâiu intră în casă

INGERUL

și zice:

Cinstiți creștini prea iubiți,
Poftiți ca să ne primiți?
La Dumneavoastră venim,
Să vă propovăduim
Cuvinte de înviere
Să vă facem mângâiere.

Că mărirea lui Hristos,
Ca un soare luminos,
Preste tine au strălucit,
Minunat și prea slăvit.
Saltă acum Sion voios,
Glăsuiește mângâios.
Iar tu curată ce ești,
Maica luminii cerești,
Veselește-te curat
De-al tău fiu ce-au înviat.

Apoi cântă cu toții intrând în casă:

VERS:

Hristos au înviat din morți
Cu sine sculând pre toți.
Cu moartea pre moarte călcând,
Tuturor viață dând.
Îngerul au alergat
Și Fecioarei au strigat:
O! Tu cea plină de dar,
Nu te întrista cu amar.
Bucurie îți vestesc,
Bucură-te! îți grăiesc.
Că fiul tău cel prea sfânt
Au înviat din mormânt
Și pre morți i-au ridicat,
Izbăvindu-i din păcat.
Acum să ne veselim,
Noule Ierusalim,

*Apoi mironosițele mergând către mormânt
grăiesc una către alta în astfel:*

IOANA

grăiește:

Surorilor, ascultați,
Mie un răspuns să-mi dați
Cine ne va răsturna
Deasupra gropii piatra?

MARIA MAGDALENA

răspunde:

Oh și cât este de mare
N'o vom putea mi se pare
Luarea acoperișului
Deasupra mormântului.

SALOMIA:

Oh, tare ne spăimântăm,
Totuși, veniți să vedem.

MARIA MAGDALENA:

Veniți de grab să alergăm,
Sfântul mormânt să-l vedem
Și pre dulcele Isus
Care în groapă s'au pus

SUSANA

grăiește cu jale:

Oh, prietenelor veniți,
Cu miresme sârguiți
Să ungem evlavios
Trupul Domnului Hristos.
Trupul cel izbăvitor,
De viață purtător;
Trupul ce este 'ngropat,
Carele au înviat
Pre Adam ce au căzut
Din binele ce au avut,
Care acum — mort fiind —
Zace pus în nou mormânt.

FECIOARA MARIA

zice plângând:

Oh, măguri și dealurilor
Și mulțimea oamenilor!
Plângeți și vă tânguți
Toate cu mine jeliți
Maica cea mult obidită,
A Domnului vostru numită.

SUSANA:

Să mergem să sârguim,
Ca și Magii să grăbim,
La mormânt să alergăm
Și să i ne închinăm
Și să-i ducem lui miruri
Acuma, în loc de daruri.
Cel ce nu este culcat,
Cu scutece înfășat,
Ci în jolgiu înfășurat
Și în mormânt îngropat.
Și din inimă să plângem
Și strigând așa să zicem:

O, stăpâne cel prea sfânt,
Înviază din mormânt.
Cel ce dai înviere
La căzuți — și mângăiere.

FECIOARA MARIA

*către celelalte Mironosițe grăiește
plângând:*

Plângeți cu mine jeliți
Și amar vă tânguți,
Că dulce Lumina mea
Carele vă mângăia
Al vostru Învățător
Și al lumii mântuitor
Ca un mort fără suflare
S'au dat acum spre îngropare.

IOANA

cu mirare:

Oare este între cei morți
Cel ce-au înviat pre toți,
Al nostru izbăvitor
Și bunul mântuitor?
Oare Dumnezeu cel veșnic,
Împăratul cel puternic
Prea dulcele nostru Isus,
Acum în groapă au apus.
Oare stăpânul cel tare
Și soarele cel mai mare
Este ascuns în pământ
În întunecos mormânt?
Au cum ne-au spus lumnat
Din mormânt au înviat?

FECIOARA MARIA

plângând:

De acuma oh, vai mie,
Nici odată bucurie
Nu s'a mai lipi de mine.
Ci voi fi tot în suspine
Că dulcea mea bucurie
Și a lumii veselie,

Și lumina mea Isus
În mormânt nou au apus
Dară nu-l voiu părăsi,
Ci aici cu el voiu muri
Cu el mă voiu îngropa,
Și singur nu-l voiu lăsa.

MARIA MAGDALENA

zice:

Ce e această vedere
Străină și cu durere?
Isus a Tatălui rază,
Cel ce morții înviază,
Cum în mormânt locuște
Cu morții se socotește?

FECIOARA MARIA

plângând zice:

Prea iubite fiul meu
Și bunule Dumnezeu,
Cel ce faci ori ce voiești
Și din dureri izbăvești,
Primește-mă acum pre mine,
Făcătorule de bine,
Ca să mă pogor stăpâne
Și să merg în iad cu tine
Că nu pot răbda să trăesc,
Lumina mea cea prea dulce,
Care au murit pre cruce.

MARIA MAGDALENA

zice:

Ce mirezme voiu aduce
Celui ce-au murit pre cruce,
Carele m'au izbăvit
De reaua împuțiciune,
De a dracilor mulțime?
Ce suspin voiu suspina,
Ce lacrimă voiu vărsa
Celui ce au premenit
De lacrimi au izbăvit
Și din blestemul ce avea
Pre Eva, strămoașa mea?

FECIOARA MARIA

zice cu jale:

Taină înstrăinată,
Slăvită și înfricoșată!
Văz eu, fiul meu cel sfânt,
Cum te-ai pus în prost mormânt.
Cel ce cu al tău cuvânt
Scoli pre cei morți din mormânt.

Apoi cântăm vers cu gl. 5:

O, ce zile luminoase!
O, ce Paști mari și frumoase!
O, și ce zile vestite,
O, Paști nouă și sfințite!

FECIOARA MARIA

plângând zice:

O, fiule și cuvinte,
O, Dumnezeule sfinte!
O multa mea bucurie
Și nespasă veselie!
Cum voiu răbda de întristare
Cea de trei zile îngropare?
Mi se rupe inima
Ca unei maici d'aceasta.

Apoi, iar cântăm vers:

Paștile izbăvitorul,
Hristos răscumpărătorul,
Paștile ce mirezmesc
Pre credincioși îi sfințesc.

FECIOARA MARIA

grăiește plângând:

O, primăvară dulce!
O fiu iubit, mort pre cruce!
Unde dulce fiu Isus
Frumusețea ta au apus?
Vai mie lumina mea,
Care-ai luminat lumea.
Vai Isuse prea iubite,
Vai fiu al meu mult iubite.

Cine-mi va da apă mie,
 Izvor de lacrimi să-mi fie,
 Ca să plâng acum de-ajuns
 Pre dulcele meu Isus,
 A ochilor mei lumină
 Și a inimii hodină.
 Prea dulce fiu și prea sfânt,
 Cum te-acoperi în mormânt?
 Mila ta o proslăvesc,
 Fiul meu, și o măresc,
 Că aceste pătimești
 Ca pre om să-l mântuești.
 Ci înviază, fiule,
 Pre cum ai zis, bunule!

SUSANA

grăiește plângând:

O, minune minunată!
 O, taină înfricoșată!
 Cum împăratul cel mare
 Zace mort fără de suflare?

IOANA

zice:

Oh, dulcele nostru Isus,
 Cum mort în groapă te-ai pus?

Apoi cântăm vers cu gl. 5:

Paștile, praznic frumos
 Al sculării lui Hristos;
 Paștile ce scot afară
 Întristarea cea amară!

FECIOARA MARIA

plângând zice:

Rana sufletului meu
 Vindecă-o fiul meu,
 Învii și mă veselește
 Și durerea-mi potolește,
 Că poți ori câte voiești,
 Stăpâne, să isprăvești.
 Măcar ca un îndurat,
 De voie te-ai îngropat.

SUSANA

zice plângând:

Scoală-te, mântuitorule,
 De viață dătătorule!
 Durerea ne potolește,
 De scârbă ne mântuește,
 Și dă lumii mângâiere
 Prin slăvita ta înviere.

FECIOARA MARIA

grăiește:

Cel ce poți orice voiești,
 Să nu te mult zăbovești,
 Viață între cei morți,
 Ci învii sculând pre toți.

IOANA

către celelalte Mironosițe:

Surori, oare unde sunt
 Pecețile de pre mormânt?
 Unde-i straja lui Pilat
 Pe care o-au așezat
 Și o-au pus spre păzire
 Cu deadins cu întărire?

SUSANA

zice către celelalte:

O, ce lucru minunat!
 Oare cine au furat
 Nădejdea noastră cea bună
 Și-a tuturor dimpreună?
 Oh, oh, cine au luat
 Pre mortul cel îngropat,
 Cel gol și cu smirnă uns,
 Pre prea dulcele Isus,
 Pre cel ce unul era
 Mângâierea maică-sa?

IOANA

cu mirare zice:

Au doară Isus s'au furat,
 Cel ce ca un îndurat
 Tălharului au deschis
 Raiul cel ce-au fost închis?

Au doară au înviat
 Cel ce ne-au spus luminat,
 Prin ale sale cuvinte,
 Învierea mai 'nainte
 Dară cu adevărat
 Hristos din morți s'au sculat?

MARIA MAGDALENA

zice:

Vai nouă al tuturor,
 Bunule izbăvitor,
 Cum de voie ai primit
 În groapă să fii sălășluit?
 Și dacă așa voind,
 În mormânt sălășluind,
 Cum acuma te-ai furat,
 Cum acuma te-ai mutat?
 Și care loc au ascuns
 Trupul tău, dulce Isus,
 Cel de viață dătător,
 Al nostru izbăvitor?
 Ci stăpâne precum te-ai făgăduit,
 Arată-te, precum nouă ne-ai grăit
 Și lacrimile noastre le potolește
 Și jalea și mângâierea din inimă o
 [oprește

FECIOARA MARIA

grăiește:

Cânta-voiu mila cea mare
 Și multa ta îndurare,
 De om iubitorule și Mântuitorule
 Și la multa mila ta
 Stăpâne m'oi închina,
 Că vrând ca să măntuiești,
 Zidirea să izbăvești,
 Ai luat pre cruce moarte,
 Tristă și jalnică foarte.
 Ci prin a ta înviere
 Dă-ne la toți mângâiere
 Și în dar ne miluește
 Doamne și ne măntuește

IOANA

zice cu tânguire:

Amar nouă bunule
 Și mântuitorule,
 Împăratul tuturor,
 Cel bun și îndurător!
 Cum pre tine te-au furat
 Și din mormânt te-au luat?
 Ce loc ține trupul tău,
 Prea bunule Dumnezeu,
 Cel de viață dătătoriu
 Și lumii izbăvitoriu?

INGERUL

răspunde Mironosițelor:

Muerilor, ascultați,
 Dară nu vă spăimântați!
 Pentru ce voi alergați
 Și pre cine căutați?
 Pre Isus cel răstignit,
 Nazarineanul numit,
 Pentru ce voi căutați
 Și în sine vă gândiți,
 Pre cel viu cu morții
 Pentru ce îl socotiți?

MARIA MAGDALENA

răspunde Ingerului:

Pe Isus cel răstignit
 Ca să-l găsim am venit.
 Venim într'aceasta vreme
 Ca să-l ungem cu mirezme.

INGERUL

răspunde Mironosițelor:

Mir la morți e cuvios,
 Dar stăpânul Hristos
 Ca un Dumnezeu adevărat
 De putreziciune este înstrăinat.

Apoi cântăm vers cu glas 5.

Paștile frumoase
 Și prea luminoase!

Cel ce-au fost îngropat
Astăzi au înviat,
Hristos Dumnezeu. (de 2 ori)

INGERUL

către Mironosițe zice:

Muerilor,
Nu e aici, s'au sculat
Precum v'au spus luminat.
Ia aduceți-vă aminte
Cum v'au zis mai înainte,
În Galileea fiind,
Vouă tuturor spunind,
Zicând precum că așa
Trebuia ca să se dea
Fiul omului în mâni
De oameni răi și păgâni,
De ei să se răstignească
Și multe să pătimească
Și a treia zi să învieze,
Lumea să o lumineze.
Veniți aici și vedeți
Locul și vă încredeți
Că aicea au fost pus
Trupul Domnului Isus.
Ci mergând de grab de aici,
Să spuneți la ucenici
Și lui Petru îi grațiți,
Învierea îi vestiți,
Că va merge în Galilea,
Acolo îl vor vedea.
Iată că vouă v'am spus
Precum v'au spus Isus.

Apoi iar cântăm vers:

Paștile mari cerești !
Paștile Dumnezeești !
Că cel ce au pătimit
Și pre cruce au murit
Din morți s'au sculat.

INGERUL

zice:

Răsărit-a o lumină
De strălucire prea plină,
Care pre toți luminează
Cu luminoasa sa rază
Pre cei ce adormiți sunt
La întuneric fiind.
Și să propovăduiți.
Ucenicilor cinstiți
Zicând: întristarea s'o schimbați
Întru bucurie s'o mutați
Și cele de bucurie
Paștile de veselie
Și lumii de mântuire
Și de a ei izbăvire,
Prăznuind cu mulțumită,
Cu inimă neîndoită,
Să dănuțiți luminat
Că Hristos au înviat,
Dând la lume mântuire
Și veșnică izbăvire.

Apoi iar cântăm vers:

Paștile Domnului,
Dumnezeul omului !
Că din moarte la viață
Și din amar la dulceață
Ne-au trecut Isus (2 ori)

MARIA MAGDALENA

zice către Petru:

Oh, Oh, c'au luat din mormânt pre
[Isus
Și nu știu unde pre el l-au pus !

*Acum Petru merge cu Magdalena și cu
Ioana la mormânt și văzând mormântul
deșert se întorc înapoi.*

Apoi iar vers:

Paștile slăvite,
Paștile cinstite !

Că în cerul cel sfânt
Ne-au dus de pre pământ
Hristos Dumnezeu (de 2 ori)

MARIA MAGDALENA

*până se cântă versul vine singură la
mormânt și plecându-se și plângând
grăiește:*

Oh, cum moartea au luat
Cel ce morții i-au sculat,
Cel ce iadul l-au prădat
Cum acum s'au îngropat?
Ci scoală-te bunule
Și Mântuitorule,
A treia zi cu mărire,
Cu slavă și strălucire,
Cum ai zis mai înainte,
Prea puternice cuvinte!

INGERUL

zice către Maria Magdalena:

Ce plângi muere așa
Și ești cu inima rea?

MARIA MAGDALENA

Plâng c'au luat pre Isus
Și nu știu unde l-au pus.

ISUS:

Ce plângi așa o, muere,
Pre cine cauți cu durere?

MARIA MAGDALENA

*întorcându-se înapoi către glasul lui
Isus zice către sine-și:*

Iată pe grădinaru-l văz,
Dela el să mă adeverez.

MARIA MAGDALENA

zice către Isus:

Doamne de-ai luat tu pre Isus,
Spune mie unde l-ai pus?
Ca să-l iau pre dânsul eu
Că e Dumnezeu meu.

ISUS:

Magdalenă Marie,
Primește bucurie!

MARIA MAGDALENA:

O, Învățătorule
Și Mântuitorule!

ISUS:

Iată grăiesc cătră tine
Nu te atinge de mine,
Că încă nu m'am suit
La tatăl meu cel mărit,
Ci mergi la frați de le spune,
Vestire de graiuri bune,
Cum că mă voiui sui eu
La sfânt părintele meu
Și la al vostru părinte,
Ce vă iubeste fierbinte,
Și la Dumnezeuul meu
Și la al vostru Dumnezeu.

Apoi iar cântăm vers:

Paștile de taină
Și fără prihană!
Că Isus cel prea sfânt
S'au sculat din mormânt
Ca un puternic (de 2 ori).

ISUS:

Femei, bucurați-vă,
De plânsuri lăsați-vă
Și nimică nu vă temeți,
Ci cu bucurie mergeți
Și vestiți fraților mei
Să se bucure și ei
Și să meargă 'n Galileea,
Acolo mă vor vedea.

VERS:

Paștile ce-au deschis
Raiul ce-a fost închis!

Cel ce-au înviat
Pre moarte o-au călcat,
Iadul l-au stricat (de 2 ori)

INGERUL
către Mironosițe:

De lacrimi vă părăsiți
Și bucurie primiți;
Și în loc de întristare
Aveți bucurie mare!
Strigați vesele cântând
Și în cântări prăznuind,
Că Isus au înviat
Cel ce ca un îndurat
Spre om se milostivi
Și-au voit a-l mântui
Vers:

Paștile lui Hristos,
Care din iad ne-au scos!
Adam s'au mântuit
Satana s'au robit
Prin înviere (de 2 ori).

SALOMIA
către Apostoli:

Apostolilor eșiți
Și dela noi auziți!
Noi din noapte mâncând
Ne-am dus până la mormânt
Ca pre Isus să-l mai ungem
Și lângă mormânt să plângem.
Și un înger strălucit
Nouă așa ne-au grăit:
Pentruce voi alergați,
Pre Isus îl căutați?
S'au sculat, nu e aici,
Să spuneți la ucenici;
Și noi de grab am plecat
Aicea am alergat
Ca să vă vestim și vouă
Această minune nouă

VERS:

Paștile lui Isus,
Mesia cel de sus!
Ca David să săltăm
Și vesele să cântăm
Pre Isus slăvind.

MARIA MAGDALENA
către Apostoli:

Luăți astăzi veselie
Și veniți cu bucurie,
Veniți cu pas bucuros
Ca să-l vedeți pe Hristos,
Că din morți au înviat
Și lumii ni l-au dat.

FECIOARA MARIA
către Apostoli:

Eșiți prea buni vestitori
Și ai viei lucrători!
Acuma binevestiți
Și să propovăduiți
Cuvântul cel de înviere
Spre a lumii mângâiere.

MARIA MAGDALENA:

Hristos Domnul s'au sculat,
Viața s'au arătat,
Soarele cel luminos
Au strălucit prea frumos.
Părăsiți suspinele
Și plesniți cu mânil
Bucurați-vă împreună
Și cântați cu voie bună.

PETRU
răspunde Mironosițelor:

Noi de-aceasta ne 'ndoim,
Voim să ne adevărim,
Ca să știm adevărat
Că Hristos au înviat.

MARIA MAGDALENA:

Stricăciunea o-au stricat
Puternicul Împărat.
Și pre cei cu legături,
Legăți de multe veacuri,
Din iad acuma i-au scos
Mântuitorul Hristos.
Deci vestiți cu îndrăzneală
Fără nice o sfială
Spuind la toți a arătat
Că Hristos au înviat

VERS:

Paștile frumoase
Și prea veseloase!
Toți să ne îmbrățișăm
Și vesele să cântăm
Hristos au înviat.

LOGHIN SUTAȘUL
către Arhiereu:

Jidovesc arhiereu,
Cătră tine grăiesc eu
Că Hristos cel răstignit
Și de Jidovi chinuit
Îți vestesc adevărat
Cum că el au înviat.

ARHIEREUL
răspunde lui Loghin:

O, ostaș împărătesc,
Eu frumos îți mulțamesc.
Dar ascultă ce-ți voiu spune,
Nu vesti acea minune,
Ține în mână argint
Și ascunde acest cuvânt,
Și ziceți așa cum că noi dormind,
Ucenicii lui, noapte fiind,
Au venit și l-au furat,
Neștiind noi l-au luat.
Și dacă de aceasta
Pilat se va înștiința,
Noi pre el vom potoli,
Voi fără grije veți fi.

LOGHIN:

Argintul nu ți-l primec,
Ci voiu să propovăduesc
Eu ostaș împărătesc,
Care Loghin mă numesc,
Mari lucruri și prea mărite
Îmi sunt mie dovedite.
Când am văzut c'au înviat
Așa tare am strigat
Fiu al lui Dumnezeu Hristos,
Carele din iad ne-ai scos,
Cu slăvita ta 'nviere
Ne-ai dăruit mângâiere!

VERS:

O, ce zile luminoase,
O, Paști mari și frumoase!
O, și ce zile vestite,
O, Paști nouă și sfințite!
Paștile cele de taină,
Paștile fără prihană,
Paștile Izbăvitorul!
Hristos răscumpărătorul!
Paștile care au deschis
Raiul cel ce-au fost închis!
Paștile ce mirezmesc
Pre credincioși îi cinstesc!
O, ce Paști cu bucurie
Și cu mare veselie!
Că David sărea jucând,
Înaintea umbrii săltând,
Iar noi norodul cel sfânt,
Plinirea semnelor văzând,
Cu cântări ne veselim,
Dumnezeeste prăznuim.
Pentru sfânta Înviere
Au cu toții mângâiere
Și zic cu toții dimpreună,
Tot cântând cu voie bună:
Hristos au înviat din morți,
Mântuindu-ne pre toți,
Cu moartea pre moarte călcând,
Morților viață dând.

Doamne te milostivește
 Și pre noi ne 'nvrednicește
 Ca raiul să-l dobândim,
 În veci să te preamărim.

LOGHIN
către Arhiereu:

O, sfat cu deșartă minte,
 Cu zadarnice cuvinte,
 A străjui ispitind
 Pre Isus Domnul cel Sfânt,
 Pre cel împrejur mort pus
 Și de nimeni cuprins
 În zadar v'ați ostenit,
 Fără treabă v'ați privit
 Ca să tăinuți void
 Învierea celui Sfânt,
 A stăpânului Isus,
 Iată luminat o-ați spus.
 O, adunarea voastră în care
 Dreptatea scaun nu are!
 Ci sunteți deșerti de minte,
 Cu înșelătoare cuvinte.
 Ce iarăși vă sfătuiți
 Și a tăinui voiți?
 Ce umblați să ascundeți
 Acea ce nu puteți?
 Care nu se tăinuește,
 Căci cu adevărat este,
 Ci dela noi mai vartos
 De 'nvierea lui Hristos
 Să voiți să ascultați
 Și a crede vă plecați
 Adevărului făcut,
 Care de noi s'au văzut
 Îngerul strălucitor,
 De lumină purtător,
 De sus din cer coborând,
 La sfântul mormânt viind,
 Piatra o au răsturnat,
 Noi tare ne-am înfricat,
 Încât de acea privire
 Eram cuprinși de amorțire

Și femeilor numite
 Le-au zis aceste cuvinte:
 « Au nu vedeți, muerilor,
 Amorțirea străjilor,
 A peceților stricare
 Și a iadului deșertare?
 Pentruce ați căutat
 Pre cel ce au surpat
 Biruința iadului,
 Puterea diavolului?
 Și acul cel suptiat
 Al morții l-au sfărâmat;
 Ca pre un mort îl căutați
 Ca în mormânt să-l aflați
 Și degrabă alergați,
 Către Apostoli mergând,
 Învierea le vestiți
 Și fără frică graiți,
 Că Domnul au înviat
 Din mormânt adevărat,
 Cel ce are milă mare
 Și nespună îndurare.

PETRU
către Mironosițe:

Când Hristos au înviat
 Întâiu cui s'au arătat

SALOMIA:
 Întâiu la Mironosițe,
 La cele tari în credință;
 Întâiu l-au văzut Magdalena,
 Că Eva au făcut vina.

PETRU:
 Pentruce n'au văzut bărbat
 Când Hristos au înviat,
 Ci au văzut întâiu muere
 A lui Hristos înviere?

SALOMIA:
 Căci prin ea au venit blestemul
 De au mers în iad tot omul;
 Și prin ea veni păcatul,
 Primind dela șarpe sfatul.

FECIOARA MARIA

căt-re Petru:

Petre, noi am mers plângând
 Tocmai până la mormânt.
 Și îngerul au strigat
 Că Hristos au înviat.
 Și noi tare ne-am temut
 Și venind am și văzut.
 Și așa mi-a grăit mie,
 Ca să spui la toți și ție.

PETRU:

Că mi-a mai spus o muere,
 Dar am gândit că-i părere.
 Deci, fiindcă locul văz,
 Și eu adevărat crez
 Că Hristos au înviat
 Și din mormânt s'au sculat;
 Pentru aceea vom cânta
 Toți vom glăsui așa:

VERS:

Nu mai plânge Prea Curată,
 Fecioară nevinovată,
 Maică a lui Dumnezeu,
 Ca 'nviat fiul tău,
 Întâia zi din mormânt,
 Ca un Dumnezeu prea sfânt.
 Ci acum te veselește,
 Te bucură dăntuește,
 Și îl roagă pentru noi
 Să ne scoată din nevoi,
 Și să se milostivească
 Pre noi să ne mântuiască,

Și să ne dea viețuire
 În veșnica fericire
 Ca să cântăm cu glas lin
 Laudă în veci amin.

ORATIA:

Mai pe urmă vă vestesc
 Și adevăr vă grăiesc,
 Că noi ca mironosițe
 Am fost mers pân la gropniță
 Și pre înger l-am văzut,
 Foarte tare ne-am temut.
 Acela ne-a cuvântat,
 Cum că Hristos s'au sculat.
 Așa suntem călătoare
 Și de Hristos vestitoare;
 De când de-acasă am pornit
 Până aici ne-am ostenit.
 Dumneavoastră bine știți,
 Că cam mult călătoriți.
 Și cine mult călătorește,
 Cheltuială-i trebuiește.
 Pentru care noi vom mulțumi,
 Tot binele vom pofti,
 Dumnezeu să vă trăiască,
 Cu mila lui să vă păzească
 Și-a lui Hristos înviere,
 Veselă mângâiere
 Și cu mare bucurie
 Întru mulți ani să vă fie!

VERS:

O, ce zile luminoase, etc.

[Se repetă « Versul » dela pag. 27].

CERCETĂRI FOLKLORICE PE VALEA NISTRULUI-DE-JOS

Cercetările istorice și folklorice privesc Basarabia ca o regiune unitară din toate punctele de vedere. Nu există studii consacrate regiunilor naturale, cu aspecte etnice așa de variate, din această provincie. Puțini știu că miezul etnic românesc din Codrii Centrali ai Basarabiei și-a întins ramurile de populație străveche în regiunile eteroglotte din Sudul și Nordul Basarabiei. În fața revărsărilor de populații slave (Ruși, Ucrainieni și Bulgari) și germane în Bugeacul părăsit de Tătari, la sfârșitul sec. XVIII, Românii, stăpâni de veacuri pe Valea Nistrului, nu și-au părăsit satele, după cum nu s'au refugiat spre Nord nici când au stăpânit Tătarii Bugeacul și Turcii cetățile Tighina și Cetatea Albă.

Ceea ce ne-a determinat să cercetăm acest ținut, a fost completa lui necunoaștere și izolare de trunchiul populației românești dela Nord. Valea Nistrului-de-Jos, cu cele două cetăți care ascund numeroase urme de civilizație străveche grecească, a fost foarte mult cercetată, până acum, din punct de vedere istoric și arheologic. Cercetări folklorice lipsesc însă cu desăvârșire pentru acest ținut ¹⁾.

În afară de partea consacrată folklorului, această lucrare cuprinde în « Introducere » câteva priviri generale asupra ținutului și oamenilor, pe care le-am socotit necesare pentru încadrarea materialului folkloric în mediul său istoric și social.

Am cercetat acest ținut în patru excursii făcute în vara și toamna anilor 1932, 1934 și 1935. Cea dintâi am făcut-o între 8 — 16 August 1932, a doua între 25 Iunie — 8 Iulie 1934, a treia între 7—14 Septembrie 1934 și ultima între 12 — 21 Iulie 1935. Timp de 38 de zile, credem că am putut înregistra cele mai caracteristice manifestații folklorice ale ținutului.

¹⁾ Există o singură culegere de cântece, doine, strigături și proverbe, intitulată *Comorile satelor* (Craiova 1931. « Scrisul Românesc »), de AUREL CODREANU și GH. ȘTEFĂNESCU, privitoare la toate satele românești din județul Cetatea Albă. Satele de pe Valea Nistrului-de-Jos sunt oglindite în această culegere cu unsprezece cântece, două colinde, un cântec de stea, un plugușor și câteva proverbe. Prezentarea prea literară a textelor le face să piardă însă aproape orice caracter folkloric.

Din cele 11 sate înșirate de-a-lungul malului drept al Nistrului, am cercetat, mai amănunțit, următoarele șapte: Copanca, Talmaza, Cioburciu, Purcari, Olănești, Corcmaz și Tudora; foarte puțin satele: Chițcani, Leuntea și Palanca, și de loc Răscăeții (vezi harta).

Prin refugiații moldoveni de dincolo de Nistru, stabiliți în satele Copanca și Talmaza, am cules câteva texte care privesc satele Slobozia și Zăvărtaica (Nezavertailovca) din « Republica Moldovenească » a Sovietelor. Am întâlnit în satele Copanca și Talmaza câțiva lucrători la grădinile de pe Valea Nistrului, originari din satele din Bugeac: Feștelița și Volintiri. Am trecut în culegerea de față și câteva texte culese dela acești informatori.

Ne facem o datorie plăcută mulțumind instituțiilor care ne-au ajutat la realizarea acestor cercetări: « Arhivei de Folklor a Academiei Române », dela care am primit o subvenție de 5000 lei și « Institutului Social Român din Basarabia » (o subvenție de 4000 lei), fără de care n'am fi putut duce la bun sfârșit cercetările începute.

Ținem să mulțumim aici intelectualilor din satele de pe Valea Nistrului pentru ajutorul ce ne-au acordat în timpul colindărilor noastre în acest ținut și în special d-lor învățători: V. Cărăuș, D. Rădulescu și I. Balan din Copanca, I. Vlad din Talmaza, Tr. Cărăman din Cioburciu, Enache David și E. Ciobanu din Purcari, Gh. Nistor din Olănești, M. Țapu din Tudora și preoților: C. Guțu din Corcmaz și M. Malschi din Palanca.

ȚARA ȘI OAMENII

Ținutul și istoricul lui. Valea Nistrului-de-Jos se întinde dela confluența Botnei (la Nord de Chițcani) până la Liman. Nistrul de Nord și de mijloc curge printr'o vale îngustă și stâncoasă, acoperită, prin unele locuri, cu păduri. Îndată ce scapă de gura Botnei, valea lui se lărgeste. Dealurile se depărtează de albie, iar în vale se întinde « balta », acoperită cu livezi de meri și de peri, stufării, bălți cu pește, șesuri verzi, păduri de sălcii și de plopi. Coastele dealurilor sunt acoperite cu vii (Răscăeți, Purcari, Olănești), livezi de caiși (Chițcani și Copanca) și păduri (Copanca și Cioburciu).

Mai demult, Nistrul curgea chiar subt malurile dealurilor. În dreptul satelor Copanca și Talmaza se vede albia veche, alimentată cu apă numai din inundațiile Nistrului viu, numită « Nestru mort » sau « Nestru chior ». Nistrul a curs acum o sută de ani în urmă, prin iezerul Zahorna, dela răsărit de Chițcani, pe subt deal, învârtindu-se în șerpuiți nesfârșite. Bătrânii din aceste sate își amintesc de timpurile când treceau vapoare

pe «Nestru mort». Cu timpul, Nistrul și-a croit drum de-a-dreptul, răzbătând în dreptul satului Cioburciu (vezi harta). Balta dintre «Nestru chior» și Nistrul viu, în întindere de mii de hectare, acoperită cu grădini și păduri, a fost — până la Unire — proprietatea satelor Slobozia și Cioburciu din «Republica Moldovenească» a Sovietelor. Astăzi o stăpânește Ministerul de Agricultură și Domenii și o administrează printr'o «Casă autonomă a grădinilor».

Satele Chițcani, Copanca, Leuntea, T. Imaza, Cioburciu, Răscăeți, Purcari, Olănești și Corcmaz atârnă de coastele dealurilor și sunt ascunse de bătaia vânturilor dinspre Nord după culmile văilor scurte ce coboară în Nistru. Satele Tudora și Palanca sunt așezate pe muchea dealurilor dinspre podișul Bugeacului. Dincolo de Nistru se întinde câmpia nesfârșită a Chersonului.

Sunt multe mărturii istorice despre vechile așezări de pe Valea Nistrului-de-Jos. Încă înainte de Cristos, pe timpul lui Herodot, se pomeneste de orașul Tyras. În timpul cruciatelor, în locul Cetății Albe de astăzi, era orașul Moncastro, stăpânit de Genovezi. Stăpânirea aceasta a fost înlocuită, după anul 1410, cu cea moldovenească sub domnia lui Alexandru cel Bun ¹⁾.

Cetatea Tighina păstrează și ea urmele unei vechi cetăți genoveze. În secolul XIV ajunge, sub stăpânirea Moldovenilor, o vamă însemnată pe drumul comercial ce ducea spre Caffa din Crimeia ²⁾. Hotarul Moldovei s'a întins și s'a întărit spre răsărit până la aceste două cetăți.

Așezările omenești trebuie să fi fost rare pe Valea Nistrului-de-Jos la începutul sec. XIV. Din această cauză voievozii Moldovei dau — din pământurile pustii — moșii cu priseci și iezere pentru pescuit mănăstirilor din munți. Alexandru cel Bun dăruiește mănăstirii Neamțului, la anul 1424, «iezerul la Dnistru, anume Zahorna [de lângă satul Chițcani de astăzi] uric cu tot venitul» ³⁾.

Într'alt document din sec. XV, se pomeneste de o baltă la Nistru, anume «Leonta» (poate vreo baltă din apropierea satului Leuntea de azi), dăruită mănăstirii Moldovița «cu toate prisăcile și toate gârlele» ⁴⁾. Domnii care urmează la tronul Moldovei, întăresc și chiar măresc această danie. Într'un document dela 1456 Martie 1, se arată precis care sunt hotarele acestei danii ⁵⁾.

¹⁾ N. IORGA, *Chilia și Cetatea Albă*, p. 6.

²⁾ ȘT. CIOBANU, *Cetatea Tighina în Comisiunea Monumentelor Istorice. Secția din Basarabia*, II (1928) p. 54.

³⁾ M. COSTĂCHESCU, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, Iași 1931, I, p. 285.

⁴⁾ IDEM, *ibid.*, II, p. 285.

⁵⁾ IDEM, *ibid.*, I, pp. 575—6.

Petru Rareș mărește — la anul 1527 — dania strămoșilor săi « cu un sat la Dnistru în gura Zahornei, anume Copanca și cu gârle și cu iazuri » ¹⁾).

Cetatea Albă și Tighina erau înconjurate, pe timpul lui Ștefan cel Mare, de sate moldovenești. După căderea Chilieii și Cetății Albe în mâinile Turcilor, la anul 1484, Ștefan strămută părcălăbia din Cetatea Albă la Cioburciu. Documentele istorice amintesc de doi părcălăbi de Cioburciu ²⁾).

Părcălăbi și hotnogi de Cioburciu apar și în documentele dela sfârșitul sec. XVI. Intr'un document din anul 1592, Aron Vodă scrie părcălăbilor și hotnogilor din Cioburciu că i « s'au jăluit călugării dela Neamț pe fiii lui Malic din Copanca » și spun cum că ei « nu-și pot s'ăpâni despre dâșșii ale sale locuri de iazere și gârle » ³⁾).

Documentele istorice ne arată că Cioburciul a fost în sec. XVI « un însemnat centru catolic » ⁴⁾. Locuitorii de astăzi ai satului nu păstrează nicio amintire despre Ungurii catolici (și husiți mai târziu) din vechiul oraș reședință de părcălăbie, după cum nu există nicio familie în sat care ar trăda o origine ungurească. Probabil că Ungurii de atunci au plecat în altă parte sau au fost asimilați de Români.

Un alt sat vechiu de pe Valea Nistrului-de-Jos e Purcari. Apare la anul 1559 într'un document, prin care Alexandru Lăpușeanu dăruiește mănăstirii Căpriană douăsprezece sate; din acea danie face parte și satul Purcari ⁵⁾).

În sec. XVI, Tătarii Nohai din regiunile dintre Don și Volga pun stăpânire pe Bugeac. După căderea în mâinile Turcilor a celor două cetăți — Cetatea Albă la 1484 și Tighina la 1538 — vechiul ținut al Cetății Albe, strămutat acum cu reședința părcălăbului la Cioburciu, continuă să rămână în hotarele Moldovei până către sfârșitul sec. XVI. Francezul François Pavie, baron de Fourquevaux, călătorind în anul 1585 prin acest ținut, scrie: « Astfel, după o zi (de drum dela Cetatea Albă) trecurăm de satul zis Porcaer (Purcari) care desparte pământul turcesc de Țara Moldovei » ⁶⁾).

¹⁾ G. GHIBĂNESCU, *Surete și izvoade*, XVIII, pp. 124 și urm.

²⁾ TH. CODRESCU, *Uricariul*, XVIII, p. 113. *Zapiski Odesskogo Obșcestva Istorii i Drevnostej*, Tom. II, 1850, p. 566. *Uricariul*, XVIII, pp. 116—7 și *Arhiva Istorică*, I, p. 83.

³⁾ GH. GHIBĂNESCU, *op. cit.*, XX, p. 26.

⁴⁾ N. IORGA, *Basarabia noastră*. Vălenii de Munte 1912, p. 44. GH. NĂSTASE, *Ungurii din Moldova după « Codex Bandinus »* în *Arhivele Basarabiei*, VI, Nr. 4, p. 401.

⁵⁾ ȘTEFAN BERECHET, *Mănăstirea Căpriană în Comisiunea Monumentelor Istorice. Secția din Basarabia*, II (1928), p. 100.

⁶⁾ Apud N. IORGA, *Basarabia noastră*, p. 40. D-l GH. NĂSTASE (*Hotarul lui Halil Pașa* în *Bulet. Societ. Regale Române de Geografie*. L(1931), p. 176) crede că hotarul dintre Moldova și regiunea din jurul Cetății Albe, stăpânită acum de Turci, se va fi întins spre Sud până la satul Palanca.

La anul 1595, ținutul moldovenesc al Cioburciului, rămas izolat în lumea tătărească și turcească a Bugeacului și a raialelor dela Cetatea Albă și Tighina, este cedat Hanului cu denumirea de «șapte sate de țară» sau «sate hănești». După câteva reintegrări la teritoriul Moldovei, aceste sate rămân, în cele din urmă, în stăpânirea Hanului ¹⁾. Elementul românesc s'a păstrat în acest ținut neîntrerupt până în zilele noastre, fiind apărat dinspre răsărit de bălțile Nistrului, iar dinspre apus de pădurile dese ce acopereau dealurile mărginașe cu Bugeacul tătăresc. Continuitatea elementului românesc în tot timpul stăpânirii tătărești în Bugeac și a celei turcești în ambele raiale, e dovedită și prin supraviețuirea aceluiași toponimice mai însemnate, cunoscute încă din documentele din sec. XIV și XV. Documentele Zahornei ne dau următoarele numiri toponimice: «Zahorna» (baltă), «Crivaia» (baltă), «Dubrovca» (baltă), «Chișcina» (gârlele lui Chișcă) «Voevodina» (gârlă), «Havaronea» și «Corabvca» (vaduri la Nistru) și «Ivanco» (prisaca lui Ivanco). Unele din aceste numiri sunt cunoscute și astăzi la Chițcani: «Zahorna» (baltă, șes), «Voevodina» (șes), «Chișcina» (satul Chițcani de astăzi), «Ivancova», «Hovorane» și «Icorabscă» (vaduri la Nistru).

Cetățile Tighina și Cetatea Albă și-au schimbat numirea, după cucerirea lor de către Turci, în Bender și Akkerman. Totuși, bătrânii din satele acestui ținut spun și astăzi: «Tighinea» și «Cetate»²⁾. Rar se aude Bender și Akkerman și numai din partea elementelor minoritare, venite mult mai târziu în aceste părți. La Purcari se cultivă și o varietate veche de viță de vie, numită «poamă di șetati». Cuvântul «cetate» a intrat și în colinde (textul 84).

Hărțile dela începutul sec. XVIII arată următoarele localități înșirate de-a-lungul Nistrului, în sus, dela Cetatea Albă până la Tighina: Palanca, Corcmaz, Olănești, Purcari, Răscăeți, Cioburciu, Talmază și Chițcani ³⁾.

Către sfârșitul sec. XVIII și începutul celui al XIX, ținuturile din jurul Cetății Albe și Tighinei au fost teatrul unui șir de războaie între Turci și Ruși, sfârșite cu victoria celor din urmă, la anul 1806. Stăpâ-

¹⁾ GH. NĂSTASE, *Hotarul lui Halil Pașa* în Bulet. Societ. Regale Române de Geografie. L(1931), p. 176.

²⁾ Cuvântul «cetate» e cunoscut în acest ținut numai cu sensul de nume propriu, dat orașului Cetatea Albă. În satul Tudora, trecând cu un grup de săteni pe lângă ruinele unei vechi cetăți și auzindu-mă vorbind cu învățătorul despre această cetate, unul dintre săteni m'a întrebat ce înseamnă cuvântul «cetate». L-am lămurit traducându-i cuvântul în rusește: «creposte». Sătenii spun «cetate» numai orașului Cetatea Albă.

³⁾ I. LEPSI, *O veche hartă manuscrisă a regiunilor românești, fără titlu și fără an.* [Probabil cam din a. 1730.] Arhivele Basarabiei V (1933), Nr. 3, p. 256. T. G. BULAT, *Moldova dintre Prut și Nistru după harta geografului francez I. B. d'Anville*, în Arhivele Basarabiei I (1929), Nr. 4, pp. 1—6.

nirea turcească a fost înlocuită cu cea rusească și din acest timp a început o perioadă de infiltrație a popoarelor străine în sudul Basarabiei.

Satele. Drumul dela Tighina spre Chițcani, pe Valea Nistrului, duce prin livezi umbroase de meri și peri. În fund, spre răsărit, la o depărtare de 20 km., se zăresc turlele mănăstirii Chițcani sau Noul Neamț. Mănăstirea e așezată ca o cetățuie pe ridicătura unui deal din mijlocul satului Chițcani.

La o depărtare de 3 km., de *Chițcani*, pe ambele versante ale unui deal ce se coboară până în Valea Nistrului, se vede, când ieși din Chițcani, satul *Copanca* (astăzi « I. G. Duca »). Amândouă satele sunt locuite de Români, Ucrainieni și Ruși Lipoveni (staroobreadți). Acum 150 de ani populația acestor două sate era aproape exclusiv românească. După ce Rușii au cucerit Tighina și Cetatea Albă, au început să se infiltreze Ruși fugiți dela robie de pe moșiile boierești din Rusia. Cei mai mulți s'au stabilit, după ce s'a înființat mănăstirea Noul Neamț (1864), ca arendași pe termen lung pe moșiile mănăstirii. Românii sunt băștinași în Chițcani și Copanca. Acum 70 de ani, când s'a înființat mănăstirea de către călugării refugiați din mănăstirea Neamțului (Moldova) la moșiile dela Zahorna, în urma secularizării averilor mănăstirești de către domnitorul Alexandru Cuza, Chițcănenii și Copăncenii au fost siliți să-și mute satele « în câmp », la o depărtare de 5—6 km., unde au fost împroprietăriți. Din Chițcani au plecat 232 de familii și au întemeiat satul vecin Ursoaia, iar din Copanca s'au ridicat 50 de familii, întemeind satul Plop-Știubeiu. Românii care locuiesc astăzi în Chițcani și Copanca sunt urmașii celor care n'au vrut, acum șaptezeci de ani, să-și părăsească vatra strămoșească ¹⁾.

Între Copanca și Talmază, la o distanță de 4 km de amândouă satele, e așezat pe malul « Nestrului chior », satul *Leuntea* (rus. Leontieva, astăzi Leontina), locuit de Români și Rusini (Haholi). Satul e mult mai nou decât celelalte sate de pe Valea Nistrului și s'a înființat cu elemente « de strânsură », Ruși și Români veniți ca lucrători la salhană și la moșiile generalului Catargi ²⁾.

Familia Catargi a vândut satul Leuntea generalului rus Ponset, iar acesta a adus și a colonizat satul în anul 1827 cu 25 de familii emigrate

¹⁾ ZAMFIR C. ARBORE, *Basarabia în sec. al XIX-lea*. Buc. 1899, pp. 339 urm.; R. ROSETTI, *Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului*. Anal. Acad. Rom., Mem. Secț. Ist. Seria II. I, XXX, p. 684; *Novo-Njamjackij monastiri*. Chișinău 1881; N. MURZACHEVICI, *Voznesenski Sobornij hram v Novo-njameckov monastire* (v Chițcanah). Zapiski, tom. XII, p. 482

²⁾ Acest general e hatmanul Ilie Catargi, care a fost recunoscut ca general rus și a intrat în rândurile supușilor Țarului. Împreună cu alți boieri moldoveni a cerut Țarului să i se restituie moșiile ocupate de Tătari în Bugeac. Generalul Catargi a obținut satele Leuntea și Gura Băcului, cu moșiile din împrejurimi (N. IORGA, *Basarabia noastră*, Vălenii de Munte 1912, p. 142).

din Austria ¹). Boierul le-a dat vatră de sat, însă când au început să se înmulțească, nu le-a dat voie să-și întindă satul. Până la Unire, au trăit și câte cinci familii într'o singură casă. Din această cauză multe familii au fost silite să se mute în alte sate. Prin reforma agrară din 1928, li s'au dat locuri de case, satul s'a mărit, iar locuitorii lui sunt astăzi foarte mulțumiți de stăpânirea românească.

Cel mai mare sat din regiune e *Talmază*, locuit aproape în întregime de Români. În partea de miazăzi a satului există o « măhală » numită « în deal la Ruș » sau « în Ruș ». Se spune că acești Ruși sunt veniți din satul Sahâna, de pe malul Mării Negre. La început au venit vreo zece familii și s'au stabilit, cu învoirea obștiei, în hotarele satului. Am constatat personal că astăzi, din Rușii autentici au mai rămas doar câteva familii; celelalte au fost complet românizate. Din anul 1930 s'au stabilit aici și șase sute de Moldoveni refugiați de peste Nistru. Reședința de plasă — în trecut, astăzi e la Căușani — și târgul săptămânal au adunat foarte mulți Evrei în acest sat (85 de familii cu 366 suflete). Cele mai bogate gospodării, casele cele mai frumoase din centrul satului, sunt ale lor. Ca peste tot, Evreii din acest sat sunt băcani, cârciumari, măcelari și meseriași (croitori și cizmari). Ocupația cea mai bănoasă pentru ei este însă comerțul cu fructe.

La hotarul dintre județele Tighina și Cetatea Albă e așezat *Cioburciu*. Satul e locuit aproape numai de Români și se poate spune că e unul din cele mai românești sate de pe Valea Nistrului-de-Jos. Există în acest sat numeroase urme și tradiții despre vechiul târg Cioburciu, reședința păr-călabilor strămutați dela Cetatea Albă după ocuparea ei de către Turci (1484).

Spre răsărit de Cioburciu, peste deal, la o depărtare de 3 km., se întinde « Valea Târgului ». Bătrânii din sat spun că pe această vale a fost cândva un târg numit « Cubeu » ²). Astăzi « Valea Târgului » e împădurită și nu mai păstrează nicio urmă de ruină din orașul de altădată.

Satele *Răscăeți*, *Purcari* și *Olănești*, situate la rând, aproape unul de altul, la poalele dealurilor ce mărginesc balta Nistrului cu Bugeacul, sunt

¹) ZAMFIR C. ARBORE, *Dicționarul geografic al Basarabiei*, Buc. 1904, p. 135.

²) Existența acestui târg pare a fi dovedită și de următorul fapt: În anul 1869, a sosit în satul Cioburciu, cu decizia statului turcesc și cu aprobarea autorităților rusești, o comisie compusă din trei membri, cu planurile acestei văi. Comisia a declarat că în timpurile vechi, când Turcii, stăpânii de atunci ai acestor locuri, s'au retras din cauza armatelor rusești, strămoșii lor au îngropat într'un beciu de piatră o mulțime de muniții militare și au atârnat într'o fântână cu niște lanțuri de fier, de o bară, un butoiăș cu galbeni. Vreme de o lună de zile au umblat Turcii cu instrumentele lor, căutând beciul și fântâna, dar n'au găsit nimic, fiindcă în cursul vremii s'a înnămolit valea și astfel nu se mai poate ajunge la obiectele ascunse. (Din « Insemnări istorice asupra satului Cioburciu », ce se păstrează la biserica din acest sat).

renumite prin cultura viței de vie. Viile cele mai mari și mai bine lucrate sunt ale coloniștilor francezi, elvețieni și nemți.

Satele *Corcmaz*, *Tudora* și *Palanca* sunt mai mult « de câmp », decât « de baltă ». Nistrul curge aproape de poalele dealurilor și lasă mai puțin loc de baltă. În construcția caselor și în croirea regulată a străzilor se resimte tot mai mult influența satelor nemțești din Bugeac. La apus de Corcmaz, în apropiere de sat, există un izvor cu apă tămăduitoare, numit: « Fântâna lui Herdim » (textul 195). Lângă această fântână este construită o capelă și se spune că, înainte de războiu, se organiza în fiecare an, la Rusalii, un adevărat pelerinaj al satelor din împrejurimi. Astăzi foarte puțină lume mai crede în puterea leucitoare a apei din această fântână.

În satele Tudora și Palanca se văd urmele a două cetăți de origine geneveză. Sătenii din Palanca au scos în anul 1858 piatra dela temelia cetății și au folosit-o la construcția gospodăriilor ¹⁾. Pălâncenii mai găsesc și astăzi, când sapă gropi pentru pivnițe, mari amfore grecești. La Sud de Palanca începe Limanul Nistrului.

Populația. Românii sunt singurul popor care a locuit în aceste sate neîntrerupt, de pe timpul lui Alexandru cel Bun până în zilele noastre. În tot timpul stăpânirii turcești și tătărești (1484—1807) asupra Tighinei și Cetății Albe, precum și asupra Bugeacului, Românii nu și-au părăsit satele lor de pe Valea Nistrului. Celelalte popoare conlocuitoare s'au infiltrat numai după ce au fost isgoniți Turcii din cele două cetăți și Tătarii din Bugeac, iar pământurile — rămase libere în urma lor — au fost declarate « pământuri împărătești » (cazennâe zemli) ²⁾. Se pare că până în acest timp satele românești și-au păstrat o oarecare autonomie, iar stabilirea străinilor în ele se făcea numai cu învoirea obștiilor sătești ³⁾.

Rușii s'au așezat în diferite rânduri; fugeau din Rusia pentru a scăpa de robie și de armată ⁴⁾. Unele secte, cum sunt « staroobreadți » (Ruși Lipoveni) de pildă, s'au refugiat din cauza persecuțiilor religioase. În alte sate, Rușii au fost aduși ca lucrători pe moșiile boierești (vezi p. 39) sau coloniști pe « pământurile împărătești », cu scopul vădit de a disloca

¹⁾ ARBORE, *Dicționarul geografic al Basarabiei*, p. 161 și *Basarabia în sec. al XIX-lea*, p. 380.

²⁾ *Statističeskoje Opisanije Bessarabii sobstvenno tac nazâvaemoi ili Budjaca*. Akkerman, 1899, p. 17.

³⁾ « Înainte iara numa Moldoveni în sat. Dacă viné on Rus di univa și să 'mpăca cu obștea, cu nărodu, sî fășé shod. Daci vre obștea sa-l priiâiasci, apui al pri úé (Informator: Irimia Vitori, 99, Copanca).

⁴⁾ În Basarabia au început să se facă recrutări numai începând din anul 1874: « Audzâm dila părintili meu cî fuze de armată, din Zartaica, dincoasă în Basarabia. Am neamuri familia noastră Hanencu în Corcmaz și Olanești ». (Informator: Moisei Hanencu 74, Zăvartaica, Republica Moldovenească).

elementul etnic românesc. Infiltrația elementului slav s'a făcut lent în tot cursul sec. XIX.

Cea din urmă așezare de popoare slave în aceste sate s'a făcut după anul 1864, când s'a întemeiat mănăstirea Chițcani sau Noul Neamț. Pe moșiile acestei mănăstiri s'au stabilit foarte mulți Ruși (Ruși Lipoveni și Ucrainieni), la început ca arendași pe termen lung și — după reforma agrară din 1918 — ca proprietari definitiv. Înstrăinarea satelor Chițcani și Copanca s'a început din acest timp.

Din « Însemnările istorice » asupra satului Tudora, aflăm foarte importante date privitoare la timpul când au început să se strecoare mai intens Rușii în acest ținut: « scriptele bisericești nu arată, până la anul 1836, altă populație decât cea românească. Din acest an se observă mărirea populației cu refugiați din Podolia și Volynia și anume: Maloroși de o parte și Moldoveni din satul Bahmut de altă parte, fugiți de sub jugul boierilor, găsind în Bugeac o patrie nouă. La 1839 sunt înscrși printre parohieni și familii de maloroși ca: Buraciov, Mișurencu, Șevcenco și alții » ¹⁾.

În acest ținut s'a petrecut, în cursul sec. XIX, un proces de stratificare etnică a populației românești. La nucleul care a suportat stăpânirea turcească și tătarească timp de trei veacuri, s'au adăugat, în cursul sec. XIX, straturi nouă de populație românească, fie coborâte din Codrii Centrali ai Basarabiei ²⁾, fie fugite dela robie sau de armată din Rusia ³⁾.

Bogățiile naturale ale acestui ținut au atras foarte mulți Evrei. Tal-maza, care rămăsese în 1864 cu o singură familie de Evrei, astăzi numără 85 de familii (366 suflete). În Purcari și Olănești s'au stabilit și colonii de Nemți și Elvețieni, dar din cauza crizei viticole astăzi numărul lor scade pe zi ce merge.

Raporturile etnice între Români și Ruși. Dintre popoarele care conlocuesc cu Românii în satele de pe Valea Nistrului-de-Jos, mai numeroși sunt Rușii și Ucrainienii. În Chițcani și Leuntea predomină elementul slav, în celelalte sate majoritatea o formează Românii. Oricât s'ar deosebi structura sufletească a unui popor de aceea a altui popor, există totuși ceva comun în manifestările lor, care contribuie mult la o apropiere sau la o asimilare etnică.

¹⁾ Familiile *Buraciov*, *Mișurencu* și *Șevcenco* sunt astăzi aproape românizate și au optat pentru naționalitatea română la recensământul general al populației din 1928.

²⁾ *Opisanije Bessarabii*, p. 19.

³⁾ Locuitorul Andrei Afanasiev, de 50 ani, din Tudora (familia Afanasiev numără 25 de familii în acest sat) ne-a mărturisit că străbunicul lor a venit din Gubernia Eca-terinoslav, satul Bahmut, cu 5 feciori. A fugit de acolo fiindcă « lua la armată câte 25 de ani. S'o tras încoasă și nu-i iei la armată ». Acolo li se spunea *Tănăsești*, dar după ce au venit în Basarabia li s'a schimbat numele de familie în *Afanasiev*. Astăzi, deși sunt Români, se numesc *Afanasiev*.

STATISTICA NAȚIONALITĂȚILOR DIN

SATELE	Români	Popoare slave		Evrei
		Ruși	Ucrainieni	
Chițcani 1936	2.790	985	1.585	50
Copanca 1934	2.576	464	209	127
Leuntea 1934	224	274	245	7
Talmază 1934	6.610	195	—	366
Cioburciu 1935	2.890	28	6	39
Răscăeți 1935	2.498	17	—	31
Purcari 1934	2.277	192	24	26
Olănești 1935	3.123	71	—	156
Corcmaz 1935	2.422	212	—	50
Tudora 1934	2.040	35	32	17
Palanca 1935	2.264	16	—	28
Total . . .	29.714	2.489	2.101	897
In % . . .	83,75%	4,59%		2,54%

Căile cele mai potrivite pentru amestecul dintre popoare sunt căsătoriile mixte. Românii și Ucrainenii, având aceeași religie ortodoxă, căsătoriile între ei se fac fără niciun obstacol. Se cunosc, totuși, destul de numeroase cazuri de căsătorii mixte și între Români și Ruși lipoveni, care, după cum știm, sunt sectanți. Am vizitat mai multe familii provenite din căsătorii mixte și peste tot mama este aceea care imprimă caracterul etnic al familiei în sensul românismului sau al slavismului.

În familia lui Pavel Stog din Chițcani, tatăl e român după ambii părinți, soția însă e ucrainiancă și, cu toate că e în vârstă de 55 de ani, nu știe decât foarte puțin românește. În familie vorbesc numai în dialectul ucrainian. Cei trei feciori ai lui Pavel Stog, căsătoriți și ei, locuiesc în aceeași familie cu tatăl lor, vorbesc numai ucrainiana, fiindcă soțiile lor nu cunosc altă limbă. Copiii, până la vârsta de școală, nu au de unde să învețe românește. Chiar și feciorii lui Pavel Stog au învățat românește la școală și la armată.

SATELE DE PE VALEA NISTRULUI-DE-JOS

Germani	Francezi	Bulgari	Unguri	Alte naționalități	Total
—	—	—	—	—	5.410
—	—	11	—	25	3.412
—	—	5	—	6	761
10	—	3	1	4	7.189
—	—	—	—	—	2.963
42	—	—	—	—	2.588
40	3	7	—	17	2.586
96	—	—	—	—	3.446
—	—	—	—	2	2.686
—	—	—	—	6	2.130
—	—	—	—	—	2.308
188	3	26	1	60	35.479
0,51%	0,008%	0,08%	0,002%	0,16%	—

Ana Bălțean de 58 de ani, româncă din satul Copanca, și măritată după un Ucrainian în Leuntea, vorbește curent două limbi: românește și ucrainește. Are șapte copii (cinci căsătoriți). Pe trei fete le-a măritat în Leuntea, după Ucrainenii. Cu acești gineri vorbește numai ucrainește. O a treia fată și-a măritat-o în Copanca, cu un Român; când se duce în acest sat, vorbește numai românește. În familie vorbesc toți românește și rusește.

Nu numai în sânul familiilor mixte se vorbește în două limbi, ci sate întregi, unde Rușii formează majoritatea, vorbesc curent două limbi. În Chițcani, unde conlocuesc trei popoare, se vorbește românește, ucrainește și rusește (dialectul Rușilor lipoveni). În satele unde Rușii sunt în minoritate, dintre Români numai bărbații vorbesc rusește. Există numeroase ocazii de întâlnire între Români și Ruși. Târgurile Volintiri, Căușani și Tighina întrunesc toate naționalitățile din Sudul Basarabiei și limba rusă este ridicată la rangul de limbă internațională. Hramul

Mănăstirii Chițcani, hramurile bisericilor, moșiile unde își găsesc de lucru cei săraci, prezintă de asemeni numeroase ocazii de întâlnire între Români și Ruși. Petrecherile cu caracter strict familiar, cum sunt nunțile, botezurile și «cumpăniile», sunt prilejuri de bucurie comună pentru amândouă neamurile.

Românii și Ucrainienii din acest ținut trăiesc într'o armonie perfectă. Între Rușii «cătălapi» și Români se ivesc însă deseori neînțelegeri și chiar bătăi ¹⁾.

În satele în care predomină elementul slav (Chițcani și Leuntea), Românii prezintă urme adânci de înstreinare. Celelalte sate ar.ă însă numeroase cazuri de asimilare etnică în favoarea românismului. În Copanca se cunosc zeci de familii ai căror ascendenți au fost Ruși (în întregime sau în parte) și astăzi, deși poartă numele de familie slav ca: *Voitenco, Bondarenco, Ivancenco, Ilcenco, Zalatoi*, etc., vorbesc totuși numai românește. Aceste familii s'au integrat în bună parte structurii etnice românești.

STATISTICA NAȚIONALITĂȚILOR ÎN SATELE DE PE VALEA NISTRULUI-DE-JOS

din anul 1827, întocmită după «Statističeskoje Opisanije Bessarabii» (Akkerman 1899)

SATELE	Români	Popcare slave (Ruși)			Polonezi	Evrei	Greci	Țigani	Alte naționalități	Total
		Velico-ruși	Malo-ruși	Ruși						
Chițcani . .	594	41	116	—	—	13	—	—	—	764
Copanca . .	717	4	121	—	—	15	—	—	—	857
Talmază . .	863	—	86	—	—	28	—	15	—	992
Cioburciu . .	575	8	69	—	—	9	—	7	—	668
Răscăeți . .	392	—	17	—	—	3	—	4	—	416
Purcari . .	831	2	—	—	—	18	5	5	—	861
Olănești . .	566	—	—	—	—	—	—	—	5	571
Coremaz . .	346	—	45	—	—	—	—	—	—	391
Tudora . .	243	—	—	14	—	—	—	—	—	257
Palanca . .	179	16	—	17	44	—	—	—	—	256
Total . . .	5306	71	454	31	44	86	5	31	5	6033
		556								
Procente . .	88%	9%			0,8%	1,52%	0,08%	0,6%	0,08%	100%

¹⁾ Credința — de altfel izolată — că «Rusu, chiar dacă l-ai găsi mort undivai, nu poț să-l crez; și dacă-i găsi casile, dă-li foc și dă-li pi vînt» (Tudora—Condrea Culea 61) cred că se referă mai mult la Rușii lipoveni, decât la Ucrainieni.

Procesul de asimilare e început de mult în acest ținut și a fost observat și de etnografii ruși. Alexandru Cociubinschi a întâlnit în excursiile sale etnografice în satele românești de pe Valea Nistrului-de-Jos numeroase familii unde «tatăl e maloros curat și vorbește numai rusește, însă fiica, măritată într'un sat vecin de lângă Nistru, cu toate că știe rusește, întrebuințează în vorbire numai limba română, deși trăsăturile feței sale se deosebesc pronunțat de acelea ale Românilor de sânge curat». În concluzie, crede că biruința elementului românesc asupra celui slav ne vorbește despre «o vechime adâncă (glubokoj starine) a elementului românesc în Valea Nistrului-de-Jos»¹⁾.

Raporturile dintre Români și Ruși, așa cum au fost arătate mai sus, determină treceri de obiceiuri, credințe și superstiții dela unii la alții. Elementele culturii populare circulă dela un neam la altul ca lichidul din două vase comunicante. În cuprinsul acestor sate cu populație mixtă rămâi de multe ori cu impresia că se plămădește un popor nou cu un suflet nou.

Starea economică și ocupația locuitorilor. Valea Nistrului-de-Jos e una dintre regiunile cele mai bogate ale țării. Ea cuprinde Nistrul, cu bălțile sale pline cu pește și stuf, «balta» cu livezi de meri, peri și izlazuri, coastele dealurilor îmbrăcate cu vii și păduri, iar peste culmea dealurilor, în «câmp», se întind lanuri de grâu și orz.

«Baltă» și «câmp», regiuni agricole deosebite, se îmbină aici în chip fericit și dau cea mai variată bogăție de produse. Livezile cele mai întinse de meri și peri din Chițcani, Copanca și Talmază sunt stăpânite de stat și câțiva Evrei bogați. Rușii și Românii au foarte puține livezi. Bogata recoltă de fructe se datorește apelor Nistrului. Valea lui cunoaște două rânduri de inundații: primăvara, din topirea zăpezilor și vara, din ploile torențiale. Inundațiile de primăvară sunt binefăcătoare; cele din timpul verii strică însă pomilor. Oamenii din partea locului sunt încredințați că dacă Nistrul n'ar inunda primăvara, cinci ani de-a-rândul, s'ar usca toate livezile. Într'adevăr, s'a observat că în anii când nu sunt inundații primăvara, pomii încep să îngălbenească, iar fructele sunt bătoase și nu așa de dulci ca în anii cu inundații. Apele de vară se evaporază repede și opăresc pomii.

Viile cele mai vestite sunt la Purcari, Olănești și Răscăeți. Cultura viței de vie e foarte veche în această regiune. Cei dintâi care au adus strugurii în aceste părți au fost Genovezii. Aceștia au sădit vița de vie și în Crimeia. Din niște hrisoave ale Hanilor tătărești din sec. XV, se constată că țărani așezați pe malurile Nistrului aveau «tapii» asupra viilor lor²⁾.

¹⁾ AL. COCIUBINSCHI, *Lapidarnîja nadpisi XV stoletija iz Belgoroda čto nîne Akkerman*. Zapiski. T. m. XV, 1889, p. 553.

²⁾ ARBORE, *Basarabia în sec. al XIX-lea*, pp. 435 urm.

Și astăzi mai supraviețuiesc două varietăți de viță nealtoită și foarte veche, numită de localnici « poamă di șetati » și « poamî crîmascî ».

După războiul dela Plevna s'au stabilit la Șaba și Purcari câteva colonii de Francezi și Elvețieni și au făcut în aceste părți o cultură sistematică a viței de vie. Românii au învățat dela acești coloniști să altoiască și să pregătească vinuri bune. Astăzi însă, din cauza crizei viticole, viile coloniștilor sunt în păragină. Mai rezistă numai Românii cu proprietățile lor mici.

Culturile cele mai sistematice de zarzavat se fac la Copanca și Corcmaz. O parte întregă a satului Corcmaz se ocupă cu grădinăritul. Se aduce apă din Nistru, prin jghiaburi suspendate, până la o distanță de 1.500 metri, în sat, unde sunt grădinile, și se pregătesc trufandale de tomate, pe care le vând la stațiunile balneare din Sudul Basarabiei.

Un grădinar cu familia sa a câștigat, din comerțul cu tomate, într'o vară, 100.000 lei. Toți acești zarzavagii sunt Români. S'au deprins și s'au specializat cu această îndeletnicire, dela satele de pe celălalt mal al Nistrului, de unde se aproviziona Odesa, cu zarzavat, înainte de războiu.

Satele Răscăeți, Olănești, Corcmaz, Tudora și Palanca, stăpânind mai mult teren de câmp, se ocupă și cu cultura cerealelor. În toate aceste sate, ca de altfel în întreg Bugeacul, se treeră cu caii. Aria se face în fața casei și se treeră cu « piatra » și cu « scândura ».

Regiunea are foarte puține oi, așa că nu se poate vorbi despre o viață păstorească. Cele mai multe oi sunt în Olănești (1500) și Talmaza (1400), gospodarii fruntași având dela 5 până la 30 de oi. Stână organizată este numai la Talmaza, dar și aici oile se mulg « cu rândul », ca și cele care sunt mulse în sat. Atât oile sterpe cât și cele cu lapte sunt păscute « cu rândul » și mulse « cîti două oi la lapte ». Vite cornute sunt multe, în special vaci. Pentru muncă, se țin mai mult cai decât boi.

Pe Valea Nistrului-de-Jos nu există o vieță pescărească, așa cum se întâlnește pe malurile Dunării. Cei câțiva pescari localnici nu sunt numai pescari, ci se ocupă și cu agricultura ¹⁾. Arendașii Nistrului aduc în fiecare vară pescari dela Dunăre și pescuesc cu cârligele. Românii pescuesc mai mult pentru consumul în familie sau vând peștele prin satele din « câmp ».

Uneltele cele mai întrebuițate la pescuit sunt: « nevod, ietri, mreji, cotețuri, coboc, perenitci, hodorobî, fatci, nachitci, undiți și șiorpac ». Pescuitul în acest ținut e un izvor de îmbogățire pentru arendași; populația satelor însă abia dacă se poate înfrupta cu câte un chitic prins cu undița.

¹⁾ « La malu Nestrului cam toți pescari. Nu-i cu nevodu, îi cu fatci, îi cu ietri. Nu zanimuesc numai cu păscăria, au și gospodarie. Păscari cu adivăr apu-s la limanuri » (Copanca — Carp Teacă, 45).

Altă bogăție a Nistrului e stuful. În multe sate, ocupația din timpul iernii, e tăiatul stufului. Cu stuful se acoper casele, se fac garduri, plase de prins pește, plase de întins în jurul « scîrtelor » cu grâu și plase pentru cărat pleavă. Stuful e întrebuințat și ca combustibil la morile de foc; de asemenea la poditul caselor. Până și mătura cu care se mătură prin casă tot din stuf se face. Toate satele din Bugeac se aprovizionează cu stuf dela malul Nistrului. Din comerțul cu stuf, unii săteni câștigă 4—5.000 lei anual.

Bălțile dau în deajuns și răchită, din care se împletesc coșuri. Cei mai mulți meșteri în împletitul coșurilor sunt la Purcari.

Orașele unde se desfac produsele agricole ale ținutului sunt: Tighina, Cetatea Albă, Căușani și Volintiri. Prin Tighina apucă drumul exportului fructele. Celelalte târguri sunt mai mult piețe în care se desfac produsele din cele două regiuni: « câmpul » și « balta ». Aceste două regiuni naturale trăiesc într'o corelație economică perfectă. « Balta » produce fructe, zarzavaturi, stuf și pește, iar « câmpul » cereale. Coloniștii nemți vînd unelte, căruțe și hamuri. Merele mărunte, care nu pot fi exportate, sunt încărcate în căruțe și purtate din sat în sat, în întreg Bugeacul. « Bălteanul » dă un căuș de mere și primește, în schimb, o jumătate de căuș de grâu sau de făină. Pleacă de acasă cu o căruță de mere în « veretcă » și se întoarce înapoi cu câțiva saci de grâu sau de făină.

În acest ținut constatăm o specializare în ocupații, după națiuni. Românii sunt mai buni agricultori, pe când Ucrainenii mai iscușiți pomicultori, iar Rușii (cățălapii) sunt specializați în cultura zarzavaturilor. În Copanca, Talmază și Chițcani se găsesc și între Români grădinari tot atât de buni ca și Ucrainenii.

Industria casnică a țesăturilor e specialitatea Româncelor. Ucrainencele și Rusoaicele nu țes pânză și tot ceea ce le trebuie pentru casă cumpără dela Românce. Acestea țes o pânză foarte frumoasă, decorată cu cele mai variate motive. Iată câteva specialități de pânză: « pînză tort în tort, pînză di bumbac, bumbac cu téré, bumbac bătut cu teréua rîdicatî, manișci pintru cămeș (pieptare pentru cămăși), pînză 'n ghil, cu bumbacu bătut și inu rîdicat ». Toate aceste modele se întrebuințează pentru cămăși, fețe de masă, « drănițare », perdele, prosoape, etc.

Există numeroase posibilități de a câștiga banul în acest ținut¹⁾. Cei cu căruțe transportă toamna fructe la orașe, iar iarna lemne din pădurile de pe malul Nistrului. Cei lipsiți câștigă lucrând cu ziua la exploatarea

¹⁾ Posibilitățile de câștig atrag înapoi chiar pe cei care au fost împrăprietăriți în Bugeac. Din Copanca au plecat în satul Puhoi, din jud. Lăpușna, vreo 40 de gospodari. După vreo câțiva ani, unii s'au întors, fiindcă: « acolo dacă ai grâu și vite trăești, dacă nu, e greu. Aici mai sunt livezi, mai vinzi o fructă, di bine di rău ti nănești cu ziua, mai faci căraușie și tot cișliži on ban ».

grădinilor. Cu toată bogăția produselor acestui ținut, Românii sunt săraci. Din tot ce câștigă, abia le ajunge pentru îmbrăcăminte, hrană și trebuințele gospodăriilor. Întreg comerțul cu fructe îl fac aproape numai Evreii. Ei arendează grădinile dela Stat, ei sunt stăpânii banului. În trecut, această regiune stătea mult mai bine din punct de vedere economic. Drumurile fiind îndreptate spre Odesa, exista în apropiere o mare piață de desfacere și o cale de comunicație ieftină. Astăzi, lipsind piețele de desfacere și căile de comunicație, vieța economică a regiunii este paralizată.

Locuința. Casele dela șes se construiesc cu pereții din furci groase, îngrădite cu nuiele, ca să fie rezistente la inundații. Când se fac din vălătuci sau din ceamur (pământ amestecat cu paie sau pleavă), li se construiește fundamentul din piatră. Din pământul amestecat cu paie se fac « chirpici » (cărămizi ceva mai mari), care se usucă mai întâi și apoi se întrebunțează la construcție. Podul caselor se construiește dintr'un strat gros de stuf sau de nuiele, iar deasupra și dedesubt se lipește cu lut. Casele sunt acoperite cu stuf « bătute la cheptine », sau « nemțește ». Puține case sunt acoperite cu « șiripiță » (olane) sau cu « gonț » (șindrila). Stufului împletit deasupra acoperișului i se spune « cosiță », iar scândurile care îl țin, se numesc « huluc ».

Pridvorul din fața casei se numește « calidor », iar foișorul din fața ușii de intrare, « ganoc ». Casele mai sărăcicioase sunt împrejmuite de o prispă cu stâlpi de lemn. Gardul dela grădinițele din fața caselor se numește « gratie ». În construcția caselor și în orânduirea internă a gospodăriilor, se resimte influența coloniilor nemțești și bulgărești din Bugaeac. Tipul rotund de casă românească, înalt și cu acoperișul din patru părți, se întâlnește tot mai rar. Cele mai multe case se construiesc după tipul celor nemțești și se numesc case « cu frantoane ». Ele cuprind sub același acoperământ grajdurile pentru vite și hambarele. Ferestrele sunt largi și se pot deschide pentru aerisitul camerelor, iar ușile se deschid în două părți și se numesc « uș în filoansé ».

În interior, cele mai multe case au tindă și trei încăperi: « cămara, casa cei mare și chimnata ». În cămară se locuiește iarna și vara; jur împrejur sunt lavițe, iar într'un colț e cuptorul unde se doarme iarna la căldură.

« Casa cei mare » e consacrată numai oaspeților și nu e locuită de nimeni nici iarna, nici vara, ca să fie curată. Iarna nu se face foc, fiindcă sobele sunt construite numai pentru decorație — « ca să îmbrace casa » și nici nu au horn. În casele cu fete de măritat, la capătul laviței stă zestrea în teanc. În fundul casei, sub grindă, atârnă « dranița », acoperită cu un « drănițari » (o țesătură albă de bumbac), peste care sunt întinse hainele și broboadele. La icoane, la uși și la oglindă sunt atârnate ștergare cu dantelă lucrată de mână, iar la ferestre atârnă perdele de oraș. În unele case se întâlnesc

și paturi acoperite cu scoarțe sau țoluri cu canafuri și țurțuri. Ca element decorativ, am întâlnit în unele case, chiar la Români, samovarul. Lăzile de zestre se mai păstrează ici-colo, dar gospodarii frunțași au scrinuri sau dulapuri. Peretele de subt oglindă e încărcat cu fotografii și cu ilustrații din reviste. Sunt gospodării care au în casa cea mare «două rînduri de dzăstre»: un rînd mai simplu, pentru zilele obișnuite, iar alt rînd pentru sărbătorile mari ca Crăciunul, Paștile, Rusaliile, nunțile de toamnă și hramul bisericii.

«Chimnata» e bucătăria de iarnă și camera unde își deschide gura de foc soba și cuptorul. În toată regiunea n'am întâlnit decât o singură casă cu cuptor cu horn (în trecut existau numai cu horn: vezi textul 215). Cuptoarele fără horn și cu gura care se deschide în chimnată sunt mai nouă și, după cât țin bătrânii minte, au învățat să le construiască dela Nemți. Aceste sobe și cuptoare sunt foarte practice, fiindcă nu scot fum și nu lasă miros de tizic în camerele de locuit.

În curte găsim la multe gospodării «cuhnea» sau bucătăria de vară, construită din vălătuci sau «chirpici» și acoperită cu pământ uns cu lut. Cei mai săraci își fac chiar casele de locuit din pământ și acoperite cu lut. Acest tip de construcție ne amintește de bordeiele Tătarilor. În colțul curții găsim în multe gospodării «sîsîiacul», împletit din nuiele. Locul din fața casei sau de după casă slujește și de arie pentru treeratul grăului. Gardurile se fac din nuiele și din stof.

Hrana. «Câmpul» produce, în deajuns, grâu, secară, orz și porumb, iar «balta» dă zarzavat, fructe, pește și izlaz pentru vite. Pânea de grâu e alimentul ce se consumă în fiecare zi la masă și fiecare gospodină coace, cel puțin odată pe săptămână, un cuptor de pâne.

Din făină de grâu mai coc plăcinte, «învărtită», colaci pentru praznice și prepară «tocmazi» pentru borș sau lapte. Mămăligă se consumă mai puțin. Românii o mănâncă cu lapte, cu brînză și cu smântână; Rușii și Ucrainienii nu o mănâncă aproape de loc.

La Crăciun se taie câte un porc și pregătesc carnea «găluși și cartoafe pusă în sobă cu șiolan fript deasupra, chiftele cu carne de porc chisate cu mașina și rășituri».

La Paști se taie miei, păsări, iar șoldurile din porcii tăiați la Crăciun și puse în sărămură, se afumă și se prepară ca «ócur» (șuncă). În zilele de post se mănâncă pește, fasole și murături.

Am urmărit, în aceste sate bogate în livezi de fructe, dacă se consumă, în timpul iernii, fructe uscate, magiun sau compot. Sătenii mai înstăriți păstrează merele în grâu, în pleavă sau «pe coardă» în «casele cele mari». Alții le usucă de cu toamnă, tăindu-le în bucăți și atârîndu-le în șirag, ca pe ardei, de ușorii dela prispă, sau le întind să se usuce pe streșina caselor. Iarna le păstrează în podul caselor și de aici le strîng negre și

amestecate cu praf, le pun în oală și fac chiseliță. Prunele le usucă în loznițe cu fum sau le fac « povidă », dar în cantități atât de mici, încât abia dacă le ajunge pentru sărbătorile Crăciunului și pentru praznice. În cea mai bogată regiune în fructe, magiunul nu intră în alimentația zilnică a locuitorilor ¹⁾.

Valea Nistrului, fiind o regiune foarte bogată în produse alimentare, asigură posibilitățile de nutriție pentru toți locuitorii acestui ținut. Vara, stau înșirați pe malul Nistrului și pe malul bălților copiii și bătrânii cu undițele și « fătcele » aruncate în apă și așteaptă să le cadă câte un pește. Satele din « câmp » le invidiază, din acest punct de vedere, pe cele dela « baltă ».

Tipul și portul. Din cauza numeroaselor bălți înșirate de-a-lungul Nistrului, în toate satele bântuie cu furie malaria. De răul țânțarilor, oamenii dorm vara cu ferestrele închise, iar când ies să doarmă pe prispă sau în pridvor, fac un acoperiș din pânză rară de « veretcă », pentru ca să nu-i supere țânțarii. La câmp sau la grădini, aprind focul și dorm în jurul lui. La Corcmaz și la Tudora am văzut cum aprind chiar și acasă, unde dorm, băligar într'o căldare, de arde toată noaptea cu fum, ca să nu se apropie țânțarii. Cu toate măsurile de apărare, malaria face adevărate ravagii. Munca grea din timpul verii și frigurile slăbesc atât pe bărbați cât și pe femei și copii, iar tuberculoza găsește astfel teren prielnic.

În afară de malarie, ceea ce distruge sănătatea locuitorilor e vinul, care se bea în cantități enorme în acest ținut de podgorii. Dacă mai adăugăm și clima umedă de baltă, înțelegem de ce locuitorii din aceste părți prezintă numeroase tipuri de degenerați.

Tipul brunet, cu ochi negri și cu trăsăturile feței regulate, se întâlnește de multe ori amestecat cu tipul blond, cu ochii albaștri, umerii obrajilor ridicați și nasul puțin desfăcut. E și explicabil în acest ținut de amestec de neamuri.

În Chițcani și Copanca am întâlnit mulți bătrâni care poartă barbă lungă (chiar dintre Români), întocmai ca Rușii-lipoveni. Pe mulți Români nici nu-i poți deosebi de Lipoveni. În Talmază, Cioburciu și Olănești unii bătrâni își taie părul numai la ceafă, spunând că poartă « chica rătădzată rătund ». Obiceiul de a-și tunde întreg capul a fost adoptat după ce s'a introdus serviciul militar obligatoriu, în anul 1875. Bătrânii își amintesc că « Moldovanu curat îș rătădza prinpreziur păru. Bătrânii nu să tundeu, înblau cu chica rătădzată. Da di cînd o prins a lua la moscali, o 'nceput a să tunde » (Purcari — Gavril Vasilache, 74).

¹⁾ În vara anului 1934, Ministerul Agriculturii a construit cele dintâi uscătorii sistematice de fructe în satele Talmază, Copanca și Chițcani. La Tighina s'a construit și o fabrică de magiun. Sătenii au început să usuce fructe pentru iarnă la uscătoriile statului.

Atât portul bărbaților cât și al femeilor este astăzi în mare parte urbanizat. În trecut a existat port românesc; anumite părți ale lui se mai întâlnesc și astăzi. Bărbații purtau «cameși albi di bumbac cusuți cu pui, manișli la chiept și brațării la mânisi. În cap pălării di șele bune» vara, iar iarna «purtam cușme și pantaloni larzi di șăsi arșini pantalonu. Ciubotile cu turetsili lunzi și numai c'o talpi și cu ținti prin preziur».

Portul femeilor se compunea din «pafți cu catrinți; dinainti o pestelci și 'n urmă o pestelci, pi cap cu tulpan di țasut».

Astăzi n'au mai rămas din portul românesc decât unele părți. Flăcăii poartă în zilele de sărbătoare «cameș di bumbac cu manișci cu flori». Croiala cămășilor nu este întotdeauna românească și motivul floral de pe pieptare și brațării se compune din ramuri și flori naturaliste în care se îmbină două culori: negru și roșu. Pe deasupra cămășii de pânză, îmbracă o cămașă neagră de stambă și lasă larg deschis gulerul, ca să se vadă pieptarul înflorit. Cămășile românești cu brațării se vad tot mai rar. «Rubașca» rusească i-a luat peste tot locul. Pe cap se poartă «cartuzuri» cu bordurile întinse sau cu bordurile lăsate. Cămașa de pânză de bumbac sau de tort e purtată mai mult ca schimb pe dedesubt. Pantalonii sunt de «bej» și numai pentru iarnă se fac pantaloni de lână, care se numesc «berneveci». Deasupra cămășii îmbracă, în zilele de sărbătoare, vara, «tufine», iar iarna «polșubsi». În zilele de lucru, iarna, se poartă «scumane» și «juchetce căp-țușite cu blană», iar pe cap «cușme».

Femeile își împletesc părul în două gățe și-l leagă «moțoc în vîrvu capului ș-al prind cu chieptini ori șpilsî».

La gât poartă mărgele. Fetele se îmbrobodesc vara cu testemele, «barizuri» și «colțuri», iar iarna cu «tulpane». În Purcari și Olănești, femeile bătrâne și chiar nevestele, îndată după ce se mărită, poartă cămăși cu pui pe la mâneci, «cu chiept ales și cu brațării». Puii nu sunt brodați, ci țesuți în pânză în cinci ițe «cu vrîste înflorite». Fetele mai poartă cămăși albe de bumbac cu pui, numai în zilele de lucru. Duminica, la horă și la biserică, îmbracă «fuste cu prósoucă pe la poali și cu șercuri» și cofte de stambă. Peste fustă, fetele din Corcmaz se încing cu brâie roșii și lasă să se sloboadă afară, de subt coftă, drept podoabă, canafele sau țurțurii. În față poartă «pestelcă cu pui și cu scladsi». Iarna, femeile se îmbracă cu «burnuzuri», iar fetele cu «sacioasi» și șaluri.

În Talmaza sunt câteva croitorese evreice care cos haine «după jurnal» și Româncelor din satele din împrejurimi. Acestea contribuiesc în mare măsură la urbanizarea portului. Cu toate acestea, produsele industriei casnice intră încă într'o măsură destul de mare în confecționarea îmbrăcăminteii. La Olănești există și darac de bătut «scumane». S'ar putea spune că s'a urbanizat mai mult croiala portului, decât materialul din care se pregătește.

Vieața religioasă și morală. Populația regiunii studiate aparține în cea mai mare parte bisericii ortodoxe. Timp de mai bine de trei secole (1484—1810), cât a durat stăpânirea tătărească și turcească asupra Bugeacului, satele românești de pe Valea Nistrului-de-Jos au aparținut Mitropoliei Proilaviei sau Brăilei ¹⁾. Biserici vechi nu s'au putut păstra până în zilele noastre, deoarece întreg ținutul a fost în drumul tuturor năvăliilor și războaielor dintre Ruși și Turci.

Cea mai veche biserică e în Copanca, zidită în anul 1810. Altă biserică, tot veche, e cea din Cioburciu, zidită în anul 1818, în locul vechei biserici de lemn, care se dărâmasă încă din anul 1770 ²⁾.

În celelalte sate au existat biserici vechi de lemn, dar ruinându-se cu timpul, au fost înlocuite cu altele, de piatră, cu turlle rotunde și verzi, întocmai ca la bisericile rusești ³⁾. În locul unde a fost altarul bisericilor vechi de lemn s'a ridicat câte un « pristol » de piatră cu o cruce de fier deasupra. Am văzut asemenea « pristoale » la Talmază, Purcari, Olănești, Corcmaz și Tudora. Se obișnuște uneori ca preotul să facă, la dorința credincioșilor, sfințirea apei la aceste « pristoale ».

Bisericile sunt bogat înzestrate cu icoane, cruci, steaguri și odăjdii cumpărate în bună parte din banii pe care-i jertfesc flăcăii pentru biserică, din veniturile plugăriei dela Anul nou.

Se păstrează în biserici și cărțile religioase de slujbă, destul de vechi. La biserică din Corcmaz, există o evanghelie tipărită la 1746, la Episcopia Râmnicului.

Singura mănăstire în această regiune este cea dela Chițcani. Cu toată ura sătenilor din Chițcani și Copanca împotriva călugărilor acestei mănăstiri (vezi textele 188—189), mănăstirea a avut în trecut și continuă să aibă și astăzi un mare rol în vieața religioasă a creștinilor ortodocși din întreg Sudul Basarabiei. În zilele de hram se întâlneau, până la Unire, toate satele românești de pe ambele maluri ale Nistrului, (satele de pe malul drept se întâlnesc și astăzi) și ascultau slujba religioasă în românește. Sate dela distanță de 100 de km, ca Palanca, Tudora, Satu Nou, vin și astăzi în pelerinaj la mănăstire. Slujba religioasă s'a oficiat întotdeauna în românește și prin călugării acestei mănăstiri s'au adus din Vechiul Regat și s'au răspândit în satele românești de pe Valea Nistrului mii de iconițe, calendare, cărți bisericești și diferite broșuri populare, păstrând astfel vie tradiția de vieață și cultură românească față de puhoiul de înstrăinare rusească ⁴⁾.

¹⁾ IUSTIN ȘTEFAN FRĂȚIMAN, *Istoricul Mitropoliei Proilaviei (Brăila)*. Chișinău 1933, p. 123 și urm.

²⁾ *Dicționarul statistic al Basarabiei*. Chișinău 1923, p. 192.

³⁾ I. HALIPPA, *Trudf.* I (1907). Din datele statistice asupra bisericilor din Basarabia la 1812, aflăm că în acest ținut erau două biserici de piatră și 19 de lemn.

⁴⁾ PAUL MIHAILOVICI, *Infățișări de viață culturală românească la mănăstirea Noul Neamț din Basarabia*. Viața Basarabiei IV, p. 752.

În Chițcani, Copanca și Palanca sunt mulți Ruși care aparțin sectei «starobreadți»¹⁾, numită și «edinoveri» sau «staroveri». Acești sectanți schismatici mai sunt cunoscuți și sub numele de Lipoveni sau «cățalachi».

La Palanca au rămas astăzi numai 5 familii de Lipoveni. În trecut au fost mai multe, însă au dispărut. Un cimitir vechiu lipovenesc în acest sat ne confirmă acest fapt. În Copanca sunt 464 suflete de Lipoveni, au preot și biserică proprie. Românii, Ucrainenii și Rușii ortodocși se căsătoresc foarte rar cu Lipovenii. Atunci când se fac astfel de legături, întotdeauna creștinii ortodocși sunt obligați să treacă la credința «staroverilor». Căsătoriile se fac numai îndeplinind această condiție, iar copiii care rezultă din aceste căsătorii mixte sunt întotdeauna Lipoveni. În Copanca au trecut la «staroveri» vreo 10 ortodocși²⁾. Românii lasă să le crească barbă lungă întocmai ca la Lipoveni, după ce trec la această sectă. Treceți de ortodocși la «staroveri» s'au întâmplat și la Chițcani.

Altă sectă răspândită aproape în toate satele este baptismul. Cei mai numeroși bapțiști sau «credincioși» sunt în Corcmaz (25 familii cu 150 suflete), Olănești (30 familii cu 200 suflete), Talmază (10 familii cu 35 suflete), Cioburciu (7 familii cu 25 suflete), Palanca (6 familii cu 18 suflete), Copanca (3 familii cu 12 suflete) și Chițcani (8 familii cu 26 suflete). În toate aceste sate există case de rugăciuni. Centrul bapțiștilor din Sudul Basarabiei este în satul (vecin cu Palanca) Han-Câșla. Poate datorită acestei apropieri se explică năvala sectei baptiste în satele românești de pe Valea Nistrului. Au îmbrățișat această sectă atât Românii cât și Rușii, însă mai cu seamă familiile cele mai decăzute din punct de vedere social și moral.

În Palanca mai există și o altă sectă, numită «fiii lui Dumnezeu» sau «penticostari». Aceasta însă numără numai 20 de suflete. Raporturile dintre ortodocși și bapțiști sunt de altfel liniștite. Totuși baptismul prezintă pericol pentru credința strămoșească a Românilor din aceste sate. Unitatea spirituală a satelor e disolvată nu numai în formele ei de credință religioasă, ci și în cea a obiceiurilor și datinilor. Până acolo ajunge această disoluție sufletească, încât chiar rudele între ele nu se mai recunosc și nu se mai întâlnesc la sărbători și la petreceri.

Schimbarea calendarului a produs o mare turburare în viața religioasă a acestui ținut. În ultima excursie ni s'a întâmplat să trecem dela Căușani spre Olănești în ziua de Sf. Petru și Pavel (29 Iunie stil vechiu). Unele

¹⁾ N. POPOVSCHI, *Istoria bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub Ruși*, 1931, pp. 99, 207 și 330.

²⁾ «Dacă on cățalap ie o creștin de-a noastri, o trazi 'n lezea lui; și dac'o fati di cățalap merzi după creștin de-a nostru, al trazi în lezea ii. V'o dzăși de-a noștri s'o dat în lezea lor; patru gospodari și șăși feti» (Serghei Zalatoï, român, 48).

sate prin care am trecut țineau sărbătoarea ea, altele lucrau la câmp¹⁾. La sărbătorile după stilul nou, bisericile sunt goale, iar după stilul vechiu, nefăcându-se slujbă, mulți săteni lucrează. S'a ajuns de nu se mai respectă sărbătorile nici după un stil, nici după altul. Pe Români din Copanca și Chițcani îi agită contra stilului nou sectanții «staroveri», care serbează după stilul vechiu, precum și mănăstirea Chițcani, unde li se face slujbă în fiecare zi. În ajunul Crăciunului și al Bobotezii, Români din Copanca se duc după aghiazmă la biserica lipovenească. Ca rezultat imediat al schimbării calendarului, se resimte, în ultimul timp, o înmulțire a sectelor și o scădere a sentimentului religios. Preoții mai învinovătesc de acest fapt și pe refugiații de peste Nistru, stabiliți în aceste sate, despre care se spune că au trecut dincoace cu multe idei potrivnice spiritului bisericii. Chiar satele care au adoptat noul calendar nu respectă sărbătorile ca în trecut.

Nu au încredere în sfintirile care se fac după calendarul îndreptat, deoarece «cînd iara pi vechi, tot ținem cî-i aghiazmă, da amu pi nou parcî tot nu-i așa di bunî»²⁾.

Trăiesc în concubinaj mai al s cei care nu au avut timpul să divorțeze legal. Sunt numeroase cazuri cînd se căsătoresc numai civil, iar religios nu. În Olănești s'au celebrat în anul 1934, 53 cununii civile, din care s'au cununat și religios numai 12 familii. Se observă de asemenea că trăiesc înainte de căsătorie flăcăi cu fete. Despre avorturi practice fie în orașe, fie de babe, se aude din ce în ce mai des.

Posturile sunt respectate după vârste: bătrânii le țin cu strictețe, iar cei tineri, dacă se întâmplă c'au fost după lucru pe la Galați, au uitat cu totul de posturi. Se împărtășesc însă toți: tineri și bătrâni.

În trecut a existat în aceste sate o vieață religioasă plină de evlavie. Sâmbăta, după ce suna de vecernie, lăsau lucrul la câmp și câte unul din fiecare gospodărie era trimis la biserică, iar Dumineca «ni ocără mama: nu mîncaț, duceți-vă la biserică» (Talmaza).

G R A I U L

Graiul Românilor din satele de pe Valea Nistrului-de-Jos nu e unitar și cercetarea lui descopere particularități care oglindesc amestecul de populații diferite din acest ținut.

¹⁾ Iată cum se înșiră satele de pe Valea Nistrului din punct de vedere al stilului după care serbează: Chițcani și Copanca (stilul vechiu). Leuntea, Talmaza și Cioburciu (jumătate de sat după stilul nou, jumătate după stilul vechiu). Răscăeți și Purcari (stilul vechiu), Olănești, Corcmaz, Tudora și Palanca (stilul nou).

²⁾ Informator: Vârvara Pamfil, 62, Cioburciu. Sărbează după stilul nou.

Din cele două categorii de sate cercetate, cele cu populație românească (Talmază, Cioburciu, Purcari, Olănești) și cele cu populație mixtă (Chițcani, Copanca, Leuntea, Tudora și Palanca), graiul satelor cu populație românească este aproape același graiu moldovenesc cunoscut în Basarabia și Moldova, pe când graiul satelor cu populație mixtă e mai amestecat cu rusisme.

Expunem succint, în cele ce urmează, unele particularități ale graiului din aceste sate.

Vocale. Vocala *ă* neaccentuată se pronunță *a*: « barbat, nahut, mai-culița, parinț, harag, gainî, gradinî, manînc, cautat, vaitez, vaicaredz », etc. Vocala *ă* din « năvod » se aude « nevod », iar *ă* între labiale devine *o* sau *u* în « pomînt, fumeie » (mai vechiu fămeie). *Ă* final se pronunță *î*: « casî, moarî, masî, cîntî, aliargî, grăunțî, brațî », etc.

E după labiale, când în silaba următoare nu e o vocală palatală, trece la *ă*: « iubăsc » (se aude și iubesc). *E* trece la *ă* după *s*, *ș*, *ț*, *z*, *j*: « săc, roșăsc, înmulțăsc, păzăsc, năcăjăsc, bisărcî ». « Trăiem ghini, cî la dînșii ni dușem la bisărcî » (Leuntea). Se aude și « bisăriși », însă foarte rar. Se observă o tendință de închidere a vocalei *e* neaccentuate în *i*: « trăsniți, tuniti, fimei, casîli, fețîli », etc. *E* inițial trece la *ia* în « iaram » (eram).

I trece la *î* când se găsește după *s*, *ș*, *ț*, *j*, *st*, *str*, *dz*: « rîsîchesc, șî, cuțit, muzîcant, vrăjit, năjit, stîng, strică, strîg, tindzîli », etc. *I* final dispare după *ț*, *dz*: « zîudicăt, soldz, oaspiț, cînt (tu), videt », etc. Sufixele *-or*, *-ar* au un *i* scurt la sfârșit, *-ori*, *-ari*: « fanari, cutiori, olari, porcari, buzunari ». De asemenea și cuvintele grajd, zid: « grajdi, zîdi ».

Diftongi. Diftongul *ea* se pronunță ca *a* în: « crangî, vac (vacuri di om, vacu de-apoi), lovascî ». Diftongul *ea* dela imperfectul verbelor de conj. II, III și IV trece la *e*: « bei (beai), veselei ». (« Dușeta bei și veselei » 94), ¹⁾ « băte » (bătea), etc. Diftongul *iu* trece la *i* în « ștîbei ». Diftongul *oa* apare ca *ă* în « tătî ». Numeroase sunt cazurile de sincopă vocalică: « capti, nîrli, șioarși, fșior, streșnî, bisărcî, malurli, țărnî, nafrî, carlui (genitiv), pînsî » (pânțece), etc.

Consoane. O particularitate comună tuturor satelor din acest ținut e palatalizarea labialelor. Labiala *p* apare constant alterată în *k'* (notat ch) în cuvintele: « chiatrî, chiept, cochil (se aude și copchil), luchii (se aude și lupchii), schic, cînchi (câmpuri), arichi, s'o aprochiet », etc. În Zăvărtaica și în vorbirea românească a Ucrainenilor și Rușilor *p* + *e*, *i* se aude pronunțat ca *t'*: « st'înaria, dost'it (aluat dost'it), t'iept », etc.

B + *ie*, *i* > *g'* (notat gh): « doghitoc, ghiholițî, alghioarî, alghinî, gâlghioarî, ghetu, ghini », etc.

¹⁾ Cifra arabă indică numărul textului în care se întâlnește exemplul citat.

$F + ie, i > \acute{s}$: «*șer, sulșînî, șiiicî, (fiică) însipt, șir (di mac), șire*» (fire, caracter), etc.

Palatalizarea labialei v se prezintă sub două aspecte: \acute{z} și g' (notat gh): «*zișîn, zîn, loziturî, zisădz, zițâl și ghițâl*».

$M + ie, i > \acute{n}$: *luhină, nîjloc, niere, niroznă, ańiorsît, etc.*

Dentalele t și d urmate de e și i apar în câteva cuvinte alterate: «*Mit'ia* (nume propriu) și *Michia, Vit'ia, Fed'ia și Feghia, Vologhia, nad'elu, ard'ei*», etc.

Se aude l' în a «*l'iubi*» («*l'iubește-mă puicî dragî*» 7), sub influența formei rusești. Acest cuvânt se rostește cu l' în Chițcani și Copanca, sate cu populație mixtă. Destul de des se aude în graiul românesc al Rușilor și Ucrainenilor, și chiar în al Românilor care știu rusește, l velar. La Copanca și la Leuntea se pronunță curent «*moldovancî, cał, colbăit*», etc., cu l velar.

Se aud și forme cu n rotacizat prin disimulare: «*păr (până), mărunchi, «Nu mă satur păr la moarti*» (29); «*mărunchi di ruj*». («*Cît am îmblat cu colinda nu s'o bătut nimeria*»). Se aude și «*nimi*» în loc de «*nimeria*».

C și $g + e, i$ apar ca \acute{s} și \acute{z} : «*sînsî, nușî, crușe, furnișî, zînere, zîem, culeze*», etc.

\acute{J} de origine latină apare peste tot ca \acute{z} : «*zîos, zîoc, zîoi, zîug*».

Z de origine latină e încă în stadiul dz : «*dzîc, dzamă, dzîli, astîdzî, îndzalat, nîedz, frundzușoara*», etc.

Subt influența limbei ucrainiene g se pronunță de multe ori ca h : «*hostinți, hospodari, hinăral, ahranom, brihaderiu, Harasîm (Gherasim)*», etc.

V trece la h în «*hultani, hulpi, horbî, horbăsc, ghiholiți*».

Iată încă o seamă de forme interesante: «*sîșera, prăviț (voi), săhastru, săcrii, steclî, Nestru, nărod, gălăgani, tăț, cavior (covor), săpon, căpșîni, on (un), olșicî, șońi (șoimi), răbuș (răboj), goțule, măduhă (măduvă), scahun (la Olănești), lăhor, fruhpti, liabdî (leapădă), prăduh, dișchid, șfari, piști (peste), cut'iori (cuptor), lucniți (lutniți), sînzé (sâmcea de cuțit), strestii, straitî, îs (își). («*Ieli îs însamnî*»), as (ați). («*Ni-as ars inińioara*»), Marcovei, marzii, ursînic, coarjî, chefluind, lainseri, lăcătuite (alcătuite), stă-clănel (stăcanel), sălcuteț (săculteț), hodinî (odihnit), hon (horn), pin (prin), mișia (mingea), univa (undeva), costîrc (cocoșîrc), mîcăi (mamă) = mîcă + hăi, pi stot locu < peste tot locul.*

Morfologie. Articolul l nu se aude decât în vorbirea celor care știu carte. I dela genitivul și dativul singular, al substantivelor feminine cade: «*feti (fetii), babi (babei), mami (mamei)*». Se întălnesc și genitive perifrastice: «*Părinții la bărbatu nîeu*» (părinții bărbatului meu), «*iesti al on cuzneț*».

Articolul pronominal al, a, ai, ale apare subt o singură formă: a .

Indicativul prezent dela verbul « a uita » se aude cu accentul pe *i* la singular: « ui't, ui't, ui'ti ».

Verbul « a tăia » are la indicativ prezent, persoana I singular, forma « tau » în loc de « taiu ». Verbul « a curge » se aude la indicativ prezent pers. III singular: « cură » (curge).

Perfectul simplu nu se întrebunțează de loc. Dela « a da » se întâlnește și acest timp, însă numai sporadic și numai la pers. III singular: « dăti » (dete) (« Și dăti Dumnedzău on vînt din zîos » 93).

Auxiliarul perfectului compus apare la pers. II singular sub forma: *i, ei* (« Da iel nu te-i răcorit » 108 și « Nu n-ei făcut niș on bini » 69). La pers. III singular și plural: *o*. Formele auxiliarului de viitor sunt: *oi, ai, i, a*; la plural: *om, aț, ț, s, or*. Auxiliarul dela pers. I și III singular dela condiționalul trecut se contopește cu infinitivul *fi* și dă *aș < aș fi, ar fi*. « Daci n'aș adus » = dacă n'aș fi adus (eu), « ie aș născut » = ea ar fi născut.

La conjunctivul trecut se întâlnește la fel contopită conjuncția cu auxiliarul: « și chicat » = să fi picat; « și băut » = să fi băut. La Tudora și la Copanca se aude conjunctivul prezent dela « a ști » sub forma « sî știbî »: « Păduraru trebu sî știbî undi sî duși luntria » (Tudora) și « sî știbî lumia cî-i mort la casî » (Copanca).

Dela « a învia » și « a adăuga » sunt cunoscute și următoarele participii trecute: « înzis » (« O 'nzis Ivan » 160), alături de « înziet » și « adaus » (« cîti casî s'o adaus »), alături de « adăuțet ».

Verbele « a întuneca, a luîna, a naște », nu sunt pronominale în următoarele expresii: « Și iadu o luînat » (s'a luminat) 74; « Raiu atunși o 'ntunicat » (s'a întunecat) 74; « și prunca o născut » (s'a născut).

Iată câteva forme interesante din punct de vedere morfologic și sintactic: « șiomagă, lăcată, painzina, unghi (doi unghi = colțul dinăuntru al casei), sămnuri, mân (mâni), mînuli, nor-sa, tătîni-so, frătîni-so; « S'o suit a noulia șer » (51). « Păn a noua vad »; « Șini ari o nuntî, veri o pitreșiri, veri o cumătrii ni chiamî pi noi » (Talmaza); « Flăcău ista trebu sî samini veri lu tat-so, veri lu mîni-sa ». « Di trii ori te-oi șeti-ti » (184). « O viñit aîșia și l-o 'mbrăcată-l »; « când l-o văzut în tîrg, l-o cunoscută-lă » (158); « Șini l-a cârchi-lă, șini l-a spăla-lă »; « Da iel s'o apucat și i-o vîndutî-i » (salcâmii); « Le-o luatî-li și le-o pusî-li în căruți » (169); « Diavolului datî-i zăpis sî șii oamini a lui dupa moarti » (171); « I-am ažiutatu-i și ieu la prășit lui moș Tudurachi » (Talmaza); « Ieu m'am întîmplatî-mă în satu șiala »; « M'am oftatî-mă pintru nevoia me » (158); « Ne-am dusî-ne curatî-ne în dzîua di Sîntu Neculai ».

Aspecte de bilinguism. În satele cu populație mixtă se vorbește curent în două și chiar în trei limbi: românește, ucrainește și rusește. Rușii și Ucrainenii (bărbații) știu toți românește, după cum și Românii (bărbații)

vorbesc rusește și ucrainește. Femeile fiind mai legate de casă sunt mai conservative. E evident că într'un mediu social de bilingvi trecerile de cuvinte, expresii, fenomene fonetice, morfologice și sintactice dintr'o limbă într'alta se produc în mod natural.

E deci firesc ca graiul din satele cu populație mixtă să prezinte multe elemente rusești și ucrainiene: « Ieu sînt *soglasno* (de acord) sî dau cît or ceri »; « Nu știé *daje* (nici, chiar) apa cum sî chiamî »; « Dintili șela dacî slobodzăști *iad* (otravă), atunși sî pierdi și șărpili, și omu sî *iadovești* »; « Da ni dai *Boh* (să nu dea Dumnezeu) să nu ploai ! »; « La noi norodu iara *vsio vremia* (tot timpul) în baltă »; « Îi șiel mai *glavno* (important) și ții di colo, *propalo* (s'a pierdut) apu tăti munca »; « Cum sî-ț spun, pomîntu *obsčestfenii* iara (comun), al *razdilé* (il împărțea) la *novii rojdeonii* (noi născuți) ».

F O L K L O R U L

În configurația geografică de astăzi a țării, s'ar părea că Valea Nistrului-de-Jos este unul din cele mai retrase și mai patriarhale ținuturi, de vreme ce-i izolat în colțul cel mai de răsărit, departe de toate drumurile civilizației. Situația aceasta s'a creat numai dela Unire încoace. Până la această dată, ținutul avea în coaste patru orașe, unul foarte mare și trei mai mici: Odesa, Tiraspolul, Tighina și Cetatea Albă.

Pe drumul de apă al Nistrului, se scurgeau, spre Odesa, toate bogățiile de cereale și fructe din întreg cuprinsul Basarabiei, iar satele de pe Valea Nistrului-de-Jos erau mici porturi pentru imbarcarea acestor bogății. Datorită acestor împrejurări, satele regiunii se prezintă astăzi sub un aspect înaintat de urbanizare.

Influența destul de simțitoare a popoarelor conlocuitoare, în special a Ucrainenilor, a contribuit la stingerea multor manifestări spirituale, obiceiuri, credințe și superstiții specifice poporului român.

Materialul folkloric adunat prezintă un document viu al sufletului românesc din acest colț de țară, intrat în lupta de asimilare cu popoarele conlocuitoare.

Dacă încercăm să comparăm aspectele mai caracteristice ale folklorului din acest ținut cu acelea ale altor ținuturi, vedem că el se aseamănă mai mult cu cele din Moldova și Ardeal. Ceea ce surprinde e bogăția mare de colinde ce s'au păstrat, față cu cele ce se mai aud în restul Basarabiei.

În cele ce urmează vom prezenta, pe scurt, genurile folklorice care se mai întălnesc în satele de pe Valea Nistrului-de-Jos.

Balada apare astăzi foarte rar. Cele câteva exemplare pe care, cu toate stăruințele depuse, abia le-am descoperit nu prezintă niciun indiciu că în trecut exemplarele acestui gen ar fi circulat mai viu și în mai multe

variante. Singura baladă care pare a fi mai cunoscută e « Văliñaș ». Ea se întâlnește și în satele românești din ținutul vecin al Bugeacului ¹⁾).

Am cules și un scurt fragment de baladă, intitulat *Tudur-Tudurel*, fără a putea stabili despre care Tudur ni se vorbește. Tradiția ne arată că « pi cîn trăie Tursii, apu l-o ușis pi unu Tudur Tursii și i-o stîrnit cîntic mumî-sa. La Vadu-lu-Vodă l-o ușis Tursii pe Tudur-Tudurel ».

Răsunete despre o vieață păstorească în trecut se aud astăzi foarte rar. Cele două cântece păstorești culese, ne dau o imagine cu totul ștearsă despre ce a fost păstoritul cândva în acest ținut.

Cântecele. Cuvântul doină nefiind cunoscut, poezia lirică are pretundeni numele de cântec. Ca și balada, cântecul se stinge în unele sate din cauză că se cântă în două limbi: românește și ucrainește. În Chițcani, Leuntea, Palanca și mai puțin în Copanca și Corcmaz, melodia caracteristică a doinei se aude rar de tot. În schimb, răsună cântecul ucrainian, întins ca nemărginitul stepelor de dincolo de Nistru. În cercetările noastre, am ascultat de multe ori pe flăcăii și fetele din aceste sate cântând toamna, la culesul merelor. Melodiile lor se pierdeau în undulări liniștite ca și aburii ce plutesc dimineața deasupra luncilor Nistrului.

În Copanca, e cunoscut de toate vârstele cântecul ucrainian « Oi na hore », pe care-l cântă și Românii, cu toate că mulți dintre ei nu-i înțeleg de loc cuvintele. În Corcmaz ne-au cântat cântece ucrainiene aceiași informatori care cu câteva minute înainte ne cîntaseră cântece românești. La Leuntea, am participat la o « cumătrie », la care veniseră și Români și Ruși. După ce li s'a deslegat limba cu câteva pahare de vin, au început să cânte cântece românești și ucrainiene. Subt influența Ucrainenilor și-au însușit și Românii facultatea de a cânta în cor. Ori de câte ori încep să cânte mai multe persoane cântece românești sau ucrainiene, se împart în mod spontan pe voci și cântă în cor. Se resimte în toate satele o puternică influență a cântecului ucrainian. Sărăcia cântecului românesc se datorește, în bună parte, acestei influențe.

Cântecele propriu zise și cântecele de pahar se produc la « cumpăanii ». În zilele de sărbătoare, iarna și — mai rar — vara, se întâlnesc la casa unui gospodar rudele și vecinii. Aici stau la masă, discută între ei despre evenimentele satului și nevoile gospodăriilor, beau și cântă. La « cumpăanii », gazda se simte obligată întotdeauna să dea tonul cântecelor. După ce « drege » câteva pahare de vin, începe să cânte, să tropotească și să joace paharul în mișcări ritmice, potrivit cu melodia săltăreață pe care o cântă. Cântecele de pahar sunt niște imnuri închinare vinului, viei și beției. Inspirația lor e cât se poate de liberă și fiecare cântăreț poate să adauge versuri nouă, de multe ori spre surprinderea celor care îl ascultă. Unele

¹⁾ P. V. ȘTEFĂNUCĂ, *Cântecul lui Văleanu*. Viața Basarabiei, III, p. 244.

cântece de pahar cuprind și versuri care aparțin cântecelor propriu zise. Între aceste două specii, nu se poate trasa o graniță precisă.

Colindele. Cu toate că și acest gen a suferit puternice influențe din partea colindelor ucrainiene, totuși se aud încă multe colinde românești. Se colindă curent și astăzi în două limbi, românește și ucrainește, în următoarele sate: Chițcani, Copanca, Leuntea, Corcmaz, Tudora și Palanca. Înstrăinarea parțială a acestei manifestări spirituale românești, a început de mult. În «Însemnările istorice» asupra satului Tudora sunt trecute următoarele date privitoare la acest fapt: «Cum satul e amestecat cu Ruși, în ultimul timp (înainte de anul 1900) și Moldovenii au început să colinde și să umble cu hăitul în graiul malorosian, uitând cu încetul cântecele lor naționale». Un bătrân din Tudora ne-a confirmat adevărul celor cuprinse în cronica satului prin următoarele: «Am știut colinzi din vechimi, da le-am dat pi rusii. Când iaram copchil, colindam tot moldovnești, da cînd ne-am mărit, colindam rusăști» (Sofronie Caraștefan, 59 ani).

Cel mai frecvent și mai caracteristic motiv de colindă pentru întreagă Valea Nistrului-de-Jos e întrecerea dintre șoim și cal (texte 69—71):

«Șoimu sus pi vînt,	Murgu pi pomînt,
Steli luînînd,	Izvoari distupînd
Nouri misticînd ;	Brazdi 'ntorcînd ».

Poetic și plin de reminiscențe istorice — se pomenește și numele unui «Ștefan Vodă» — e motivul despre un bour care poartă între coarne un leagăn de mătase, în care șade fata de gazdă și coase:

« Gulerăș tătîni-so,	Stau boierii ș'o prăzesc
Brățaruș frățîni-so,	Cu galghini o cumpănesc ».
Proșchiraș la stiag domnesc	(textul 79).

Copiii și flăcăii colindă și astăzi colinde rusești, chiar dacă unii dintre ei nu înțeleg niciun cuvânt rusește. Învață colindele pe de rost, le colindă fără să le înțeleagă și din acest motiv textul colindelor este cu totul pocit ¹⁾. Colindele românești sunt vechi și cuprind numeroase motive pe care le întâlnim în colindele din Ardeal și din Moldova. Cele cu conținut profan au subiecte mult mai poetice și sunt mai numeroase decât cele religioase. Poate datorită acestei frumuseți se datorește rezistența colindelor românești în fața celor ucrainiene, din care apar în acest ținut numai cele cu conținut religios.

¹⁾ Iosif Galupa, 22 ani, Român, nu știe rusește, dar a cântat cu Ion Ciomac, 20 ani, Rus, mai multe colinde în limba ucrainiană declară: «Am colindat colinda aiasta (Dnesj pojușcij) di nic copchil. Răbdi o poși spuni, da 'ncet nu. Înci amundoi cu Vaîlia Ciomac îmblam cu colinda, cî iaram în mahală ».

Literatura nunții. Literatura legată de datina nunții prezintă numeroase texte (conăcării, urări de pahar, etc.) pline de umor și ironii usturătoare la adresa flăcăilor și fetelor care iau parte la nuntă. «Iertăciunile» cuprind către sfârșit un interesant motiv biblic, care cunoaște prelucrări fericit inspirate în literatura cultă și anume: înverzirea unui toiag uscat de ani de zile (în altă «iertăciune» înverzește un măr uscat):

« Sfîntu Arhanghel Mihail	Toizelu o odrăslit
Șidé c'on toizel di măr uscat	Din odraslî vîi
Di patrudzășî și doi di ani.	Și din vîi vin ».

Cînd o audzît cî părinții fiii s'o iertat, (Palanca — Sofronie Caraștefan, 53).

Bocetul. Bocetele se culeg greu, fiindcă sunt puține femei care să se poată stăpîni să nu plîngă, atunci cînd încep să spună cuvintele. Prin natura inspirației și prin unele imagini comune, bocetele se apropie mult de cîntece (text 109). Pe mort îl bocesc de obicei membrii familiei și rudele. Uneori sunt chemate să bocească și străine, care n'au nicio legătură de rudenie cu mortul.

Obiceiul bocitoarelor plătite nu este cunoscut. Următorul fapt însă ne confirmă că se întîmplă ceva asemănător: «Ieste-o fimei bătrînî și m'o legat c'on prosop s'o boșesc cînd a muri. Ie m'o chemat de-acasî: «S ti leg c'on prosop sî mă boșești ș pi mini!. Macar streinî, da o boșesc. Ńiia-Ńi vini a plînzi. Cîti zăli trag ieu!» (Talmază — Axinia Cojocaru, 50).

Cele câteva ghicitori, proverbe, zicală și jocuri de copii pe care le-am putut nota, nu ne dau o idee completă despre bogăția lor în acest ținut. Interesant e jocul flăcăilor și fetelor din postul mare, cînd n'au horă în sat, cu text și melodie în românește și ucrainiană.

Poveștile, legendele și snoavele sunt ramura cea mai bogată a folklorului din satele de pe Valea Nistrului. Textele culese sunt numai o infimă parte din ceea ce s'ar putea culege și din ceea ce se povestește în acest ținut. Basmul fiind materialul cel mai fluid dintre toate genurile folklorului, cu greu îl poți urmări cînd trece din literatura populară a unui popor la alt popor. Observăm că: «Povestea soarelui» e o variantă la cunoscuta «*Poveste a rîndunicii*»¹⁾ și că «Rac-Răcușor» se apropie ca tip de «Povestea porcului» a lui Ioan Creangă.

Destul de numeroase și interesante sunt și legendele despre facerea lumii, zăpîsul lui Adam, Eva și șoarecele, moara și diavolul (textele 171-177) și altele.

Tradițiile. Amintirile despre vremurile din trecut cu greu răsbat dincolo de timpurile stăpînirii turcești asupra acestui ținut. Vag de tot mai

¹⁾ S. FL. MARIAN, *Ornitologia*. I. p. 356.

trăiește amintirea lui Ștefan cel Mare, despre care se crede că a locuit prin « Valea lui Oanea » (lângă Copanca), unde călugării refugiați dela Mănăstirea Neamțului au desgropat mai târziu comori după « urșiile » care le-au rămas dela marele voievod (Textul 190). Tot pe seama lui Ștefan cel Mare sunt trecute, ca fiind dăruite de el, moșiile dela Purcari ale mănăstirii Căpriana, despre care istoria ne arată că sunt daniile lui Alexandru Lăpușeanu ¹⁾.

Se aude și legenda descălecatului Moldovei, cu interesante substituiri de locuri și personaje. Cel care vânează « buhaiu », nu este Dragoș, ci Ștefan cel Mare, iar vânătoarea se petrece pe apele Nistrului de-Jos până la Odesa. Aici se înneacă Molda, și nu pe valea Siretului.

Cele mai multe tradiții ne vorbesc însă despre războaiele dintre Ruși și Turci și despre Tătari. Și astăzi se văd seliștele satelor tătărești, în câmp deschis, unde, când se ară, se desgroapă grămezi de cenușă, iar copiii cu vitele găsesc în țărână monete și lulele turcești. Există, într'unele sate, fântâni și cișmele îmbrăcate cu mușchi verde, despre care se spune că sunt rămase dela Turci. Tradițiile ne descriu foarte plastic felul de vieță al Tătarilor. Aflăm despre ei că « avé herghelii di cai, n'avé casî, avé bordei săpati 'n pămînt. Aiși supt paduri [aproape de Nistru] viné șî ierna caii » (text 199) sau « Li trăie cu ziti. La dinșii iera caii șei mai buni » (text 209).

Superstiții, descânțece, medicină populară și magie. Apropierea de patru mari orașe, precum și de calea navigabilă a marelui fluviu, au așternut, în cursul timpului, un strat de civilizație și cultură peste satele de pe Valea Nistrului. Subt acest strat se ascunde însă omul primitiv.

Credințele, superstițiile, descânțecele și practicile magice constituesc o lume spirituală aparte, pe care, oricât a-i încerca să o cunoști, niciodată nu vei izbuti să-i descoperi toate secretele, deoarece căile de investigație ți se închid curând. Din acest punct de vedere, am întâmpinat o rezistență dărză ori de câte ori, în anchetele mele, am încercat să pătrund dincolo de zgura civilizației, cu scopul de a cunoaște sufletul primitiv. Întâmplător, am anchetat satul Copanca în același timp cu o echipă medicală sosită în sat pentru combaterea tifosului exantematic. Echipa medicală umbla din casă în casă și, acolo unde constata murdăria și păduchi, îi tundeau pe toți până la piele și desinfecțau casa cu fum de pucioasă. Doctorul ni se plângea că-i e vieța în pericol (dela o vreme a luat doi jandarmi cu el), fiindcă unii gospodari se opun cu forța să fie tunși și desinfecțati. Am fost martor la o scenă de revoltă și am văzut pe un sătean cum sta la poartă cu o sapă în mână gata să lovească și strigând cât îl ținea gura: « Ci are stăpânirea cu casa mea? Dacă ești viu, cum să n'ai păduchi? Numa omu mort n'are păduchi! »

¹⁾ ȘT. BERECHET, *op. cit.*, p. 100.

În timp ce doctorul trecea din casă în casă dând îndrumări pentru îngrijirea sănătății și oferind gratuit medicamente, la o descântătoare, unde mă oprisem să notez descânțete, au venit, să le descânțe și să-i oblojească. vreo șase femei și copii. Fugeau de doctor, ca să nu-i tundă, iar în persoana mea descoperiseră pe « Antihîrț ». Când mă vedeau că intru în curte, săreau gardurile și fugeau în toate părțile, ca să scape, să nu-i trec « la zăpis ».

Se răspândise vestea printre femeile din sat că, după ce vor pleca « doftoru și cel cari scoati casele 'n patret și trece la zăpis » vor mai veni alți doi, « unu sî sloboadă sînzi, da unu sî pui peceata la oameni, ca sî-i cunoască ». Fiindcă în satele vecine nu erau asemenea soli de ai lui « Antihîrț », babele au sărit cu gura asupra primarului, învinovățindu-l că el i-a adus.

Odată cu culegerea descânțecelor, am socotit potrivit să notez plantele și substanțele cu care descântă și pe care le întrebuițează la lecuirea boalelor. Materialul redus de texte pe care am reușit să-l adun, l-am grupat într'un capitol special, intitulat: « Medicina populară ». Oricât de mare ar fi puterea lecuitoare a unei plante sau a unei substanțe, nu se administrează niciodată unui bolnav fără descânțec sau anumite practice magice. Din această cauză, am notat toate credințele în legătură cu o plantă sau substanță, precum și ritualul și zilele de sărbătoare când sunt culese.

În satele de pe Valea Nistrului, sunt câteva babe care cunosc plantele medicinale din pădurile și bălțile Nistrului, le culeg și le vând unor femei care le desfac, în zilele de târg, în Volintiri, Căușani, Cazaci și alte târguri din Bugeac, unde flora medicinală este foarte săracă sau aproape nu există.

Destul de numeroase sunt credințele și practicile magice menite să provoace ploaie în acest ținut, unde anii secetoși se țin lanț. Pe lângă cele cunoscute și în alte ținuturi, cum sunt: « paparudele » și « udatul mortului », adus de peste hotar, notăm o practică magică foarte curioasă și anume: « calul de os » (textele 340—341), despre care nu știm dacă se mai obișnuiește și în alte părți.

OBICEIURILE

În capitolul acesta al obiceiurilor la sărbători, la anumite zile și ocazii din timpul anului, la naștere, nuntă și înmormântare, prezint mai pe larg unele obiceiuri, iar pe altele le las să le descrie înșiși informatorii. Am socotit potrivit să grupez în legătură cu o sărbătoare sau datină toate credințele, superstițiile și practicile magice, pentru a obține o privire cât mai completă și mai unitară asupra sărbătorii sau datinei respective. Aici au fost trecute și obiceiurile în legătură cu « Claca de casă » și « Hora » (p. 76—78).

La sărbători. *Crăciunul, Anul nou și Boboteaza*¹⁾. Deoarece aceste trei mari sărbători se serbează una după alta și unele obiceiuri se petrec în cursul tuturor acestor zile, le tratăm unitar.

Obiceiul « cu steaua » e cunoscut astăzi numai în Palanca și Zăvărtaica. În celelalte sate se păstrează amintirea că în trecut umblau copiii « cu steaua », dar acum, din cauza schimbării calendarului, nu mai umblă. În Talmaza, se colindă la fereastră cântecul de stea « Trei crai dila ră-sărit », însă fără stea. La Palanca umblă « cu steaua » și cu « lușiafăru » flăcăii. Se adună în « cete » de câte 12, se duc mai întâi la preot, ca să le dea « crușca » din biserică, apoi la primar, ca « să-i învoiască » și după aceasta pleacă prin sat.

Când intră în ogradă, întrebă dela poartă dacă-i primește « cu steaua » în casă. Umblă de dimineața până seara, în toate cele trei zile de Crăciun. Colacii pe care-i câștigă îi împart între ei, iar banii îi duc la biserică. Cetele de « stelari » din Palanca pleacă și în satele vecine: Corcmaz, Tudora, Han-Câșla, Caplani și altele.

Steaua și luceafărul se păstrează în timpul anului la unul din flăcăii din ceată, iar când acesta se însoară, trece la altul mai tânăr.

Colindatul este obiceiul cel mai bine păstrat. Rezistența acestei datine se datorește, poate, împrejurărilor că Românii conlocuiesc în unele sate cu Ucrainenii și Rușii la care știm că această datină este foarte însemnată. Textele de colinde românești și rusești sunt o mărturie despre viciața puternică a acestei datini. Cu colindatul umblă copiii, flăcăii (în unele sate și bărbații însurați) toate cele trei zile de Crăciun. (În Corcmaz și Copanca umblă numai în întâia zi). Seara, până a nu asfinți soarele, umblă copiii până la 12 ani, după asfințitul soarelui băieții dela 12—16 ani, iar mai târziu, până după miezul nopții, umblă flăcăii.

În Zăvărtaica, umblă copiii dimineața, spre seară, « pășanii » (băietanii) iar în amurg, flăcăii. La Palanca, umblă cu colindatul și bărbații însurați, însă numai cei săraci și numai pe la rude. Colindătorii se grupează în « cete » de câte patru, cinci și chiar doisprezece flăcăi. La fiecare « ceată » esti naznăcit birioza. Birioza 'ncepi colindă, iel priișești colacu, strînzi bani și tot iel ceteriază colacu » (Vezi « *Urania colacului* » — text 91). La Olănești « ceata » are « doi hăznătari; unu strînzi colașii, da unu banii ». La Copanca și Talmaza, conducătorul « cetei » e numit « cămăraș ».

Colindele le învață copiii unul dela altul sau de la bătrâni, încă din postul Crăciunului. Flăcăii se adună și învață colindele « la hurdughie »:

¹⁾ Informatori: pentru Copanca — Irimia Vitori, 99; Vasile Zbârnea, 25; Leuntea — Ifrim Enicenco, 89; Talmaza — Marianca Bolindău, 70; Corcmaz — Maria Drubală, 73; Iosif Galupa, 22; Tudora — Sofronie Caraștefan, 53; Palanca — Dominte Costencu, 36; Olănești — Alexei Cărman, 72; Slobozia (Republica Moldovenească) — Ana Morari, 48 și Zăvărtaica — Moisei Hanencu, 74.

casa pe care o « nănesc » flăcăii dela un gospodar din sat, pe timp de şapte zile, cât țin sărbătorile Crăciunului și Anului nou. Aici adună « cetele » toate darurile pe care le câștigă cu colindatul sau cu hăitul și tot în curtea acestei case fac « zîocu » în cele trei zile de Crăciun și la Anul nou. Hora din aceste zile se numește « hurdughie ». Astăzi nu se mai face « hurdughie » în toate satele, deoarece, fiind aproape granița, grănicerii îi opresc pe feciori să se adune noaptea.

Cu colindatul, ca și cu plugușorul, nu se umblă în « cete » răslețe. Cu vreo două-trei zile înainte de Crăciun, se adună flăcăii din sat la « hurdughie » și aleg dintre ei vreo trei inși care să se ducă la preot și la primar ca să « sî 'mpaci din preț pintru colindat ». După cele trei zile de Crăciun, se duc din nou la preot și la primar ca « să cumperi plugăriili ».

Preotul le dă o « crușcă » în care adună banii (Palanca). « Cetele » își împart mai întâi satul, ca să « nu îmble două ceti pe-on loc » și îndată ce se înnoptează, pornesc cu colindatul. Copiii colindă la fereastră, iar flăcăii, dacă se întâmplă pe la unele case « cumpăanii de hulesc, apui pof-tesc în casă și-i pun sî colinde. Li dă cîte-on pahar di zîn, nișcaivai capiși. Undi ari fati mari 'n casî, li dă cîte-on colac și slăninî » (Zăvărtaica).

La Palanca, umblă un flăcău din « ceată » cu un clopot și cere « slăninî, siolan și lei pintru hurdughii ».

După ce au umblat pe la toate casele, « cetele » se întrunesc la « hurdughie », adună banii pe care i-au câștigat și dau o parte preotului pentru biserică. Din banii adunați cu colindatul, « cumpără ori popii strai, ori stiaguri la biserică »¹⁾. În Olănești preotul obișnuște să anunțe, în biserică, a doua zi după slujbă, câți bani s'au adunat²⁾.

Slănina și colacii pe care-i câștigă, îi aduc la « hurdughie », unde-i împart între ei. În Palanca « colașii îi vînd la on gospodari. Sî fași torhi. Vin mai mult gospodari, pun prețu la pîni și-i cumpără ». Cu banii adunați din sat sau de pe colaci, cumpără vin, plătesc lăutarii, beau și petrec toți flăcăii la « hurdughie » până dimineața.

Copiii umblă « cu plugu 'n dziua di aziunu di Anu nou, după ariadzî » Au on plugușor din lemn cu bosuioc și lîni roși și dzic:

Hăi, daț colacu și pitacu
Vă fărîmî boii pragu ! Hăi ! »

¹⁾ Acest obicei trebuie să fie destul de vechiu în aceste sate. În *Insemnările istorice* asupra satului Tudora, se dau următoarele date despre acest obicei: « La Crăciun umblă cu colindatul iar la Anul nou cu uratul (s șčedrivkoj). Din banii adunați dela colindat și hăit, se cumpără daruri la biserică ».

²⁾ În satul Antonovca (vecin cu Corcmazul) feciorii au construit o fântână pe drumul dela Căușani la Cetatea Albă, din banii adunați cu colindatul și hăitul. Fântâna se numește « fântâna flăcăilor ». Feciorii din Corcmaz, după exemplul celor din Antonovca, au construit și ei o fântână, la câmp, din banii adunați cu colindatu'.

Flăcăii umblă « cu plugu sial mari, sara, da la cățalachi nu priîesc. Treșim pe-acolo la oamini de-a noștri » (Copanca). Și flăcăii poartă un plug mic « cu bosuioc, cu linî roșii și cu clopot ». Buhaiul e cunoscut numai « di cînd o vinit Rumânii » (Olănești).

Se face și la Anul nou « hurdughii ». Fiindcă la Copanca ea se organizează la Anul nou, întru câțva mai desvoltat decât în celelalte sate, rămâne să mă ocup mai pe larg de acest sat. În ziua de Anul nou, toți flăcăii din sat se împart în « cete ». Fiecare ceată are un « cămăraș » și un « sîtoriu ». « Cămărașii » aleg un « cămăraș mari », care stă toată noaptea la « hurdughie ». Dimineța « priîește socotiala dila cămăraș ». « Cămărașu mari » își alege « cu sîtoriu și cu flăcăii lui șăsi casî di gospodari undi-s fetili frumoasî și li spuni și la șeilanț sî nu sî ducî. Cămărașu sî dușî numa la șeli șăsi casî: feti aliasî ». Acestea sunt anunțate din timp, ca să se pregătească să-i primească cu masă. Ele invită rudele și vecinii. Este o deosebită onoare pentru gospodăria unde a fost « aleasă fata ». « Cămărașu mari, sîtoriu și flăcăii lui îmb!ă pe la feti aliasă » și tot drumul le cântă « muzîcanții » marșul.

Cînd sosesc la o « fată aliasă, mozîca stă 'n tindî, cămărașu mari și sîtoriu într' în casă, dă buna sara, dă mâna cu părinții și cu fata ș'apu spuni plugăriia. Sîtoriu și flăcăii strîgî: hăi! » După ce urează, se așează la masă. Fata dă câte « on colac încrestit cu mîndreți, cu bosuioc și cinzăsi di lei ».

După miezul nopții se adună toate cetele la « hurdughie ». Aici « cămărașu mari strânzi paralili dila tăț, aduși v'o trii-patru vedri di zîn, mănîncî colași și slăninî și beu zîn. Mozîca li cîntî și ii zîoacî ».

În ziua de Anul nou, dimineța, flăcăii umblă cu sămănatul (numai în Copanca); « cămărașu și sîtoriu la feti aliasî, da șetili la părțili lor ». Cînd intră în casă, spun:

« Sî vă șii di bini sîntu Vasîli,	Sî criascî grîli
Sănătata noului	Șî mālaili
Șî la anu cu sănătati!	Șî popșoaili! »

Gazdele le dau câte un colac. Colacii, adunați cu sămănatul, îi împart între ei. « Cămărașu și sîtoriu » aleg câteva perechi de colaci frumoși, pe care îi duc și-i « închinî la fatî aliasî ». Mama fetei « cumpără colașii », dîndu-le câte 20—30 lei.

Din banii adunați cu plugușorul și sămănatul, dau o parte în folosul bisericii, iar cu ceilalți bani, plătesc lăutarii « la zîoc », în ziua de Anul nou.

În celelalte sate umblă cu sămănatul numai copiii. Cînd samănă, spun:

« Sănătatea noului
Șî la anu cu sănătati! »

Gazda le dă « cîte-on colac, ori cîte-on ban ».

Bărbații și femeile, când intră în case străine, samănă cu grăunțe de porumb, zicând:

« Sănătatea noului
Și la anu cu sănătati!
Să vă fii di bini cu Anu nou! »

Se obișnuște să se umble cu « malanca » la Anul nou, numai în satele rusești, Chițcani și Leuntea. La Leuntea, umblă și cu « plugușoru » și cu « malanca ». În trecut se obișnuia să se umble cu « malanca » la Copanca și la Corcmaz, atât la Români cât și la Ucrainieni. Ucrainienii din aceste două sate, fiind complet românizați astăzi, acest obicei a dispărut.

« Cu capra » nu se mai umblă astăzi în niciun sat. În trecut însă se pare că a existat și acest obicei: « Cînd iaram ieu fată, sî făse on moșniag cojă. Îș pune barbă, sî sluță și 'mbla pi la casî și-i da oaminiî cîti șeva. Înbla păr la Botiadzî, tăti sărbătorili. La Botiadzî ave produhu lui deoparti și cînd sî sfințascî apa, sî sfință și iel » (Corcmaz).

Un alt obicei dispărut e « chiraleisa ». Mărturiile pe care le-am cules despre acest obicei sunt următoarele: « Îmbla cu chiraleisa cochiii. Ave o cruși di lemn, făcutî di meșteri, împodoghitî. Îmbla di Crășiun, di Anu nou, Aziunu di Botiazî și tucma di Botiazî o sfință la Nestrî, la Iordan. O lega cu mîneștergurî și merze la preotu ș'o sfință. Întra 'n casî și 'mbla pin preziuru mesîi cu lumînaria aprinsî, cu hîrb di tămîi și chiraleisă:

« Chiraleisa, Doamni, Stogurili groași, Fetili frumoasî.	Cîti chietriseli 'n fintîni, Atîtia oali cu smîntîni! »
--	--

Acest obicei a existat și la Copanca. Astăzi abia își mai amintesc că « chiraleisa iera o cruși di lemn, așa ca lingura, și sî dușe doi-trii flăcăi la unu și la altu și dzîsé :

« Chiraleisa, Doamni, Cai înhămători, Boi înjugători,	Stogurili groași, Fetili frumoasî, Chiraleisa, Doamni! »
---	--

La Slobozia (Republica Moldovenească), umblă și astăzi « cu chiraleisa la Aziunu di Botiadzî, cochii păr la dzăși ani. Îmblă pi la niamuri, pi la nănaș și pi la măhăleni ».

În ajunul Anului nou, fetele care vor să se mărite, fac o mulțime de vrăji, ca să-și cunoască ursitul: « liagă parii cu bosuioc. Dacă-i parî șioturos, apu ari noroc; dacă-i netid, n'ari nîcî, îi sărac ».

Cioburciu—Varvara Pamfil, 62.

« Fetili în spri Anul nou ave așa on obicei cî liaga parii la gard, liaga ușli la casî cu lînî. Făse drumuri di pai, di cenușî, iara omăt di sî tîmpla, prisara cenușî, cînd iara uscat, prisara pai. Făse drum, ca on rode, îmblî flăcău la fata șeia. Una la alta sî făse, ca sî rîdî ».

Zăvărtaica — Moisei Hanencu, 74.

Tot în această zi li se arată fetelor dacâ se vor mărita în curând, sau vor trebui să mai aștepte. În acest scop, « sî duc la Nestru ș'aduc apî ni'n-șeputî cu gura, și ieu fâninî din sac, cît apușî odatî cu mîna și fașî bubușleli și li dai la cîni. Ieli îș însamnî bubușliia. Pi cari o ie cînli mai di-grabî, așeia fatî sî măritî mai nainti ».

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

Calendarul cu coji de ceapă e cunoscut în toate satele cercetate și se face în modul următor: « Înainti vremi bătê trii mătăni, disfășé șepi și pune pi feriastri și dzîsé: aiasta-i cutari lunî, aiasta-i cutari; li 'nsămna. Spri Anu nou, li puné, ș'adaudza dimineața sî dușé și vidé cari lunî-i sloatî. La Botiadzî, la Anu nou, dacî chicî promoroacî, apu pînîa rodești ».

Talmază — Grigori Luchian, 70.

A doua zi după Anul nou, « sî duc fimeili la moașî cu colac, cu lei, cu săpon, cu zîn ș'acolo 'nchinî babii săponu, colacu și lei. Sî pun la masî și șinstesc. Tăti fimeili cari i-s nepoati, îi fac cîte-on colac mari și-i duc. Baba sî gătești și ie di mîncari. Dacî nu sî duc curat în așeia dzî, tot trebu sî sî ducî ».

Copanca — Matroana Burlacu, 41.

La Palanca este sărbătorită moașa și în ziua de Anul nou.

« La Crășiun și la Botiadzî, dacî-i promoroacî pi poîni, apu atunșia iesti sloatî. Atunșia cînd nu-i omăt, nu-i promoroacî, apu așiala an însamnî cî-i an greu ».

Purcari — Gavril Vasilache, 74.

« Ti duși la bisericî la Iordan și iei aghiazmî și vii acasî și ti duși la grădinî și strochești cu aghiazmî butușii. O strochești ca s'o feriascî Dumnedzău di boalfî ».

Purcari — Același.

Satele de pe Valea Nistrului-de-Jos, sunt foarte bogate în grădini de pomi fructiferi. Interesându-ne de sărbătorile păzite pentru roada pomilor, am aflat că « di *Trifu* și di *Strateniia* (1 și 2 Februarie) nu lucrăm pintru grădini, sî șii curati grădinili, sî nu șii gîndași; și di negurî și di tăt. În « Alba » chicî aiesti sărbători. Noi nu lucrăm. Di Strateni fașî preotu aghiazmî și ni dușim și luăm di strochim grădinili. A nostru preot nu pre sî bati capu de atîta, da noi ni dușim la mănăstiri. Ni dușim pi nou, cî pi vechi nu fac slujbî. Di chiatrî, tot pintru grădini, nu lucrăm noui zioi după Paști ».

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

« La *Odochia* (1 Martie), iesă la plug, boronesc zăbli; curat în dzîua di *Odochia* ».

Copanca — Pintilii Reven, 60.

« *Patrudzăși di sfinț* îs la nouî di Mart. Înainti vremi plugurli 'mbla. Acasî sârba, cosé pîni, sfinț, și li dusé la dial ».

Copanca — Același.

« La Sfinț fac colași și sfinț; duc la bisăricî. Înainti vremi sî dusé la țintirim ș'aprinde tămii și dăde di pomanî sfinț la copchii, brahî dăde. La dial dușem sfinț, brahî la plugari și punem sfinț în coarnili plugului. Da amu, di cînd România, nu pre fac.

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

La 17 Martie se serbează *sfântul Alexei*, cunoscut subt numele de « *Tieplia Alicsîi* ». Această zi e « primejdioasă. Dacî n'o sârbedz, apu ai on prăval ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

Ziua de 17 Martie e păzită cu sfințenie de pescari. Sfântul Alexie e socotit patronul lor: « În dzîua di *Tieplia Alicsîi* îi păcat sî pescuiești. Atunși sî pornesc apili, adaugî. Pescarii sârbiadzî în dzîua așeia. Dacă nu ținim dzîua șeia, apu ni 'necăm. Trebu sî sârbăm dzîua peștiului ».

Copanca — Constantin Donoi, 78, pescar.

În *săptămâna brânzei* sau « albă », cunoscută în acest ținut mai mult subt numele de « măslena », « nu sî mănîncî șiolan. Șini mănîncî, ari pagubî în toati șelia; în ziti, în păsări. Nu sî tai pasîri. Mîncăm brîndzî, ouî, lapți, unt, brîndzî di oi, dacî iesti ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

A doua zi după « lasatu săcului di postu șel mari, luni, sî chiamî *Șilichii*. Grămădim tăti hîrgăili: masî, fund, lopatî, liunguri, polonic, șiaun, di opărim tăt. După și-am opărit, fașim măligî și șerbim cartoafi cu coarjî. Pîni nu mîncăm, cî, dacî rămîn bicăț, îi unsî ș'o dăm afarî. Pi urmă mai adușim ș'o liacî di zîn și mai hulim, cî spun fimeili cî nu rod șioarșii straili din cui dacî bei, dacî-ț speli dințîi. Nu-ț mănîncî molii. Dacî n'ai zîn, sî cumperi on chil, da sî fași aiasta poriatcî. Spun la dzîua asta *Spolocaniia* ».

Purcari — Aceași.

« A dăudza după lăsatu săcului, fimeili di cusut nu coasî, nu torc, numa murui și grijăsc. Spalî dințîi, beu și mănîncî. Cari-s gospodini nu sî mai duc după aiestia treburi, da unli sî grămădesc și beu. Cîn vin, spun: « Sî vă fii di bini sfintu post! »

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

« *Sân Toader* i 'n postu mari, la săptămîna 'n post. Mama dzîséc: «Hadi, lați-vă!» Cînd ni lam, dzîsem:

Toadiri, Sîn-Toadiri,
Dă cosîța fetii
Cît coada iepii!»

Făsem cîte-on biid di ospăț, chemam cîte-on om doi și-i ospătam».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« La Sîntu Toader sî lau fetili cu ogrej din iesli dila cai, sî li creascî cosîțili ».

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

« *Niedzîi päreții* îi la zîmatati di post. Femeili nu fac nicî, sârbiadzî. Numără ouîli sî știi cîti ouî au și cîti sî mai strîngî păr la Paști. Așeia dzî nu sî schimbî, îi tot niercuri ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« La *Niedzu päreților sârbiadzî*, numără cîti ouî au. O fimei perie în dzîua di niedzu.

— Cumătrî Măriucî, nu perie az, cî-i *Niedzu päreților*. Ti-i bati cu capu di päreț.

— Da șini sî mă bati?

— Da barbatu îi iara soțchi la sat; iara urît, iara budzat. Iel vini din sat bat ș'o ie la bătut, ș'o bati, ș'o bati cu capu di päreț! Și vini ie la mini și dzîși: « Ghini-ai spus sî nu perii, cî iaca m'o bătut ».

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

« O sutî di dzîli dila Crășiun numără ș'apu samănă bostan, cî sî fași ».

« Cînd ocăiesc broaștîli, apu-i primăvară. Samănă fetili bosuioac, sî criascî mari tufili ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« Cînd înflorești calinu și cînd înflorești socu, atunși nu sî mai prindi pești ».

Copanca — Carp Teacă, 45.

În *Vinerea Patimilor*, numită și « *Vineria-sacî* » « sî duc și sî scaldî păn a nu răsări soarili, c'apu nu sî lichești boalili di dînșii, nu sî 'nbol-năzesc, nu dzac. Cum îi *Vineria sacî*, așa sî săși boalili ».

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

În *Vinerea* și *Sâmbăta Paștilor* gospodinele coc « pascî rusascî 'n formi și pascî moldoviniascî. Înainti la *Niedzîi päreții* ave cîte-o fimei sîti diasî și 'mbla tăti măhala păr la Paști. Nu iara ca amu mașînî ».

Cioburciu — Maria Drubală, 78.

Tot în aceste două zile se fac « pisanse » (ouă încondeiate). Unealta cu care se fac « pisanși » se numește « chișîțî di 'ncrestit ouî » și e făcută din metal subțire de alamă dela icoane.

În Corcmaz și Tudora « încrestesc » ouă fără să întrebuițeze vreun izvod, ci « din gând ». Motivele cele mai obișnuite de « pisanse » poartă următoarele numiri: « Șeru plugului, Coada rînduncii, Ruja sei diasî, Calia rătășitî, Arichili morii, Mînica doamnii, Punga popii, Soldzîi peștiului, Cîrligu șiobanului, Vîrtelnița ».

« În spri Paști, făse totdeauna flăcăii denii. Grămăde lemni și făse focu. Vine oaminiî și sî 'ncăldză. Adica spuné cî'n spri Paști, hai sî fașim denii sî 'ncăldzascî morțiî. Dușem, cari stuh, cari lemni, șmacuri di lemni dușem acolo și făsem focu. Hăt încoasi iara orédniși și viné și ridé: « Și fașit, măi ? »

Talmază — Grigori Luchian, 80.

Se crede că în spre Paște se arată comorile; « sî rîdicî foc, para-i albastrî la bani. Spun cî-s bani. Cîn te-i dus acolo, azvîrli șalvarii, șeva, cî stau diasupra. Păn atunșia o fost în pomînt, în spri Paști iesî și ard ».

Palanca — Gavril Vârnavu, 62.

Copiii când se scoală dimineața, în ziua de Paște, « sî spalî c'on ou roș și sî prindî la sînzî, și unu alb sî șii bălan și rumăn, ș c'o capicî, sî-i dăi Dumnedzău bani piști an. La Paști sî cadî numa ouî roșii sî șii, nu albastrî, vineti sî nu șii, roșii sî trebuiesc. Sî șii ca cum o fost sînzîli lui Hristos cînd l-o chinuit ».

Talmază — Grigori Luchian, 80.

La « Înviere », gospodinele duc pentru sfințit alimente: pască, colaci, ouă, slănină, brînză, etc. Pescarii trebuie să ducă și « on chitic di pești. Al pui pi pascî ș'al duși la bisăricî ș'al sfințăști. Așa-i obicei u păscar' lui ș'afarî di păscar duc cari poati ».

Copanca — Carp Teacă, 45.

Dimineața, copiii umblă pe la case « de-a oulia ». Când intră în casă, zic: « Hristos o 'nvet ! » la Români și « Hristos voscres ! » la Ruși.

Numirea de « Rohmani » sau « Blajini » nu se aude, însă credințe despre lumea în care trăiesc aceste ființe mitice există. La Olănești am întălnit următoarea credință: « Coj di ouî roșii dau pi apî ca sî vadî ș pi altî lumi cî-i Paștili. Odatî pi atîta știé cî-i Paștili c'o găsit coj di ouî roș pi api ».

Olănești — Irina Morariu, 66.

« Șini moari 'n dzîua di Paști, așela merzî la rai. Atunșia ari bucurii Hristos c'o 'nviet și-s porțîli dischisî la rai ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« Moșnezii ș cu babilii sî dau în dzîua di Paști în scrînsîob, c'apu crești cînepa ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

Luni după Duminica Tomei, se serbează « Prohoadele ». [Nu se aude spunându-se « Paștele Blajinilor »]. Încă de sâmbătă sau de luni « păr în dzîuă sî duc la țîntirim, curăță mormintili și boiesc crușile. Luni sî duc cu dimîncat, cu pomelnicu, fac panașidî, șăd la mormînturi. Dac'o mîntuit panașidzîli, apu fiișticari ari colivî și ouî și orez și nuși și covrizi și li 'mpărțăști pi la copchii. Copchiii și calișii sînt plinî lumia la țîntirim ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

După ce termină preotul toate pomelnicele, se așterne în cimitir o « veretcă » pe iarbă, întind masa cu bucatele pe care le-au adus de acasă și ospătează tot satul, cu preotul în capul mesei. După amiază, « să împărțasc cu siata niamurli, s'amesticî și streinii, și fac cumpăanii ».

Corcmaz — Aceeași.

« Nouă zioi după Paști li țînim, li sârbăm di chiatrî, di gîndași. Nu lucrăm în zii, în grădinî. Sînt unii lucrîadzî. În vechimi făse și zîoc, da amu s'o strîcat lumia ».

Copanca — Irimia Vitori, 99.

Sfântul Gheorghe (23 Aprilie) e sârbătoare însemnată pentru cei care au vite. La Palanca fac din aluat, în Ajunul Crăciunului, un colac în forma unui 8 (opt), numit: « Sfîntu Aziunu ». Acest colac îl păstrează « la icoani păr la Sîntu Ghiorghî, ș'atunși al iei ș'al moi ș'al dai la vacî într'o strachinî. Al presori oliacî cu sari. Așa ci-cî-i bini sî știbî și ie ci-i Sîntu Aziun ».

Palanca — Frăsîna Isaicu, 45.

Se crede că în spre Sfântul Gheorghe umblă strigoaicele și iau mana vacilor. Această credință e adînc înrădăcinată în toate satele și se povestesc fapte de curînd petrecute. Din Copanca ni s'au comunicat următoarele despre strigoaice: « Iaca ieu am douî vași și niș la una n'am lapti ca lumia. Cumpăr lapti cu vașili meli; da niș fruptu nu ni-i ca fruptu. Pribluesc pi niști mähălenși cî ni-o luoat mana vașilor. Păr la Sfîntu Ghiorghî am avut, cînd adaudza n'o avut hîcî lapti și n'au niș amu. O prisarat fetili, cu mac împreziuru vașilor ș'o pus grapa 'n poartî, și tot o 'ntrat ».

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

« Spri Sfîntu Ghiorghî pui o crangî di mășîieș în uș la zîti, la poiati, pintru ca sî nu iei mana la zîti. Sî 'nghimpî strigoaișili ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

Există credința că « nu-i ghini sî dorîi în dzîua di Sîntu Ghiorghi, c'apu iei somnu ńieilor ».

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

« Di Sfîntu Ghiorghi, fetili cînd sî scoalî, sî spalî cu rouî, dău pi iarbî cu mîna șî sî spalî pi fațî ca sî nu li crăpi fața. Altîli au chistrui ș'apu sî ie ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« În dzîua di Sîntu Ghiorghi sî dizbracî păr la dzîuî cu chelia șî sî tăvălești pin iarbî, pin rouî. Dacî sî tăvălești, sî curățî di dureri, di bubi ».

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

Ziua de 1 Mai se serbează, însă nu-i cunoscută subt numele de « Arminden ». În această zi « beu rachiu cu pelin șî zîn, șini ari, cî sî 'noiești sînzîli ».

Talmaza — Marianca Bolindău, 70.

Sămbăta Rusaliilor e o zi consacrată cultului morțîlor șî se numește « Sîmbăta morțască ». În această zi « fimeili duc pomelnișili la bisericî, iesî preotu din bisericî șî sî duc la țîntirim fiișticari, cari c'on ulșior, cari c'o găliatî șî udî morțîi. Acasî fac praznic, dau lapti di pomanî. Pui la captu stricătorii o strachinî cu apî, ori o steclî cu zîn șî dai di pomanî la cari socoț cî n'ari. Dzîși: Sî-ńi dau o fintîni; di altî lumi s'o am ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« Sîmbătă di Dumînica mari fași praznic șî chiami oamini. Li dai cîte-o ceșculițî, cîte-o străchinicî cu lapti, linguri. Pui șî șiresși, c'atunși îi vremia șiresși; lezi la toartî șiresși. Ti duși la bisericî șî rîdiși pomelnicu ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

« În Sîmbăta Rusaliilor dau fimeili lapti di pomanî. Dacî poati, cum-pără v'o strachinî, ori v'on ulșior șî dă di pomanî la șei sarași. Sî gătesc șî chiamî măhălenii șî-i ospătiadzî cu lapti, plășinti șî dau di pomanî străchini di lapti, linguri șî cîte-o crangî di trandașir ».

Talmaza — Marianca Bolindău, 70.

« În Sîmbăta Duminișii Mari, șini ari douî vași cu lapti, apu s'o iei una di funii cu ghițal, s'o ducî undi-s copchiii șei sarași s'o lasî o săptă-mîni s'o mulgî, c'apu ari izvor di lapti pi șeia lumi ».

Purcari — Paraschiva Iordachi, 62.

Prima săptămână după Dumineca Mare se numește « săptămîna lu-ńinoasî șî sî dau di pomanî străchini, ceșculiț. Dacî ai lapti, li dai cu lapti, dacî nu, dai ș cu zîn ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

În Sâmbăta Rusalilor se curăță izvoarele. La curățitul fântânilor dă ajutor fiecare gospodar, la fântâna de unde ia apă. La Corcmaz, curățirea izvoarelor se face cu mare procesiune religioasă. Preotul sfințește apa la una dintre fântâni, și de aici trece apoi în fruntea procesiunii pe la toate celelalte fântâni din sat, unde citește câteva rugăciuni scurte și stropește izvorul cu aghiazmă. Proprietarul fiecărei fântâni aduce o masă pe care așterne o « stricătoari », iar deasupra pune o pâne și doi colaci.

« În Sîmbăta Rusalilor adușim șimburel, corovaticî, nuc, iarbî și punim pi zios în casî, în tindî. La stîlchi, pin streșni, punim frundzari di plop, di stejar, di frasin. Li laș dila Duminica Mari păr la lăsatu săcului di postu Sîn-Chietriului. Îi scoț și-i dai pi apî. [Nu se cunoaște semnificația].

Tot în Lunia Rusalilor scot on oghial roș, ori o hainî roșii și li 'ntindz la soari di halu moliilor ».

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

« În Sîmbăta Duminișii Mari, sara, pui frundzari în streșni. O săptămînă, cît îi săptămîna luninoasă, stau în streșni. Luni, în dzîua di Iarbî-verdi, păr a nu răsări soarli, îi zmulzim și-i dușim la izvor, îi dăm în apî. Dacî ț-a apuca frundzariu soarli, apu ti rîd fimeili cî iești lenoași ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

În Sâmbăta Rusalilor se culeg plantele medicinale. Culegerea și păstrarea lor se face după un anumit ritual: « În Sîmbăta Duminișii Mari mă duc și strîng buruieni. Mă scald sî șiu curatî. Nu-i liac la buruieni dacî ti duși nispălatî. Mă duc și mă scald la vremea di bîcati, și-nî ieu cămeși curatî și mă duc la păduri. Le-aduc Sîmbăta sara și le-aștern pi zios sî șii di liac. Șăd pi zios numa Duminicî. Luni păr la dzîuă, li strîng sî nu răsai soarli pi dînsili și li azvîrl în pod sî usuși. Li strîng într'o carzîncî și li acopăr, sî șii curati ».

Talmază — Marianca Bolîndău, 70.

« Buruienili șiuanti, di liac di spăriet îs buni. Li culezi înaintia Rusalilor, c'apu la Sfredelu Rusalilor nu-s buni » ¹⁾.

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

Prima Miercuri după Duminica Mare e *Sfredelu Rusalilor* și dacă lucrezi în această zi, « apu te-apucî Rusalili. Ti strîmbî păr la on an di dzîli ș'apu iarî îț vii în șiri ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

« Di *Sfredelu Rusalilor* sârbiadzî. Aduc pelin di marț sara și pun pin casî, pin cui ș'apu al strîng și-i bun di friguri. Al beu cu zîn ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

¹⁾ Vezi pe larg ritualul culegerii plantelor medicinale, conservarea și întrebuințarea lor în textele de « Medicină populară » (textele 308—328).

« Di Rusalii pun pelin în casă, în brâu. Sini be zin cu pelin, prindi la sînzi, n'ari boalî, rusalile. Dacă lucredz di Rusalii, ti sui 'n sus, ti hlușăști di cap, mințili țî li ie. Însibzi cuțit di șel sfințit în pomînt ș'apu omu al scuboarî diavolu ».

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

« Cari lucra pi Rusalii, apu îi mai apuca Rusaliiili, îi mai zbînțuié. Spuné c'adica îmbla fimei, trii-patru fimei și ziuca pin păduri. Da amu nu-s. Înainti iara și drași. Sârba dzilili lor, da amu nu sârbiadzî ».

Copanca — Irimia Vitori, 99.

« Rusaliiili-s douispresi feti și si pornesc di Duminicî și îmblî cîrd tătî săptămîna ș'apu zboarî. Îs îmbrăcati în alb ».

Talmază — Marianca Bolîndău, 70.

« În dziua di Rusalii si nu dorni, c'apu ti ieu Rusaliiili. Înainti îmbla și Rusaliiili pi pomînt, da amu nu mai îmblî, cî s'o 'mulțit norodu. Îs feti, trii feti și fac zîoc pi cîmp, cînti și zioaci și strîgî: ih, ih, ih ! Daci sî duși șiniavai pi dial și lucrizi, apu al ieu, al poartî sini știi pi undi. Daci vini acas, vini hemesit, tot îi huînt iel, tot îi tujni, nu-i cu mintia 'ntreagi. Așei luoș di Rusalii gîșesc, îș spun si-ai si pățăști, îș cati 'n pâlării și-ș spun dacî ai praval di lucnițî, ori praval di apî, ori di cai ».

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

A doua luni după Dumineca Mare, în postul « Sîn-Chietriului, îi Șiulica », numită și « Iarbă-verde ». Această sărbătoare nu apare în calendarul babelor din celelalte regiuni locuite de Români ¹⁾. « Ciulică » se serbează în toate satele pe care le-am cercetat, ni s'a părut însă că-i mult mai respectat în satele cu populație mixtă. În « Însemnările istorice » asupra satului Tudora sunt trecute următoarele date privitoare la această sărbătoare: « Cea dintâi luni din postul Sf. Petru e numită această zi în românește « Iarbî-verdi », iar în malorosă Șiulica. Gospodarii invită rudele, cunoscuții și prietenii la masă, beau vin și-și dau ceapă de pomană ». (Nu se cunoaște semnificația acestui obicei).

Iată cum se serbează astăzi această zi: « Luni, într'o săptămîină după Dumineca Mari, în postu Sîn-Chietriului, îi Șiulica. Fimeile dzic: « Hai la Șiulica, la Iarbî-verdi ! Fac mîncări ș'apu ieu o stricătoari și si duc la iarbî verdi, o 'ntind pi iarbî, pun mîncari, pun șiapî. Fărî șiapî nu si poati. Cari n'ari, cumpără și dă di pomană. Si duc fimei, oamini la iarbî verdi, mînînci, beu, dau di pomanî ș'apu mai vin ș'acasî și hulesc ».

Coremaz — Maria Drubală, 78.

¹⁾ În « Calendarul babelor », întocmit de I. A. CANDREA (*Iarba fiarelor. Studiu de folklor*. Buc. 1928), se arată că la 15 Iulie se serbează *Ciurica*, pentru pocituri și pentru ca omul să nu fie ciuruit de bătăi. Această sărbătoare nu poate fi confundată cu *Ciulică*, care cade înainte de Sf. Petru și Pavel (29 Iunie).

« Când iesî Rusalii, în dzîua di « Iarbî-verdi », apu s'adună toț măhălenii ș tăti niamurli la o casî di om șî vin tăț cu șîpurli di zîn șî cu pîni coaptî șî cu șiapî verdi. Atunși sî dă di pomanî șiapî verdi, unu la altu. Șiapa șei care-i dat-o 'n dzîua di Iarbî-verdi, așeia ti scoati din iad. Te anini di șiapa șeia șî ieș din iad. Atunși sî plătești cum a șî sî, dacî n'ai vatra ta șî sî dai șiapî di pomanî. Păn în sarî oamini mai hulesc ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

« Luni di Șiulică strîng frundzarii, mult păr la dzîuă, șî-i duc la Nestru sî nu răsărî soarli pi dînșii. Când duși frundzariu, arunși pi gard petici roșii ori iorganu ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« Zioi în postu Sîn-Chietriului, când iesî tăti zioili, iesî Zbușiumu Rusalilor. O fimei, Malcoșioai, o 'mplut borș șî s'o dus sî iei șiumbrușel din țintirim sî pui 'n borș. I s'o făcut icoana nurori-sa zios ș'o vrut s'o iei șî i-o luat mințili. On an di dzîli ziuca, cînta șî sî 'mpodoghe. Pi urmî ș'o vinit în șiri cu nîci. Cum o vinit anu, cum s'o 'ndreptat ».

Corcmaz — Aceeași.

« *Sîndzănili*-s în postu Sîn-Chietriului, când iesî pepini dintăi. Dăi di pomanî pîpini ș'apu atunși dacă-i da di pomană, mănînsî sîngurî ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

« La Sîmdzănii iara slujbî înainti șî unili fimei scoté hainili afarî sî nu li roadî moliili. O fimei o sleit untu di Sîmdzănii șî i-o luat gura șî n'o grăit patru luni di dzîli. Da amu lucriadzî, nu-i mai vedi Hristos. S'o suit a noulia șeri șî nu-i mai vedi sî-i mai poșiascî. I-o lăsat di capu lor.

La Sîmdzănii, pi vechi, saltî soarli 'n șeri. La Sîmdzănii o săltat Hristos în trupu maicî-sa șî la Crășiun o făcut. La Sîmdzănii pui o găliatî cu apă cînd rasari soarli șî vedz cî saltî soarli 'n șeri. Ieu am pus pi nou [stilul nou] șî n'o săltat, da pi vechi o săltat ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« La *Chiricî-șchiopu* [15 Iulie] sârbiadzî, nu lucriadzî, di foc. Doamni ferești! On turc viné di la carat șî vinind așa, s'o aprins caruța cu snochi ».

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

« *Trifu*-i vara; sî prichesc pînli, sî coc pînli pi dial ».

Talmază — Grigori Luchian, 70.

« La *Pintilii călătoriul* [27 Iulie] sî duc cocostîrsii. O aziuns la Sfîntu Ilii, sî 'nvîrtesc, sî carî ».

Talmază — Grigori Luchian, 70.

« La noi la *Marcovei cap di post* [1 August], postu Sîntă Mării, sfințasc florilii. Sfințăști bosuioc, flori bătuti, flori roșii, duși la bisărci și li sfințăști, c'apu-s buni di lat, di scăldat cochii, di dureri di cap ».

Purcari — Hana Slobozian, 50.

« Dila Botiadzî păr la Marcovei, mulț si 'niaci 'n Nestru, multi ziti. La Marcovei fiișticari cu mărunchi di flori, tăt nărodu, cum si duși la Botiadză, așa și la Marcovei si duc și sfințăști popa Nestru ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

La Corcmaz, sfințirea florilor la « Marcovei » se face cu mare procesiune la Nistru. Întreg satul, tineri și bătrîni se duc cu flori la râu, unde preotul oficiază sfințirea apelor și a florilor. În celelalte sate sfințirea florilor se face la biserică.

« *Probajnilii* [6 August] înainte vremi si numără mari sărbătoari. Oamini sărba, si dușe la bisărici, dușe poami, dușe meri si sfințasci. Nu mînca nîmi păn la Probajni poami din oamini bătrîni, da din copchii mînca ».

Purcari — Gavril Vasilache, 74.

« Păn la Probajni nu si mănînci meri. Spun ci di alti lumi plîng înzerii. Maica Domnului li 'mpărțăști la dzîua asta di pi tepsii la copchii. Cari-o mîncat mă-sa, îi da mărū 'nșeput, c'o fost mă-sa scroafi și n'o răbdat. Da îi plîng cu lacrîni pi obraz. Da cari n'o mîncat părinții, au bucurii, li dă meri 'ntrezi ».

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

— De ce nu mănînci mere, mătușă? Văd că nu ești prea bătrînă?

— « Nu mai sînt tocma bătrînă, da am și copchii morț și trebu si li dăm di pomanî. Cum si li dai di pomanî, dacî nu le-ai sfințit? Nu si poati si mîncăm păr nu li sfințim » ¹⁾.

Copanca — Maria Bălan, 46.

Despre postul Sfintei Mării se cunoaște următoarea legendă: « Postu mari, cînd l-o lăsat Dumnedzău, o fost si șie noui săptămîni. Ș'apu o dzis acolô on sfînt, sfîntu Petria, ci sfîntu Petria înbla cu Dumnedzău pi pomînt, c'a si pre lung tari. O spus: « Doamni, a si pre lung postu mari. Si lăsăm doui săptămîni ș'a si vara la Sînta Mării, ci sînt di toati ». Postu Sîntă Mării îi rupt din postu mari și tot mari si chiamî ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

« La *Holovășica* [29 August, Sf. Ioan de toamnă] nu si mănînci harbuz cu nîedzu roș, niș poami niagrî; niș frupt nu si mănînci atunșia ».

Corcmaz — Aceeași.

¹⁾ Astăzi, în satele unde serbează după stilul vechiu, sătenii nu se duc la biserică în ziua de « Probajni » și deci n'au posibilitate să sfințească merele. În ziua de 6 August, stilul vechiu, nu-i slujbă la biserică și cei mai mulți lucrează la cîmp.

« Ieste-o dzî toamna, *Sîmion Stîlnicu* [1 Septemvrie], sîni poati sî 'nsămni dincotro a bati vîntu, apu sî chiamî piști an vîntu tot așial dila Sîmion Stîlnicu bati. Dacî bati din spri Nestru, apu-i ghini piști an, nu sî pălesc pînli. Dacă bati din zîos, apu sî știi c'a sî sii negurî, pînli păleşti. Amu noi nu știm cînd îi Sîmion Stîlnicu; iel îi mutat amu, îi pi steliu nou. Sîni știi pi vechi, așiala să 'nsămni: dacî 'nsamî pi [stilul] nou, nu-s dzilili așelia ».

Talmază — Grigori Luchian, 70.

Într'un an se serbează trei « sâmbete morțăști: Sîmbăta măslena (înainte de Postul Mare), Sîmbăta Rusalilor și Sîmbăta lui Sîmedriu ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

Sfinți protectori ai casei: « Cînd sî cununî, ieu praznic pe Sînta Mării, Sîntu Neculai, Arhanghelu și Vineria mari. Fac dimîncat, fac colași, duc la biserici colași, colivî, pomelnicu ș'on stou di zîn și slujăști preotu. Chiamî mähălenii, niamurli și fac praznic. Pominesc morțîi. La praznic, cînd închinî paharu, pominesc părinții morț și copchiii. La praznic dau di po-manî cîte-on colac ș'o lumînari ».

Talmază — Marianca Bolîndău, 70.

« La dzî 'ntăi di iarnî, fac *Andriu*. Fac mîncari, cîntî, zioacî. Aduc de-acasî fîișticari flacău zîn și fetili pun mîncari. Flacăii aduc muzicanț. Fetili aduc apî cu gura dila fîntînî, fac o turtî și turta o coc ș'o liagî cu ați di coardî și sî răpăd s'o apuși cu gura. Cari poati apuca di turtî cu gura, apu sî măritî anu șela. La Andriu al fac pi Sînt' Andrii di petiși, cum ai fași o matahalî ș'al întind pi laiți ș'al boșesc fetili.

La Andriu unzi cu usturoi la crușia ferestrii și la ușori. Cu așiala usturoi și la ziti fași în frunti, pi coarni, și la cochiti pi tuspatru, ca sî nu s'apochii strigoaisili ».

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

« Fetili 'n spri Andriu făse mîncari la o fatî la cari puné ieli. Sî dușé flăcăii, îi puné la masî, îi ospăta, îi sînsté. Fetili făse cînișuri, piroguri. Cînișuri sî fac din aluoat ca și plășinta, numa cî sî fași din aluoat doschit și sî fași mai groasî turta. Pi turti puni bîcățali rătundi di aluoat și pi urmî părțili li 'ndoai ca la vârdzari. Da di sî sî sârba la Andriu, nu știu ».

Zăvărtaica — Moisei Hanencu, 74.

« Cînd sînstesc pi șineva cu zîn, apu-i dău și pîni. Dacî vin oamini buni în casî, pun o bîcatî di pîni și sari pi masî, luăm din pîni ș'apu bem zîn. Zîn curat beu numa bețîvii ».

Corcmaz — Alixandru Gratii, 50.

« *Clacî di casî*. Cînd fași casî, poftești la clacî di casî niamurli și mähălenii. Cînd ai pornit-o, rîdisî de-on arșin, o urdzăști, apu ospitezî, îi

şinsteşti, faşi masî la oameni. Cari vin la clacî, aduc şi-i trazi înima, câte-o găliată di pîni, câte-on băţ, o pîni, o parechi di colaşi, on şîp, on burlui ş'o vadrî di zin. Aduşi cari şi sî poati ».

Copanca — Irimia Vitori, 99.

« Cînd ai pornit casî, ai măs on rînd, măsoari nouî stacani di apî şi li pui într'o strachinî, o pui în colţ supt icoanî şi pui o icoanî diasupra. Sîmbăta sara spri Duminicî. Daci a sî-ţ margî în casa şeia, apui cînd măsoari diminiaţa, iesî tot nouî stacani di apî; daci nu, iesî mai mai dişarti ».

Cioburciu — Varvara Pamfil, 62.

La Chiţcani e obiceiul ca părinţii să facă feciorilor casă înainte de a-i însura. La construcţia casei fac clacă cu rudele şi « mähălenii ». Am asistat la o clacă de casă şi am rămas adînc impresionat de solidaritatea socială într'o atare împrejurare. Cu toate că era vară şi fiecare avea de lucru la câmp, au venit la clacă toţi vecinii. Toţi cei care veneau, aduceau daruri: un ştergar, o farfurie cu făină, o pâne. Darurile le închinau stăpînului casei, urîndu-i: « Bog na pomoci! » (Doamne ajută). Stăpînul săruta darul şi răspundea: « Spasiba » (Mulţumesc). Darurile la casă nouă se aduc ca să aibă stăpînii casei toată vieţa pâne de mîncat.

« Cînd fac fîntinî, omu cu fîntîna dă pîndză di pomanî. Liag' on ban în o mîneştergură la talpi şi cînd li scuboa:î 'n fîntinî, ie meşteru mîneşte:gura şi banii ».

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

Hora. Hora sau « zîocu » se face în toate satele de pe Valea Nistrului-de-Jos în piaţa din mijlocul satului. La Crăciun, la Anul nou şi la Bobotează, hora se organizează la o casă de gospodar, închiriată de flăcăii care conduc colindatul şi plugăria. Această casă se numeşte « hurdughie ». La Paşti, se face « scrînsîob » şi « caceli ». Hora se face lîngă « scrînsîob ». În post nu se face horă şi nici toamna cînd sunt nunţi. Dumineca, în post, se adună flăcăii şi fetele la « scrînsîob » şi se dau în « caceli ». În satele cu populaţie mixtă se fac două hori şi se duc unii la alţii şi dansează. Flăcăii care « nănesc mozîcanţii şi strîng părălîli dila flăcăi » se numesc « cămăraş » sau « birioza » (Palanca).

Lăutarii angajaţi la horele şi nunţile din acest ţinut sunt români şi țigani din Talmaza şi Volintiri.

Cobza şi vioara nu se mai aude; le-au luat locul tarafurile cu tromboane, clarinete şi trompete. Destul de des se cîntă la horă şi din harmonică. În Zăvărtaica, la horă şi la nunţi apare numai harmonica. De cobză sau cimpoi nici nu se ştie cum arată.

Hora din satele de pe Valea Nistrului-de-Jos e astăzi mută. Nu se aud strigăturile care se spun în Ardeal şi Moldova. În trecut a existat strigă-

tura și în acest ținut. Se spune despre jocul « corăghiasca » că « băte din chișoari și striga din gură: Asta-i una, măi băieți! »

Repertoriul jocurilor de astăzi cuprinde multe dansuri de salon rușești, poloneze și chiar evreești, ca: « valițu, lisghinca, óira, cracoveauca, cazaciocu, iuhar cupeț și șaeru » (evreesc). Se mai păstrează încă în număr destul de mare și jocuri vechi românești, din care însemnăm: « cărășălu, prăsada, copăcelu » și altele. La horă, dansurile în perechi sunt din ce în ce mai preferate față de cele în grup.

Despre unele jocuri foarte vechi, cum sunt: « hangu, siiacu, urma dracului și bușanca » își amintesc numai cei mai bătrâni că le-au jucat în tinerețele lor.

Există și jocuri rituale la nuntă, care se aud din ce în ce mai rar. Unele sunt cântate de lăutari, iar altele, de femeile care îndeplinesc anumite ritualuri ale nunții. Sunt cunoscute următoarele dansuri rituale: « oliandra, colacu, păsățălu și hostropățu » ¹⁾.

La naștere ²⁾. Despre femeile gravide se crede că poartă « băietu 'n driapta, da fata 'n stînga » (Olănești). « Dacî sî sparii cît îi groasî, apu s'o discinț di spăriet » (Olănești).

« Sî nu coasî pi sărbători, sî nu tai cu foarfisîli, dacî-i îngreunată, c'apu sî 'tîmplî di ari cochilu sămn » (Copanca).

« Sî nu sî uiti la caliși, la ninuni, c'apu fași copchilu urît, cu sămn » (Copanca).

« Cînd vedi om urît, sî dzicî: Tu sî șii așa, da cochilu níeu sî nu șii așa » (Olănești).

« Cînd sî trudești di fașiri, lezi în poala cămeșii o căpățînî di usturoi » (Copanca).

Ca să nască mai ușor, moașa « displetești lehuza ș'o dischei la cameșî. Cînd sî naști copchilu, sî pui lîngî lehuză farfișili și cuțitu, sî nu sî lichiascî duh nicurat di copchil și di lehuzî » (Olănești).

Îndată ce se naște, « al strochim cu aghiazmî, strochim și lehuza și baba sî spalî pi mîni cu aghiazmî » (Copanca).

¹⁾ Astăzi sunt cunoscute și se joacă la horele din satele de pe Valea Nistrului-de-Jos:

a) Jocuri vechi românești, de care-și mai amintesc bătrânii: « corăghiasca, hangu, siiacu, urma dracului, bușanca »;

b) Jocuri rituale la nuntă: « colacu (ăl zioacî fimeile cînd scot dzăstria), păsățălu (ăl zioacî fimeii cînd sî duc cu roșu), hostropățu (la masa șei mari) »;

c) Jocuri românești de astăzi: « di zîoc, bulgăriasca, halupu (în doi), săcraoia, fata popii, cărășălu, șîpot, copășelu, șchioapa, farfișili (horă), floaria, potroinicu, prăsada (în doi), chiriacu, juravelu »;

d) Dansuri populare și de salon, rușești și poloneze: « polica, valițu, lisghinca, cuhânca, polica madzurca, pitrușiava, cazaciocu, iuhar cupeț, oira, cracoveauca, dișpanca »

²⁾ Informatori: pentru Copanca — Lisaveta Reven, 53; Talmază — Agafia Andronic, 27; Olănești — Irina Morari, 66; Tudora — Irina Tătaru, 52.

După ce se naște copilul, nu se stinge lampa în casă până nu-l bo-tează, fiindcă «dacă-i întuneric, poți și schimbi copchilu, al stricî dia-volu» (Olănești, Copanca).

Când se naște «cu cămeșucî, apu așiala copchil îi cu noroc. Iaca fșioru ńieu cari-i primari, s' o născut cu cămeșî și trăiești ghini» (Olănești).

«Cămeșa o puni pi bosuioac în ladî, ori pi coardî, ș'o țini. Așeia-i norocu omului. Ii bunî pintru fetili cari nu sî pot mărita. Si spalî cu lăutoari di pi cămeșucî, sî îmblî flăcăii după dînsîli» (Copanca, Olănești).

«Si nasc alț copchii numa c'o liacî di suflet ș'al botedz ieu [moașa]. Torn aghiazmî 'n scăldătoari ș'al plînt în apî și dzic «Numili Tatului» și popa al îngroapî cu botedzu ńieu. Atunșia îi înzer, di altî lumi. Avem și vorbî cu popa» (Olănești, Copanca).

«Dacă moari nibotizat, pi șeia lumi îi duh nicurat. Al duși ș'al îngrochi fărî popî la țintirim» (Copanca).

«Dacă fimeia al fași mort din naștiri, apu al îngroapî 'n hărman la on pom, al strochești șapți ani cu aghiazmî la Botiadzî ș'atunși iel sî botiadzî și iesî din minli diavolului și sî duși la rai înzer».

«Șini ari griț; da amu-i fac și sî saturî și cîinii di dînșii!» Ne-a răs-puns moașa Irina Morariu din Olănești, revoltată împotriva celor care își provoacă avort.

«Cînd nu sî botiadzî răbdi copchilu, pui o carti la capu lui, pui o epistolii și șîpu cu aghiazmî, pîni și sari, ca sî nu sî lichiasci șeva di dînsu» (Tudora).

«Păr la botedz n'arunși afarî scăldătoaria copchilului dac'asfințăști soarli, c'apu plânzi copchilu. Stînzi trii cărbuni în scăldătoari ș'o dai afarî și nu-i ńici» (Copanca).

Scutecul copilului nu se lasă afară «sî sfințascî soarli pi dînsu, pintru plînsori, sî nu plîngî cochilu» (Talmaza).

După naștere, la Români poate intra oricine în casă; «numa la Că-țălachi nu sî poți sî întri strein în casî, păn și-a fași copchilului apa; macar niam sî șii» (Copanca).

Când întri într'o casă unde este un nou născut, trebuie «să pui n leu-doi pi fruntia copchilului, cî și mazii i-o adus lu Hristos, cînd s'o născut, aur, smirnî și tămîi» (Olănești).

Când naște femeia primul copil, «îi fași o cămeșucî ș'al îmbracî v'o lunî douî ș'apo strînzi 'n ladî sî-i îmbrăși pi cari altu sî naști ș'așiala tot o lunî, ca sî cauti di fraț» (Copanca).

A doua zi după naștere, se duce moașa la preot, ca «să-i dăi popa nu-mili copchilului».

Rodina se face la trei zile după naștere. Moașa invită de dimineață vecinele, rudele și viitoarele nașe. Spre seară vin cele invitate și cînd intră în casă, urează: «Sî vă șii di bini cu om nou, sî trăiascî părinții s'al pui la cali și pruncu sî șii sănătos, sî prińiascî cămeșa lui Hristos!»

Ele « aduc lehuzii gostinți: o strachinî di făinî, o desatcî di covrizi, o legăturî di fasuli, cite-on funt di dzâhar și poami. Dăruiesc și bani și, dacî-i băiet, dzic: « Na di puhî »; da dacî-i fatî: « Na di șersei, di merzeli ».

Moașa stropește cu busuiocul muiat în aghiazmă peste mânilor lehuzei, iar aceasta se spală pe față și zice (de trei ori): « Mă rog di mă iartaț! » Moașa și femeile răspund: « Dumnedzău sî ti ierti! » Se spală apoi moașa cu aghiazmă și cere iertare lehuzei și oaspeților. Lehuza pune o bucată de pânză pe mânilor moașei, ca să aibă cu ce se șterge după ce se spală. Acestui petec de pânză, dăruit moașei, i se spune « mîneși ».

« Cînd iesi lehuza din scaldătoare, pui on topor, o măturî, undi calcî lehuza cu chișioarili. Macar șii baiet, macar șii fatî, tot una sî puni. Toporu, sî șii sănătos ca șieru și mătura, sî mături durerili. Dacî nu-i topor, on șer șeva, numa șer sî șii » (Copanca).

« Ouî nu s'aduc la rodinî, c'apu fași copchilu jolni. Dacî-i Paștili, sî poati ouî roșii, da 'ncoasi nu sî poati » (Talmaza).

« Fimeili cari au poali roșii, nu sî duc la rodinî, c'apu fași copchilu bubî, sî prăpădești și vara sî opărești » (Copanca). Dacî sî duși v'o nebunî, apu unli spun: « Cum îi mă-ta di curatî, așa-s și ieu! » Și sterzi copchilu cu poala cămeșii și nu i-i nici copchilului (Talmaza, Copanca, Olănești, Tudora). Dacă se întâmplă că vine vreo femeie și uită să spună, iar mai târziu copilul are bube, atunci « moașa scoati locu di undi l-o 'ngropat ș'al scaldî pi copchil cu locu. Tot locu al puni în scaldătoare și dziși: « De își te-i născut, de își sî-ț șii și liacu » (Olănești).

Urmează ospățul până noaptea târziu. În acest timp, moașa se duce cu o ceașcă cu apă și cu o stibă de busuioc la preot. Preotul sfințește apa și dă moașei odată cu aghiazma și numele copilului. (În satele unde moașa nu se duce după nume a doua zi după naștere). Cînd vine moașa acasă, stropește cu aghiazmă pe toate femeile dela rodină. Acestea pun câte un leu în ceașca cu aghiazmă și spun: « Dă cu stibla și cite-o sîmîntî di bosuioc, ca sî fac copchii! » După ce cad semințele, le numără și zic: « Uiti cîț copchii am sî fac! »

Înainte de a pleca femeile pe la casele lor, moașa le anunță pe cele care urmează să fie nașe copilului: « În cutari dzî am sî vin cu șîp ». În ziua fixată, moașa se duce « cu șîp di prins cumătri ». Cele care primesc să boteze, își invită vecinele (« Hadeț, cî am șîp! ») și stau la masă. Moașa primește drept dar pentru că i-a adus vestea că va fi « cumătră », o legătură de făină. « Cumătra » trimite mamei copilului cu moașa, « poami, douî lumînări, on toc di țirniși și puțunticî sari » (Talmaza. Nu se cunoaște semnificația acestui obicei).

Botezul se face după o lună și chiar două luni dela naștere. Sîmbătă seara sau Duminecă dimineața vin nașii să ia copilul la botez. Aștern în mijlocul casei un cojoc, așează copilul gol pe el și-i pun câțiva lei pe frunte spunînd: « Luăm copchilu păgân ș'al aducim creștin » (Talmaza).

La Tudora, așează copilul pe cojoc « ca să aibî multi oi ca 'n vechimi ». Nașii duc copilul la biserică înfășurat în « crijmî albî, cî și Hristos în alb s'o botidzat ». La biserică, fiecare naș cumpără câte două lumînări, una o dă preotului și alta o aduce acasă. Mai cumpără și o cruciuliță, pe care o pun la gâtul copilului.

După botez, aduc copilul acasă și-l așează din nou pe un cojoc și îl închină apoi mamei, spunând: « Dila noi șin, dila Dumnedzău creștin ș'al duñevoastrăi fiu ». Mama ia copilul, sărută mâna nașilor și le răspunde: « Vă mințămăsc ».

« Copchilu nu sî scaldî chiar cum vin dila biserici, trebui sî doarmî 'n nîr. Chicî 'ntr'o strachinî plinî cu apî, cu lumînărilor, șiarî 'n patru colțuri ș cu crijmîli tot în cruși, pin apî. și apa șeia o pun în scaldătoari » (Olănești).

« Baba ie lumînărli dila nănaș și li stînzi di coardî și spuni: « Slava Tatului, ș'a Fiului ș'a sfîntului duh » (Nu se cunoaște semnificația acestui obicei).

« Lumînărilor li ie lehuza și li țini păn îș fași molitfa ș'aprinde una la Maica Domnului și una la Isus Hristos » (Olănești).

Când scaldă copilul după botez, « îl spalî cu bumbacu dila lumînări și cu bosuiocu, ca si nu sî opăriascî, si nu sî ardî cît îi copchil » (Tudora).

După ce scot copilul din scaldătoare, « nănașli al îmbraci cu crijmî. O cumătrî îi fași chichie, alta o cameșuicî ».

« Șini boteadzî mai mulț copchii, apu al scot din iad șinii ».

« Sî botedz la țigani, cî-ț merzi la cai » (Tudora).

« La fatî mari, cari o făcut on baistruc, sî botedz, cî-ț merzi la gospodării » (Tudora).

Urmează apoi ospățul sau « cumătrii ». Cei mai mulți însă « amână cumătrii toamna, cînd au vin și pîni ». Când urmează « cumătrii » în aceeași zi cu botezul, « baba toarnî apî pi mîni nănașilor sî speli. Sî șterg di mîneșterguri. Altîli șer on așternut di lînî, ca sî aibî noroc la oi » (Tudora).

« La cumătrii dau colași, cari-s mai sărași; cari-s mai bogat, acoperiț cu barizuri, șaluri și mîneșterguri. Cînd închinî colașii, spun: « Poftim pîni și sari dila cumătrii duñevoastrăi! » Nănașii pun citi douidzăși ori patrudzăși di lei. Cari-s sărași, nu mai fac cumătrii » (Tudora).

La nuntă ¹⁾. Dela vârsta de 15 ani, băieții și fetele încep să se întâlnească și să petreacă împreună, toamna la culesul merelor, la nunți, la șezători și la « zîoc » ²⁾. Ceea ce-i mai caracteristic pentru satele din acest ținut e obiceiul numit în graiul local « șad c'on flăcău » sau « șad c'o fatî ».

¹⁾ Informatori: pentru Copanca — Ion Zbîrnea, 29; Malania Reven, 22; Lisaveta Reven, 53; Talmază — Marianca Bolîndău, 70; Grigori Luchian, 70; Purcari — Hana Slobozian, 50; Paraschiva Iordache, 68; Olănești — Irina Morariu, 66; Corcmaz — Axînia Pascu, 50; Iosif Galupa, 22; Tudora — Ion Tătaru, 42; Palanca — Panaghia Mocanu, 55; Zăvărtaica — Filip Ipati, 39.

²⁾ Pentru « zîoc », vezi capitolul « Hora » (p. 77).

Iată în ce constă acest obicei: « Tăți dzîua duminică, zîoacă la zîoc flăcău și fată. Cînd aziung sara, o 'ntriabî flăcău pi fată: « Fa, șădz cu mini? » Da fata răspondi deodatî, cî n'am undî, cî tata, cî mama, cî nu știu sî. Da flăcău-i spuni: « Fa, sî nu mai calsi cu chișioru 'n zîoc ori sî mai găsăsc v'on flăcău la tini! »

Fata-ț spuni sî vii ori la dînsa, ori la v'on niam, dac'o bati tat-so. Flăcău vini și bati la zîam la casa sei mari și fata-i dă drumu în casî. Flăcău merzi 'nset sî n'al simtî părinții, ori cîinii. Stai di vorbî și-i spui sî-audz pin sat și ie-ț spuni se-audi ie. Și mă culc cu dînsa, dacî stau v'o cîtiva sări » (Copanca).

Ceea ce urmează după aceste întîlniri, e ușor de închipuit. Fata îi spune flăcăului să o ia de nevastă. Flăcăii însă, « alții o ie, da alții n'o ie. O ie pi alta și fata rămîni 'ngreunată ».

Fetele știu și ele să scape de încurcături. Recurg la ajutorul babelor sau doctorului: « Sunt unili și știu drășii și nu pured gre. Sî duc pi la Tighina ș'al scot și iar rămîn feti mari cum o fost. Pintrucî ie o fost fată mari de gospodari și nu vre sî facî di rîs » (Copanca). De sigur, asemenea cazuri sunt rare, însă le-am întîlnit peste tot. Fiind una din cele mai tînuite probleme din vieța satelor, cu greu se poate urmări frecvența cazurilor. E de ajuns constatarea că avortul a pătruns și la sate.

Scăparea pentru fetele care ajung în asemenea situații grele, e « să fugă pi cuptiori ». « Fug pi cuptiori » foarte multe fete și din această cauză se întîmplă că toamna fac nunta și după Crăciun vine și copilul. Iată ce înseamnă « a fuzi pi cuptiori »: « Am șădzut cu dînsu, m'o vrut și l-am vrut și am fužit pi cuptiori. Cînd am aziuns acasî la dînsu, am întrat în casî ș'am dzîs: Iartaț părinț! (di trii ori) și ii o spus: « Domnu sî ti ierti! » M'o iertat și m'o priîit » (Copanca).

Cînd aud părinții că fata lor « șădi c'on flăcău, dacî li plasi flăcău, apui dă voi sî stăi fata; da dacî nu, o bati ș'o oprești » (Corcmaz).

Cînd părinții nu vor să-și mărite fata după un flăcău, fiindcă « nu-i din oamini, ori îi sârac, o furî flăcău pi fată. Sî duși cu doi-trii flăcăi ș'o 'nhați de-acasî. Chiar dacă n'o șădzut cu dînsa, o furî 'ntr'o noapti ș'o duși acasî la dînsu, o furî cu de-a sîla » (Copanca).

« O fost o claci di tors. O vinit on flăcău după o fată, o bătut la feriastri ș'o chemat-o afarî. O luat-o ș'o dus-o la on frati a ii. Acolo, s'o sleit, sârmana, di sî-o vădzut. Sara o vinit v'o patru flăcăi ș'o pus mîna pi dînsa, o pus-o 'n căruți ș'o dus-o la nîrli ii acasî. Merze vestia pin sat c'o furat-o » (Copanca — Malanca Reven, 22).

Logodna. Gospodarii fruntași cred că-i mare rușine să le « fugă fata pi cuptiori » sau să le vină la flăcău « miriasă pi cuptiori ».

Ei stăruesc ca fiii lor să se căsătorească « după rînduială », adică să se facă logodna. Logodna e aproape aceeași, fie că fata-i din sat, fie că pleacă flăcăul în alt sat. « Dacî ai on flăcău și vrai s'al puredz nîri 'n alt sat, apu

chiami on om măhălian, ori on niam ș'al trimeț cu dînsu. Starostili cu nîrli trag la o casî di om ș'acolo îi laudî o fatî. Trimeti la omu șial cu fata. Omu chiamî nîrli ș'aduși și fata și dacî sî plac, sî logodesc. Nîriasa puni zălog on tulpan și inelu, da nîrli puni o sutî di lei. Îș schimbî ineli și pi urmî sî pun la masî. Înainti trăze și din chistoali, da amu-i opresc jăndarii » (Purcari).

La plecare, mirele îi anunță pe părinții miresei, în ce zi să vină « la răspuns, sî vadî averia nîrlui și din sî niam di oamini » (Purcari).

Răspunsul. Când vin « la răspuns » părinții miresei, « nu trag la nîri, da trag la altî casî 'n mahalî și-i dau di știut nîrlui. Nîrli sî duși și-i poștești și-i puni la masă.

Mama nîresî puni capisli și inelu pi masî, da nîrli șalinca și inelu. Sî 'mpacî și pridani dă nîrlui ori nîresî. Dacî nu sî 'mpacî din pridani, apu strîcî » (Palanca).

Tot la răspuns se învoiesc socrîi între ei « și din legători ». Mireasa trebuie să aibă gata pînă la o sută de « legători »: « Liagî toati niamurli. Dacî nu li lezi pi toati, can sî bănuiesc. Ii sî prind a sî sfădi la nuntî, ba chiar și sî bat » (Talmaza).

Înzestrarea. În trecut, fetele nu primeau ca zestre pămînt arabil, vii sau livezi, ci numai « dzăstria din casî » și câteva oi sau o vacă. Pămîntul arabil, viile și livezile se împărțeau numai între feciori. Partea cea mai mare și casa rămânea feciorului mezin. Acesta era obligat să îngrijească de părinți și să-i înmormănteze (Talmaza).

Astăzi dau de zestre pămînt arabil și fetelor, cu singura deosebire că primesc mai puțin decît băieții. Fetele iau în schimb o foarte bogată « dzăstre din casî ». Mamele se străduesc, încă de când sunt mici fetele, să le facă toată zestrea.

« Izvodul » de zestre trebuie să cuprindă pînă la 2 ha pămînt arabil, o vacă și următoarele covoare și țesături de pânză: « două părechi di păretari, un polog în ochiuri, patru lăiceri pi canapcî, două poloazi alesî pi crivat, o scoarțî, două poloazi mai alesî di pareti, veretcî, v'o triidzăși di coț di sași, două drănițari, unu ales cu garos și unu 'n téré, patru stricatori di lînî și două feți di masî albi în téré, prostiri di pat cusutî cu flori, cu zîmț și cu două rînduri di 'ncheituri, cî-i di trii laț, șăsî prosoapi cu horboțici, șăsî perni, iorgan, o ladî și icoanî » (Copanca și Talmaza).

Se mai dă zestre « dzăși șărviti di masî, dzăși farfurii, șăsî furculiț, tăblă, grafin și cafenic di steclî » (Copanca și Purcari). La fetele care știu să coasă li se dă zestre și mașină de cusut.

La Corcmaz și la Olănești nu se dă zestre fetelor « posudî; da cînd vin la masa șei mari, ori sî duc di tineri [prima vizită pe care o fac tinerii căsătorîți socrilor mici], aduc niamurli farfurii, furculiț, linguri, stăcani, grâu, oi, ori o zițicî ».

Flăcăilor li se dă zestre până la trei hectare de pământ arabil, un hectar de grădină sau de vie, loc de casă, căruță cu cai, plug și grapă. Mezinul rămâne stăpân în gospodăria părinților, după moartea lor. La Chițcani, li se fac flăcăilor case de către părinți, înainte de a se însura. Se ridică pereții și se acopere, rămânând ca după ce se însoară, să o lipească cu lut și să o văruiască cel care se mută într'însa.

Darurile. Mirele îi cumpără miresei, înainte de nuntă, « rochii, tuflii, colțuni; vinoc di flori, cari pun pi cap la niriiasî, cumpără fata. Sî duși la tîrg nîrli cu niriiasa și mama nîresîi ». Mireasa face la rîndul ei mirelui și soacrei următoarele daruri: « cameși di nîri, cameși di soacrî. Cameșa di soacrî sî fași di pîndzî di bumbac ș'o coasî nireasa ». Darurile pe care le cumpără mirele miresei, i le dă la târg, așa că astăzi nu se mai duc « pocloanili » și nici nu se mai aude urarea « pocloanelor ». La Tudora a existat în trecut « pocloanili ». Din acest sat am putut culege o astfel de urare.

Din ziua « de răspuns » și până « la nuntă », mireasa « îș coasî feți di căpătii, feți di masî, stricători di lîni și di bumbac. Nîrli fași fîninî, nă-înești muzîcant, îș catî nuni mari. Nunii și streini sî tîmplî. Niamurli mai stăruiesc ș'așa la nuntî » (Purcari).

Nunta la mireasă. Nunta, atât la mire cât și la mireasă, începe de Sâmbătă dimineața. La mire, se adună mai întâi rudele. Starostele și cu un vornicel se duc și-l aduc pe nunul cel mare cu lăutari. Acasă, la socrii cei mari, sunt întâmpinați la poartă cu o sticlă de vin. După ce stau la masă, se pregătesc să plece la mireasă. Când pleacă după mireasă în alt sat, mirele invită cât mai mulți flăcăi și fete ca să-l însoțească cu nunta. Când se urcă mirele în trăsură, soacra cea mare « pune-on scaun ș'așterni pestelca di calcî nîrli. Flăcăii chiui » (Purcari).

Sâmbătă de dimineață, vorniceii miresei umblă cu o sticlă cu vin prin sat și invită la nuntă rudele și vecinii miresei. La Chițcani, Leuntea, Palanca și Copanca (mai rar), unde populația este mixtă, invită rudele la nuntă însăși mireasa, însoțită de câteva « druște ».

Mireasa, cu o cunună de flori pe cap și cu un colac împodobit, cu bu-suioc în mână și « druștele, legati cu prosoapi », colindă pe la casele rudelor și vecinilor, cântând tot drumul melodii rituale în ucrainiană. Cu toate că mireasa și druștele sunt românce și cunosc puțin limba ucrainiană, totuși « cîntecu-i rusăsc, da-i poftim moldovinești: « S'o rugat tata și mama și mă rog și ieu în urma lor, poftim la pusu mesii ! » Dăm mîna cu niamurli. Șini binivoiești, fași masî la niriiasî; cari și cum vra. Cînd îșim pi uși, înșepim cînticu nîresî. Cînticu ista fac toț; și Moldoveni, și Ruș și-i frumos » (Palanca. Vezi cântecele rituale, textele 99—100).

Nunta în satele arătate mai sus prezintă unele aspecte de înstrăinare. Unele obiceiuri ucrainiene sunt adoptate și de Români.

După ce termină mireasa de învitat rudele, vine acasă, « s chiaptîni, ș puni florili pi cap, druștili o 'mbracî și țigani cîntî. Fetili șad di rînd lîngî nîreasî și pi urmî mărg la păhar. Dau mîna și pun cîte-on leu. Nîreasa li dă cîte-on pahar di zîn. Pi urmî încunziurî masa cu vorniceii și druștili și iesî afarî și zîoacî » (Purcari).

La Palanca și la Corcmaz « druștile zîoacî buchetu ». Ele prind mai întai mirelui o floare în piept și apoi la toți vorniceii și miresei. Cât timp vînd florile, druștile cîntă o melodie rituală a florilor.

Vorniceii aleg florile și aruncă într'un talger pe care il întinde o drușcă vreo câțiva lei. Acest obicei l-au împrumutat și Românii dela nunțile rusești.

Vorniceii mirelui « dau de știut nîresîi cî vini nîrli: spun conocăria ». Mireasa dă doi vornicei călări « cu șip di zîn și iesî înaintia nunți și-i poștești sî margî la gazdî (când e nunta din alt sat). Starostili nîresîi sî duși și poștești toată nunta la nîriasî. Cînd vini nunta, nîriasa zîoacî danțu cu a ii. Nîrli sî prindi lîngî nîriasî. Înainti, alunga nîriasa 'mpreziuru zîocului și dac'o prindé, sta 'n zîoc și zîuca. Dzîse cî furî nîriasa » (Olănești). La Purcari se practică și astăzi acest furt simulat.

La Talmază, după ce spun vorniceii « conocăria », se întorc înapoi « și ieu nîrli și mărg păr la prag. Nîriasa iesî cu druștili c'on colac în mîni și bosuioac, vîrî mîna pin colac și strochești cu apă sfințită, c'o stiblî di bosuioac. Nîrli zvîrli cîțva lei » (Talmază și Palanca).

Toți nuntașii mirelui intră în casă și se așează la masă. Spre seară, socrii cei mici îi petrec pe nuni și pe mire « cu șip di zîn păr la gazdî ». Duminecă dimineață, « nîrli s duși cu nănașii ș cu nuntașii lui la bisăricî ». Mireasa se duce din urmă cu nuntașii ei. Vorniceii miresei iau de acasă un țol ori un războiu « s'aștern supt chișioari ».

Cînd iese mirele din casă « cu danțu, mama lui ăl împroașcî cu grîu, cu canfeturi și cu nuși, ca sî-i margî ghini piști viați » (Palanca).

Cînd e mireasa din același sat cu mirele, « Duminicî diminiați sî duși la nîriasî ș'o ie și sî cununî » (Tudora, Palanca).

Cununiele se oficiază după slujbă.

Cînd se întorc dela biserică, « dacî sî stînzi lumînaria nîresîi întai, moari nîriasa 'ntai, dacî a nîrlui, moari nîrli » (Purcari).

Cînd se întorc dela cununie, ies pe la porți copiii « și-l udă cu apă pi nîri (îi toarnă în cale) ». Mirele le asvârle bani.

Cînd mirele e din alt sat, « flăcăii din satu nîresî, iesî 'n poarta bisărsî c'o masî, cu chitî și c'on șip di zîn. Nîrli plătești la flăcăi, cumpără nîriasa. Dacî nu li dă bani, sî tîmplî că-l și bat pi nîri, pi nun și pi flăcăi » (Palanca).

Cortegiul nunții e întâmpinat de părinții miresei « c'o părechi di colasî, c'o farfurii di biesfituri și c'on șip di rachiou. Zîoacî 'n fața casii păr și-i ospăteadzî pi toț » (Purcari și Talmază).

La Olănești, soacra cea mică iese în întâmpinare c'o icoană. Întră în casă și stau la masă. Duminică, toată ziua, e nunta la mireasă. La nuntă vin « niamurli niresii, măhălenii, ș'aduc câte-on prosop, câte-o părechi di colași, câte-on șîp di zîn. Spre seară, se fac « legătorile ». Trec la masă și-i liagî dintăi c'on prosop, pi nuna șei mari c'on prosop ș'o șalincî, pi nun cu douî prosoapi în cruși, da pi iștialanț, niamurli nirlui ș'a niresii, c'on prosop » (Talmază, Olănești, Copanca).

Soacra cea mică aduce și pune pe masă în fața mirelui « o plășintî 'n tăva, cu brîndzî ș'o găinî friptî învălitî c'o farfurii. Nirlu ie farfuria ș'o învirtești di trii ori ș'o puni 'n ladî. Scot dzăstria ș'o zioacă ș'o pun în car (Purcari, Talmază). Cînd scot dzăstria, on frati de-a niresii vindi dzăstria. Nirlu-i dă v'o dzăși lei » (Copanca).

Înainte de a pleca din casa părinților, aștern un cojoc jos, în fața icoanelor, pe care se așează în genunchi mirele și mireasa. Ei se roagă de părinți să-i ierte. Un vornicel spune *iertăciunea* (textele 99 — 100).

La Chițcani și Palanca, vornicelul spune « Tatăl nostru », când nu știe « iertăciunea ».

După iertăciune, mirele și mireasa sărută mîna părinților. Aceștia iau mireasa de mîna și o dau mirelui, spunînd:

« Iaca-ț dăm, nîriasă-ț dăm,	Cum îi țîne-o,
Păn amu o fost a noastră,	Așa-i ave-o! »
Da de-amu i-a ta.	(Olănești).

Apoi « înșep danțu, încunjoarî masa di trii ori și iesî afarî și zioacă zîocu șial mari. Cînd iesî cu danțu, on frati ori o sorî de-a niresî, pune-on băț în uși ș'o plătești nirlu, cu lei, pi nîriasî ».

După « zîocu șial mari » mireasa se urcă în trăsură, iar flăcăii chiuie. Înainte de plecare, mireasa își face semnul crucii cu un colac, în patru părți, pe care îl aruncă apoi flăcăilor.

Nuntă seara. Când vine nunta dela mireasă, socrii cei mari o întâmpină cu o icoană și pâne cu sare. Soacra cea mare o întrebă pe mireasă: « Cu șini ai vinit? » Mireasa răspunde:

« Cu chitî șî cu sari
Șî cu fșioru duñitali » (Palanca).

Toți nuntașii intră în casă și stau la masă. După masă, nunii sunt conduși acasă, iar mirele și mireasa primesc urările. Un vornicel iese în prag și strigă:

« Poftim flăcăi la hărăzi
Dila nîc și păr la mare! »

Flăcăii și fetele intră în casă și dau mîna cu mirele și mireasa. Un vornicel « urează păharul ».

Masa cei mare. Duminecă seara, nuna și cu vreo câteva femei conduc pe mire și mireasă « la o casî 'n măhalî sî doarmî. Nănașa-i dă șinii alt rînd di cămeși curati. Înainti, ńirli ave 'ntr'o šiubotî on ghișiu și 'n șeilanti o carboavî. ńiriasa al discălța și daci găsă ghișiu, al puné supt cap și daci nu iara șinstiti, o băté » (Purcari).

A doua zi dimineța, nuna se duce la gazda tinerilor « ca sî vadî bucuria. Duc cu dînsili și plășinta și daci-i bini o puni pi masî ș'o mănîncî tinerii. Nuna ie cămeșa ńiresii și o liagî 'ntr'o băsmă roșii, și zioacî și cîntî:

Floriciî ghivozîi
La Hănița 'n căpătîi;
Floriciî albî albastrî,

La Hănița pi feriastri.
Hura, hura, pin săcarî,
Douî roati nu-s de-asarî (Zăvărtaica).

Dela gazdă vin tot drumul cîntînd și tropotînd, nuna și câteva femei, și « aduc bucurii la masa șei mari ». Se spune că « înainti niș nu luoa ea din masî pîn sî n'adusé bucurii dila ńiriasî » (Tudora).

Acest obicei a fost în trecut foarte respectat. Astăzi se practică însă aproape numai la nunțile Ucrainenilor. Preoții, socotînd acest obicei păgân și degradant, au căutat să-l îndepărteze. Obiceiul a dispărut poate și din cauză că fetele și flăcăii își permit raporturi prea libere între ei. Iată în ce constă obiceiul numit « cu roșu » sau « zioacî roș »: « Făse nunț și ziuca roș, da popa proboză, ocără, sî nu faci. Cu roș, luni diminița, nuna leagî roș la fimei, linî roșii, cordeli și bosuioac, da pi bărbat î liagî cu brîi roșii în cruși. Zioacî, chiui, beu și cîntî. Țiganii cîntî colacu, da fimeili sar și zioacî: ha, da, da, ha, da, da ! Sî duc la mama ńiresii cu colacu și cu cămeșa, cu bucurii mari. Soacra șei ńicî îi prinești, îi poșituești, daci-i bucurii. Pi nuna șei mari o liagî cu mîneșterguri, cu odoarî buni » (Talmaza).

« Cînd pliacî dila soacra șei ńicî, ie cari și cum poati apuca: furculiț, cuțit, farfurii, stăcani, găini, și duc la ńiriasî. Pi drum, cînd sî 'ntorc, țiganii cîntî păsățalu, hostropățu și fimeili zioacî » (Purcari). ;

Cînd locuesc socrii cei mici în alt sat, « sî duși on vornisel și starostili. Îi liagî 'n cruși, cu prosoapi, pi-amîndoi. Niș nu întrî 'n ogradi pâr nu-i liagî » (Olănești).

La « masa șei mari » petrec numai cei căsătoriți. « Tinerii toarnî pi mîni nunilor. Țîn amîndoi di toartî și prosopu tot amîndoi al dau. Nănașa le-aruncî v'o cîțva lei în apă ».

Cei care participă la « masa șei mari » pun pe masă câte 50—100 lei și « priînesc colașii tăț cîț is la masî » (Purcari, Olănești).

Către sfârșitul mesei, « o 'mbracă pi soacra șei mari c'o cameși di bumbac și pi socru al îmbrobodi c'o peticî » (Palanca, Purcari).

Se scoală dela masă mai întai bărbații și pleacă acasă. Femeile mai rămân « la legătoari ». Pi tînără o liagî c'on tulpan [semn că nu mai e fată]

ș'o chiaptînî nuna. Al chiaptînî șî pi tînăr. Li dă cîte-o bicățîci di dzăhar șî-i îndulșești:

« Sî trăiț	Sî poșituiț
Ș'a lui Dumnedzău sî șîț!	Șî gospodari sî șîț!

(Talmaza).

Țiganiî cîntî dî jăli.

De cobzărie sau de socri (La Palanca se spune și « de tineri »).

Socrii mari îi învită, după o lună de zile dela nuntă, pe socrii mici și pe nași. Dacă se întâmplă că mireasa n'a fost cuminte, « apui la Ruș și astădzî li pun hamu 'n gît, la șei cu fata. Sî dușé 'nainti cu roș, așa numa, di ochii lumii, da cînd sî dușé di cobzării, apu-i șinsté din păhar spart și li puné hamu 'n gît » (Tudora). « Am fost di cobzării la Tudora 'n măhalî și i-o pus hamu 'n cap. S'o apucat la bătai ș'am fuțit noaptia la Purcari » (Purcari).

Nașul îi învită « pi tineri di cali și li ziuruiești o oai, on pursel, o zîțîcî. Sî duc și la socrii șei niși di cali » (Purcari).

La moarte și înmormântare ¹⁾. Moartea se arată prin diferite semne: « cînd chîcî zîos icoana din păreti, apu moari șiniva 'n gospodării; ori o zîtă, ori on om » (Talmaza). Se crede că « nu-i ghini sî moarî omu ni-spovidit; dzîc, o samî, cî-i păcătos ».

Din această cauză, întotdeauna chiamă preotul înainte de moarte și-l « spovidesc ș'apu al pristuesc » (Tudora).

Celor care zac multă vreme, le fac și « sfințili masli, s'al ierti Dumnedzău, cî-i păcătos » (Olănești, Talmaza).

Cînd bolnavul « sî năcăjăști mult cu moartia, al pui zîos ș'așterni pai ori on cojoc. Nu-i pui căpătîi, cî de-atîta nu poati muri » (Talmaza). Alții aduc nouă copii și « din trii lumînări fac nouî și le-aprînd și copchiii bat mătăniî păr sî sî trec lumînării. Șetesc psaltiria și zîsu Maișii Domnului la capu mortului. Pun o peticî albî și pun psaltiria pi peticî. La copchiii cari bat mătăniî, dau cîte-on covrizel » (Olănești).

La Tudora, cînd moare greu o femeie, « chiamî nouî nevesti și sî roagî 'n ženunchi ».

Rar se întâmplă să nu se țînă lumînarea celui care moare. Cînd moare cineva de moarte grabnică, de n'au timp să-i țînă lumînarea, « iesti-o dzî, Vovideniia, ș'atunșia-i fași-o turtî c'o lumînari ș'o duși par la dzîuă la o casî 'n măhalî ș'aprîndz lumînaria cum dorm îi pi 'ntuneric ș'o dăi di pomanî la on copchil cu șî sî tîmplî. Adica-i dai luînî pi 'ntuneric și-i luîniazî pi șeia lumi » (Olănești).

« Cînd iesî sufletu, sî șîi o farfurii cu apî ș'o lingurî ș'o bicățîci di pîndzî. Pîndza șeia, farfuriia și lingura, li dai di pomanî » (Talmaza).

¹⁾ Informatori: pentru Talmaza — Marianca Bolîndău, 70; Olănești — Irina Morariu, 66; Tudora — Irina Tătaru, 52.

« Cînd moari omu, arunsi on petic di pîndzî pi uși ș'apu al scoț afarî 'n streșnî. Trag clopotu ș'aduc stiaș și sfeșnic dila bisericî ș'al pun dinaintea casii, dacî-i omu bătrîn. La copchil, pun o bîcățîci di pîndzî 'n streșnî ori on tulpan alb, sî știbî lumia cî-i mort la casî » (Tudora).

Pe mort îl scaldă în albie, iar « scăldătoarea o varsă supt on gard, la on loc ferit, sî nu calsi zîtili » (Talmaza).

Îl îmbracă apoi în haine nouă și-l întind « pi laiți, supt icoani 'n casa șei mari ». Cât stă acolo, mortul e acoperit, din cap până 'n picioare, cu o pânză albă. Pe piept i se pune o iconiță.

Bătrânii au grijă, cât sunt încă în viață, să-și « facî comînd, strai di moarti », pe care le păstrează în ladă.

« Femeia căreia îi moare bărbatul, « n'al îmbunghii cînd al îmbracă. Dacî-i îmbunghiet apu-i legatî cununiia și nu s' poati marita » (Olănești).

Fetele mari sunt îmbrăcate « cu flori pi cap și fata o 'mbracă nîriasî », iar la flăcăi « li pun buchiet în chiept, ca la nîri ».

Flăcăii care participă la înmormântare, sunt « legaș vornisei », iar fetele « poartî bucheti 'n chiept ».

« La copchil di țîți-i pun dezitari di șiarî plin cu țîți, hranî pi șeia lumi. Ș'o crușiliți di șiarî-i pun în mîni » (Olănești).

În mîna mortului pun « crușiliți di șiarî, părali și băsmăluți di mîni la flăcău și la fatî mari. Adica sî plătiasci vămili » (Olănești).

Cât stă mortul în casă, două nopti, « fac privechi, cari cum poati, la bătrîni. Da amu-s vremurili greli și nu mai fac.

La privechi, stau di vorbi 'n casî cu mortu și spun povești și mai cesc psaltiria. Îi coasî di mort, prind cu ați, ca sî mai ridî. Si virî unu supt laiți și coșăști mortu 'n sus și șiilant pi uși afarî di frici. Cred c'o 'nzis » (Tudora).

Un alt joc la « privechi » e următorul: « aprind o lumînari ș'o trec unu dila altu. La șini sî stînzi lumînaria, sărutî mortu » (Talmaza).

Racla o fac fără fund, numai cu niște chingi, peste care înșiră un maldăr mic de stof. Perina de subt cap se umple cu strujiturile dela raclă. La Talmaza, cred că nu-i bine să pui în perină pene de găină sau busuioc, « cî sî tochesc niamurli ». La capul mortului pun un sfeșnic, unde cei care vin la mort pun lumînările. Dimineața spală mortul « c'o peticuți pi fați ș'aprind tîmîi » (Olănești).

Cât e mort în casă, băbații umblă descoperiți, iar femeile despletite. Mortul e bocit de trei ori pe zi: dimineața, la amiază și seara. Îl mai bocesc cînd îl scot din casă, în biserică și la groapă.

Cât stă mortul în casă, nu se mătură. Cînd vine preotul, « strochești o liaci ș'al strînzi la uși, da afarî n'al dai » (Talmaza).

Femeia care mătură în urma mortului, « ie altița din streșnî ». Cât e mortul în casă, nu se împrumută nimic din gospodărie.

Vecinii nu lucrează când e mort « în măhală ». Când scot mortul din casă, « îi dau din uș, îi aștern on laișeri, on Țol, on căpătii, o farfurii cu mîncari, on colac ș'o cîașci cu zîn. Treși mortu piști așternut. Sî chiamî cî i-o dat piști prag » (Talmaza).

La oamenii bătrâni « aștern în poartî, pi pomînt, o stricatoari îmbrăcătî cu farfurii, cu furculiț, cu linguri, cu colași. Pun și țîrniși, undilemn și candilî. Merzi preotu ș'o rîdicî ș'o dăi di pomanî » (Talmaza).

Când înmormăntează flăcău, « pun starosti legat c'on prosop și merzi c'o steclî di zîn și cu păharu din urma mortului ». Cu cine se întâlnește, îl oprește și-i dă să bea vin de sufletul celui mort (Talmaza).

La înmormântarea unui bătrîn cu stare, urmașii « îi dau din poartî o oai ori o zîțicî. Cînd aziung cu mortu la poartî, aduc oaia ori zîțica c'on șărvăt la gît » (Tudora).

Morții sunt duși la groapă pe năsălii. Numai când e noroiul prea mare duc sicriul cu carul. La năsălii pun colaci. Cei care au săpat groapa sunt « legaț » cu prosoape și tot ei duc « stiagurile ». Cei care duc mortul, primesc « pomuri ». Când scot mortul din casă, dau « on pom piști săcrii ». Astăzi însă « la sărăși sî treși și fărî pom » (Talmaza).

Obiceiul de a da la înmormântare « pomuri » de pomană, a dispărut aproape în toate satele. Preotul din Tudora ne spunea că a apucat timpuri când se dădeau « pomuri di pomană » la toate înmormântările. Astăzi se dau foarte rar.

Pe drum spre cimitir se împart « nouî poduri »: un colac cu lumînare și un petec de pânză. « Podu » se așterne înaintea mortului.

La înmormântare se coc nouă colaci, pe care îi pun în sită și-i « duc cu mortu » la mormânt.

Prohodul se slujește la biserică. La Copanca, preotul duce pe copiii mici de-a-dreptul la cimitir. În biserică « lichesc patru lumînări di săcrii și ard cît țîni prohodu ». Preotul are în mînă « o lumînari cu tătuși și pîndzi pi umăr ». În biserică se aprinde la capul mortului toiagul, care arde cît citește preotul prohodul.

Cel care a ținut lumînarea la moarte, primește la groapă « o găinî di pomanî și c'on petic di pîndzi. Găina scurmî di altî lumi și fași pîrău sî bei apî » (Talmaza).

Când coboară mortul în groapă, îl stropesc mai întai cu vin și aghiazmă. Aruncă bani în mormânt, « ca sî aibî di altî lumi cu sî plăti vămili » (Tudora).

Pe cei spânzurați « nu-i duc pin bisericî și-i îngroapî în țîntirim la marzîni » (Olănești).

Ca să uiți cât mai curând mortul, « zvîrli țărni 'n groapî di trii ori » (Olănești), iar ca să nu-l « zîsădz urît, dai śiapî di pomanî » (Talmaza).

Toiagul îl aprind « pâr la nouî dzîli, pi locu undi-o murit. Pui ş'on pahar di apî dulşi ş'o bicăţîcî di pîndzî » (Tudora). « Sufletu vini pâr la patru-dzăşi di dzîli şi be apî » (Olăneşti).

După ce se întorc dela cimitir, nu intră nimeni în casă, la praznic, până nu-şi « spală mînli ». La praznic iau parte toţi cei care au petrecut mortul la cimitir. Mîncarea care nu lipseşte niciodată sunt « găluşile ».

A doua zi după înmormântare « muruim, cî sufletu cînd iesî din om, tăt îi numa chicături de sînzi. Cînd ai vide, da noi nu videm » (Talmază).

Trei zile la rînd după înmormântare, mama, soţia, copiii sau o rudă a mortului se duc la cimitir « ş'al tamîiazî, ş'al boşesc ». Când se întorc spre casă, dau de pomană cîte un colac şi o lumînare copiilor pe care îi întîlnesc în cale.

După trei zile se face praznic şi i se dă mortului « de-a triidza. Fac mîncări, abur, adica iesî abur din mîncari şi duşi mortului nîros » (Olăneşti).

Se face praznic, însă mai rar, şi « de-a nouîdza ».

Celor bătrîni li se « dă di pomanî la patru-dzăşi di dzîli ». În această zi « coc cîti patru-dzăşi di pomeni şi li duc şîur la biserici ». Acasă fac praznic cu preot şi li se dă de pomană haine.

Până la « patru-dzăşi di dzîli », sufletul stă pe aproape şi « dacî ridicî şîur, sî duşi la locu lui » (Olăneşti).

T E X T E

Transcrierea s'a făcut cu literele alfabetului obișnuit. Am folosit numai trei litere speciale și anume:

š pentru *s* palatal: ší (ce), šél (cel), duší (duci), etc.

ž pentru *z* palatal: ažiuns (ajuns), žin (vin), dežítılı (degetele), etc.

ń pentru *n* palatal (muiat): inińioară (inimioară), ńimi (nimeni), etc.

Sunetul *î*, *â* a fost transcris printr'un singur semn: *î*.

Accentul a fost indicat numai în cuvintele în care ar fi putut exista îndoială în privința locului său.

Pentru particularitățile graiului vezi capitolul special (p. 52—56).

Tabloul textelor:

Balade și cântece ciobănești	1 — 5
Cântece (doine)	6 — 48
Satire, glume	49 — 59
Cântece de pahar	60 — 65
Cântece de stea, colinde, plugușoare	66 — 92
Literatura nunții	93 — 106
Bocete	107 — 109
Ghicatori	110 — 127
Proverbe, zicale	128 — 140
Jocuri de copii	141 — 152
Povești	153 — 165
Legende	166 — 180
Snoave	181 — 187
Tradiții, vieța din trecut, povestiri	188 — 225
Superstiții	226 — 280
Descântece	281 — 307
Medicină populară	308 — 328
Magie	329 — 346

BALADE ȘI CÂNTECE CIOBĂNEȘTI

I

VĂLINAȘ

— Vălinaș cu calu bun!
 — Dicît, maicî, mă făsei,
 Mai bini capu-îi rupei
 Și pi Nestru îni-al dădei
 Și valurli îni-al băte,
 Îni-al băte din val în val
 Până îni-al dăde la mal.
 Ș'on cal bun di călării
 Vălinaș o 'ncălicat
 Și la mîndri o plecat.
 Mîndrili cînd al videu,
 Una poarta-i dischidia,
 Una calu îi țînia,
 Alta găina-i frizia;
 Friptî, friptî, nu pre friptî
 Și la nijloc otrăzîtî.
 Vălinaș cînd o mușcat,
 Di trii ori o sughițat,
 La mîndri iel o strîgat:
 — «Fetilor și mîndrilor,
 Dați-îi calu sî mă duc
 La maica di m'o făcut!»
 Iel pi cal s'o aruncat
 Și acasî o alergat.
 Maicî-sa cînd al vidia
 Cît de-acolo-al întreba:
 — «Dragu mamii, ce-i pățit?
 Ori calu te-o trîntit,
 Ori mîndrili te-o otrăvit?»
 — «Niși calu nu m'o trîntit,
 Mîndrili m'o otrăvit.
 Așterni-îi măicuțî'n pat
 Sî mă culc sî fiu culcat!»
 — «Dragu mamii Vălinaș,
 Bagî mîna 'n buzunari
 Și plătești clopotari,
 Ca sî-ț tragî clopotili
 Sî le-audî mîndrili.»

Cîntî cucu sus pi moarî,
 Vălinaș trazi sî moarî,
 Cîntî cucu sus pe-o crangî,
 Vălinaș al duc la groapî.
 Cîntî cucu pe-o nuie,
 Pi Vălinaș al prohode.
 Cîntî cucu pi colac,
 Pi Vălinaș în groapă al bag.

Corcmaz — Emilian Carablut, 22.

2

Și iar verdi di trii flori,
 Mi-i barbatu băutori.
 A băut cirez di boi
 Ș'o sutî di gonitori
 Ș'o rămas încî datori.
 Ș'ar mai be, tot ar mai be,
 N'ari bani di un sî-i ie.
 Crișmărița-l sfātuia
 Ca sî-ș vîndî nevasta.
 Iel atunși cînd auzia,
 Iute acasî sî dușia:
 — «Hai, nevastî, la vînzari,
 Ca sî ieu buni parali!»
 Nevasta cînd auzia,
 Copii niși îș săruta,
 După iel cî sî lua,
 Drumu mari apuca
 Și cu Turcu sî 'ntîlnia:
 — Buna dzîua, Turcule!
 — Mîntănim, bețivule!
 — Di vînzari-i nevasta?
 — Di vînzari, sărmana!
 — Și cît ai sî ceri pi ia?
 — Numa miia și suta.
 Turcu atunși cînd auzia,
 Începi bani a număra.
 — «Țîni banii, omule,
 Și-i du la copiii tăi.
 Strînzî-ț banii di pi masî
 Și-i du la copii acasî!»

Iel atunci bani număra
 Și la crîșmî sî dușia
 Și pi toț cu vin îi bia.
 Drum spri casî apuca
 Și copiii al vidia,
 Cît di colo-l întreba:
 — «Undi-i mama, tăticî?»
 — «Mă-ta-i dusî la Dialu-crușî
 Sî v'aducî meri dulși.
 Taci cu tata nu mai plînzî,
 Tata ari bani parali
 V'a aduci fatî mari!»
 — «Poț s'aduși și cucoanî,
 Noi nu i-om mai dzîși mamî!»
 Coremaz — Același ¹⁾.

3

TUDUR-TUDUREL

Tudur-Tudurel,
 Sara pe răzor
 Mulț îț mor di dor
 În luna lui Cuptiori.
 Iaca turcu ca dracu,
 Dacî ț-o apucat patu,
 Apu ț-o mîncat și capu.
 Mama-îi spuné: Cînd trăie cu
 Turșii, apu l-o ușis pi unu Tudur,
 și i-o stîrnit cîntic mumă-sa. La
 Vadu-lui-Vodă l-o ușis Turșii pi
 Tudur-Tudurel.
 Olănești — Alexei Cărăman, 72.

4

Măi șiobani, măi minteni,
 Liagî calu la zăbreli,
 Întrî 'n casî, nu ti temi.
 Cî, di șini te-i temut,
 O pus spetili la pomînt.
 Șiobanu, când îi-o 'ntrat,

O adornîit,
 Oili s'o prăpădit,
 Cu cîrligu la chișoari
 Și cu torba la schinari
 Și cu fluieru suptioarî.
 Cînd șiobanu s'o trezît,
 Oili s'o prăpădit,
 Chita 'n straișt-o muședzît,
 Cuțitu c'o rușînit.
 Șiobanu o purșes după oi.
 S'o 'ntîlnit cu iepuraș:
 — Nu îi-ei vădzut oili?
 — N'am vădzut, cî n'am păscut.
 O mai mărs păr la o cali
 S'o 'ntîlnit cu luchiieni.
 — Bună calia, luchiieni,
 N'ai vădzut oili meli?
 — Le-am vădzut, cî le-am păscut;
 Pin pîrloași, tot sfîrtoași;
 La fîntîna lui Chencheși,
 Numa capti di berbeși;
 La fîntîna lui Buguțî,
 Numa capti di nieluțî.
 Bîr, bîr, bîr, oai, nioarî,
 Di doi nîei la primavarî,
 Bîr, bîr, bîr, oai la munti,
 Tăti-s țințati în frunti.
 Chișioruș di oai niagrî,
 Nî-i dragî pîn'a 'ntriagî;
 Chișioruș di oai lai,
 Nî-i dragî fata balai.
 Cioburciu — Ștefan Șerbencu, 57.

5

ȘIOBĂNIASCA

Măi șiobani dila oi,
 Tu n'ai grijî, niș nevoi,
 Tu dorîni pi mărunchi di flori.

¹⁾ Informatorul a învățat această baladă dela lucrătorul rus Carpoi Ețencu, din jud. Ismail. Rusul știa și românește și s'au împrietenit amîndoi, când au fost după lucru la Galați, în anul 1932.

Cînd vinem sara la oi,
Întîlnem cîrduri di copili,
Li dam cali și cărari
Puntru dragostili tali.
... lezea, iarnî lungî,
Ñe-i mîncat banii din pungî

Și oili dila strungî.
Dintr'on tamazlic di vași,
O rămas copii sarași,
Dintr'on tamazlic di boi,
Am rămas numa cu doi.

Purcari — Alexei Holbea, 70.

CÂNTECE (DOINE)

6

— Cucule, vonicule,
Vara-ñi vii, toamna ti duși,
Mă ñier iarna și mănînsi!
— Mănînc făguraș di ñieri
Și-ñi cînt codrului cu jăli;
Mănînc putregai de harag
Și-i cînt codrului di drag.
M'aș jălui și n'am cui,
M'aș jălui codrului;
Codru-ñi ari frundzî verdi,
Iel pi mini nu ma credi;
M'aș jălui cîmpului,
Cîmpu-ñi ari peliniți
Ieu la dînsu n'am credinți;
M'aș jălui fraților,
Cî li-i casa can diparti,
Cî li-i casa pe-on hîrtop
Di nu-ñi am frati di loc.
Jălui-m'aș codrului,
Codru ari frundzî verdi,
Iel pi mini nu ma vedi.

Nestre, Nestre, malu tău
Crește-ar iarbî ș'on dudău,
Sî-ñi fac ieu on pod mereu,
Sî-ñi treacî și bun și rău
Și la urm'on frate a ñieu,
Cu cămeșa nispalatî,
Cu chica nirătizdatî.
Așa, frati, ai fost diparti.
Nestre, Nestre, apă răși,

Tot ai dzis cî nu te-oi tresî,
Niș calari, niș pi zîos,
Da te-am trecut pe-on pod most
Ñi-am trecut cu chișioarili
Sî-ñi văd surioarili
Și-or ș făcînd, sărmanili;
Cî di sarmani și-ñi iara,
Pi fați ñi sî pata
Și di parinț sî diparta,
Și di fraț și di surori
Și de-o grădinî cu flori.
La șei uși di grădinî,
Crește-o floari ș'o sulșinî;
Una 'nflorești floare-albastrî
Parca-i maiculița noastră.
Frundzulița, frundzî latî,
M'am șerut maritatî,
Bata-l focu maritat
Ș'așel di m'o 'ndemnat
Sî aibî casa cucului,
Pi virvu copacului
Și hodina lupului
În ñijlocu cîmpului.

Strugușor di poamî niagrî,
Tari-i scump cuvîntu di mamî,
Sîni vra s'al baži samî;
Și-i scump și di parinti
Sîni vra s'al ții minti.

Talmaza — Axînia Cojocaru, 50.

7

— Puiușoru ñieu șel prost,
Da tu asarî unde-ai fost?

— Ieu, puicuți, drept Ț-oi spuni
 Undi am fost ieu asarî,
 Undi ni-am uitat basmaua.
 Da mă duc ieu și disarî,
 Ca să-ni ieu basmaua iarî.
 Foiul verdi poamî neagrî,
 Liubești-mă puicî dragî,
 Cît îs cu cameșa neagrî,
 Cî, dacă m'oi primini,
 Altî puicî m'a iubi.
 Ni-am dzîs verdi, de-on oredz,
 Si plînzi, puicî, cînd ma vedz?
 Ni-am dzîs, verdi di măr dulși,
 Las că-i plînzi cînd m'oi duși!
 Las, puiule, nu te-i duși,
 Te-oi scalda-te 'n lapti dulși.
 Macar scaldî și 'n dzahar,
 Cî ni-o fost traiu cu amar.
 Mai pelini, mai pelini,
 Amarî-i frundza pi tini,
 Ca și iniñioara 'n mini;
 Da amar îi lemnu tău,
 Ca cum îi și traiu ñieu.

Zăvărtaica (Republica Moldovenească) —
 Filip Ipati, 39.

8

Frundzuleana de-on oredz,
 Iniñioarî, nu ti vedz,
 Pi tot șeasu ti oftez;
 Ti oftez dila dureri,
 Nimi nu ti mai credi;
 Numa unu Dumnedzău,
 Așeala-i on părinte-a ñieu;
 Iel mă vedi și mă credi,
 Ieu am vădzut și n'am credzut
 Și chiar ghini n'am aziuns.
 Așa mă blăstăma maica,
 Mă blăstăma și luna,
 De-am aziuns sî 'ncunziur lumia,
 Și mă blăstăma și marța,
 Di m'o 'ncunziurat năpastia;

Și mă blăstăma și zioia,
 Di m'o 'ncunziurat nevoia.
 Cînd mă blăstăma plînze,
 Toati din urm'aziunze,
 Cî m'ai blăstămat ș'ai plîns.
 Foiul verdi de-o săcarî
 Ni-o purses măicuța pin țarî,
 Sî ni strîngî grămăzioarî;
 Grămăzioarî nu ni-o strîns.
 S'o pus în drum și ni-o plâns
 Și grămăzioarî nu ni-o strîns.

Talmază — Axînia Cojocară, 50.

9

Mult ma mai rog sî mori
 La Paști, pi sărbători,
 Cînd îi cîmpu plin cu flori;
 Și mai ales pi Rusali,
 Cî tari-i ghini și răcoari;
 Și mai ales la Sînta Marii,
 Cînd îi frundza tot pi zii
 Și zînu-ni curzi pîrău,
 Sî-ni dau di sufletu meu.
 Toatî lumia m'ar mânca,
 Numa Dumnedzău nu vra.
 Cînd îi Copanca di mari,
 Sînt trii drumuri ș'o cărari,
 Sîni merzi noroc n'ari;
 Ș'avut și ieu noroc,
 N'aziunzem aista loc.
 Ș'on izvor de apă tari,
 Sîni be, cochii nu-ni ari.
 Și băut și maica me,
 Pi mini nu mă fășe.
 Foaiar verdi zîșîni coapti,
 De-ar ști maiculița di toati,
 N'ar ave 'n coș sănătati;
 Da așa știi mai puțunteli,
 Îni pitreși cu dor și jăli.
 Nu ma blastama, măicuți,
 Nu ma blastama sî-ni mor,
 Cî pi urmă Ț-a și dor,

Cî la vremea di neputințî
Ț-oi sî, maicî, di trebuințî.

Talmaza — Aceeași

10

Frundzuoara di pastări,
Copenhilicî cu brațări,
Nu ma aștepta mereu,
Cî ieu multi carări am.
Cînd oi cata ieu la toati,
Tresî dzîua zîumatati.
Pin paduri, pin desîmi,
M'am tâlnit cu trii copchili,
Mai mai brava dicît tîni,
Ńi-o pus pîni șî maslini.
Ieu din pîni Ńi-am luoat,
Din maslini Ńi-am gustat,
Casa puicî Ńi-am uitat.
Casa puicî mai la vali,
Cresc trii flori pi feriastri,
Una albî, douî albastri.
Dă-ti, puicî, mai încoași:
Nu-i jîdan sî te-amăziascî,
Da-i puiu sî ti lubiascî.

Chițcani — Mariusca Rus, 17.

11

Ci ai, dorule, cu mini,
Di mă țîi în drum cu tîni?
Doru di sîni sî liagî,
Nu-i pai lucru di șagî,
Căci di mini s'o legat,
Parcî nu-i lucru curat,
Cî mă poartă sara 'n sat
Disculțî șî dizbrăcat.
Doru Ńieu așel nebun,
Cum mă poartî iel pi drum.
Di trii dzîli bat la poartî,
Dar mîndruța doarmi moartî.
Audz, puicî, ori n'audz,
Ori n'ai gurî sî răspundz?
Te-aud, puiole, pre bini,

Da nu pot sî viu la tîni,
Cî Ńi-i ușa cîrțîitoari
Șî mama gozgoitoari.
C'ășa-Ńi vini cîte-odată
Sî-Ńi fac ochișorii roată,
Sî mă sui pe-on stîlp de piatrî,
Sî mă uit în partia driaptî;
Sî mă uit la răsărit,
Să-l văd pi puiu din mormînt;
Sî ieu sapa șî lopata,
Sî-i dau țărna la o parti
Șî pîndza pi zîumătati,
Sî-i văd fața șei pătatî
Șî gurița șei uscatî,
Cari-o sărutam odatî.

Coremaz — Dumitru Andrușca, 20.

12

IniŃioarî cu lăcatî,
Cînd te-i discueie odatî,
Sî ti vad' o lumi toată,
Cum îni iești di 'ntunicatî,
Cu venin înveninatî;
Venin galbăn șî 'nchegat,
Dila dîșmani cîșligat.
Saraca inima me,
Mult înoată 'n voie ră
Ș'a 'nota cît a sî ie,
C'ășa o fost partea me!
Saracu norocu Ńieu,
Cum o dat într'on pîrău,
Plînzî iel șî plîng șî ieu.

Talmaza — Axînia Cojocar, 50.

13

Așa-i viața omului
Ca șî floarea pomului;
Diminiața Ńi-înflorești,
Piști dzî sî veștedzăști.
Ș'ășa omu sî pitreși:
O dzî bunî, douî răli
Ș'o trecut tîneretli meli

Ș'o trecut și fără di vremi.
La tîrg ieu nu le-am vundut,
Niș la crîsmî nu le-am băut,
Nu știu, dzău, și s'o făcut.

Talmază — Aceeași.

14

La copacu rătidzat,
Acolo, puile, te-am așteptat,
Cu beri, cu dimîncat.
Dac' an vadzut cî nu vii,
Ni-an pus doru căpătîi
Și cu jalia m'a 'nvălit,
Greu somn ni-am adormit
Și rău zis am mai zisat:
Băsmăluța me sei noui,
An zisat-o ruptî 'n doui.
Nu ni-i ruptî basmaua,
Cum ni-i ruptî inima.
Cînd iaram ieu fatî mari,
Ca o stibîlî mîndrî floari,
Cu vorba m'ai mîngîiet
Și cu cuvinti m'ai legat,
Ca pe-on doghitoc la gard.
Doghitocu-i doghitoc
Și nu șădi într'on loc,
Da ieu, cî-s o fatî mari?
Ochii niei și cu a mătali,
Di s'ar fași ii pe-o vali,
Sî 'nfloriascî tot o floari.

Talmază — Aceeași.

15

Așa-ni vini uniori,
Sî-ni dau c'on cuțit, sî mori;
Ș'apu stau și mă gîndesc
Cum pi lumi sî-ni trăiesc,
Cî-ni trăiesc ca vai di mini
Și nu ma mai știi nimi.
Fă-mă, Doamni, și mă-i fași,
Fă-mă fluturaș de arzînt,
Sî-ni zbor sara pi mormînt;

Sî-ni stau la maica pi mormînt
Sî mă jălui de-on cuvînt,
Sî mă dău maiculiți dila cap,
Sî ma 'ntrebi cui m'a lasat:
Lemnilor și chetrilor
Și negri străinilor?
Mă dau, maicî, la zîmatati,
Sî ma 'ntrebi maiculița di toati;
Și ma dau și la chișioari
Sî ma jălui și ma doari.

Talmază — Aceeași.

16

Foiu verdi pepini verdz,
Vin, maicuți, și ma vedz
Cît or și pînili verdz,
Cî, dacî s'or sîsera,
Tari m'o mai diparta
Și multî cali ni-ei călca
Vinerea și simbăta
Și mai mult duminica.
Cîti caruș huruiesc
La toati 'nainti li ies.
Cîti caruș or hurui,
La toati 'nainti le-oi ișî:
Nu ni-aș vădzut fiica me?
Cîti păsări or zbură
Pi toati le-oi întreba:
Nu ni-aș vădzut fiica me?
Nimi sama nu ș'a da,
Numa neagra rîndunica:
Am vădzut-o 'ntr'o grădinî
Lușina ca o călinî
C'on mărunchi de flori în mîni.
Florișeli răsăde,
Din guriți nu-ni tăse
Și cu lacrîni li uda,
Din guriți îni blastama
Cî o dat-o după bogat:
Bogația tresî dialu,
Da ieu îni rămîn cu amaru.

Talmază — Aceeași.

17

La Nestru, la mărzioară,
 Stau tăţ fraţii grămăzioară,
 Stau doi fraţ ş'o sorioară.
 — Sorioară Mărioară,
 Si ți-i fața gălghioară?
 — Am dzăcut on an ş'o varî
 Ş'o lunî di primăvarî,
 Am dzăcut pi prisp' afarî.
 Ies afarî 'necişor
 Şi mă radzîm de-on uşor
 Şi mă uit în sat cu dor,
 Cum mărg fraţii la surori
 Şi părinţii la ficiori.

Talmaza — Trofim Bolîndău, 38.

18

Fraţii ńiei, rudili meli,
 Tare aţ rămas puţunteli;
 Fraţii şî mătuşili
 Nu-ńi mai dişchid uşili;
 Fraţii şî surorili
 Nu-ńi pre bat cărării.
 Săraca inima me,
 Iar o prins a mă dure;
 Nu mă doari, cum sî doari,
 Mă doari 'n chiept şî'n schinari,
 Nu poşi merzi pi cărari.
 Vai di lin, vai di pelin,
 Vai di omu şial strein,
 Cî munşeşti la stăpîn
 Şi munşeşti cu dreptati
 Şi ie hacu zimătati
 Şi de-aseala n'ari parti.

Volintiri — Stepanida Şarov, 70.

19

Frundzuoara poamî rari,
 Rasai lunî di cu sarî;
 Si si vadî pin livadî,
 Si-ńi cosăsc pelin şi iarbî,
 Si-i dau mîndrii si-ńi disfacî.

— Disfă, mîndrî, se-i facut,
 Cî ți-oi da un leu bătut!
 — Macar dă-ńi şî dzăsi lei,
 Cî nu ți-am facut si bei,
 Dar ți-am facut si ma iei
 Şi tu, goţule, nu vrei.
 Foiul verdi bob nahut,
 Du-ti dor pi supt pomînt
 La mîndruţa 'n aşternut.
 De-i găsî-o suparatî,
 S'o saruţ numa odatî;
 De-i găsî-o chefluind
 Şi cu alţii pitrecînd,
 Si ti sui pe-o rămurea
 Şi si 'nsechi a blastama
 Si ardî casa pi ea,
 Cum arde inima me.
 Si ardî casa pi tini,
 Cum ardi inima 'n mini.
 Iaram tînar ca fraguţa
 Şi m'o 'mbătrînit mîndruţa.
 Bătrîni-o-ar şî pi ea,
 Ca pi mini dragostia.

Copanca — Maria Caroboşnic, 18.

20

Frundzuliţa şî te-ar bati,
 Osîndi-te-ar şî te-ar bati
 Cîn vinei la ńiedz di noapti
 Şi şerei multi di toati.
 Înî şeriai pîni şî vin,
 Ieu îţ dam drumu la sîn;
 Înî şeriai pîni şî meri,
 Ieu îţ dam braţili meli.
 Di meri te-ai saturat,
 Di vin nu te-ai îmbătat.
 Da amu te-ai suparat,
 Pi mini m'ai lipadat,
 Alta ți-ai cautat;
 Mai rumănă, mai frumoasi,
 Nu ca mine — o gălbăzioasi;
 Mai din neam şî mai din zîţî,

Nu ca mine-o ramașți;
 Mai din neam și mai din soi,
 Nu ca mini, din gunoi.

Copanca — Maria Melinti, 20.

21

Fruudzuleana poamî,
 Nu mă bati mamî,
 Cî m'oi supăra
 Și te-oi lipada.
 Și m'oi duși, duși,
 Piști-o apă dulși;
 Piști-o apă linî,
 În țari streinî;
 Piști-o apă răși,
 Piști Nestr'oi tresî.
 Acolo diparti,
 Am și ieu on frati.
 Sîni s'ti 'ngroapi?
 Malurli or chica
 Și m'or îngropa;
 Tunurli-or hui
 Și m'or prohodi;
 Sora m'a boși,
 Maica m'a jali.

Copanca — Maria Melinti, 20,

22

Fruudzuleana poamî rarî,
 Într'o sînbătî 'n disarî,
 S'o aprins codru cu parî.
 Plînze-on pui di sî omoarî:
 — Tași, puiule, nu mai plînze,
 Cî cu lacrăni nu l-ai stînze!
 Da roagî-ti la vînt sî stăi,
 Dumnedzău ploai sî dăi.

Copanca — Maria Caroboșnic, 18.

23

Întru 'n casî după masî,
 Da maicuța-i pari rău.
 Nu-ț pai, maicuți, rău,

Cî n'am vinit sî ti beu;
 Da am vinit sî ma mai ieu,
 Sî-nî pitrec amaru nîieu.
 Di amarîtu ieu și sînt,
 Nu-nî poși merzi pi pomînt.
 Cînd n'ar bati vara vînt,
 M'aș aprîndi pi pomînt.
 Las sî batî cît nî-a bati,
 La iniîioarî n'a razbati,
 Cî-i plîni cu rautati.

Zăvărtaica (Republica Moldovenească)
 — Filip Ipati, 39.

24

Fă-mă, Doamni, si ma-i fași,
 Fă-mă pasîri zburătoari,
 Sî-nî zbor sara pi răcoari.
 Fă-mă, Doamni, si ma-i fași,
 Fă-mă pasîri di pomînt
 Cu arichili de-arzînt,
 Sî-nî zbor sara pi mormînt,
 Sî-nî întru la maica 'n pomînt,
 Sî ma jălui de-on cuvînt.
 Rabdî, inimî, cum poț,
 Nu ti jălui la toț,
 Jălui-ti numa cui socoț.

Zăvărtaica — Același.

25

— Malanî, Malanî,
 Vinî 'n napoi, vinî.
 Ț-ai uitat, uitatu,
 Rochița pi patu.
 — Las cî n'am uitat-o,
 Ieu am lepadat-o.
 De-ar și lumea 'n pași,
 Ieu rochiț nî-oi fași!
 — Malanî, Malanî,
 Vinî 'n napoi, vinî,
 Ț-ai uitat, uitatu,
 Coftuța pi patu.
 — De-ar și lumea 'n pași,

Ieu coftuț ăi-oi fași!
 — Malanî, Malanî,
 Vinî 'n napoi, vinî.
 Cî cochilu-ț plinzi,
 Cu lacrăni di sînzi.
 — Lasî iel sî plîngî
 Moartia șî ăe-l strîngî,
 De-ar sî lumia 'n pași,
 Ieu cochii ăi-oi fași!
 — Malanî, Malanî,
 Vinî 'n napoi, vinî,
 Cî ghițaii rag.
 — Lasî ii sî ragî,
 Luchii sî li tragî;
 De-ar sî lumea 'n pași,
 Ieu ghițai ăi-oi fași!

Zăvărtaica — Același.

26

Maicî, inimî di chiatră,
 Sî nu-ăi vii la mine-odată,
 Sî mă vedz cum mă poartî
 Șî discult șî dizbrăcatî
 Șî 'mpușcat nivinovat.
 Chicî unu, chicî doi,
 Chic' o ăii dintri noi;
 ăi-o chicat unu 'n carari,
 ăi-o 'lgerat o fatî mari,
 Sî-i aprindî lumînari.
 Da drahunu di calari
 ăi-o strigat în gura mari:
 — «Nu-i aprindî lumînari,
 Cî di 'mpușcat iel nu moari!»
 Bati vîntu vălureli
 Pi deasupra casii meli
 Șî ăi-aduși dor șî jăli.

Zăvărtaica — Același.

27

Frundzuliana di măr dulși,
 Ieș, măicuți 'n dial la cruși
 Șî-i vide 'ncotro m'or duși.

Di m'or duși 'n sprî Chirman,
 Sî știi, maicî, cî-s moscal;
 Di m'or duși 'n sprî Ades,
 Sî știi, maicî, cî-s ales.
 Sî mă plinzi, maicî, cu dor,
 Cî șî ieu ț-am fost ficior;
 Am scos boii din ocol
 Șî i-am pus la plugușor,
 Am tras o brazdî, ș'am tras douî,
 Șî boierii m'o luocat,
 Șî 'n scaun m'o așădzat,
 Chica 'n cap ăi-o rătidzat.
 Strînzi, maicî, chica me,
 Șî ăi-o strînzi măruncheli
 Șî mi-o puni 'n sîn la cheli,
 Șî-ț șii di mini jăli.

Volintiri — Nadejda Răman, 73.

28

Fă-mă, Doamni, sî mă-i fași,
 Fă-mă pasîri găini,
 Sî zbor la maica 'n grădinî
 Șî sî-ăi stau pe-o crănguliți,
 S'aud glas de maiculiți;
 Șî sî-ăi stau pe-on pomușor
 S'aud glas de-on frățior;
 Sî-ăi stau pe-o sălsioari,
 S'aud glas di sorioari.

Talmaza — Axinia Cojocar, 50.

29

Foaiar verdi șir di mac,
 Dă-mă, maicî, după drag
 Șî 'n pomîntu ț-a sî larg.
 Dacî ma-i da după urit
 Șî 'n pomînt ț-a sî strîmt.
 După sîni m'an gîndit,
 Ghini n'a mai nimerit.
 Parcî n'o fost lucru curat,
 ăi-o fost lucru fărmeacat
 De-o fatî șî de-on bărbat,
 Cu trii beți dintr'on gard

Și cu peni di liliac,
 Și nu-ți mai dau pisti leac.
 Tari m'am mai săturat
 Di socru și di bărbat.
 Cî di mamî și di tatî,
 Nu ma satur nișiodatî;
 Și di sorî și di frati,
 Nu ma satur păr la moarti.
 M'am dus într'o grădinî,
 La on măr, la o truchinî,
 M'am pus sî mă umbresc
 Și mai tari mă pîrlesc;
 M'am pus ș'am adorîit,
 Cu capu pe-o bătăturî
 Și ni-o 'ntrat on șarpi 'n gurî.
 Cum sî fac s'al dau afarî?
 Sî-i șerb frundzî di prăsad,
 S'o șerb ghini sî și amarî
 Sî scot șărpili afarî.

Talmaza — Aceeași.

30

Toatî lumia rău și rău
 Diasupra capului țieu;
 Toată lumia m'ar mînca,
 Numa Dumnedzău nu vra;
 Toatî lumia rău pi mini,
 Numa Dumnedzău cu ghini.

Talmaza — Aceeași.

31

Frundzuliana măr daraș,
 La vagzal la Calaraș,
 Stă mașina la popas
 Și-ți încarcî moscalaș.
 Nu-s moscalii tinerei,
 Da tot oameni cu fimei;
 Și ni-i puni rîndureli
 Și ni-i însing cu curăli
 Di ni-i tai păr la șăli.
 Lepăd casî, lepăd masî,
 Lepăd nevastî frumoasî,
 Cu trii cochilaș pi brațî.

Unu strigî: mamî, mamî!
 Doi îmi strigă: tatî dragî!
 Strigaș, mamii, cît puteș,
 Cî voi tatî nu-ți aveș;
 Tatî-to-i'n bătălii,
 Asara'n priîit hîrtii,
 Sî vă dau în sîroțchii.
 Di n'aș mai ave ieu parti
 C'am aziunsu loc diparti,
 Loc di șînî și di roati.

Zăvărtaica — Filip Ipati, 39.

32

Frundzuleana leuștean,
 Toș cu rudi și cu neam,
 Numa ieu pi nimi n'am.
 Și pi șel sî l-am avut
 Îni căta posomorîit.

Copanca — Gore Antonov, 80.

33

Nedejdia dila mini,
 Ca și ghița șei subțîri,
 Cîn ti sui și nu ti țîni
 Și dai zios și țîi rușîni.

Copanca — Maria Caroboșnic, 18.

34

Foai verdi ș'on chirău,
 Ni-o vinit și rîndu țieu,
 Sî ma prapadesc și ieu.
 Foai verdi de-on oredz,
 Iniîioară, nu ti vedz
 Și tot hojma ti oftez.

Talmaza — Axînia Cojocar, 50.

35

Foai verdi poamî,
 Nu mă bati, mamî,
 Cî m'oi duși, duși,
 Piște-o apî dulși,
 Piște-o apî linî,
 În țarî streinî,

Piște-o apî răși
Dunărea oi tresî.

Copanca — Nadia Reven, 19.

36

Din Siubursiu păn în Zărtaica,
M'o bătut vîntu și chiatra.
Lasă-l, vîntu, sî ma batî
Și chiatra sî ma razbatî.

Din Siubursiu păn la Hlinaia
M'o bătut vîntu și ploaia.
Lasă-l, vîntu, sî ma batî
Și ploaia sî ma razbatî.

Zăvărtaica — Filip Ipati, 39.

37

Ŋii ŋi-i drag omu nant,
Cî ma sarutî piști gard
Și 'n ženunchi înženunchiadzî
Și ma sarutî cu dragî.

Și ai, leleo, pi la poali?
Zurzurei, badeo Ioani.
Dă și nouî on zurzurel!
Ba, badițo, nu ț-oi da,
Păn și nu ma-i saruta.
Săruta-te-ar pupădza!
Ba, badițo, duțeta!

Zăvărtaica — Același.

38

Frunduzoara de-on chirău,
N'audz, puicî, șe-aud ieu,
Cî ti țin părinții rău,
Pintru cî ti iubăsc ieu?
Ieu nu ti iubesc niși c'on rău,
Da ti iubesc sî ti ieu.
Nu ti iubesc di frumoasî,
Da ti iubesc di mintioasî,
Ca sî țin cu tini casî.

Copanca — Maria Caroboșnic, 18.

39

Bată-l norocu s'al batî
Șini m'o scris la armatî!

M'o scris cu șernialî niagrî,
Cîn ŋi-ara lumia mai dragî;
Și m'o scris cu șernialî verdi,
Cînd iaram draguț la feti;
Și m'o scris cu șernialî albastrî,
Cînd iaram drag la nevastă.

Talmază — Axînia Cojocar, 50.

40

Frunduzoara de-o alunî,
Dzîși lumea cî nu-s bunî,
Cîn cînt ieu sara pi lunî;
Da ieu nu-ŋi cînt di voi bunî,
Da ieu cînt cî sînt strainî;
Sînt strainî, n'am pi nimi,
N'au ochi sî ma vadî nimi.

Copanca — Maria Caroboșnic, 18.

41

Spuni-ŋi, spuni-ŋi, măi Vasili,
Cî te-am audzît de-acasî
Cum bătei cu pumnu 'n masî
Și-ŋi spuneți cî nu-s frumoasî.
Di frumoasă m'ai vadzut,
Di averi m'ai știut.
Spuni-ŋi, puicî, poț nu poț,
Nu ma mai ținé la poț
Și ma latri cîinii toț,
Și ma facî lumia hoț;
Cî ieu nu-s hoț di furat,
Da sînt hoț di sarutat.
Spuni-ŋi puicî, cînd sî viu
Ori di vremi, ori tîrdzîu.
Vin, puicule, mai divremi,
Cîn dușmanu tai lemni.
Vin, puicule, mai tîrdzîu,
Cîn dușmanii nu ti știu.
La gradina cu flori multi,
Și șterzia mîndra pi frunti,
Nu sî șterzia de-asudatî,
Da sî șterzia de separatî.

Copanca — Aceași.

42

Pintru tini, fa Ilianî,
 S'o uscat iarba 'n poianî,
 S'o uscat, s'o veștedzît,
 Amîndoi nu ne-am iubit.
 Ne-am iubi la primavarî,
 Cînd o 'nverdî iarba iarî.
 Iaca iarba o 'nverdî
 Și noi amîndoi nu ne-am iubit.

Copanca — Aceeași.

43

Floriciî di grădinî,
 Sî ti sâp din rădăcinî
 Și sî dau l-a me vecinî,
 Sî ti udi, sî ti criascî,
 Sî ti pui la feriastrî
 Sî ti vad' a me nevastî.

Talmaza — Maxim Luchianov, 27.

44

Frunzuliana lozioarî,
 La Nestru, la mărzioarî,
 Sî strîng frații grămăzioarî,
 Întri dinș o surioarî.
 Surioarî Mărioarî,
 Cu rochița gălghioarî,
 Băsmăluța alghioarî.
 Nestre, Nestre, malu tău
 Cînd s'ar fașe-on pod mereu,
 Sî treacî și bun și rău
 Sî treacî și puiu nieu,
 Sî țin casî ieu cu iel.

Volintiri — Stepanida Șarov, 70.

45

La valî, mamî, la valî,
 Cî ma ie o apî mari.
 Lasî apa sî ti iei,
 Cî n'ai pui sî ti mîngîi,
 Da niși parinț sî ti ții.

Copanca — Maria Melinti, 20.

46

Știi, puiule, ori nu știi,
 Cîn dorîem pe-on căpătîi;
 Da amu nu vrei sî mă știi.
 Sîni iubesti și lasî
 Dumnedzău să-l osîndiascî,
 Ôstrovu sî-i sîi casî,
 Șerili 'n mîni sî-i rușiniascî.

Copanca — Aceeași.

47

Frunzuliana dzărdzaraș,
 Dragu mamii cochilaș,
 Mult năcaz cu voi an tras
 Și di voi nu m'an lăsat.
 Pintru voi în foc a 'ntrat,
 Voi pi mini m'aș uitat.

Volintiri — Stepanida Șarov, 70.

48

Frunzuoara di negarî,
 M'am strîcat cu puiu iarî;
 Niși de-o siudî, niși de-o jăli,
 Pintr'o iudî di muieri;
 Cî ie știi 'n buruieni
 Și li șerbi 'n trii ulseli,
 Și li șerbi 'năduști,
 Pintru puiu nieu gătiti.
 Puiu nieu cum o gustat
 Di trii ori o sughițat
 Și la maică-sa o alergat.
 — Așterni-ni, maicuți 'n pat,
 Cî iuda m'o fărîmăcat.
 Cîntî cucu sus pi grindî,
 Pi puiu nieu al scot în tindî.
 Cîntî cucu sus pi sfarî,
 Puiu nieu al scot afarî.
 Cîntî cucu sus pi casî,
 Puiu nieu îi mort în casî.

Copanca — Maria Melinti, 20.

S A T I R E, G L U M E

49

— Peliș, Peliș, dragu mamii,
Vedz beția și curzia
Te-o adus la nișăliia.

— Tași, maicuți, nu-i nimicî,
C'oi be az ș'oi be și mîni,
Be-o-aș patrudzăși di dzili,
Be-o-aș murgu di supt mini,
Cu toati mîndrili

Și pin toati crîșmili.
Cît ni-o fost punguța plinî,
M'o ținut puica pi mîni;
Da dacî s'o dișărtat,
Ulița ni-o arătat.
Murgule, căluțu ni eu,
Di și suflî așa greu?
Ori ți-i greu di trupu ni eu?
— Nu ni-i greu di trupu tău
Ni-i greu de-așteptat mereu.

Cîti crîșmi sînt în sat,
La toati mă-i poposat
Și tot m'aninai di gard.
Tot sunai paharili,
Da ieu rodem zabalili.
Cî ți-i drag cu mîna 'n sîn
Și niia cu botu 'n fîn.

Bădule, vonicule,
Și Bărbuleas' așei frumoasî
Cu trupu di zipîniasî,
Cu ochii di curv' aliasî.

Cioburciu — Ștefan Șerbencu, 57.

50

Măi siobani, siobănel,
Hai la vin, cî vinu-i bun,
Vinu-i bun și oca nicî,
Crîșmărița-i frumușicî.
Crîșmăriți, draga me,
Dă-ni on acușor cu ați,
Cu ața și mă cărpăsc,

Cu tini și mă iubăsc.
Ochii tăi șei negri 'n cap
Di pi uliți mă trag,
Și leliți cu dzulusi,
Spuni noaptea un ti culsi
Și mă tîrii și ieu pi brînsi.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

51

Dragi, dragi Nastasii,
Nu cata cî-i sărășii,
Hai la cumătrii.
Toț ți-an spus și la beții
Și-ți iei rochi naramzii.
Pi mini nu m'ai ascultat,
Rochi verdi ți-ai luat
Și iești dragi la toț în sat.
Vai di mini, și li fași,
Di li iești la toț drazi.
La toț ieu li sînt drag,
Cî la toț bini li fac.
Cari și și-o poftit
Cîte-o leaci le-an tot dat,
Pintru de-atîț și li-s drag.

Tudora — Alexei Caraștefan, 62.

52

Omușor cu barba suri,
Ț-ai vîndut vita din șuri.
Cu banii ce-i făcut?
Cu mîndrili i-am băt.
Niși o mîndri nu mai dzîși:
Nu-ț mai be banii, voniși,
La vremea di neputinți,
Ț-or și banii di trebuinți.
Cît ni-o fost punguța plinî,
Mă culca mîndra pi mîni,
Dac' o aziuns la zimătati,
M'o mai dat și la o parti.
Cînd s'o mîntuit di tot,

M'o mai izbit ie și zios
 Și cu mânli m'o luoat,
 Și pi ușî m'o hoznit
 Și cu pumnu ni-o trîntit.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

53

Oi, saraca baba me,
 Fășe borș într'o lule
 Și mîncam și ieu și ie
 Și 'ncă ni mai rămîné.
 Barbătăli, borș cu nieri
 Și 'ndulșit cu porombreli,
 Porombreli mai mașcati
 Ian dzî dzău, cî nu ma-i bati,
 Porombreli marunțăli
 Ian dzî dzău, cî nu țî-i jăli.

Zăvărtaica — Filip Ipati, 39.

54

Ieu vagzalu-ni poși ziuca,
 Pi talchizi nu poși calca,
 Ni-am pus stativi dupa casî,
 Sine-a tresî ca sî-ni țasî.
 Ni-o trecut unu calari
 Și m'o rîs, cî-i spata rarî.
 Ni-o trecut unu pi zios
 Și m'o rîs, cî-i tortu gros.
 Ni-o trecut unu nebun
 Și ni-o spus cî-i tortu bun:
 Întri iți ș'întri spatî
 Paști murga 'nchedicatî;
 Întri iți ș'întri fușei
 Paști-o scroafî cu purșei;
 La sulu di dinapoi
 Șăptidzășî di latînoi;
 La sulu di dinainti
 Șăptidzășî di sîri rupti;
 Ni-o dzîs mama: sî-ni sai sus,
 Da di furcî nu ni-o spus.
 Ieu ma plec sî-ni bat matani,
 Furca ma bati 'n schinari.

Zăvărtaica — Același.

55

Dzîși mama cî m'a mărita,
 Dzăstri cî ni-a da
 Doudzășî di poloboasi,
 Fărî funduri, fărî doazi,
 Nu știu cu zînu sî-oî fași.
 Dzîși mama cî ni-a da,
 Dzăstri, cînd m'oi mărita,
 Doudzășî di perni mari,
 Toati plini cu tufari;
 Doudzășî di perni miși
 Toati-s plini cu furniși.

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

56

Ni-o dzîs maica sî zîoc sus,
 Da di furcî nu ni-o pus.
 Zioacî, lelio, sî-i ziuca,
 Hadi acasî șă-i mînce.
 Da sî corghii sî-ni mănînc?
 Măligî din rîșnițî
 Și pești din undițî.
 Sîni-ni zioacî bulgărești
 Vara pîndză nu ghilești;
 O ghilești la Crăsiun,
 Cînd îi bati vîntu 'n cur;
 Sîni zioacî bulgărești
 Șădi 'n tindî și-ni cîrchești
 Și cu mă-sa sî sfădești.
 Ian fuzi, mamî, de-acole
 Sî-ni cîrchesc și rufa me!
 Am una di bumbac,
 Ruptî 'n cur și după cap.

Cioburciu — Ștefan Șerbencu, 57.

57

Frundzuleana di scunchii,
 S'o dus barbatu 'n chirii,
 Al aștept sî nu mai vii;
 Vii zîugu și proțapu,
 Da barbatu-ș rupî capu!
 Cînd am audzît cî vini,

O murit inima 'n mini;
Cîn l-an vădzut la poartî,
An chicat în tindî moartî.
Măi fimei, še-i pățîț?
Da tu, cîni, še-i vinit?

Cioburciu — Același.

58

Frundzuleana pui di nuc,
Vinem sara dila plug,
Nu știu, boii sî dizziug,
Ori la popa sî ma duc.
Batiușco, sfințîia ta,
Ia prișol la dușeta,
Cî s'o 'nbolnăzît sînî-ta.
— Sînule, nu șii tu prost,

Sîna az la crîșm' o fost!
Dacî nu ma crez pi mini,
Dascălu știi mai bini.
Du-ti, sînule, acasă
Și ie o nuie groasă
Ș'a căta sîna di casî.

Cioburciu — Același.

59

La valia cu tufili,
Spalî lelia rufili;
Li spăla, li săpone
Albe ca turiatca me!
Ie pi gard cîn li 'ntindé,
Cîinii cî li hîrîie.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

CÂNTECE DE PAHAR

60

Ma niaram sîni 'nchina,
Așiala nanaș n-iara!
Stăclănel, nu-nî tremura,
Cî te-oi be, nu te-oi mînca;
Sî ni-ș fostu di mîncaț,
Ti mîncam di pi butuc.
Da așa te-am pus în doagî,
Sî ti 'nchin cu sîn ni-i dragî.

Ma niaram sîni 'nchina,
Nănășica me iara!

Stăclănel cu florișeli,
Pui la gurî
Iel sî scurfî.

Žinișor ni-aș închina,
Da n'are sîni-nî cînta!

Ńi-ar cînta maicuța me,
Da-i diparti de-acole;

Ńi-ar cînta surorili,
Da-s pin tătî țărili.

Ghini-o dzîs maicuța me,
Cî ieu noroc n'oi ave!

Sî ș'avut noroc și parti,
N'aziunzem așa diparti
Undi n'am mamî niș tatî.
Așa-nî vini căte-odatî
Sî ma sui pi munț di chiatrî,
Sî-nî văd mamî, sî-nî văd tatî.
Așa-nî vini uniori
Sî ma sui pi munț di nori
Sî-nî văd fraț, sî-nî văd surori.

Zăvărtaica — Filip Ipatî, 39.

61

Păhărel cu rămureli,
Te-aș sînsti cu nemureli;
Păhărel di steclî murî,
Păr la gurî
Iel sî scurfî.

Žinișoru ghini-nî plași,
Nu știu žii sî i-oi fași.

Aș tăie-o cu cosoru,
Sî-nî car žinu cu ulșioru.
Cînd ar crești žiia 'n casî,
Ńi-aș lega-o cu mătasî.

Hura, hura, frații ńiei,
Nu cătaț la mini rău,
Cî n'am vinit sî vă beu,
Da am vinit sî ma mai ieu,
Sî-ńi spun amaru ńieu.

Olănești — Liza Catîrau, 36.

62

Tot ńni văd frații hulind
Și m'aș puni șî ieu di rînd
Sî-ńi beu c'o sticlî murî,
Păn la gurî
Iel sî scurî.

Ian ńchinî șî mai be,
Pintru sănătatea me!
Aș mai be ș'aș ńchina,
Da n'ari ńini-ńi cînta.

ńi-ar cînta surorii,
Da-s diparti, sărmanili,
Nu-ńi pre bat cārari.

Talmază — Axinia Cojocar, 50.

63

Păhărel cu florișici,
Ian ńchinî, nănășci,

Ian ńchinî șî mai be
Pintru sănătatea me!
Zinișoru ghini'n plaiș
Nu știu zii sî i-oi fași.
Sî pun zîța supt chișior,
Sî scurg zinu ńn ulșior.

Copanca — Olea Marcocean, 21.

64

Astădz beu șî mîni iarî,
Șădi lumea șî sî ńiarî,
Cu șî fac di cheltuialî!
Am făcut o dzî la coaș
Șî-ńi fac cheltuialî 'n caș.

Talmază — Trofim Bolîndău, 38.

65

Ieu de-asarî di cînd cînt,
S'o făcut o gilcî 'n gât;
Dați-ńi zîn sî ńi-o discînt,
Cî di zîn ńni folosăști,
Da di rachiu ńi-amorțăști.

Zăvărtaica — Filip Ipati, 39.

CÂNTECE DE STEA, COLINDE ȘI PLUGUȘOARE

66

Un arașu Vifleem,
Viniț boieri șî prăviț!
Astîdzî vi s'o născut
Vi sî naști, vi sî ie,
Din ficioara Mariia
Șî din rodu lui Avram,
Muntuieria lui Adam,
Lui Adam celui greșit,
Domnu din rai l-o lipsit.
Iar Adam s'o tânguit
Șî din gurî ńi-o vorbit:
« Lipsit sînt ieu din viați
Șî raiului cu dulșiați.

Raiule, grădinî dulși,
Nu ma 'ndur a ma mai duși,
Di aceasta dulciați dulci:
Di dulceața poamilor,
Di mirozna florilor,
Di apa izvoarilor,
Di umbra copacilor,
Di ieslea dobitoacilor ».
Trii crai dila răsărit,
Vinind la 'nchinarea lor,
Aducîndu-și daru lor,
Aduc smirnî și tămîi,
După cum șî 'n carti scrii

Ș'amin Domnului sî fii,
Dumnevoastră în vecii.

Purcari — Onisim Popușoi, 57.

67

Du-ti, Adami, dila mini,
Nu ńi-ai făcut niși on ghin .

Adam ńi-o lăcrămat

Și din gur' o cuvîntat:

« Raiule, grădinî dulși,

Nu ma 'ndur a mă mai duși,

Di dulșița poamilor,

Di ńirozna florilor,

Di sunatu frundzilor,

Di țipatu broaștilor ».

Șel bogat și ne'ndurat

Șădi 'n pat rădzămat

Cu drași mult încunziurat.

Șel sărac și îndurat

Cu poami mîndru și 'nflorat.

La izvoarı sînt paharî

Vai Hristoași, slavă ții.

Și de-acum păn în veșie

Cu dar și cu bucurii

Și la anu cu ghini.

Slobozia (Republica Moldovenească)—
Ana Morari, 48.

68

Viniț, zali, viniț, gradi

Și v'om da raiu cu toati,

Ci la șiasu șel di moarti

Sî ti căiești nu sî poati.

Că ai fșiori

Te-or pomini ori nu,

Da mai ghini ti gătești,

Făclia ț-o 'mpodoghești.

Cînd s'a dișchidi poarta,

Făclia sî șii gata.

Merziț fraț,

Merziț surori

Ș'al împodoghiț cu flori

Dila cap păn la chișioari

Sî vă pui tot o floari.

Viniț, frații lui Adam,

Cu fișiorii lui Adam,

Și cîntăm lui Adam di jăli

Pintru a lui Adam greșăli.

Ci Adam cînd o greșit

Domnu din rai l-o lipsit:

— Du-ti, Adami, dila mini

Te-i mîntănit de-aist ghini.

— Raiule, grădinî dulși,

Nu ma 'ndur a ma duși,

Di dulșița ta șei dulși,

Di ńirozna florilor,

Di dulșița poamilor,

Di apa izvoarilor,

Di glasu păsărilor.

Copanca — Antim Turcan, 47.

69

Of, Adami, șe-i lucrat,

Mari porunci ńi-ai călcat,

Porunca lu Dumnedzău,

Di cari mă tem și ieu !

Te-i lăcomit ca on om

Ș-ai întins mîna la pom,

Din poami ńi-ai gustat

Și cu moartia te-i înziugat.

N'ai mai răbdat on șias,

Iara raiu dar și az.

Adam cînd s'o greșit,

Domnu din rai l-o lipsit:

Du-ti, Adami, dila mini,

Ci nu ńi-ei făcut niș on bini !

Adam cînd s'o împornit,

Din guriț ńi-o vorbit:

Viniț tăț a lui Adam

Și cu fiii lui Avram

Ș'om cînta versuri cu jăli,

Pintru a lui Adam greșăli.

Raiule, grădinî dulși,

Nu mă 'ndur de isi a duși,

Di dulșița poamilor,

Di ńirozna florilor,

Di cîntaria păsărilor,
 Di izvoarili apilor,
 Di șetaniia sfinților,
 Di cîntaria înzerilor,
 Di sunatu poșnilor
 Și huitu frundzilor.
 Săriș fraș, săriș surori
 Și mă 'mpodobiș cu flori,
 Din cap pân în chicioari,
 Ca sî vă pui o floari;
 Stropiși-mă doar cu apă
 Și mă pitreși la groapî;
 Stropiși-mă cu vin,
 Ca să dzîc și ieu amin.

Palanca — Dominte Costencu, 36.

70

Dar vonicu Ion,
 Leroi Doamni,
 La bun domn slujăși.
 Slujba lui sî iesti?
 Bun cal că-l hrăneși.
 Dar cu se-al hrăneși?
 Tot cu ordz chisat
 Și 'n vînt vînturat,
 Murgului di dat.
 Dar cu se-al adapî?
 Cu vin strecurat
 Și 'n vadrî-i turnat,
 Murgului di dat.
 Șoimu nîluieși,
 Stăpîni Ioani.

Dar cu sî-al hrăneși?
 Cu carni di zmau.
 Dar cu sî-al adapî?
 Cu sînzi di prîng.
 Murgu-nî nîluieși,
 Din gurî-nî vorbeși:
 Stăpîni Ioani,
 Ie-ne și ni primblî.
 Iel i-o mai luat
 Și i-o mai primblat.

Șoimu nîluieși,
 Din gurî-nî vorbeși:
 Di ma 'ntreși murgu,
 Aripa sî-nî tai.
 Murgu nîluieși,
 Din gurî horbeși:
 Di ma 'ntreși șoimu,
 Cochita sî-nî tai.
 Iel i-o mai luat
 Și i-o mai primblat.
 Dzia li-o vinit,
 Aziunu di Crăsiun.
 Murgu nîluieși
 La stăpîn Ion:
 Ie-ni și ni primblî.
 Iel i-o mai luat
 Și i-o mai primblat,
 Dila sfînt Crăsiun
 Pân la Anu nou
 Ș'apu iar i-o luat
 Și dzîoa li-o mutat
 Dila Anu nou,
 Pân la Boboteadzî
 Și la Iordan i-o dus
 Și i-o iordănit
 Și la 'ntrecut sî-i iei:
 Murgu pi pomînt,
 Brazdi aruncînd;
 Șoimu pi șeri zburînd
 Nouri amesticînd.

Purcari — Alexei Holbea, 70.

71

Vonicu Ion
 Slujba lui sî iesti?
 Bun cal cî-s hrăneși.
 Dar cu ce-l hrăneși?
 Cu ordz chisat,
 Și 'n vînt vînturat,
 Și 'n merș măsurat,
 Murgului bun di dat.
 Dar cu ce-al adapî?

Cu vin di ceal bun,
 Bun și strecurat
 Și 'n decă turnat,
 Murgului di dat.
 Șoimu nîluit,
 Da cu ce-i hrănit?
 Cu carni di zmau.
 Dar cu ce-l adapî?
 Cu sînzi di prîng.
 Vonicu Ion,
 Iel i-o mai luoat
 Și i-o mai primblat
 Și 'n grajd i-o dat.
 Mult n'o zăbăzit,
 Zîua le-o vinit,
 La Iordan i-o scos
 Și i-o iordănit,
 I-o scos la cîmpu curat,
 La măru rotat,
 Bini de alergat,
 Drumu cî le-o dat;
 Șoimu sus pi vînt
 Steli luînînd,
 Nouri misticînd;
 Murgu pi pomînt,
 Izvoară distupînd,
 Brazdi 'ntorcînd.
 Vonicu Ion,
 Înapoi s'o 'nturnat
 Și 'n curti nî-o 'ntrat
 Și 'n cot s'o lăsat;
 Mult n'o zăbăzit,
 Șoimu nî-o sosît,
 Cîn nî-o șuierat
 De-odată șoihești,
 A doilea voinișești.
 Din gurî nî-o vorbit:
 Drag stăpîn a nostru,
 Nu sluți pi șoimu,
 Cî bini ț-a șide
 Calari pi murgu,
 Cu șoimu pi brați.

Purcari — Onisim Popușoi, 57.

Alimonu di 'mpărat
 Sus pi scarî s'o 'năntat,
 Iel o stat ș'o ascultat
 Și felî di vonic s'o aflat?
 Numa vonicu Ghiorghîți
 În lumi s'o aflat,
 Cal negru o 'ncălicat,
 Înspri soari s'o lăsat,
 Palușu ș'o luoat,
 Palușu în mîna driaptî,
 Cu sulița în mîna stîngî,
 Îni merzé tot cîntînd și hăulînd.
 La zmau o aziuns
 Și din gurî o strîgat:
 « Lei, lei, cîni zmei,
 Ieș afarî pîn la mini! »
 Leu afarî n'o ieșît,
 Numa capu s'o ivit.
 Iel di calari s'o plecat,
 Capu leului o luoat,
 În suliți l-o 'nsulițat
 Și 'napoi s'o înturnat,
 Tot cîntînd și hăulînd,
 Tăt nărodu bucurînd.
 L'Alimonu nî-o aziuns,
 D'Alimonu cum l-o văzt,
 Di calari l-o luoat
 Și 'n casî nî l-o dat.
 Strai proasti o dizbracat,
 În strai 'mpărătești l-o 'mbrăcat,
 Pi scaun l-o așădzat
 Și fiica după dînsu ș'o dat.

Copanca — Ion Zbirnea, 51.

Ostrovvari di primari,
 Di truchinî dipărtari,
 Di vîrvuri împreunari.
 Da vonicu, tăt Vasîli,
 Iel acasî nî-o aleargat
 Și 'n poiati cînd nî-o 'ntrat

Și pi murgu l-o dizlegat,
 Iel afarî ni l-o scos
 La zabreli l-o leagat.
 Iel în casî cînd ni-o 'ntrat,
 Straî proasti-o lipadat,
 Da mai scumpi ni-o 'mbracat,
 La icoani s'o 'nchinat,
 Cu parinții s'o iertat,
 Sulișoari ni-o luoat.
 Iel afarî ni-o ieșit
 Și pi murgu l-o dizlegat,
 Și pi murg s'o aruncat,
 Scari dalbî ni-o calcat
 Și pi murgu s'o aruncat.
 Stai voniși nu chitiși
 Cu mari dar te-oi daruiși,
 Tot cu sora Ńei mai ni-ci.
 Mai frumoasî cum sî Ńii,
 Par'ca-i scrisă pi hîrtii.

Zăvărtaica — Filip Ipati, 39.

74

COLINDA GOSPODARULUI

Într'o sfîntî duminicî
 Jîdovii s'o mînicat,
 Țara 'n pradă ni-o prădat.
 Da din țari Ńi-o luoat?
 Cheili raiului
 Și radzîli soarilui.
 Raiu atunși o 'ntunicat
 Și iadu o luînat.
 Dumnedzău s'o spăimîntat,
 În lumia toatî s'o uitat.
 Dar în lumi ce-o aflat?
 Iar vonicu di Ion
 Bini sama ni-o luoat,
 Iel acas'o alergat
 În grajd di chiatrî o 'ntrat,
 Pi murgu l-o dizlegat,
 La zăbreli l-o legat,
 L-o 'nșălat și l-o 'nfrînat,
 Fîn cu flori cî i-o dat.

Și în casî cî ni-o 'ntrat
 Haini vechi o dizbracat
 Și mai scumpi o 'mbracat.
 Fați dalbi o spalat,
 La icoani s'o 'nchinat,
 Cu părinții s'o iertat,
 Cu părinții și cu frații
 Și cu dalbili surori
 Și cu noi colindători.
 Paloș din cui ș'o luoat,
 Uș afarî cî ni-o dat,
 Pi murgu l-o dizlegat,
 Scari dreaptî ni-o calcat
 Și pi iel s'o aruncat.
 La Dumnedzău s'o rugat:
 — « Dă-ni, Doamni, puterea ta ! »
 — « Ieu puteria nu ț-oi da,
 Tun și fulzer cî ț-oi da ! »
 Tun și fulzer i-o dat,
 După jîdozi s'o luoat,
 Di diparti o tunat,
 Mai de aproape o fulzerat.
 Jîdozii s'o spăimîntat,
 Cheili o lipadat.
 Iar vonicu di Ion,
 Bini sama ni-o luoat
 Di pi cal s'o aplecat,
 Și cheili o apucat,
 În băsmăluț le-o legat
 Și la Dumnedzău s'o 'nturnat
 În rai le-o aruncat,
 Raiu atunși o luînat
 Și iadu o 'ntunicat
 Și Dumnedzău s'o bucurat.
 Cu Ńi dar s'al dăruiascî?
 C'on băț di zîudicăț,
 Sî zîudiși lumia toatî
 Și pi noi cîte-odatî.

Corcmaz — Emilian Carabluț, 22.

75

Într'o sfîntî duminicî,
 Valearom și mari boieri (refren),

Sculaț, sculaț boieri mari,
 Și sculaț și sluzili,
 Și v'aprinde făcliili,
 Cî o chicat oaspiț grei,
 Oaspiț grei colindători.
 Jîdozii s'o mînicat,
 Dar în țară și-o prădat?
 Tot luna și soarili
 Și cheili raiului
 Și se al băț di zîudicăț,
 Di zîudică o lumi toată
 Și Rosîia zîumătati.
 Șini 'n lumi s'ar afla
 Și păzască țarina,
 În țarină izvoarîli?
 Iel Ion, iel vonicu.
 Ieu Doamni cî m'aș afla
 Dar sî-nî dai puterea ta:
 Tunurli și fulzerli.
 Iel, Domnu, cî i le-o dat,
 Iel pi murgu l-o 'nșălatu,
 L-o 'nșălat și l-o 'nformatu,
 După jîdozi s'o luoatu,
 Tot tunînd și fulzerînd
 Și pi jîdozi o aziuns
 Și 'n suliți i-o luoatu
 Și 'napoi cî s'o 'nturnatu.
 La Domnu c'o alergat,
 La feriastri c'o strigatu:
 Ian ieș, Doamni, pân afarî!
 Domnu 'n samî n'o băgat,
 Iel de a doilea c'o strigat:
 Ian ieș, Doamni, pân afarî
 Și ni-i prăzi cap di zmău!
 Iel afarî c'o ieșitu,
 Cap di zmău c'o prăzitu.
 Cu și dar să-l dăruiascî?
 C'on contaș mîndru 'nflorit,
 Pi la poali stelișoari,
 Sus, mai sus la umereli,
 Sîn doui lușefureli
 Și răsar sara di vremi.

Purcari — Alexei Holbea, 70.

76

A cui sînt aistor curț
 Așa nanti luminati,
 Cu vîrvurili 'n cer dati,
 Cu streșna di busuioc,
 Cu ferestri verigati,
 Cu ușili 'n cer legati,
 Cu zimbrelî pi supt steli,
 La portaș on hulubaș,
 La portiț-o hulughîți,
 La ușori mărunchi di flori,
 Pi păreț hulughi verdz,
 Pi ferestri meri domnești,
 La icoani tot matani,
 La podeli turtureli.
 Dar în mijlocu istor cursuri
 Ieste-o masî mîndri driasi,
 Cu păharî 'npăhărați,
 Cu colași mîndri 'mpletiț.
 Sus mai sus, la cap di masî,
 Stă Aziunu di Crășiun,
 Ling' Aziunu di Crășiun
 Stă Crășiunu șel bătrîn,
 Lingî Crășiunu șel bătrîn
 Stă Aziun di Anu nou,
 Ling' Aziun di Anu nou
 Șadi Sfîntu Vasîli,
 Lingî Sfîntu Vasîli
 Șadi Aziunu di Boteadzî,
 Ling' Aziunu di Boteadzî
 Șadi Sfînta Boboteadzî,
 Lingî Sfînta Boboteadzî
 Șadi Ion Sfîntu Ion.
 Sus mai sus la cap di masî,
 Stă stăpînu ist di casî,
 C'o plocî di vin, în mîni
 Și-nî sînstești, și-nî mărăști
 De-amar greu sî jăluiești.
 Doi-mă mînli, doi-mă coatili
 Di cai tineri hățuindu-i,
 Di boi tineri juguindu-i
 Pi la șini dăruindu-i.

Zios mai zios, la cap di masî,
 Stă stăpîna iast di casî,
 C'o ploscî di vin în mîni
 Și-ni sînstești, și-ni mărești,
 De-amar greu sî jăluiești.
 Doi-mă palmili, doi-mă dezitili,
 Di colași mîndri 'mpletind;
 Cei mai mari di boteziuni,
 Cei mai miși di cununii.
 Iar supt talpa istor cursuri
 Ii fintîna lui Avram.
 Curî apa lui Iordan,
 Trec toț sfinții și sî spalî,
 Sî spalî și sî unesc
 Și cu mir sî miruesc.
 Ian stăi, Doamni, sî ti 'ntreb,
 Cînd va fi vacu de-apoi?
 Atunși va fi vacu de-apoi,
 Cînd va bati mic pi mari,
 Frati mai mic pi sel mai mari,
 Soră mai nîcî pi sei mai mari,
 Sînu-so pi nănași-so,
 Sîni-sa pi nănași-sa,
 Fii-so pi taicî-so
 Și fiicî-sa pi maicî-sa,
 Atunși va fi vacu de-apoi.

Corcmaz — Dumitru Andrușca, 20.

77

COLINDA FLĂCĂILOR

A cui curț acestor curț
 Așa nanti luminati;
 Domneli, domn din seri (refren)
 Cu zăbreli
 Pi supt steli,
 Cu tunurli pi supt nouri.
 Sus mai sus, la capu mesîi,
 Șadi domnu cestor curț
 Și sînstești
 Și mărești
 Și di greu sî jăluiești,

Di boi tineri ziuquind,
 Di cai tineri hătuind.
 Zios mai zios, la coada mesîi,
 Șadi doamna cestor curț
 Și sînstești
 Și mărești
 Și di greu sî jăluiești,
 Mînilî și palmili
 Di făclii răsusînd,
 Cele mari di cununii,
 Cele mici di boteziuni.
 Sus mai sus, la capu mesî,
 Șad domnii cestor curț
 Și sînstesc
 Și măresc
 Și din tîlc sî tîlcuiesc.
 Cînd a și vacu de-apoi
 Și sfîrșitu vacului?
 Cînd a bati fiu pi taicî
 Și šiicî-sa pi maicî-sa
 Finu-so pi nănașu-so,
 Finî-sa pi nănași-sa
 Frati mai nîc pi sel mai mari,
 Atunșea vacu de-apoi.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

78

COLINDA PREUTESÎI

La ist domn bun bătrîn,
 Iel șadzîndu și gîndind
 O gîndit o sfîntî rugî,
 Sfînta rugă-i mănăstiri
 Cu nouî uș, nouî pristoali;
 La pristolu sel mai nîc
 Șadi Sînta Măriia sei nîcî,
 La pristolu sel mai mari
 Șadi Sînta Măriia sei mari
 Șă cu toț sfinți de-a rîndul.
 Zios mai zios, la coada mesîi
 Șadi doamna istor cursuri,
 Cu ploscî di vin în mîni

Și-i sînstești, și-i mărești,
 Di mari greu sî jăluiești;
 Di vași tinere mulgând,
 Di făclii mîndri sîusînd,
 Di colası mîndri 'npletind.
 Ieu cu dreptu cî v'oi spuni
 Cînd a sî vacu de-apoi,
 Cînd a bati fiu pi tatî,
 Fiică-sa pi maică-sa,
 Sorî mai nîcî pe sei mai mari,
 Sînî-sa pi nănași-sa,
 Atunși va fi vacu de-apoi.

Purcari — Alexei Holbea, 70.

79

Jăim, Jăim mic mai mari,
 Iel di mari, maluri n'ari
 Valearom da ler domneli.
 Dar di mic nu-i potrivit
 Pintru lez, pintru molez
 Sînt grădini di livedz,
 Cu parii di bosuioc,
 Cu nuieli di gălbineli.
 Da 'n grădinî ci-i sămănat?
 Floriceli tăti floaria
 Da mai mult di bosuioc,
 Cî-i mai drag vara la zîoc.
 Ș 'noatî ș 'noatî ș bour negru,
 Iel îș noatî, coarni poartî.
 Da 'ntri coarni sî-ș mai poartî?
 Leagăn verdi di mătasî,
 Împletit cu vița 'n șasî.

Dar în leagăn sîni-îni șădi?
 Șădi Ileana sei frumoasî,
 Șădi la ghiorghiou și-îni coasî.
 Nu știu coasî ori discoasî,
 Lăcrănioari știu cî-îni varsî,
 Di pi fați păn pi brațî.
 Da sî daruri îni mai coasî?
 Guleraș tătîni-so,
 Brățăruș frățîni-so.
 Proșchiraș la steag domnesc,

Stau boierii ș-o prăzesc,
 Cu galghini o cumpănesc.
 Șî nu șădi cum sî șădi,
 Da ie șădi 'nghidosăști
 Șî la Maier cî-i șoptești:
 Maier, Maier, bour negru,
 Mai înșet cu coarne-a tăli,
 Nî-i sminti ozoarili meli;
 Li-i sminti, smintite-or sî
 Cîci ieu am nouî fraț
 Șî-s la 'mpărății daț
 Șî mai am șî nouî veri
 Șî-s a țării veri primari,
 Ieu la dînșii di te-oi spuni
 Ii pi tini di te-or prindi,
 Di te-or prindi te-or tăie-ti.
 Din corniți, dintr'a tăli,
 Fași-ar dalbi păhăreli,
 Sî bei boieri cu ieli.
 Dar din unghii, dintr'a tăli,
 Fași-ar dalbi tălziireli,
 Sî iei boieri din ieli.
 Dar din trupu, dintr'a tău,
 Fași-ar dalb on pod mereu,
 Sî treacî și bun și rău,
 Sî treacî ș'on frati a nîeu.
 Mai la urmî, mai la urmî,
 Sî treacî și Ștefan Vodî.
 O trecut și n'o tăcut
 Șî podu s'o disfăcut
 Ștefan Vodî s'o pierdut.
 Buna vremea ș'o colindî.

Coremaz — Dumitru Andrușca, 20.

80

Din zîos, din spri mari,
 Din cotro soarili răsari,
 Cum îni vini on caic,
 Caic mîndru 'npodobit,
 Cu var verdi văruiț,
 Cu ținti galbini țintuit,
 Pi la toatî potrivit,

Păr și vîslili de-alamî,
 Trag vonișii tăț de-o samî.
 Lingî caic și-ș mai 'noatî?
 Ș 'noatî ș 'noatî,
 Coarni poartî,
 Da 'ntri coarni ci-ș mai poartî?
 Leagăn verdi di mătasî.
 Dar în leagăn șini șădi?
 Numa pin steclî sî vedi.
 Șădi Dochiiia șei frumoasî,
 Șădi la ghierghef și coasî.
 Coasî, coasî 'nchindosaști
 O prostiri 'mpărătiascî.
 Ie sîlești s'o firșascî.
 Ie prostirea ni-o firșit
 Și la bour i-o vorbit:
 Bour negru, 'noatî lin,
 Nu be apî și be vin
 Și merzi cu caicu lin
 Și 'nțălezi din cuvinti
 Și țini cîrma 'nainti,
 Și 'nțălezi din cuvint
 Și țini caicu 'n vînt,
 Cî apili ni-ei tulburat
 Și vadurili ni-ei strîcat.
 Cî ieu am doi veri primari
 Și-s în oasti ghinărari
 Și mai am și doi fraț
 La 'mpărății-s luoăț.
 Ieu la dînșii cîn te-oi spuni,
 Vadurili s'or închidi,
 Niși ti-i gîndi cînd te-or prindi.
 Bourel, din carnea ta,
 Mari boieri s'or ospăta;
 Bourel, coarnili tăli
 Face-aș mîndri păhăreli
 Ș'aș be la masî cu ieli.
 Tot Dochiiia șei frumoasî
 Sî sii ie sănătoasî,
 Părinții cu frații
 Și cu dalbili surori
 Și cu noi colindători.

Tudora — Sofronie Caraștefan, 53.

COLINDÎ BĂIȚASCÎ

Dinaintea cestor curț
 Sînt doi meri mîndri 'nfloriț,
 Dar în vîrvu merilor
 Ieste-on pilc di porunghi verdz.
 Cînd s'o'nflat ș'o zburat,
 Drept la maria s'o lăsat,
 Apî 'n gușî ni-o luoat
 Și 'napoi s'o 'nturnat,
 Chetrișeli'n dezițali.
 Ieste-on pat mîndru 'nrotat,
 Da în pat și-i așternut?
 O perinî ș'o prostiri.
 Da di șini-i aleasî?
 Di Luchița șei frumoasî.
 Nu știu-ni coasî, ori discoasî,
 Lăcrănioari știu ci-ni varsî,
 Gulerăș tătîni-so,
 Prișchiraș frățîni-so,
 Năfrăniț la steag domnesc,
 Șăd boierii ș'al prăvâsc,
 Cu galghini ni-al cumpănesc.
 Pintru iasta ș pintru toati
 Înoatî, înoatî bouș negru,
 Iel înoatî, coarni poartî,
 Da 'n corniți și-ni mai poartî?
 Legănașu di mătasî.
 Da în leagăn șini-ni șădi?
 Tot Luchița șei frumoasî:
 Mai înșet cu coarnili,
 Cî ni-ei sminti odoarili,
 Li-i sminti, smintite-or și,
 Da ieu am doi fraț
 Și-s în oasti ghinărari.
 Di te-oi spuni te-or tăie-ti;
 Da din coarni, dintr'a tăli,
 Fașe-or dalbi păhăreli,
 Din cochiti, dintr'a tăli,
 Fașe-or dalbi tălziireli
 Da din carni, dintr'a ta,
 Mari boieri s'or ospăta.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

82

Dinaintea istor curț
 Și-o născut și și-o crescut?
 Tot doi meri și doi prăsadz,
 Di vîrvuri împreunăț,
 Di truchini dipărtaț,
 La truchina merilor,
 Ieste-on pat la strug lucrat,
 Cu mohor înmohorit,
 C'o pelie acoperit,
 C'o pelii ș'o prostiri
 Și sînsî, șăsî căpătii.
 Dar întrinsu sîni-nî doarmi?
 Doi jinei tinerei.
 Și îni dorm fați la fați,
 Amîndoi cuprinș în brați.
 Sus pi vîrvu merilor
 Șăd doi, doi hulturi.
 Și în peni s'o înflat,
 Sus la șeri s'o rîdicat,
 Pi nouri s'o amestecat,
 Zios la marea s'o lasat
 La prăduh s'o plecat,
 Apî 'n guși o luat
 Și în peni ii s'o 'nflat,
 Sus la șeri s'o rîdicat,
 Zios pi meri s'o lasat,
 Din arichi o scuturat
 Și pomînt' o rourat
 Și norodu s'o bucurat,
 Chetrișeli o răsuntat,
 Pi șei tineri i-o sculat.
 Și si-nî fii sănătoș
 Sus în vestea lui Hristos.

Cioburciu — Ștefan Șerbencu, 57.

83

COLINDA FETILOR

Mereol, merișor de arzint (refren)
 Ia doi meri și doi peri,
 Di truchini dipărtațu,
 Di vîrvuri împreunățu.

Dar în vîrvu merilor
 Ieste-on pat mîndru 'nchingat,
 Cu stîlchii di odolean
 Și cu scîndurî di fag.
 Dar întrins si-i așternut?
 Mohor mîndru și 'nflorit,
 V'o sînsî, șăsî căpătii
 Ș'o prostiri mîndr' aleasî.
 Da di sîni cî-i aleasî?
 Di Anica șei frumoasî,
 Șădi la ghierghef și coasî.
 Nu știu coasî, ori discoasî,
 Lăcrănioari pi fați varsî,
 Prișchiraș frățini-so,
 Guleraș tătini-so.
 Bună vremea ș'o colindă,
 Dă-nî fata 'n tindî
 Ș'oi pupa-o
 Ș'oi chișca-o
 Și 'napoi ț-oi da-o.

Purcari — Alexei Holbea, 70.

84

Fa Grecii mîndrî citati,
 Nu ni-o fași cum si fași,
 Da ni-o fași tot di piatrî;
 Dar în vîrvu cetățai
 Ieste-on leagăn di mătasî;
 Dar în leagăn sîni șădi?
 Numa pin stecî si vedi.
 Tot Ileana cei frumoasî
 Șădi la ghierghef și-nî coasî.
 Nu știu-nî coasî ori discoasî,
 Lăcrănioari știu cî-nî varsî
 Guleraș tătini-so,
 Prășchiraș frățini-so.

Tudora — Sofronie Caraștefan, 53.

85

Măturînd și dirdicînd
 La astî curti luîninoasî,
 Ieste-o doamnî frumoasî,

Ți-o găst on fiorel,
 Fiorelu de-aurelu
 Și l-o dat la zlotari,
 La zlotari, la meșteri mari
 Și sî-Ți fac'on inelușu,
 Ineluș pi dežit Țic,
 Sî șii di logodit.

Olănești — Irina Morariu, 60.

86

COLINDĂ COPILĂREASCĂ

Sculaț, boieri mari, sculaț,
 Leru, leru Doamni,
 Sculaț și vă spălaț,
 La icoani vă 'nchinaț
 Și vă gătiț mesîli,
 Cî v'or vini oaspiț buni,
 Oaspiț buni colindători.
 Noi îtblăm și colindăm
 Și pi Dumnedzău al purtăm;
 Dumnedzău îi mititel,
 Mititel și 'nfășățal,
 Fași dalbî di mătasî
 Ș'o chichii di hîrtii.
 Da întrînsa sî-Ți mai iesti?
 Ieste-o chiatrî năzdrăvanî,
 Di cuprindi lumia toați
 Și Palanca ziumătati.

Palanca — Dominte Costencu, 36.

87

Sculaț, sculaț, boieri mari
 Și vă sculaț sluzîli
 Cî vă vin colindători.
 Noi îtblăm și colindăm
 Și Dumnedzău al purtăm,
 Dumnedzău îi mititel,
 Mititel și 'nfășățal,
 Fași dalbî di mătasî,
 Cu scuticu di ușnic,
 Cu pelincî
 Di hastincî,

Cu chichii
 Di hîrtii,
 Da în fundu chichiuțî
 Ieste-o chiatrî năstripați
 Di cuprindi lumia toați.
 La mulț ani!

Festelița — Ion Ciobanu, 17.

88

Mîndru-ș cînt'on cerb în codru
 Ș'așa-Ți cîntî di cu dor,
 Di cad frundzîli și mor;
 Ș'așa-Ți cîntă di cu jăli,
 Di gîndești cî codru-Ți pieri.
 Nimi 'n lumi n'al audi,
 Făr' o doamnî 'mpărăteasî,
 Di pi-o mîndrî di feriasrî.
 Împărăteasa o ascultat,
 La 'mpărat o alergat:
 — Înălțați împărați,
 Credi-mă ce-oi spuni ieu:
 Mîndru-ș cîntă on cerb în codru!
 Ș'așa-Ți cîntî di cu dor,
 Di cad frundzîli și mor;
 Ș'așa cîntî di cu jăli,
 Di gîndești cî codru-Ți pieri.
 Împăratu s'o sculat,
 Paloș din cui ș'o luat,
 După cerb cî s'o luoaț,
 Da în sus și da în zîos,
 Da di urma cerbului,
 Aflî cerbu odihnind.
 Întîndi pușca să-l împuști.
 — Ho, ha, ho, nu mă 'mpușca,
 Cî nu-s ieu sîni gîndești,
 Da sînt ficior di 'mpărat,
 Di părinț n'am ascultat,
 Mama me m'o blăstămat
 Sî fiu fiara codrilor,
 Nouî ani și nouî dzîli.
 Dacî aiestea le-oi împlini,
 Zîos la sat m'oi scoborî,

Biseriși oi discuié,
 Pi sei miși oi botiza,
 Pi sei mari i-oi cununa
 Și 'ncă dăruiri voi da,
 Păharu botezului
 Și scaunu județului
 Și ziuđiși o lumi toatî
 Și pi noi cîte-odatî.

(O colindăm di trii, patru ani.
 O adus-o 'n sat flăcăii cari o fost
 la lucru în sus [în jud. Lăpușna].

Coremaz — Iosif Galupa, 22.

89

Buna vremea cu sara lu Sfintu Vasili
 Să vă fii cu mulț ani cu bini,
 C'afar' o nourat ș'o 'nsăninat.
 Omu nostru aist bogat,
 O scos plugu la arat
 Ș'o arat la văi cu rouî
 La pămînt nou,
 La munții nanț,
 La cînchi curaț,
 La vîrvuri di munti,
 O sămănat flori mărunchi.
 Tătî sămînța ni-o sămănat
 Și tătî lumea s'o bucurat
 Ș'o sămănat alămîi

Și tămîi

Ș'alivan

Sî-i fii acestui domn di așternut pi
 divan.

Iel atunșia scrié 'n cărț
 Și trimeté 'n părț.
 Trimeté 'n lumi,
 Cî la dîns vra sî fii
 Sup mila Domnului di pîni.
 Sîserătorii lui cîn viné,
 Ca vîntu vîjié,
 Ca mari ploai huié;
 Iel atunși sî suié
 Pi munti di aburé;

Sî uita la dial și la vali
 Și vide o țarinî mîndrî și frumoasî
 Lostofoasî,
 Di cari nimi 'n lumi sî nu sî mai
 gândiascî.

Iel di vrednic și di puternic sî iara,
 Disătina 'ntr'o dzî ni-o sîsera,
 A doilea ni-o cara
 A triilea gata iara.
 Părinții lui atunși ieșă 'n prag
 Și sî rădzăma di șerdac:

« Filosof Ion,

Cu plugu s ti sîlești

Și 'n lumi s ti vestești ».

Iel, cînd audză aiestea cuvinti dila
 părinț,

Luoă vesălii dila 'mpăraț

Și da pi la fraț,

La cari da boirii,

La cari da negustorii,

Da nouî ni-o dat acest plugușor de-
 arzînt,

Împodobit cu mărgărit.

De-amu v'an urat, v'an urat,

Toati-o fost cu plin ș cu adivărat,

Da noi von mai ura, von mai ura,

Da de-aista Domnu cum a vra

Múngel sî vorbăsc,

Crai sî lostofăsc

Priñiți-ni ș pi noi la aist grai,

Cî ș noi sîntem fșiori di crai,

Cî v'an trecut pi supt lunî

Și v'an făcut voi bunî;

V'an trecut pi sup soari

Și v'an făcut vesălii mari.

Și la anu cu sănătati!

Purcari — Onisim Popușoi, 57.

90

La domnie, la 'mparatu
 Cî-i mai multî bucurie,
 La domni mari
 Cu 'ntrebari

S'a pute s'arăm la curțile mariei sale?
 Sî poati, sî poati,
 Multî sănătati.
 S'arăm, sî sămănăm,
 Tătî lumia sî bucurăm;
 S'arăm alivan,
 Ca sî sîi di așternut la boieri pi divan;
 Sî sămănăm alămîi șî tămîi,
 Precum în carti scrii.
 Hăi!
 Într'această curti luminoasă,
 Ieste-o doamnă frumoasă.
 Ie, di cînd pi lumi trăind,
 Multî fișiori avînd
 Numa unu crescînd,
 Iel filozop în lumi,
 Plugăraș di pâni;
 Turmi di oi,
 Pluguri cu boi;
 Iel cu pînia sî sîlești,
 Multî lumi șî oasti hrănești.
 Iel într'o dzî sășira,
 A daudza căra,
 A triiadza pi fațari di alamî,
 Numa unu Domnu știe 'n samî.
 Iel s'o dus în târg la Moziľău
 Ș'o luoat sășireli di azireli,
 Spîndzurati cu ineli
 Ș'o vinit ș'o dat la nemureli
 Șî la nepoțali.
 Ș'o strîns din snop în snop,
 Din schic în schic,
 Din clai 'n clai bob di grîu.
 Mă-sa din cas' o ieșît
 Șî din gur' o vorbit:
 Hai, hai filosoapi,
 Sîlești-ti cu pînia,
 Cî-i șî vestit piști tătî lumia
 Șî bogat,
 Ca șî pomîntu di 'mbracat,
 Ca plugușoru, muncî driaptî
 Nișî nu mai iesti.

Aur, galbini cumpănești,
 După dînsu tătî suflarea sî hrănești.
 V'am mai ura, v'am mai ura,
 Da ni temim c'om înopta,
 Dicît om înopta la curțile dume-
 voastră,
 Cu găinaț di vraghii 'ncrestiti,
 Mai ghini om înopta la bordieșli
 noastri,
 Seli cu baligî di oai lichiti.
 Da nu sîntem niș de-acolo;
 Da sîntim dila Hîrtop,
 Undi 'nghiațî apa 'n toc
 Șî gălușili la foc
 Șî strechii motanu pin pod,
 C'o adulmăcat niști chișioari di porc.
 Sî unziț cochilițli pi la bot
 Șî sî li scoatiț la zioc,
 În scurteicuț șî 'n botencuț,
 Ca pi niști coteicuț.
 Da noi sîntem dila moara lui Săfă,
 Undi n'au morarii șî mînca.
 Pintr'on boț di mămăligî
 Sî trag di vali, di chicî.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

91

Cînd îmbli cu sămînța a daudza,
 în dzîua di Anu-nou, dzic:
 Sănătatea nou,
 Sî creascî grîili
 Șî malaili
 Șî popșoaili.
 Sî trăiț,
 Sî 'nfloriț,
 Ca merii,
 Ca perii
 Pi la nîjlocu verii,
 Ca toamna șei bogati
 Di toati 'ndestulati.

Copanca — Vasile Zbirnea, 25.

92

Chiraleisa, Doamni !
Boi înziugatori,
Cai înhamatori,
Boii sî dizziugî,
Caii sî dishamî.
Câţ carbunaş în cutiori,
Atîţa cochilaş pi cutiori.
Chiraleisa, Doamni !
Cîti cartoafi 'n bordei,

Atâtea scroafi cu pursei,
Cîti pai pi casî,
Atâtea galghini pi masî.
Buluşii groş
Şi flăcăi frumoş,
Chiraleisa, Doamni !
Oili cornuti,
Fetili lauti,
Chiraleisa, Doamni !

Slobozia (Republica Moldovenească) —
Ana Morari, 48.

LITERATURA NUNȚII

(URAREA DARURILOR, CONĂCĂRIA, IERTĂCIUNEA,
URAREA PĂHARULUI, CÂNTECUL MIRESEI
ȘI CÂNTECUL NUNEI)

93

Buna vremea, buna vremea
Coniți nîriasî,
Iaca sosăști coraghiia dila conu nîrli.
Mult îi mîndrî și frumoasî,
Cu vetrela di mătasî,
Bucurî-te, bucurî-te, coniți nîriasî,
Cî-ț sosăști coraghiia dila conu nîrli.
Mult îi mîndrî și frumoasî
Cî-i cu vetrela di mătasî.
[Mireasa se întinde să ia]:
Ingădui, coniți nîriasî,
Conu nîrli o audzît di tîrg,
Di Țarigrad
Și s'o dus la tîrg la Țarigrad.
Cînd l-o vădzt negustorii în tîrg,
Dughenili dișchidé,
Negoațili întindé.
Negustorii pi cuconu nîrli când al
[vide,
Bini știé sí-i trebiué.
Conu nîrli merzé,
Cu ochi negri li prăvé,

Cu dalbili mîni li răscolé,
În căravani li 'ncărca
Și 'napoi cî sí 'nturna.
Oștili buntuluiit-s'o,
Da căzașii,
Ca drașii,
Da cărăvânerii bătrîni,
Știind rîndurli diplin,
Ș'o făcut pi isî, pi colé,
Ș'o dat la conu nîrli di vesti.
O dzis: Coani nîri,
Fă cum îi puté,
Cî vedz cî dintr'aiastî parti di loc,
N'ari conîța nîriasî noroc.
— Poftim conîți nîriasî și ie !
(Ie sî mai smernești).
Da conu nîrli o audzît di tîrg,
Di Moscfá.
Iarî conu nîri la corăghieri alergînd
Și la tîrgu Moscului pornînd,
Cînd negustorii îl vide,
Dughenili dișchidé
Negoațili 'ntindé
Pre bini știé sí-i trebiué.

Conu nîrli merzé,
 Cu ochi negri li prăze,
 Cu galbini li cumpăné
 Și 'n corăghii li 'ncărca
 Și 'napoi cî s'nturna.
 Merzé corăghiili mîndru și frumos
 Și dăti Dumnedzău on vînt din zîos,
 Merzé corăghiili mîndru și frumos.
 Dăti Dumnedzău on vînt turbat
 [din sus,

Corăghiili o răsturnat,
 Corăghierii o 'necat.
 Da on corăghieri bătrîn,
 Știind rîndurli diplin,
 S'o făcut pi isî, pi cole,
 Și s'o aruncat cu pînsîli pe o
 scîndurî di brad
 Și la conu nîrli di vesti c'o dat:
 — Fă, coani nîri, cum îi puté,
 Cî vedz cî din iastî parti di loc
 N'ari conîța nîriasî noroc.
 Ș'am audzît di tîrg di Chișinău,
 Cari-l știu și ieu;
 Și s'o dus ș'o luoat
 On tulpan di tocat,
 Ca sî-ț sîi duñitali di purtat.
 Poftim, conîți nîriasî și primești!

Copanca — Macarie Băltag, 61.

94

Discuieți-ni porțîli,
 Cî ni plouî di ni varsî
 Și din streșnî chîcî,
 Scumpî marfî ni mai strîcî;
 Cî di nu ni-ț discuîé
 Noi on fașî pi isî, pi cole,
 Și ne-on dușî la crîșmî și le-om be.
 Făceți-ni calî și cārari
 Păr la cinstita floari,
 Floriciî di rai,
 Cochilicî di crai.

Bucurî-ti, cuconiți nîriasî,
 Și ti vesălești,
 Cî pocloanili dila cuconu nîri îț
 [sosăști.
 Poftim, cuconiți nîriasî,
 Și li ie di pi mîna me
 Și li puni 'n cel unghi di cole,
 Cî mai bini le-a șîde.
 Ho, ha, ho, cuconiți nîriasî,
 Nu ti grăghi la luoat,
 Cum te-ai grăghit la măritat,
 Cu capu mîndru și legat.
 Duñeta bei și vesălei,
 Da la cuconu nîri nu mai gîndei.
 Da cuconu nîri sî băte cu gîndurli,
 Ca apa di vînturi,
 Pi la toati tîrgurili.
 Și ș'o adus aminti di tîrg Țarigrad.
 La tîrg la Țarigrad nu-i vrednic sî
 [răzbatî

Cărăuș cu caru,
 Da vonic cu calu.
 Da parahoadi c'au tocnîț
 Și pi mari c'au pornit.
 Duminicî diminiați c'aziunzé,
 Cînd soarli răsăre.
 Cu mîni galbini răscole,
 Cu ochi negri ni prăve,
 Cu gurița-nî tîrguie,
 Pi fața duñitali potrive.
 Iel scumpî marfî cî luoat,
 Corăbiili cî 'ncărca
 Și 'napoi sî 'nturna.
 Poftim, cuconiți nîriasî!
 Ho, ha, ho, cuconiți nîriasî,
 Nu ti grăghi la luoat,
 Cum te-i grăghit la măritat,
 Cu capu mîndru și legat
 Și la logodit
 Cu capu mîndru și 'nflorit.
 Dumeta bei și vesălei,
 Da la cuconu nîri nu ti gîndei.

Da cuconu niri sî bati cu gîndurli,
 Ca apa cu valurli,
 Pi la toati tîrgurli.
 Ş'o adus aminti di tîrg Tighina.
 Iel maşînili cî le-o tocîit
 Şi pi drum cî le-o pornit.
 Duminicî dimineăta
 În tîrg la Tighina c'aziunzê,
 Cînd soarli răsărê,
 Cu mîni galbini răscole,
 Cu guriţa tîrguie,
 Cu ochi negri-nî prăve,
 Pi faţa duñitali-nî potrive.
 Iel scumpî marfî cî luoa
 Şi 'napoi cî sî 'nturna.
 Poftim cuconiţi nîriasi!
 [A trîilea ori trebu sî li dăi].

Tudora — Scronie Caraştefan, 53.

95

Buna vremea,
 O hoarî frumoasî,
 Bătrîni di casî!
 Poftim, mă rog, păn afarî,
 Sî ni iasî,
 Sî ni 'ntrebî pi noi,
 Sî feli di vornisei sîntem,
 Şi înblăm, şî căutăm?
 Noi şî înblăm, şî căutăm,
 Buna sara cî ni dăm.
 Şe-am înblat, şe-am cătat,
 Binişor sama ne-am dat.
 Cî noi ni rugăm sî ni lasaţ cu
 'nsetu,
 Sî ni dăm sama cu dreptu;
 Sî ni lasaţ cu 'nsetişoru,
 Sî ni dăm sama cu binişoru;
 Cî noi nu sîntem şiocoi,
 Di precuchit cu boi,
 Da nişî burlaşî,
 Di precuchit cu vaşî.

Da sîntem soi soreşti
 Fii dumnedzăieşti.
 Ne-o trimăs tinerel împărat,
 Pe scări de-arzînt ne-o călcat,
 Multî oasti ni-o adunat.
 Şi ne-o ales pi noi ieşti doi vonisei,
 Vonisei buni di gurî,
 Căluşenii buni di vinî
 Şi ne-o trimăs pi luñina stelilor,
 Pi sămnu moşililor;
 S'o lasat o ste luñinoasî
 Deasupra curţilor duñilorvoastră;
 Noi după steua şeia ne-am ohotit,
 Dinaintia curţilor duñevoastră am
 [sosît.

Ş'am audzît c'aveţ o Irinî Catarinî,
 Floari di grădinî.

Nişi o floari nu 'nfloreşti,
 Nişi o poamî nu rodeşti.
 Da noi dac'om luoa-o
 Ş'on duşi-o pişti munţ,
 A doilea părinţ,
 Ie di 'nflorit a 'nflori
 Şi feli di feli di poami a rodi
 Ş'a faşi bucurii părinţilor
 Şi nănaşilor
 Şi nouî nuntaşilor.
 Da duñevoastră s'aveţ a vă găti,
 Di bútil di vin
 Şi di grajdi di fin
 Şi di chilioari,
 Di cuscrişoari,
 C'aşelea nouî ni-s mai trebuitoari.
 Mai trebui cîte-on şiuur di peri
 [uscati şî meri,
 Ca sî dăm la iesti guri cascati
 Şi cîte-o basmaluţi di bumbac,
 Sî ni şterzîm nărili di tabac,
 Şi cîte una dila oali,
 Sî şterzîm caii pi la zabali.

Talmază — Timofei Cojocar, 50.

Buna vremea, buna vremea,
 Hoarî frumoasî!
 Cari-s stólnicii di casî?
 Cu bun răspuns sî ni iasî,
 Sî ni 'ntrebe sî 'mblăm,
 Și căutăm,
 Noi bini sama sî ni dăm.
 Noi sîntem soli soleşti
 Ș'am vădzut
 Asestea supre casî
 O ste luminoasî.
 Ș'am vinit să-i dăm di știri,
 Di buț di zin,
 Di carî di fân,
 Di chili di ordz,
 Sî ni aziungî pi la toț.
 Că 'mpăratu nostru,
 Cînd a vini,
 Pomîntu a hui;
 Cînd a discălica,
 Pomîntu s'a cutremura
 Și toț în fați i-s căta
 Și niși nu i-s striga,
 Că iel vini să iei,
 Nu vini sî dăi.
 O audzît cî iesti-o floari,
 Cătălinî,
 Floari di grădinî:
 Noaptea 'nflorēști,
 Dziua veștedzăști.
 Și vini s'o iei,
 S'o ducî piști munț cărunț,
 La a dumevoastrî curț;
 Acoló ș'a 'nflorî a 'nflorî
 Ș'a rodî a rodî
 Și pomanî părinților a și
 Și nănașilor
 Și nouî tuturor fraților.

CONĂCĂRIE

(Final)

Da duńevoastrî, socri mari,
 Gîndiț cî sîntem nișcaiva talhari,
 Da noi avem fermi cu pecet dila
 ['mpărat.
 Cini știi carti latiniascî,
 Sî vii s'o cetiascî,
 Da cini nu știi,
 Sî nu mai vii.
 Sî nu fii v'o unu cu barba cîntî,
 Ca sî rămîi cu cartia nișetiti;
 Sau v'o unu cu barba rarî,
 Ca sî ni ții păn în sarî;
 Da sî fii v'o unu cu barba ca fusu,
 Sî ni dăi curînd răspunsu.
 Da răspunsu nostru sî știi:
 Douî păhar. di vin
 Și douî năfrăni di in,
 Cusuti cu fluturi di zgúdură;
 Numa fii și mai zdremătoasî,
 Numa să fii dila cinstita miriasî
 [din casî.
 Sî nu fii dila vecini,
 Cî atunci a și cinstia noastrî
 Și ocară dumevoastrî.
 Poftim, socri mari, și larziț casa
 Și întindiț masa,
 Cî dacî nu-s ave bicati de-aziuns,
 Vi-s căta loc di-ascuns;
 Da s'aveț și lăutari,
 Sî grămădiascî tot satu,
 Sî vesăliascî și 'mpăratu.
 Poftim socru mari și 'nchinaț.
 Sărută-l mai binișor,
 Sî-ț pai mai dulșișor.
 No-ăl saruta tari,
 Cî și cășiula din cap îț sari.
 Căci acesta-i rachiul dila Pitești,
 Cînd bei ti năvăleşti,

Avram o luat pre Sara,
 Da Iacov pre Reveca,
 Da Isac pre Oroveica.
 Iar Adam dac'o vădzut,
 La inimî s'o 'ncrămăluit
 Și fiișili s'o urisît.
 Fiișili dac'o văzt,
 Ghinișor di minî s'o luat,
 S'o dus supt on măr
 Di doispreși ani uscat;
 Fiișili, dac' o văzt,
 Ieli o lăcrămat,
 Cu chic di apî nu l-o udat,
 Iarî măru frundzi verdi o 'nfrundzît,
 Flori dalbi o 'nflorit.
 Iar Adam dac'o vădzut
 Fiișili 'napoi le-o chemat
 Și le-o iertat.
 Așjdirea și duñevoastrăi iertaț,
 După cum o iertat Adam pre
 [Avram,
 Și Avram pre Isac
 Și Isac pi șei doispreși patriarhi,
 Cari o făcut slujbili 'n Canagalili.
 Moartea 'n lumi tari iesti,
 Di 'npăraț mari nu sî temi,
 Di crai nu sî sîești,
 De așei bătrîni nu i-i rușîni,
 La șei tineri încî vini.
 Și nu ti gândi
 Cî, dacî-i muri,
 Niamurli te-or pomini.
 Cî niamurli s'or învrăjhi
 Și s'or duși pi la zîudicăț,
 Ca s'apuși dila tîni bunătăț.
 Și me-l ie
 Și 'n pămînt al trîntești
 Și iarbî verdi 'n cap îi crești
 Și acum și pururea
 Și 'n veși amin.

Copanca — Macarie Băltag, 61.

100

Staț, fraț, s'ascultaț
 Și duñevoastrăi, pre cinstiț părinț,
 Ca doi poñi mîndri 'nfloriț
 Și duñeta, cucoani nîri,
 Sî stai cu capu la plecăciuni,
 Cu suflet la iertăciuni,
 Cî nu-i începutu nici dila fii,
 Da nici dila părinț;
 Da-i începutu dela Domnu nostru,
 [Isus Hristos,
 Cari iesti mari și putincios,
 Cari-o făcut luna,
 Ceriu și pămîntu,
 Soarili și stelili
 Și'o dat și ominerii.
 Și'o stat Domnu și'o gîndit:
 Bini șădi cîmpu 'mpodobit
 Cu flori frumoasă
 Și ceriu cu steli luminoasă,
 Da rău șădi fără slodun di duh di
 [om
 Și'o luat și'o 'ntrupat pi moș Adam,
 Cari sîntem și noi dintr'ășiala niam,
 Cu trupu din lut,
 Cu osu din piatrî,
 Cu sînzîli din rouî,
 Cu fața dila soari,
 Cu frumusața dila radzîli soarilui
 Și'o dzis:
 — Scoalî Adami
 Și stăpînești locu acesta!
 Adam drept în talpi ũi-o sărit.
 S'o uitat la sfințit,
 N'o vădzut nimic;
 S'o uitat la răsărit,
 O vădzut pi Dumnedzău sfîntu
 C'on înzer, pe-on stan di chiatrî
 [șădzînd.
 Și'o dzis:
 — Doamne,

Nu sînt vrednic
 Ieu sîngur on poronc,
 Sî stăpînesc acest loc.
 Dumnedzău lui i-o dat adormiri
 Și somn dulși
 Cum noi toț păcătoșii avem a ni
 [duci;
 Stat-a Domnu ș'o gîndit
 Di undi sî-i iei,
 Ca sî-i faci lu moș Adam soț?
 Sî-i iei din talpî,
 Omu scadi;
 Sî-i iei din speti,
 Omu slăbești;
 Sî-i iei din cap,
 Omu a fi slab.
 Ș'a fi fimeia mai mari dicîț bărbatu.
 S'o dat din partia stîngî
 Ș'o luat a triia coastî,
 Ca precum omu sî nu sî cunoascî.
 Ș'o ntrupat-o pi strămoașa noastră
 [Eva.
 Ș'o dzîs Dumnedzău:
 — Scoal' Adami,
 Iaca Eva, soțu tău!
 — Mîntănim, Doamni,
 Di daru ci mi-ai dăruit,
 Foarti bini m'am vesălit.
 Și i-o luat Domnu di mîni
 Și i-o dus în grădinî
 Și i-o blagoslovit:
 — Sî vă 'multîț,
 Ca nășpu mării
 Și ca stelili ceriului!
 Iertaț, cinstiț părinț,
 Cu cuvîntu di'nceput.
 Ca cum o iertat Adam pi Avram
 Și Avram pi Isac
 Și Isac pe Iacov
 Și Iacov pi ũei doispreși apostoli,
 Cari iara dila Dumnedzău sfîntu
 [aleș.

Cî David, fiu lui Isac,
 Ave on toiag di noui ani uscat
 Și iel în palme-l suié
 Și 'n sus al azvîrlé;
 Și Dumnedzău dacî s'o milostivit
 Și l-o blagoslovit
 Și s'o 'ndurat
 Și l-o iertat,
 Iel a doilea o 'nverdît
 Și mîndru c'o 'nflorit
 Și poami o rodit.
 Așa și fii dumelorvoastră
 Sî pleacă și sî roagî,
 Cu zênunchi plecati,
 Cu lacrîni vărsati
 Cu multî smerenii,
 Ca sî priîiascî dila părinț blagos-
 [lovenii.
 Iertați-i, părinț, și-i blagosloviț
 Și cu a doilea cuvînt,
 Cî iertaria părintilui
 Întărești casa fiilor,
 Da blăstămu părinților
 Rîșipești casa fiilor.
 De-ar și casa pi timilii di lut
 Cî sî rîșipești din vîrv păr în
 [pămînt.
 De-ar și casa fiului pi timilii di
 [piatrî,
 Cî sî rîșipești din vîrv păr în
 [talpî.
 De-ar și casa fiului pi timilii di os,
 Cî sî rîșipești din vîrv păn zîos.
 Așa și fii dumilorvoastră.
 Iertaț, părinț, și blagosloviț
 Și cu a triilia cuvînt.
 Duînevoastră, cucoani nîri și cuco-
 niți nîriasi,
 Dila pămînt vă-ț scula,
 Și mîna părinților îț săruta
 Ș'a nănașilor
 Ș'a tuturor fraților.

Și duñevoastrî dila uși
 Cu nasu cît o cătuși,
 Și duñevoastrî, sînstiț muzîcant,
 Rău vă stă fără clanț,
 Și duñeta, grindî din tindî,
 Nu ti nădăjdui 'n mini,
 Cî ni-oi fași pîncili balercuți
 Și gurița leicuți.
 Sî vă văd toț musafirii !

(Am învățat-o dila on moșneag :
 moș Costea Buhaniuc, Rus, da știé
 și moldovnești).

Copanca — Vasile Zbârnea, 25.

102

URAREA PĂHARULUI LA
MIREASĂ

Fii sănătoasî, cuconiți nireasî !
 (Bei puțin din păhar și îl dai niresî.
 Cînd vra să-l apuce, îl traži înapoi).
 Nu ti grăghi la luat,
 Cum te-i grăghit la măritat;
 Cî di cînd ai logodit,
 La cuconu nîri n'ai gîndit.
 Da cuconu nîri sî bati cu gîn-
 [durli,

Ca maria cu vînturli,
 O audzît di tîrguri multi,
 Ca sî-ș iei strai scumpi,
 Ș'o audzît di tîrgu di Bebei,
 Cî-i mai mîndru di fimeci.
 Ș'aist păhărel di vin
 Îi floaria lui trandafir,
 Cu mîndri sînghilituri sî 'nchinî.
 N'al închinî alți,
 Numa domnii și 'mpărații
 Sau la tini, sau la mini,
 Sau pi văili duñevoastrî,
 Pasc cîrduri di păsăreli
 Și vin sara sătuli.

Da aesti cochili boghieti,
 Cu spetili la păreti,
 Cu mîna pi mînicuț,
 Flăcăi, în guriț și li sărut.
 (Începi urarea vornicelului :)
 Voia la duñeta, cucoani vorniceli,
 Cu trupu di floriceli,
 Cu cușma di cîrpeli,
 Cu polșubca di chielîseli,
 Și 'ntrînsa-s numa bortișeli :
 Din spri soari,
 Borta-i mari;
 Din spri steli,
 Bortișeli;
 Din spri lunî,
 Borta-i bunî;
 Din spri Țara Ungureascî,
 Niși dracu sî n'o cîrchiascî.
 C'amu iești vonic pe-o hoarî,
 Da mîni poimîni și pe-o țarî.
 Di-i sî și nîrticari la o moarî
 Tu nîrticu nu pre bini,
 Stăpînu viné și ti poviré.
 Tu mînișili ț-ai încărcat,
 Valia 'n zîos ai apucat,
 Porși di păscut ai cătat.
 Porși di păscut n'ai găsit
 Și te-ai dus vacar la sat.
 Păr ochinșili-ț legai
 Vașili 'n țarinî scapai.
 Și de acoló ai lipadat
 Și te-i dus
 Și pi moșila șei mari te-i culcat.
 Cari om tresé,
 Tî suduié.
 Tu de acoló ai lipadat,
 Porcari la sat ai stat
 Și 'n cas'ai întrat
 Și pi piști strachini crapati ai dat
 Și di șiudî pi tîti le-ai scăpat.
 Mă-ta șitoriu di coadî o luat
 Și țîia 'n cap ț-o dat

Cî tari-i ghini și răcoari
 Sî ț-o spăl în lăcrănioari
 Și sî ț-o usuc,
 Niș la vînt, da niș la soari,
 Da s'o usuc la iniñoari.
 Duñeta, pi undi merzei,
 Iarbî verdi îni creștê,
 Da di cînd ai răposat,
 Cărării s'o uscat.

Talmaza — Axînia Cojocar, 50.

108

Oli, Oli, Olișoarî,
 Cărărușîli duñitali,
 Cărărușîli la hărman
 Îni crești mari buruiian.
 Duñeta cînd ñe-i răposat,
 Cărărușîli s'o uscat.
 Cărărușa la fintînî
 Îni crește-o floari și sulsîni.
 Și sulsîna ñi-o 'nflorit
 Și Olicica di dzîli s'o mîntuit.
 Tot mă rog la Dumnedzău
 Și mă rog și la sfîntu soari
 Sî-ñi faci dzîua mai mari,
 Sî mai șad cu Olișoara.
 C'asteptam sî-ñi vii nuntî cu cai
 [murzi,
 Da iel o vinit cu steaguri și cu
 [cruși.
 Olișoarî, măculiți,
 Te-i suit pi deal
 Sî-ț sii mai racoari,
 Da iel nu te-i racorit
 Cum di dzîli, măculiți, te-i mîntuit.

Sî vii măculițiî simbăta,
 Sî-ț speli măculița cămeșuica.
 Sî nu vii pi deal,
 Cî tari-i greu și amar,
 Da sî vii pi vali,
 Cî tari-i ghini și răcoari.

Talmaza — Aceeași.

109

BOCET LA TATÎ ȘÎ LA MAMÎ

Sî ti 'nchini di sănătati,
 La tata și la mama,
 Cî-s plinî di jăli și di dor,
 Ca și Nestrui di nămol;
 Și-s plinî di jăli,
 Ca Nestrui di chetrișeli;
 Și-s plinî di amar
 Ca Nestrui di chetri mari.
 Cî n'am niș o ñilî,
 Cî n'am niș o cărari.
 Și ma rog la sfîntu soari,
 Sî faci dzîua mai mari;
 Mă mai rog la Maica Precista,
 Di te-i duși pi șeia lumi,
 Sî-i spui la măculița me,
 Cî-s sănătoasî,
 Cu inima friptî-arsî.
 Nu ñi-i arșî di cărbuni,
 Da ñi-i arșî di străini;
 Di străini m'am săturat,
 Da di mamî nișodatî.
 Și di fraț și di surori,
 Nu mă satur pâr șî mori.

Olanești — Liza Catîrau, 36.

G H I C I T O R I

110

La cap bitcî,
 La cur bitcî,
 Da la ñijloc fiu, fiu, fiu.

Furnica.

111

Traži vlagî
 Păn și-o bagî,
 Hoț, moț
 Păn și-o scoț.— Ciubota cînd o 'ncalți.

112

Două capite
Și două ineli,
Da la nijloc cui. — *Foarfecele.*

113

Diasupra-s albî,
Da didisupt îs niagrî;
Dacă nu mă credz
Cîrligî-mă și mă vedz. — *Ciuperca.*

114

A mamii latî și bortilitî,
A tatii nantî și 'ntri crasi sfredelitî
Și c'on cui di șer găvozdîtî.
Păn și nu dai în sus și 'n zios
Nu țî-i dintrînsa di folos.
Fântâna cu cumpănă când scoți apă.

115

Sus steli,
Zios steli,
Valeu di tăpili meli. — *Ciulinele.*

116

În unghi la pod
Ieste-o sîtî,
Da nu-i cu mîni di om făcutî.
Painzîna.

117

Dialu alb,
Sămînța niagrî.
Șini o samînî
O 'nțalezi și felî di sămînți iesti.
Scrisoarea.
Olănești — Alexei Cărăman, 72.

118

Imblî badia cu unturî
Și unzi pi lelea 'n crăpătură.
Când unge căruța cu dohot.

119

Hurduz, burduz,
Di la țar' adus,
Supt laiți pus. — *Bostanul.*

120

Ieși moșu din colibî
Cu ochii plini di mămăligî.
Melesteul.
Cotmaz — Ion Ciomac, 20.

121

Străchinicî verđi
Fundu nu sî vedi. — *Fântâna.*

122

Cură unsî
Pi supt pămînt adusî. — *Șarpele.*

123

Am o vacî roșî
Cît îi dai mănîncî. — *Soba.*

124

Dila noi și păn la voi
Cîntî moșu din șimpoi. — *Porcul.*

125

Pi șeal deal înrotat
Șădi-on moscal crăcănat.
Furnicarul.

126

Vrăghiuți 'ncărcățicî
Tuști noapti 'n poițicî. — *Lingura.*

127

Și fuzi mai tari pi lumi?
Gândul.
Cotanca — Vasile Zbârnea, 25.

PROVERBE, ZICALE

128

Omu catî sî şii mai ghini şi peştii
apa tot mai adâncî.

Chiţcani — Nichita Potolea, 80.

129

Omu dacî 'mbătrîneşti, puni-i pai
ş'âl pîrleşti.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

130

Nu toatî musca faşi nieri.

Talmază — Anton Mănăscuţă, 45.

131

Sînt scări di suit, da sînt şi di
coborît.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

132

Dumnedzău nu bati cu bătu.

Purcari — Aceeaşi.

133

Ziupîneasa ţini casa, da ziupînu
drumu.

Chioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

134

Pi şel sărac nişi somnu n'al prindi
di gânduri şi voi proaşti.

Chiţcani — Anton Hanganu, 69.

135

Popa boteadzî, da dzili nu dă.

Olăneşti — Irina Morariu, 66.

136

Iel o liacî îi can călcat di şiriadi.
[Despre unul puţin ţicnit].

Tudora — Ion Tătaru, 42.

137

O avut o mamî cari-o ştiut cîti
coarni-s în putini (O ştiut multi
tari, pişti samî).

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

138

Di mult s'o ouat broaştili la dînsa
(adică o murit demult).

Copanca — Pintilie Reven, 60.

139

Din multi cuptioari am mîncat
chitî. [Când vrea să spună că a
umblat, a colindat mult].

Chiţcani — Anton Hanganu, 69

140

Di undi-o 'nzenunchiet racu ş'o băut
apî.

Chiţcani — Acelaşi.

JOCURI DE COPII

141

CÎNTIC DI POST

În postu mari, iesî fetili dumi-
nica la dial şi flăcăii şi şăd în rînd:
flăcăii de-o parti şi fetili di alta.
Fetili cîntî şi chiamî on flăcău şi
vini la dînsîli. Ş'apu cîntî flăcăii şi

chiamî o fatî la dînşii. Cînticu-i
rusăsc, da Moldovenii cîntî moldo-
vineşti şi Ruşii rusăşti.

Ŋieri nieroarilor,
Nieri bărghioarilor.
La voi îs mai mult,

Da la noi îs mai puţuntei.

Da fetili zîc:
Viniț și vă luaoț
Di cari vă plași.

Da flăcăi zîc:
Nouî ni plași,
Vin Acsîniî 'ncoasi.

Și tot așa sî diapăni păn rămîn
flăcăii dincoasi și fetili dincolo, așa
cum o fost dintăi.

Talmază — Axinia Cojocar, 50.

142

DE-A PURCILI

Stau trii rînduri cîti patru flăcăi
ori feti. Sei dila nijloc îs purcoi,
sei dila capiti îs di fugî. Sei dila
capiti fug, doi de o parti și doi di
altî parti, fug unii la alții. Sei dila
nijloc sî silesc sî-i prindî. Sei cari-i
prind purcoi, întrî ii purcoi și purcoii
întrî di fugî. De-a purcili al zioaci
flăcăii și fetili în postu mari.

Corcmaz — Ion Ciomac, 20.

143

DE-A POARCA

Dacî sînt mai mult băieț, fac
mai multi grochi di rînd și una la
nijloc: coștiriața. Băieții țin cu
bătu 'n groapî și porcariu mîni porcu
la coștiriați. Da sei cari țin bătu 'n
groapî, lozesc poarca și fug la loc.
Dacî dă poarca 'n coștiriați, atunși
pi sini lozești 'n băț, așeala-i por-
cariu.

Coșanca — Alexei Bunduchi, 9.
Ion Buhăștiuc, 10.

144

DE-A NIJOATCA

Unu nijî, da cîț sînt băieț
s'ascund. Așiala cari nijî, îi prindi.
Care al prindi, așiala nijă. Numără
dezițili ș'aleg. Cari rămîni la urmî,
așiala nijî.

I

Nijoatca,
Poatca,
Țini
Corovatca,
Isi,
Duși,
Fuzi
Di isi.

II

Unu,
Ieli,
Duduieli
Carabina
Bina
Solom
Dolom
Mișca
Toporaș.
Tai baba iepuraș,
Pi la poali
Stricătoari,
Paș cochilă 'n vali.

Coșanca — Aceiași.

145

DE-A NIJOATCA

Unu ieli,
Dodieli,
Ca la măr,
Ca la pâr,

Ca la gradinița,
 Ververița,
 Iara,
 Para,
 Zubț
 Ținoara.

Unu nîji. Șeilanț s'ascund. Iel ni catî și noi vinim la țăncî. Daci nu ložești pi unu, nîji tot iel. Di trii ori ș'apu deatriilia daci rămîni unu'n urmî, nîji așela.

Talmaza — Ion Sârghi, 13.

146

Uni ieli
 Duduieli
 Ca la păr
 Ca la măr
 Ca la grădiniți,
 Ververiți
 Clei
 Piști clei
 Podu sî 'ncleiazî
 Vod
 Vonic.

Copanca — Feodor Psenciniuc, 14.

147

Uncic,
 Duncic,
 Tri cantori.
 Sahăr,
 Mahăr,
 Pamidori.
 As
 Bas
 Chișleoc
 Tas
 Tri capechi
 Funt calbas.

Copanca — Același.

148

DE-A MIȘIA CĂLARI

Jioacî cu părechi, dzăși, doispreși. Trağ la sorț doi cîti doi; cari chicî la ținai, stă didisupt, da șel dila bătai încalicî. Șei dila bătai azvîrl mișia unu la altu. Dac'o scapî, șei dila bătai fug, da șel di la ținai mai aproape di miși, o ie di zios ș'aruncî după șei dila bătai. Daci nimerești pi v'o unu, ceata lor vini la ținai. Dac'o dat mișia unu dila altu păr la dzăși și n'o scăpat-o nișiuunu, atunși cetili sî schimbî și spun c'o arat o desătîni.

Corcmaz — Dumitru Andrușcă, 20.

149

DE-A MIȘIA ȚÎCNA

Zioacî patru băieț. Fașim doui borț, diparti una di alta. Cîti doi băieț la bortî. Unu bati mișia și unu azvîrli. Dac'o prindi, o puni 'n bortî și tresî la bătut. Da șeal cari bati sî păzăști sî nu i-o puni 'n bortî. Aista cari zvîrli mișea sî păzăști s'o prindî și s'o puni 'n bortî. Dac'o pus-o 'n bortî, sî schimbî. Unu bati și altu șadi la prins.

Talmaza — Ion Sârghi, 13.

150

LA CULBEȘI

Curcubeși, beși
 Scoati coarni boirești
 Și ti du la Dunăria
 Și be apă tulburia;
 Și ti du la baltî
 Și be apă caldî;
 Și ti du la cruși
 Și be apă dulși.

Talmaza — Iosup Polivai, 14.

151

Iarna, cînd îi frig și s'ascundi soarli,
dzîsi:

Luși, soari, luși,
Cî ț-o-i da on car di nuși
Ș'o părechi di papuși
Ș'on mai
Ș'on pai
Di sufletu lu Nîhai

Ș'on cățal di usturoi
Dila popa din gunoi.

Talmaza — Același.

152

CÎND VIN CUCOSTÎRSII:

Cocostîrc, stîrc,
N'ai vădzut pi lelea 'n tîrg?
Am vădzut-o 'ntr'o dughianî,
Invălită 'ntr'o dulamî.

Talmaza — Același.

P O V E Ș T I

153

ÎMPĂRATU MĂRII

Iara on negustori pin străinătăț cu feli di feli di mărfuri. Odatî s'o pornit iel pi mari cu corabiia și ș'o lăsat fimeia 'ngreunată acasă. S'o dus, o negustorit de-acolo, o cumpărat alti mărfuri și cînd o aziuns la nîjlocu mării, cînd viné 'napoi, o 'nșeput valuri, furtună și hîșîm, așa cî iara sî prăpădiascî și coraghii și tăt. Negustoriu o poronsit sî zvîrli tătî marfa din corabii, ca doarî s'a ușura corabiia. Da din maria s'o audzît glas: « Nu zvîrli mărfurili din coraghii, da dăruiești-ni tu și ai mai scump acasă! Daci ni-i dăru și ni-a plăse niia, tu și iei sînzili din dezitu sel mezîn, sî pui în condei sî scrii și s'arunsi hîrtiia 'n mari ».

Negustoriu o gîndit și la dugheni, și la ziti și la și-o avut și nu sta valurli. La urmî o gîndit: « Măi, ieu am lăsat fimeia 'ngreunată acasă. Ie aș născut. I-al dăruiesc pi asiala, numa sî mă vindic ieu ». Cum o gîndit la băiet, cum o stat valurli. Iel s'o apucat ș'o luat sînzî ș'o scris ș'o aruncat în maria ș'o stat valurli.

Dac'o aziuns la mal, în tîrgu lui, o vinit sluga cu cochilu 'n brațî. Negustoriu s'o scuborît din coraghii și s'o uitat la cochil ș'o 'nșeput a plînzî. L-o sărutat și s'o dus acasă. Da negustoriu o scris în scrisoari cî la doispreși ani sî vii s'al iei. Da sluga i-o spus stăpîniî: « Cucoanî, boieriu în loc sî sî bucuri cînd o vădzut pruncu, da iel o 'nșeput a plînzî ». Da cucoana al întriabi: « Di și-ai plîns cînd ai vădzut pruncu? » Da boieriu: « Di bucurii am plîns ».

L-o dat pi băiet la școalî ș'o 'nvățat carti păr la doispreși ani. Iaca 'ntr'o noapti negustoriu zisadzî: « Di și nu-ni aduși tu niia copchilu, cî di-amu s'o 'nplinit sorocu! » Negustoriu s'o sculat și ș'o făcut cruși și n'o spus

la nîmi. A doilia noapți i-o spus pin zîs: « Di sî nu-îi aduși cochilu, cî on vînt mari ca cum o fost pî maria a sî-ț rîsîchiascî tătî moștiniria! » Iel s'o sculat șî n'o spus la nîmi nîci.

Iaca 'ntr'o bunî dzî, viind băietu dila școalî, o chicat o hîrtii dinaintia lui, o adus-o on vîrtej. Pi hîrtia șeia iara iscălitura lu tătîni-so, cum l-o zîuruit. Da numili nu iara scris, cî nu-l știe niși tat-so într'asei vremi. Da pi dosu hîrtii iara scris di 'mpăratu mării: « Pornești șî vin la mini, cî dacî n'ai vini, a' s ti rîsîchesc, cî tat-to ti-o zîuruit nîia. Slujăști măcar trii ani di dzîlî ș'apui îi împlini șî te-i duși cu sănătati acasă ».

Iaca băietu sî duși șî spuni tătîni-so: « Tatî, duñeta ai fost pi maria cu coraghiia șî țî s'o întîmplat seva? » Tat-so s'o atcăjît. Baietu scoati hîrtia din buzunari: « Da asta hîrtii șini-o scris-o? » Da tat-so: « Ian dă-o s'o vād! » Da băietu: « Și s'o vedz, cînd m'ai zîuruit. Duñeta nu mă laș, da ieu mă duc, cî di nu, tot una a sî mă prăpădesc. Da așa, dac'oi slujî, poate-oi scăpa! » Da din dosu hîrtii iara scris: « Dacî-i vini, sî-ț fași cușmî di șer șî papuși di șer ». Băietu ș'o făcut cum iara scris, s'o iertat cu părințîi șî s'o dus.

O mărș ș'o dat de-on dial di cremeni. Ș' fost de iștia papuși, sî rupé, da cu așei di șer o trecut. Șî cît o mărș pintr'o păduri, iara niști păsări cu clanțu di șer șî cînd sî repedză ș'al šiuché 'n cap, chica zîos. Da nu i-o fost nîci. După și-o trecut păduria șeia, o dat piști o cārari ș'o mărș cāraria șeia, o mărș ș'o dat piști niști curț. Acolo șide stóroj la uși șî 'ntriabî: « Di undi iești, măi băieti? » Băietu i-o spus di undi-i șî șî catî. Da așiala o dzîs: « Mai ghini nu ti fășe mă-ta, cî la toț cari-o slujît aișia, le-o luoat capu. Aiestea-s curțîli împăratului șela din maria ». Întrînd iel acolo în odaia stórojului, o mai stat acolo, cî curțîli iara mai diparti. Pi cārari, iaca fata 'mpăratului șela merzé dila curț în grădinî, fata șei mai nîci. S'o 'ntîlnit tăman fați 'n fați cu dînsu șî i-o dzîs: « Buna calia, voniși! Și caț pi-aiși? » Da iel: « Mă duc sî slujăsc la domnu 'mpărat, cî m'o zîuruit tata ». Da fata i-o vorbit: « Dacî te-i duși, sî ț-a da di lucru, nu ti spărie; apucî-ti, cî-i fași; las cî ieu ț-oi fi de aziutori. Da sî nu spui la nîmi cî ti-ai întîlnit cu mini, c'apu ar s ti prăpădiascî! »

Iaca iel o aziuns la curti ș'o spus împăratului: « Buna dziua, prenănțati 'mpărați. Iaca ieu am sosît aiși la duñeta, cî m'o zîuruit tatî-nîo încî din pînsili mamii ». Împăratu l-o poftit în casî, l-o ospătat, i-o arătat o cămară 'n grădinî șî i-o dat mîncari, beri, pi trii dzîli. A triidza sî vii iar la curti. S'o dus acolo, șide șî sî tînguié. Iaca fata 'mpăratului o vinit noapția șî dzîși: « Șî tînguiesti, și iești așa mahnit? » Da băietu: « Nu știu șî serviși nî-a da tatî-to, cî-nî spuni inima can di rău ».

Fata l-o mîngîiet: « Tari nu ti temi; las cî ieu ț-oi șî di aziutori. Și ț-a da sî fași, sî dzîși cî-i împlini. Sî vii pi urmî aiși ș'oi vini șî ieu șî tu nî-i spuni șî uroc ț-a da tata ».

A triidza s'o dus la 'mpăratu. Împăratu i-o spus: «Vedz dialu ista? Sî ni-al pui păn în dziuî cu poîni sî cînti păsării 'n toati glasurli, sî-ni aduși meri sî gust ieu și după plășeria me te-oi lăuda». Iel s'o dus la cămăra lui ș'o vinit fata noaptia și l-o găsit pi dînsu măhnit. Da ie dziși: «Nu ti žiuri hulubașu niue, da spuni sî ț-o pricăjît tatî-nio». Iel i-o spus. Da ie fași: «Ie-ti și ti culcî și diminiați sî iei coșu și culezi poami». Ie o ieșit afarî și cînd o prins a șuiera, s'o grămădit feli di feli di lumi cu topoari, cu hîrleți și i-o făcut după placu 'mpăratului păn în dziuî. Iel s'o dus adăudza cu coșu ș'o ales poami ș'o dus împăratului. Împăratu, cînd o vădzut așa, s'o cam măhnit.

O mai șădzut iel trii dzili și s'o dus iar la 'mpăratu sî mai faci v'on sărvici. Amu i-o dzis: «Dialu șiala s'al tai în doui sî curi apa și păn la dziuă sî trazi nevodu sî prindz pești și s'aduși sî mănînc». Iel s'o dus și șide măhnit. Ie iar o vinit și iel i-o spus sî i-o dat di lucru. Fata i-o dzis: «Nu ti žiuri, las cî fac ieu. Culcî-ti și dorîni fărî grijî!». O făcut ie ca și cu merili. Diminiața, iel o tras nevodu ș'o prins pești și i-o dus împăratului. Împăratu s'o măhnit. L-o lăsat iar trii dzili sî hodineascî. A triidza l-o chemat sî 'mpliniascî alt sărvici. Împăratu i-o dzis: «Măi, am on cal în grajdi; sî ti sui calari sî ni-al înveț la călării». S'o dus acasî. O vinit fata 'mpăratului și i-o spus sî sărvici i-o dat. Da fata fași: «Aisîa can sî-ț iei sama, cî nu-i cal, da-i tatî-nio sîngur. Da na-ț bulauca iasta cu codiți, pune-o 'n mînicî, sî nu ti vadî iel. Cînd te-i sui călari, iel ar sî șii blînd și sméreni. Da dacî s'a dipărta di curti, apu iel a sî'nșiapî a sî cutremura. Da tu s'al plesnești cu ghioaga la urechi, s'al opintești sănătos ș'apu sî-i mai dai v'o citivai păr sî l-ăi hămesî ghini ș'apu s ti scubori și sî vii acasî înapoi la curti». S'o dus iel adăudza ș'o făcut cum l-o 'nvățat fata. O vinit la curti și vedi cî iesî 'mpăratu cu capu leagat. Ș'al întriabi împăratu: «Da șî, măi, ai vinit?» Da băietu fași: «De iștia cai îni dai, cari nu mă pot duși pi mini?»

O mai șădzut băietu trii dzili. La trii dzili s'o dus la 'mpăratu și i-o spus: «Măi, ieu am trii feti și ghini m'ai slujît; cîț m'o slujît, nîmi n'o 'mplinit, da tu ai împlinit blagopolúcino, care-i vra tu s'o iei din trii pi una». I-o dat timp di gîndit trii dzili. Fata șei mai nîcî o vinit la dînsu noaptia, sî nu șiarî deodatî pi șei mai nîcî. S'o dus la 'mpăratu ș'o șerut-o sî i-o dăi măcar pi șei mai nîcî. Împăratu o pus fetili tustreli toati 'ntr'on pai, într'on șal și-i dziși: «Cunoaști-li din trii cari-i nîriasa ta». Împăratu o scos saghia, cî dacî n'a găsi-o sî-i tai capu. Da fata s'o pus la cali dinainti, cî sî iei iel sama bini, c'ar sî scoatî o basma din buzunari ș'a sî știargî, și așeia-i ie. Cînd o mărș, s'o uitat can pi supt sprinșeni, nu cu toț ochii ș'o vădzut-o cî s'o șters pi fați ș'o mărș ș'o luat-o di mîni. Pi urmî i-o mai dat răgaz trii dzili di odihnî. Trebuieé s'o mai aliagi odatî. Da fata l-o sfătuit: «Sî ti can uiț pi supt masî, cî ieu am sî țîn chișoarli 'n cruși». O

nimerit-o pi niriasta lui și di-adoilea. Tat-so o cam simțit-o pi fata sei mai nicî. De-a triilia le-o 'mbrăcat iarî la felî și le-o adus înaintia lui s'o găsascî. Da fata i-o spus lui: « Cînd te-a chiema tata, sî iei sama ghini, cî a sî-nî iasî fum din gurî ș'a sî margî supt tulpan ». Băietu o nimerit-o și de-a triilia. Împăratu le-o trimăs pi seli douî mai mari în casî, ș'o rămas cu sei mai nicî și cu dînsu ș'o dzîs: « Sî trăiț, sî vă cununăț! »

De-amu tătdeauna-i chiema la ospăț. La ospăț i-o spus ie: « Noi nu ne-om mîntui di tatî, da hadi sî stuchim în casî și ne-om duși ». Ș'așa o și făcut. Cînd o vinit vremia la ospăț, o trimăs slujanca sî-i poftiascî. Da stuchitu o făcut din casî: « Amuș, amuș om vini ». S'o dus slujanca ș'o spus împăratului cî i-amuș vin. O trimăs de a doilea. Ș'a doilea tot așa o răspuns stuchitu. S'o dus și de-a triilea. Și tot așa i-o răspuns. S'o dus sîngur împăratu ș'o strîgat și tot așa i-o răspuns stuchitu. Împăratu cînd o dischis ușîli, nu-i nîmi țîpenii. S'o dus ș'o spus fimeii acasî: « Ni-o lipădat fiica cu bărbatu-so! » Apui i-o dzîs baba: « Ie-ti după dînșii și-i aziunzi! » S'o pornit împăratu după dînșii.

Da fata 'mpăratului puni urechia la pomînt s'asculti șeavai. O pus și băietu urechia ș'audză trăsînd și huînd. Da ie: « Mari trăsînti și huieti iesti ». Da iel: « Nu-s trăsînti și huieti, da vini tatî-to după noi ». Da ie spuni: « Ieu m'oi fași o desătîni di mălai, da tu on moșniag ș'a-i păzi mălaiu di vrăghii ». S'o făcut așa. O vinit împăratu și 'ntriabî pi moșniag: « N'ai vădzut o fatî ș'on vonic sî triacî pe isî? ». Da iel fași: « Nu, moșule; noi cînd sămănam mălaiu, atunsi o trecut! » Da 'mpăratu s'o 'ntors înapoi și i-o spus împărătișii. Împărătișia i-o dzîs: « Du-ti, cî asîia-s ii! ». Împăratu iar s'o pornit după dînșii. Da fata cu bărbat-so, cînd o simțit cî vini tat-so, s'o făcut ie o mănăstiri, da iel on călugări. O vinit împăratu și dzîsi: « Părinti, n'ai vădzut sî triacî o fatî c'on vonic pe isî? » Da călugărli i-o răspuns: « Cînd făsem mănăstirea tucma o trecut! »

Împăratu s'o 'ntors și i-o spus împărătișii. Da ie i-o spus: « Asîia-s ii. Nu le-i făcut nicî? Ia sî mă duc ieu, sî videm nu i-oi aziunzi? ». S'o luat ie după dînșii. Cînd o simțit fata, cî vini mă-sa, s'o prifăcut ie 'ntr'on iaz și iel într'on rățoi și i-o spus lui: « Mama o strîga la tini, da tu sî nu ti duși, niși sî nu ti uiț, c'ai sî rămîi chior ». Cînd o vinit împărătișia, o dzîs: « Iaca fiici-mia cu bărbatu ii undi șadi. Uti, uti, dragu mamii! » Și nu-ș cum s'o uitat rățoiu 'nspri dînsa și ie i-o luat ochii. Soacrî-sa i-o luat ochii, i-o legat într'o basmăluțî, i-o pus în sîn și i-o dzîs: « Rămîi cu bărbatu chior! » Și s'o dus. S'o făcut ii iar oamini cum o fost, da iel chior. Da ie îi spuni lui: « Șadz aisîa, cî ieu mă duc după mama sî-i fur ochii ». S'o dus ș'o aziuns înaintea ii și s'o făcut on iaz. Da 'mpărătișia dzîsi: « Aisîa m'oi hodini ș'oi be o liacî di apî ». Ș'o luat ș'o băut apî și s'o culcat ș'o adornit. Fata i-o virît mîna 'n sîn și i-o luat basmăluța cu ochii ș'o fuțit. Cînd s'o trezît împărătișia, o dzîs: « Cățaoa di fatî o 'mblat în sîn. Da

nu-i nici, iacă sînt ». Da fata o pus în loc doui cîcăredz di oai. O vinit și i-o pus ochii și s'o pornit înainti. Împărătița o aziuns acasî și s'o lăudat cî i-o luat ochii lui barbat-so. Cînd o scos bîsmăluța, da iel doui cîcăredz di oai.

Fata cu bărbat-so o aziuns aproape di tat-so 'ntr'o grădinî și l-o trimăs pi dînsu 'nainti și i-o spus: « Tu sî ti duși și sî dăi mîna cu tăț, da cu sîrvitoaria sî nu dai, c'apu ai sî uiț di mini ș'ai s'o iei pi dînsa ».

Iel s'o dus ș'o dat cu tăț mîna ș'o dat și cu sîrvitoaria ș'o uitat di nevastî, pi undi o 'mblat și sî-o făcut. O vinit vremea și s'o dat în dragosti cu sîrvitoaria ș'o trebuit s'o iei. Da nevasta lui ș'o făcut o casî și s'o făcut croitoriță. O vinit on flăcău, sî-i coasî on strai di nuntî. Da ie al întriabî la sî nuntî sî gătești. Flăcău i-o spus c'o vinit flăcău negustoriului din străinătăț și sî 'nsoarî și-i poftit la nuntî. Da croitorița l-o rugat sî ducî sî spui s'o poftiascî și pi dînsa la nuntî. O poftit-o și pi dînsa la nuntă. Da pi-atunci la nuntî spuné tăț cîte-o povesti. Dac'o vinit rîndu la dînsa, ie o șerut o farfurii, o virît mîna 'n buzunari ș'o scos on pumn di mac ș'o turnat în farfurii, o bătut din palmi ș'o vinit doi hulughi și s'o pus pi farfurii. Hulubu o 'nșeput a hurui ș'a știuchi macu. Da hulughița l-o apucat di știup și i-o dzîs: « Stăi, nu mîncă macu, cî n-ai spus povestia fetii di 'mpărat ». Ș'o 'nșeput hulubu a spunî povestia. La urmî i-o dzîs ũrlui croitorița: « Știi cîn ț-an dzîs sî nu dai mîna cu sîrvitoaria, c'ai sî mă uiț ș'ai s'o iei pi dînsa? »

Da iel s'o trezît și s'o sculat din capu mesii ș'o dzîs: « Aiasta-i fimea mea! » Ș'o luat-o pi dînsa.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

154

POVESTIA SOARLUI

Ave on om trii feti ș'ave on tabun di cai. Tat-so dzîsi: « Cînd aș ave on băiet, da iel s'ar duși ș'ar paști caii iștea, da așa fetili nu pot nici! » Da sei mai mari spuni: « Mă duc ieu, tatî! »

— « Hei, ai mai paști tu caii! »

— « Îi pasc, tatî! »

I-o făcut strai bărbătești și i-o dat pușca ș'o pornit cu caii sî-i pascî. Tat-so s'o făcut on lup și s'o ascuns supt on pod. Cînd o aziuns ie la pod, da și tat-so fași: hoa! la dînsa. Da ie: « Of, mă tem, iaca lupu! » Sî 'ntoarși 'napoi, ș'aduși hergheliia. Da sei nijloșii dzîsi: « Mă duc ieu, tatî! » — « Hai du-ti! » Sî duși ie asei nijloșii. Tat-so sî fași iar on lup și iar la dînsa: hoa! Ie sî sparii și s'întoarși cu caii acasî.

Asei nici dzîsi: « Mă duc ieu, tatî! »

— « Hei, dragu tatii, n'o păscut-o sei mai mari, niși sei nijloșii șă-i paște-o tucma tu? »

— « Mă duc! »

— « Du-ti! Dumnedzău sî-ț aziuti! »

S'o pornit ie. Tat-so iar la pod. Ie merzi și tat-so iar la dînsa: hoa! Da ie: « Cari-i așela? » L-o 'ntrebat pân di trii ori. Ie iara năzdrăvancî. A treilia o vrut sî dăi cu pușca 'n tat-so.

« Stai, draga tatii, cî-s ieu! »

S'o pornit mai diparti. I-o păscurt ie trii ani di dzîli, pân o aziuns pi locu soarilui. Șide acolo cu caii; iaca cî vini sîntu soari și dzîsi: « Hadi, măi veri, la mini și te-oi ospăta c'o leacî di borș, cî di cînd iești tu dus de-acasî, ț-ar sînd a mîncă di borș! »

Iel l-o chemat s'al afli îi fatî orî îi barbat. S'o dus, o stat la masî, o mîncat amîndoi. Ie s'o 'ntors la cai. Da iel o horbit cu mama lui: « Mamî, tari ni-ar plași. Cînd aș ști cî-i fatî, ieu aș luoa-o! » Da mă-sa o făcut: « Ia disarî s'o poștești sî culsî cu tini. Vă-ț culca amîndoi pe-on căpătii și ieu ț-oi puni o stibli di bosuioc țiia supt cap și una lui ». Da cățalușca o ascultat, cî ie și cu o cățalușcî s'o pornit. Sî duși la fatî și spuni așa: « Fatî frumoasî, iaca fșioru soarlui vra s ti ischitiască, s ti vadî dacî iești fatî ori barbat. Te-a chema disarî s ti culsî la dîns și vor puni cîte o stibli di bosuioc la amîndoi. Da ieu m'oi tăvăli toatî noaptea pi stibla ta ș'a sî veștedî c'a ș'a lui. Atunși nu te-a prisepi cî iești fatî ».

S'o tăvălit cățalușca toatî noaptea pi stibla ii. Cînd s'o sculat mă-sa și s'o dus și le-o vădzut și cum iara a lui ș'a ii de-amu. Da dînsa vorbești cu dîns: « Hei, dragu mamii, nu-i fatî, îi tot flăcău! » Da iel fași: « Hei, mamî, ba chiar îi fatî, așa-ni spuni inima me! »

— « Dragu mamii, dacî socoț cî-i fatî, iaca vini dzîua sei di tîrg și ti du la tîrg cu dînsa ». — « Hadi, măi veri, și te-i primbla cu mini ». — Ș l-ăi duși la straili șeli bărbătești și ie, dac'a și, mamii, fatî, a sî dzîci așa: « Sî m'ai adus, măi veri, la straili iesti bărbătești; hadi și mă-i duși la strai fimeiești; niia așlea-ni trebui! » Da cățalușca o ascultat și s'o dus și i-o spus: « Fatî frumoasî, a s ti ducî la Bebei [Volintiri, târg în jud. Cetatea Albă] ș'a s ti ischiteascî. A s ti ducî la strai fetești, da tu, după inima ta ț-i drag după dînsli; da sî tași, sî dzîsi așa: Du-mă mai ghini la strai bărbătești, cî nu-ni trebui de istia! » O dus-o iel la Bebei. Iel iarî sî măhnești, cî n'o putut-o s'o afli cî-i fatî. S'o pornit înapoi acasî, o vinit iarî la tabun. Iel sî duși și dzîsi: « Hei, mamî, chiar îi fatî! »

Da cățalușca îi spuni ii: « Iel a s ti 'nghii s ti scaldz. Da ieu m'oi fași on lup și m'oi бага 'n hergheliia ta. Da tu sî dzîsi așa: Întrî duñeta 'ntăi, cî ieu nu știu locurli ». S'o sculat dimineața și s'o dus la scăldat. Iel s'o dizbrăcat ș'o 'ntrat în apă ș'aștepta și pi ie. Da ie s'o dizbrăcat la zimatati și cățalușca s'o făcut on lup ș'o dat în hergheliia ii. Ie s'o 'mbrăcat înapoi și s'o dus la hergheliia ii. S'o pornit la casa ii la părinț, cî di trii ani nu i-o mai vădzut. Părinții gînde cî s'o prăpădit. Ie o aziuns acasî ș'o dat hergheliia 'n ograda lor. Cînd o aziuns ie 'n poarta casii lor, sîntu soari

o făcut on leagăn di mătasă. S'o suit fetili sî dăi. Sî da șî sî scubora. Lor nu li fășe nîcî. Da ie cînd s'o suit, soarele-o rîdicat-o 'n sus, o luat-o. Mă-sa o plîns ș'o dzîs așa: « Hei, dragu mamii, di trii dzîli di cînd ai vînit, ieu cu tini n'am grăit ! »

Da fetii i s'o părut cî mă-sa i-o dzîs trii ani di dzîli s nu grăiascî. Cînd o dus-o acolo, ie mai frumoasă niș nu mai puté sî șii pi lumi. Da cî iara mutî, nu grăie. Da soarli cu mă-sa sî văicara: « Și sî fașim noi cu dînsa? S'o muntuim; nouî mutî nu ni trebu. Hai ș'om trimete-o la baba Colța, sî șiai sîta, sî fașim nunta ! »

Fata s'o dus la baba Colța. S'o dus la Sînta Vineri: « Mătușî, nu știi undi-i casa babii Colța? » Da ie i-o spus: « Ia, ia, sî vedi de-acolê; du-ti cî mai sînt douî casî ș'a triilea-i a ii. Na-ț on prosop, cî ț-a trebui v'o datî ! »

S'o dus la Sînta Sîmbătă s'o 'ntrebi. Tot așa; nu știi undi-i casa babii Colța. I-o spus: « Du-ti la Sînta Duminićî șî-i casa ii lingî dînsa. Na-ț o perii, cî ț-a trebui v'o datî. Strînze-o ! » S'o dus la Sînta Duminićî. Sînta Duminićî o dzîs așa: « Hei, cochilî, te-o trimăs s ti mănînsî. Da iacată-o casa ii. Na-ț cútîia asta. S'o strînzî, cî ț-a trebuș ». Ie o aziuns la bordeiu babii Colța. Baba Colța șîde șî sî uita pi fereastrî. Da ie dzîsi: « Asta-i casa babii Colța? » — « Asta, poftim în casî ! » Ie o 'ntrat în casî. Baba Colța o dzîs: « Stai pi laițî, cî ieu mă duc s'aduc sîta din șeia casî șî ț-oi da-o ».

Da on șioarșî iesî: « Țîu, țîu, fatî frumoasă, ie sîta șî pi ușî, cî baba Colța s'ascuti dințîi pi oglindî s ti mănînsî ! » Da ie șădi șî grăiești: « Și, măi șioarșî, măi, grăiești tu di zeaba ! » Iel dzîsi: « Ie sîta șî pi ușî ! » Ie ie sîta șî pi ușî șî pornești. Baba Colța o ie din urmî șî după dînsa cît di cît s'o aziungî. Da fata zvîrli perii. S fașî o păduri. Da ie roadî, roadî. O ros-o ș'o muntuit-o șî iarî după dînsa. Ie zvîrli cútîia. S fașî on scal di chiatrî. Ie roadî ș chiatra ș după dînsa ! Da ie zvîrli prosopu. Sî fașî o apî mari. Da ie sorgheshți apa, sorgheshți ! Păr o muntuit di sorghit apa, o aziuns șî ie acasă la soari. Da iel iara nîri cu alta. Iel jăpuișă on niel la gura cuptiorului șî iara plini mînli di sînzi. Da ie dzîsi: « Na-vă sîta, cî v'am adus-o sî fașim nunta ! » Iel, cînd o vădzut-o c'o grăit, o apucat-o di gîț s'o săruti. N'o mai dovidit sî speli mînli. Da ie s'o făcut o rîndunicî. Da iel dac'o vădzut cî s'o făcut rîndunicî, dă cu cuțîtu s'o tai. Da ie o zburat pi hozeac afarî. Cînd o dat cu cuțîtu, o aziuns-o piști coadî.

De-atunșea rîndunișîli au gușă roșî șî coada tăietî.

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

155

DORÎȚ, BRESLAJ !

Iara on om ș'o fimeia ș'ave on băiet ș'o fatî. Iaca fimeia o murit șî omu s'o 'nsurat de-a doilea. Șî iel cînd sî dușé la țîrg, i-adușé băietului hostințî, confeturi, covriței. Iaca măștihoaia o prins chizmî pi dînsu șî cînd s'o dus

tat-so la târg, ie l-o omorît pi băiet și l-o 'ngropat în grădină supt trii nuși. Măștihoia ave și ie o fatî și i-o băgat în cap și nu spui la nemi, cî și pi dînsa a s'o zătreascî. Iaca cînd o vinit tat-so dila târg, o 'ntrebat undi i-i copchilu, da baba i-o răspuns: « S'o luat după tîni, nu ti-o aziuns? »

Moșniagu l-o așteptat o dîzi, douî, pâr și l-o uitat. Iaca 'ntr'o duminică s'o 'mpodobit măștihoia cu fatî-sa și si ducî la bisericî. Da fetii moșniagului i-o dat on căuș di mac ș'o dzîs: « Na, alezi macu ista și pân si-on vini, si fași dimîncat, niși răsî, da niși șerbinti! »

Și ieli s'o dus la bisericî. Da fata moșniagului o 'nsêput a plînzî. Iaca o vinit trii hulughi și i-o dzîs: « Hur, hur, fatî frumoasî. Du-ti la nucu șel dintăi și ti 'mpodobești și ti du și tu la bisericî, cî noi macu ț-om alezi și dimîncat ț-om fași. Da si ti silești și vii acasî înaintea mîni-ta! » Fata s'o 'mpodobit la nuc și s'o dus la bisericî. Iaca fșioru boieriului s'o dus și iel la bisericî și cînd o vădzut-o pi fata șeia, i-o plăcut, așa cî si niera iel sîngur cî n'o vădzut o copchilî așa frumoasî și la cali. S'o dus la dînsa ș'o 'nsêput a 'ntra 'n vorbî.

Cînd o vinit măștihoia acasî, o găsît mîncaria gata, după cum o poruncit. S'o luat di vorbî cu fiicî-sa di fata șei frumoasî și di fșioru boieriului. Da copchila moșniagului o 'ntrebat: « Și v'audzîț micî, licî? »

Da ie, baba. i-o răspuns: « Ian tași tu acolo, fa șiuhoaso și nițoaso, nu mai știi di tătî! »

A doilia duminică iar i-o dat on căuș di mac s'al aleagî și i-o porunsît si faci dimîncat. Iar o vinit hulughii și i-o spus si ducî la nucu șial de a doilea si si 'mbrăși și si ducî la bisericî. Ie s'o dus, s'o 'mbrăcat, s'o dus la bisericî și s'o 'tîmplat tot așa cu fșioru boieriului. Cînd o vinit măștihoia acasî, iar o găsît mîncaria gata și iar s'o luat di vorbî di copchila șei dila bisericî și fșioru boieriului. Da copchila moșniagului întrîabî: « Și v'audzîț, si mai grăiț? » Mă-sa iar o făcut-o șiuhoasî și fuligoasî și i-o spus si-ș cati di lucru. A triilea duminică fșioru boieriului o luat argații lui și i-o pus la ușa biserișii s'o pázascî cînd a ieși s'o iei la dînsu. Cînd o vinit vremia si iasî lumia din bisericî, o vinit hulughii ș'o luat-o pi sus. S'o repedzît on argat și i-o apucat on papuc din chișior.

Măștihoia iar o vinit acasî ș'o găsît ș'amu mîncaria gata și macu ales. S'o luat di vorbî cu fiicî-sa di copila șei dila bisericî și spuné cî i-o luat on papuc din chișior argații. Ș'a si pursiadzî pin sat si vadî cui i-a vini papucu, pe-așeia s'o iei la boirii.

Iaca baba măștihoia dac'o sîmțit cî vin la casa lor, o luat ș'o pus-o pi copchila moșniagului supt alghii după uși. O vinit argații ș'o 'ncălțat-o pi fata babii și nu i-o vinit la chișior; iara pre tâlpăgoasî. Ieșînd afarî, da cocoșu di pi prag o făcut: « Cucurigu! fata moșniagului supt alghii, după uși! » Da baba o răcnit: « Tași cucuș, cî te-oi tăie mîni și te-oi fași boș! »

Argații s'o 'ntors ș'o cătat supt alghii ș'o găsit-o pi fata moșniagului, o 'ncălțat-o cu papucu și numa bini i-o vinit. Ș'o luat-o ș'o dus-o la curtia boierului. Măștihoaia o prins chizmî: « Iaca, bat-o Dumnedzău s'o batî, tucma ii i-o vinit papucu! »

Fata moșniagului, trăind la curti, n'o făcut-o cucoanî, da o pus-o la penit peni. Într'o duminicî, fșioru boierului sî găte la bisericî și i-o dzîs: « Tu, pănoaso, vin și ní-i turna pi mîni apî! » Da ie, turnînd apî, dzîsi: « Da undi vrei sî ti duși, bădiți? »

Da iel i-o răspuns: « La bisericî! » Da ie fași: « Ie-mă și pi mini! » Iel întoarsi palma și-i trazi-o palmî. Sî ie și sî duși la bisericî. Iaca o vinit hulughii sei dintăi iarî și i-o dzîs: « Hur, hur, fatî frumoasî, du-ti și ie iarî straili dila nucu șel dintăi și ti 'mbracî și ti du la bisericî! » Ie s'o dus la nuc, s'o 'mbrăcat și s'o dus la bisericî. Fșioru boierului, cînd o vădzut-o, s'o níerat. Sî duși la dînsa, cînd iesî din bisericî ș'o 'ntriabi: « Copilî, aș vre și știu din sí sat iești ». Da ie i-o răspuns: « Dila Pălmești! » S'o dus acasî la nuc, s'o dizbrăcat di strai și s'o făcut iarî proastî cum o fost.

A doilea duminicî, iarî, tot așa. O chiamî fșioru boierului sî-i toarni apî pi mîni, da ie iar al întreabî: « Undi vrei sî ti duși, bădiți? » Da iel: « La bisericî! » Ie i-o dzîs: « Ie-mă și pi mini! » Da iel i-o tras on pumn. Fata s'o dus plîngînd. O vinit iarî hulughii ș'o trimăs-o la nucu șel de-a doilea sî 'mbrasi. Ie s'o dus și s'o 'mbrăcat și s'o dus și ie la bisericî. Iel, cînd o văzut-o și mai frumoasî, s'o dus la dînsa ș'o 'ntrebat-o: « Di undi iești, copchilî? » Da ie o răspuns: « Dila Pumneshi! »

După slujbî, ie s'o dus la nuc, s'o dizbrăcat și iar o vinit în prostimi. A triilia duminicî iar o chemat-o fșioru boierului sî-i toarni pi mîni. Da ie iarî l-o 'ntrebat un' sî duși ș'o dzîs s'o iei și pi dînsa la bisericî. Lingî dînsu șide on ghiși. Iel i-o tras on ghiși și s'o dus la bisericî. Ie s'o dus plîngînd. Hulughii iar o vinit și i-o dzîs: « Hur, hur, fatî frumoasî, du-ti și ie straili dila nucu șel de-a triilia, ti 'mbracî și ti du la bisericî! » Ie s'o dus, s'o 'mbrăcat și s'o dus la bisericî. Fșioru boierului cînd o vădzut-o încî și mai frumoasî, o 'ntrebat-o: « Di undi iești, copchilî? » Da ie: « Dila Ghișesti! »

Ș'o luat ș'o schimbat inelili. Ie după slujbî s'o dizbrăcat și s'o dus la cuhni la boieri. Da acoló bicătărițili făse mincari, făse plășinti. Pănoasa s'o șerut sî faci și ie o plășintî. Făcînd plășinti, o pus inelu boierului în plășintî. Cînd o vinit vremia mesii, s'o nimerit cî i-o pus plășinta sei de-o făcut-o pănoasa. Iel cînd o tăiet-o cu cuțitu, o dat piști inel. O 'nșeput a răcni: « Sini ní-o pus inelu din voi? » Da ieli s'o 'nșeput a sî ziura cî nu știu níci. Da una ș'o adus aminti c'o făcut și pănoasa plășinti. Fșioru boierului o chemat-o și pi ie ș'o 'nșeput-o a o 'ntreba. Da ie, ca omu șel zînovat, s'o rușinat, s'o roșit pi fați și nu mai știe sí sî mai dzîci. Fșioru

boierului o răcnit la dînsa: « Sî ti duși sî ti fași cum ai mai fost ! »
 Ie s'o dus la nuc și s'o 'mbrăcat și cînd o vinit, fsioru boierului o fost
 tari mîntănit. Ș'o adus aminti di Pălmești, di Pumnești și di Ghișești s'o
 dzîs: « Tu iești așei dila Pumnești, Pălmești și Ghișești ? » O pus-o la
 masă și o ospătat amîndoi. La urma urmii s'o căsătorit cu dînsa.

Iaca baba și cu fiicî-sa o 'nștiințit c'o luat-o di nevastî s'o prins chizmî
 pi ie. S'o dus fata babil la dînsa și cu cuvinti niloasî s'o lichit pi lingî dînsa
 și la tot cuvîntu îi spunê: cuconiți. Iaca o făcut nevasta boierului on
 copchil. Da fata babil i-o dzîs: « Stăi, cuconiți, sî-ț cat în cap ».

Și dacî i-o cătat în cap, i-o 'nsipt on bold pi supt chielî 'n cap. Nevasta
 s'o făcut o păsăruicî s'o zburat. Fata babil s'o 'mbrăcat cu straili cucoanii
 și o luat copilu 'n brați și-i da țîți. Copilu plînzé. Pi la nîedzu noptîi, cînd
 dorîe toț, o vinit păsăruica la feriastri s'o strîgat: « Dorîț portari și voi
 breslaj ? » Și tot ie sîngurî o dzîs: « Dorîm. Tăț dorm, numa ieu și fiu
 nîeu nu doarmi ș'ăl adapî țîți stiarpi, ș'ăl poartî mîni streinî ! »

Iaca on ochi di fereastrî sî dișchide și ie o 'mpins cu clanțu ochiu și
 s'o dischis. S'o dus la liagăn și i-o dat copilului hrani. Pi urmî o zburat.
 Așa s'o 'ntîmplat douî nopt. Da sluga o audzît pasîrea și i-o spus stă-
 pîmului. Fata babil dorîe. Habar n'ave sî s'o făcut noaptia. Iaca boieru,
 dacî i-o spus sluga, s'o pus di pîndî lingî liagăn. Cînd o vinit a triilia
 noapti păsăruica, tot așelia cuvinti li-o dzîs la fereastrî, o dischis fîrtocica
 și o 'ntrat înnuntru și o 'nșeput sî dei țîți copchilului. Da fsioru boierului
 o aninat-o și o netedzît-o pi cap și o dzîs: « Păsăruica babil, di undi te-o
 dat Dumnedzău, di-nî hrănești pruncu nîeu ? »

Netedzînd-o pi cap, i-o scos boldu din cap și s'o făcut păsăruica fimei
 priminteanî cu pielia goalî și s'o dat într'on ungheri. Da boieru s'o spăi-
 mîntat și s'o dus și i-o dat haini sî 'mbrasi. Cînd o 'mbrăcat-o, o poftit-o
 la dînsu și o 'ntrebat-o di undi-i și sî cauti. Cînd s'o uitat mai bini la dînsa,
 o cunoscut-o cî-i fimeia lui. Ș'o 'nșeput-o a o întreba: « Sî s'o 'ntîmplat
 cu tini ? » Ie i-o spus tot sî s'o 'ntîmplat, cu di-amănunt. Boieru s'o
 mîniet pi fata babil, o alungat-o din curti și o legat-o di coada calului și
 i-o dat drumu. Ș'o legat și on sac cu nûși și undi sare nuca, sare și bicățica.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

156

O fost o fimei și on om și trăie bini și ave o fatî. Iaca ie i-o spus lui așă:
 « Ieu, cînd oi muri sî nu ti 'nsori pîn nu-i găsî chișior ca pi papucu nîeu ! »
 Ie o murit. Iel o cătat așa, tot o cătat pin țări, pis tot locu și n'o mai
 găsit. Da fata lui ave chișior ca a măsii. Iaca iel o dzîs: « Știi sî, dragu
 tatii, încalți-ti tu cu papucu ista ». S'o 'ncălțat, i-o vinit numa ghini.
 — « Știi sî, tati, s ti ieu pi tini în locu mă-tii ». Da ie plînzî și dzîsi:
 « Nu sî mai poati sî sîi una cât asta. Dacî nî-ei fași strai păunești di peni,

apu ieu mărg!» Tat-so i-o făcut. Sî margî la bisărcî sî cununi cu tat-so. O aziuns în ușa bisărișii. Tat-so întrî 'n bisărici, da iel sta s'astepti sî vii și ie. Da ie ș fași cruși 'n trii părț și cînd s'o 'nflat cu penili șelia, s'o dus pi lumi. Din gur'o dzîs așa: «Tatî, nu ma mai cunun cu du-ñeta!» S'o oprit ie pi scîrtili șeli di pai a 'mpăratului ș'o stat acolo. Vini 'mpărătița și dzîsi: «Cochilî, nu te-i năni la mini, cî ñiia-ñi trebuiești la cursî?»

Ie s'o nănit la dînsa. Fșioru 'mpăratului o aziuns duminica și sî găte sî sî ducî 'ntr'on sat strein, la zîoc. Da ie pi dinaintea lui: «Ie-mă, badi hăi ș pi mini!» Da iel dzîsi: «Fuži de-aiși, ian catî și sî mai bagî în ochii ñiei!» Da ie n'asculta iarî. Da iel îi dă o palmî.

S pornești iel, sî sui calari pi cal ș sî pornești la zîoc. Da și ie sî duși sî sî 'mbrași cu stelili. Cînd o aziuns la zîoc, toatî lumea adunatî. Sî prindi la zîoc lingî dîns. Iel zîocăci și 'ntriabî: «Da di undi iești? Da ie: «Dila Pălmești!» Pintruci i-o dat o palmî. Iel nu s'o mai prișeput. Vini sara și ie iarî cu penli sî 'mbraci. Iel întrebî pi mă-sa și pi tat-so: «Tatî, n'aț audzît sat Pălmești?» — «Nu, n'am audzît, n'am vădzut!»

— «Am vădzut așa o fatî frumoasî, da ie o spus cî-i dila Pălmești!»

O aziuns în altî duminicî. Iel iarî sî găte la zîoc tot în satu șiala. Da ie: «Ie-mă, badi, ș pi mini!» Da iel: «Fuži de-aiși, fa, și ti bazi în ochii ñiei?» Și-i dă on pumn. Sî duși la zîoc. Ie sî 'mbraci cu straili șeli ca nourii și sî duși și ie și sî prindi iar di zîoc lingî dîns. Da iel: «Di undi-ñi iești; si-ñi spui drept?» Da ie: «Di undi-s? Di la Pumnești!»

Iel vine acasî și 'ntriabî di părinț iarî: «N'aț audzît di sat Pumnești?» Da părinții: «N'am audzît». Da iel sî măhnești. Aziunzi 'n altî duminicî. Iel iarî sî gătești. Ie iarî sî țini di iel. Da iel îi dă on ghiși și sî sui iar pi cal și sî duși la zîoc. Ie sî 'mbraci cu straili șeli ca soarli și s'o dus și ie. Iar s'o prins di zîoc lingî dîns. Și iel o 'ntrebî: «Di undi iești, fa, spuni drept!» Ie spuni: «Dila Ghișești!» Da iel fași: «Daci iești dila Ghișești, hadi ș'on schimba inelili!» Ș'o schimbat inelili. Ș'o vinit acasî. Iel o vinit la părinț și 'ntrebî: «Tatî și mamî, spuneți-ñi drept, nu-i sat Ghișești?» Da ii: «N'am audzît, nu-i!»

Aziunzi 'n altî duminicî; sî duși iel la bisărici. Mă-sa o luoaț ș'o fră-mîntat niști plășinti sî faci. Iaca vini și pănoasa și dzîsi: «Da mă laș și fac o plășintî și ieu?» Da împărătița: «Hăleu fa, nu mai fași, cî de-a vini fșioru și de-a ști c'ai făcut ș tu, nu mai mănîncî!» Ie și-i dă: «Na o b'cățici și fă!»

Ie o făcut o plășintî frumoasî ș'o pus inelu lui în plășinta șeia și cîn o scos-o din cutior, numa luîna. Așa iara di frumoasî plășinta șeia cu inelu 'ntrînsa. Da 'mpărătița o pus-o diasupra plășintilor. Ș'al chiamă pi 'mparatu: «Ia vinî 'coasî, si-ț spun șevai. Ia uitî pănoasa și plășint'o făcut!»

Da iel dzîsi: « Cînd a vini iel dila bisăricî, i-on puni-o dinainti ș'a mîncă dintrînsa ». Vini iel dila bisăricî și mă-sa-i puni dinainti plășinti. Ie iel și mănîncî și-i chici inelu dinainti și strîgî: « Ia vini 'coași, mamî! Sine-o făcut plășinta asta, sî-nî spui drept! »

Da mă-sa spuni așa: « Ieu am făcut-o! » — « Nu s poati, spuni drept cî di nu, nî ieu saghiia din cui sî-nî tai capu! »

Da mă-sa dzîsi: « Iaca, o făcut-o pănoasa ». — « Du-ti ș'o chiamî! » Ie vini. Da iel: « Fa, di unde-ai luat tu inelu ista? Spuni drept, cî-ț tai capu! » Da ie dzîsi: « Dila duîeta! » « Apu dac' așa-i, cum di l-ai luat di la mini? » Ie i-o spus cum o priînt o palmî, on pumn ș'on ghiși. Da iel îi dzîsi: « Ia du-ti și ti 'nbraçi cu straili șeli cari ai vinit dintr'ontăi! » Ie s'o 'mbrăcat cu stelili. Da iel dzîsi: « Așa-i! » S'o dus și s'o 'nbrațat cu straili șeli ca nourii. « Tot aista iesti! » dzîsi. S'o 'mbrăcat cu șeli ca soarli. « Amu, dzîsi, sî-nî șii soții păn la moarti și mă rog mă iarti cî ț-am dat o palmî, on pumn ș'on ghiși! »

Cioburciu — Dămnică Ciu'eii, 47.

157

BOU-BĂLAN

Iara on om ș'o fimei ș'ave on băiet. Iaca i-o murit fimeia omului ș'o rămas vădăoi. S'o 'nsurat de-a doilea ș'o luat o fimei cu trii feti. Așei mai nîci iara strigoai, cî ave on ochi și la șiafi. Cînd dorîe, apu vide cu așial dila șiafi. Tatî băietului ave doi boi; pi unu al chieima Bălan, da pi unu Porumbel. Ș'al trimetê pi băiet cu boii. Mă-sa frămînta o turti ș'amestică și șenuși și-i da sî mănînsî cînd sî dușe cu boii la dial. Băietu plînzê tătî dzîua și viné flămînd acasî. Bou șeal bălan iara năzdrăvan și i-o dzîs băietului într'o dzî: « Și plînzî, măi băieti? Vin la mini și ie cornu din mîna driaptî și ti uitî 'ntrînsu! » Băietu o luat cornu și s'o uitat întrînsu. S'o făcut o masî cu feli di feli di mîncari ș'o mîncat băietu ș'o pus cornu 'napoi și s'o strîns masa. Sara viné acasî cîntînd din fluier. Așa s'o făcut v'o patru dzîli. Da măștihoiaia s'o prins a sî nîera: Și fași, și mănîncî, di vini acasî așa vesăl? O trimăs pi șiica șei mai mari cu băietu sî vadî și mănîncî iel la dial. S'o dus fata cu băietu. Dac'o vinit vremea sî mănînsî, iel o dzîs: « Stăi, leli, sî-ț cat în cap! » I-o cătat în cap, păr și-o adormit fata. Iel o pus-o 'nșetîșor zîos, s'o dus ș'o luat cornu din mîna driaptî, s'o 'ntîns masa ș'o ospătat. Sara, băietu sî dușe cîntînd acasî, da fata plîngînd di foami. Da mă-sa o 'ntrebat-o: « Șe-i văzut tu, fa? Și mănîncî băietu, di-i așa vesăl? » Fata n'o știut sî-ș dăi sama. A doilea dzî o trimăs-o pi șei mai nîjloșii și cu ie tot așa s'o 'ntîmplat. A triilia dzî o trimăs-o pi șei mai nîci. La ariadzî, iel i-o dzîs: « Stăi, fa, sî-ț cat în cap! » I-o cătat în cap și ie dac'o adornît, o pus-o zîos și s'o dus ș'o mîncat dila bou din corn. Ie, dacî s'o trezît, i-o dzîs: « A, tu ai mîncat dila Bou-bălan din

corn? Te-oi spuni ieu la mama!» Dac'o vinit sara acasă, i-o spus mîni-sa. Mă-sa s'o făcut bólnavî ș'o dzăcut v'o săptămîni și i-o spus bărbatului: «Am zîsat on zîs, cî dac'oi mînca carni din Bou-bălan, an sî mă 'ndrept». S'o pus la cali moșniagu cu baba sî tai bou. Băietu o audzît și s'o dus și i-o spus boului cî vor s'al tai. Bou i-o spus: «Dacî or vra sî mă prindî, tu sî ti 'nșînzi c'on brîu sănătos, cî ieu la nimi n'am sî stău, da tu sî dzîși: «Ia stăi, tatî, cî la mini a sta Bou-bălan și l-oi prindî!» Băietu așa o făcut. La nimi n'o stat, da cînd o mărs băietu ș'o dzîs: «Ho, haho, Bou-bălan!», bou s'o lîchit dî dînsu ș'o 'nșipt coarnili 'n brîu și l'o luat pi sus ș'o fuzît în păduri, cu iel. În păduri, băietu ș'o făcut on pătul nant și șide și cînta din fluier. Bou-bălan păște și trăie amîndoi în păduri. Odatî o vinit on șerb grozav și gros ș'o strîgat: «Uñi-i Bou-bălan? Și-nî mîncaț ierbili și-nî beț apili?» Și-i spuni lui Bou-bălan sî ducî la podu de-alamî sî sî lupti cu dînsu: «Dacî m'a dovidi, a ave sî mînca, dacî l-oi dovidi ieu, l-oi mînca ieu pi dînsu». Băietu o 'nșeput a plînzi. Cînd o vinit Bou-bălan, băietu i-o spus c'o vinit on șerb grozav ș'o dzîs: «Și-nî beț voi apili, sî-nî mîncaț ierbili? Ș'o dzîs sî ti duși la podu de-alamî sî ti lupt cu dînsu».

Bou-bălan l-o mîngîuet: «Tasi, măi băietu; șădz fărî grijî, nu ti temi. L-oi dovidi ieu pi dînsu!» S'o dus Bou-bălan și s'o luptat și l-o dovidit. Iaca o vinit alt șerb, încî mai grozav ș'o dzîs ș'aista tot așa, sî ducî Bou-bălan la podu de-arzînt sî sî lupti cu iel. Băietu iar o 'nșeput a plînzi. O vinit Bou-bălan și i-o spus. Bou-bălan s'o dus la podu de-arzînt, s'o luptat și l-o dovidit și pi aista. O vinit pi urmî alt șerb, cufurît la coadî, răpănos, rîios și glasu iara subțîri ș'o dzîs: «Da uni-i Bou-bălan? Și-nî beț voi apili și-nî mîncaț ierbili? Sî-i spui lui Bou-bălan sî vii la podu di aur sî lupti cu mini!» Băietu o 'nșeput a rîdi. Sara o vinit dila păscut Bou-bălan ș'al întrebî: «Și rîdz, măi băietu?» Băietu i-o răspuns: «O vinit on șerb cufurît și răpănos și ti 'ntreba undi iești ș'o spus s ti duși la podu di aur sî ti lupt cu dînsu». Bou-bălan i-o spus: «Nu rîdi, măi, cî mă-tin-cî aista dacî nu m'a doborî pi mini. Hai și tu cu mini. Cînd ai vide cî m'o dat zîos și m'o dovidit, sî iei coarnili și sî-ț caț di drum acasă. În cornu drept sî ti uiț, cî-i mînca și-i be și ț-a plăse; da 'n cornu stîng sî nu ti uiț păn acasă!»

S'o dus băietu cu Bou-bălan la podu șel di aur ș'o vinit cerbu ș'o stat la luptî și l-o dovidit pi Bou-bălan. Băietu o plîns, o luat coarnili și s'o pornit pi drum. Ș'o aziuns la Sfînta Niercuri ș'o bătut la poartî. Sfînta Niercuri i-o spus: «Dacî iești om primintean și bun, aprochii-ti di casa me, dacî nu, dipărtiazî-ti, cî am o cățalușcî cu budzîli di fer, cu dințî di oțal; cînd i-oi da drumu, te-a fași praf și pulbere!» Da iel o dzîs: «Îs bun, maicî!» L-o priñit ș'o hodinit piști noapti. Adăudza s'o sculat și i-o mînșănit ș'o vrut cî sî porniascî. Sfînta Niercuri i-o dat on țîncușor

și i-o pus numili: Ne-audi. S'o pornit pi drum ș'o aziuns la Sfînta Vineri. Sfînta Vineri l-o priînit ș'o mas piști noapti și cînd sî pleși, i-o dat on țîncușor și i-o pus numili: Ne-vedi. S'o pornit pi drum ș'o aziuns la Sfînta Duminicî și tot așa o dzîs ca și la șelilanti douî. Ie l-o priînit ș'o mas. Cînd sî porniascî, i-o dat și Sfînta Duminicî on țîncușor și i-o pus numili: Nea-greu-pămîntului. O pornit acasî cu trii țînsî. Mărgînd iel pi drum, o stat la o vali mari, ca sî mai poposascî și i-o dat în cap sî sî uiti 'n cornu șel din stînga. Cînd s'o uitat, o ieșit de-acolo mulțîmi di zîti: vași, boi, cai, di tăti zîtîli cari-s la gospodării, găini, răț, și multi di toati. Baietu o 'nșeput a plînzî și a li grămădi și nu li puté cî sî li grămădiascî. Di piști dial s'o arătat on strigoî mari, on uriaș, viné c'on hărăpnic ș'o dzîs: « Buna dzîua, măi băieti! Sî plînzî, sî ti văicăredz? »—« Da cî nî-am rișchirat averia cari nî-o dat-o Bou-bălan și nu-o pot grămădi ». Da uriașu o făcut: « Sî nî-i da nîia, cî ieu ț-oi grămădi-o iar înapoi? »

— « D'apu sî sî-ț dau, cî n'am nicî! »

— « Apu sî-nî dai aiești trii cîni și sî dai cuvînt cî nu te-i însura cît ai sî șă-i trăi. Dacă te-i însura, am sî viu pi la nîedzu noțții, pi la pusu mesîi ș'am sî ti gîtui ». Băietu s'o unit.

Cînd o plesnit din harapnic urieșu, s'o virît tăti zîtîli 'n corn. Băietu s'o pornit ș'o vinit acasî. Acasî, dacă o aziuns, s'o dus în păduri ș'o tăiet lemni ș'o făcut ocoali, curiieși, di tăti sî trebui la hospodării, s'o pus în nîjlocu lor și s'o uitat în cornu stîng ș'o ieșit zîtîli și păsării din corn ș'o mărs fiișticari la ocolu lor. S'o vestit iel nu numa pin satu lui, da și pin alti sati. Fiișticari îi dzîsî sî sî 'nsoari, cî ari mulțîmi di averi și n'ari soțîi. Iel tot s'o țăpînit, da dila o vremi s'o unit și s'o logodit c'o fatî. O pornit nunta. La pusu mesîi, sara, cînd șîde iel în capu mesîi, o vinit strigoîu și i-o dzîs: « Ieș dila masî, cî ț-ai călcat cuvîntu. Aișî țî-i mîntuitu! » Da o jămnî o sărit pi umăr la băiet ș'o dzîs:

« Stăi, rabdî, cî nă-i crăpa,
Cî pi mini m'o sămănat
Șî m'o boronit,
Șî m'o grăpat.

Șî m'o cărat
Șî m'o pus pi fățari
Șî m'o călcat caii cu chișioarili.
Ș'am răbdat, [etc.]

Ș'am răbdat
Șî n'am crăpat;
Rabdî și tu
Șî nă-i crăpa.
Ș'apu dac'an crescut,
M'o cosît
Șî m'o adunat.

Șî m'o vînturat
Șî m'o dus la moarî
Șî m'o mășinat,
Numa dințîi din gurî-nî crișca.
Ș'am răbdat, [etc.]

Ș'am răbdat, [etc.] Șî m'o frămîntat

Și m' o adunat	Și m' or anina băieții
Și m' o pus în cutiori	Și m' or rupi câte-o bicățică,
Și m' o copt.	Di nu s' a alezi nicî din mini.
Ș'am răbdat, [etc.]	Ș'am sî rîd
Și m' o luoat și m' o pus pi masî	Și n' am sî crăp,
Și mîni dac' oi aziunzi,	Rabdî și tu
M' or puni din urma căruții	Cî nă-i crăpa.

Da nîrli i-o dzîs strigoiului: « Dă-nî drumu pi trii minuti sî cînt trii cîntîși ș'apu atunșia, še-i vre ăi fași cu mini! » I-o dat drumu. S' o suit nîrli într' on pom ș' o 'nșeput a striga:

« Heti,
Ne-audi,
Ne-a-vedi,
Nea-greu-pămîntului,
Săriț, cî mă prăpădesc! »

Ne-audi o audzît ș' o dzîs: « Iaca bre, stăpînu strigî, la mari hal o chicat! » Da Nea-vedi o dzîs: « Ieu n' aud; ia dă-ti 'n lături dila uși, s'ascult și ieu! » Ii iara închiș într' o chilioari cu uș di șer. S' o pus la uși Ne-a-vedi ș' o audzît și iel cînticu și i-o dzîs la Greu-pămîntului: « Iaca bre, ni strigî stăpînu; ari mari hal și mari greu! » Da Greu-pămîntului i-o dzîs: « Ia ferești-ti, s'ascult și ieu, cî nu vă cred pi voi! » S' o pus și iel la uși ș' o ascultat ș' o audzît și iel cînd cînta stăpînu de-a triilia ori, ș' o dzîs Greu-pămîntului: « Hadi, măi, cî nu-i a bini. Puneți-vă speti la speti, sî dăm ușili la pămînt! » Cînd s' o pus tustrei, o scos ușili din ușori și s' o pornit. Cînd o aziuns, da strigoiu aștepta sî scoboari nîrli din copac, s' al mănînsi. Da Greu-pămîntului o strîgat: « Și ni-ai strîgat, stăpîni? »

Da nîrli: « Iaca vra strigoiu sî mă mîntui di dzîli. Săriț și mă scoatiț di la nevoi! »

Cînd l-o 'ncăirat șii trii cîni, l-o rupt fărîneli. Și nîrli adăudza s' o 'nsurat ș' o rămas și cîni cu stăpînu lor.

Ș'am fost și ieu la nuntî, ș'am băut ș'am mîncat; pi musteți cură, da 'n gurî niș o chicături!

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

POVESTIA LUI OFTIA

Iara on om sărac și n' ave niș mîți pi lingî casî. Ave on băiet și-i dzîși: « Și sî fac ieu, dragu tatii, cu tini? Hai sî ti nănesc măcar pe-on sac di pîni, univai! » S' o luoat ii și s' o dus în lumi. S' o dus cît s' o dus ș' o aziuns la o vali, la o fintîni. O scos o bicățică di chitî ș' o prins a mînca. Moșneagu fași: « Of, of, Doamni! » Iesî unu din fintîni și fași: « Da sí, m' ai

strîgat, moșule?» Da moșniagu: «Da, cî ieu nu ti-am strîgat; m'am oftatî-mă pintru nevoia me».

— «Apu, pi mini mă chiamî Oftia; sî știi di az înainti. Sî nevoi așa mari ai? Poati ieu ț-oi da mîni di aziutori!» Apu, dzîsi moșu: «Vreu sî-nî nănesc băietu ista univai». Da Oftia o făcut: «Dă-ni-l nîia, c'a slujî la mini!» Moșniagu nu vre s'al dăi cî s'al vîri 'n fîntînî. Pi urmî s'o gîndit, s'o soglăsuît și l-o dat. Omu din fîntînî i-o spus: «La anu sî vii la fîntînî s'al iei acasă!» S'o luat moșniagu și s'o pornit acasă. Oftia l-o luoaț pi băiet și s'o scuborît în fîntînî. Cînd s'o 'mplinit anu, moșniagu s'o dus la fîntînî ș'o strigat: «Oftia!» Da Oftia nicăiurea. Moșniagu ș'o făcut cruși și ș'o dat drumu 'n fîntînî. S'o făcut pi altî lumi. Mergînd iel pi drum, o aziuns la o fîntînî și spăla o fimeci cămeșili. I-o dzîs buna-dzîua, fimeia i-o mîntănit și l-o 'ntrebat: «Da sî îmbli, moșule, pe isî; cî pe isî niși pasîri măiastrî nu zboarî, niși dihanii, numa duñeta te-i rătășit?»

Da moșniagu i-o răspuns: «Nevoia mă poartî, cî am avut on fșior și l-am dat lui Oftia la 'nvățăturî ș'o dzîs sî vin la anu ș'am vinit ș'am strigat și Oftia n'o mai răspuns».

Da fimeia i-o dzîs: «Moșule, dacî te-i duși amintrilia nu l-ăi găsî-lî. Iaca curțîli lui, s-acolô în șiala dial. Dacî te-i duși, a s ti dăi 'ntr'on sarai cu hulughi ș'a dzîsi: Cunoaști-ț fșioru. Sî ti uîți ghini, cî toț a sî sî uiti înspri duñeta. Da a duñitali a sî-i curi lacrîni din ochi ș'apu așiala-i a duñitali!»

Iel s'o dus la curțîli șelia și l-o găsît pi Oftia. Oftia al întreabî: «Sî caț, moșnezi?»

— «Am vinit sî-nî ieu fșioru!»

— «Hadi și țî l-ăi cunoaști!»

O 'ntrat ii în sarai, s'o uitat iel la hulughi și la unu-i curzê lacrîni din ochi. Moșniagu o mărș ș'o dzîs: «Iaca aista nî-i fșioru nîeu!»

Da Oftia i-o dzîs: «Sî trăiești, moșule, de amu ai pîni di mîncat. De-i făcut din capu tău, bun cap ai avut; da di ț-o spus șiniva, tari ghini ț-o priit. Merzî sănătos!» Oftia o luoaț hulubu și l-o dus în altî casî și l-o făcut băiet și l-o dat tătîni-so și s'o dus acasă.

Acasă, băietu o dzîs: «Tatî, ieu m'oi fași on buhai gras și frumos, da duñeta sî mă iei, sî mă duși la tîrg sî mă vindz; da funiia din coarni sî nu nî-o dai!» L-o luoaț moșniagu și l-o dus la tîrg pi buhai. L-o vădzut oaminiia așa frumos și s'o grămădit ca la urs. S'o tîrguit cu unu, l-o vîndut, o luoaț funiia ș'o vinit acasă. Da pi buhai, șini l-o cumpărat, o luoaț și l-o dat în șireadî. Buhaiu o șădzut v'o douî dzîli, păr și-o flămîndzît, într'o ariadzî o dat strechiia piști dînsu și. piști deal! Numa o scăpat dialu, s'o dat de-a curu 'n cap și s'o făcut băiet cum o fost. Iaca văcarii viné cu gurili căscati. Sî 'ntîlnesc cu băietu ș'al întriabî: «Măi băiet, n'ai vădzut v'on buhai pe isîa?» Da băietu: «S'o dus valia 'n sus!»

Băietu s'o dus acasă la tat-so. Tat-so pi buhaiu șiala ș'o luat o părechi di boi buni, căruți și car; s'o făcut hospodari.

Băietu o mai șădzut v'o trii săptămîni, păr și-o mîntuit tat-so banii ș'o dzîs: « Tatî, hadi la tîrg! »

— « Da cu și și ni dușim, dragu tatî! »

— « Las, nu-ț bati capu, cî ieu m'oi fași on copău cu zgardî la gît; da zgarda și nu-ți dai! »

S'o pornit cu tat-so la tîrg. Mărgînd ii pi drum, iaca tresé niști boieri ș'al întriabî: « Moșule, vindi-ni nouî copău ista! »

Da moșniagu: « Cumpărați-l, cî nîia ori în tîrg, ori pi drum, nîi tot una! » L-o vîndut, boieriu l-o luat în căruți și s'o dus v'o cîtiva vrîsti. O țîșnit on iepuri înaintia căruții, da copău o sărit din căruți și după iepuri. L-o alungat pîn și nu s'o mai vădzut. S'o dat de-a curu 'n cap și s'o făcut băiet. Mărgînd iel pi drum, l-o 'ntîlnit boieriu și l-o 'ntrebat: « Măi băieti, n'ai vădzut tu on copău pe isia? » Băietu i-o răspuns: « L-am vădzut; fuzé tot înainti după on iepuri! »

S'o dus băietu acasă. O mai șădzut v'o trii săptămîni și iarî dzîși lu tat-so: « Hadi, tatî, la tîrg. Ieu m'oi fași on hărmăsari și mă-i vindi. Da și nu-ți dai frîu din cap! »

Oftia o 'nștiințat cî iel s'o apucat di făcut nînuni și 'mbogățăști moșniagu. S'o dus la tîrg s'al cumperi iel. Cînd l-o vădzut în tîrg, l-o cunoscută-lă băietu pi Oftia ș'o lăcrămat. Da tat-so n'o mai băgat în samî. Și o 'nșeput a și tîrgui cu moșniagu, Oftia, o făcut și prețu ca și i-al dei.

Cînd s'al dei, moșniagu vra și iei frîu, da Oftia, nu vra s'al dei. Ș'o 'nșeput a și sfădi pintru frîu; păr la atîta, cî Oftia s'o unit s'al cîntăriascî di trii ori cu bani, da frîu s'al iei. L-o luat. Cînd i-o pus frîu 'n cap, calu iar o lăcrămat. Da tat-so s'o uitat la dînsu, o lăcrămat și iel ș'o gîndit: « Cum a da Dumnedzău! »

L-o luat Oftia și l-o dus pi altî lumi ș'acolo al băte și faci altseva, și iel tot cal o rămas. Odatî o chitit cînd o lăsat grajdu dischis și cînd s'o zmîșnit din tâtî puteria, o rupt dîrloazîli ș'o ieșit pi uși și fugî. Iaca Oftia, dacî l-o vădzut c'o fuzît, s'o făcut și iel cal și după dînsu. Dac'o vădzut c-al aziunzi, s'o dat piști cap și s'o făcut on ogari. Da și Oftia s'o făcut on ogari și după dînsu și cît di cît s'al aziungî. Da iel s'o dat piști cap și s'o făcut on inel și s'o vîrît la o fatî 'n dezît. Fata, spălînd cămeșîli, vedi on inel la dînsa 'n dezît. Di undi s'o făcut inelu ista 'n dezît la mini? Da Oftia s'o dat de-a curu 'n cap și s'o făcut on boirnaș și și duși la fîntînî și dzîși: « Buna dzîua, copchilî! Și mai fași? »

— « Ia mai spal cămeșîli ».

— « Da frumos inel ai! Di undi l-ai luat? »

— « Nîi l-o dat Dumnedzău nîia ».

— « Dă-ți-al nîia, cî ț-o da șe-i vra tu! »

— Da nu ți l-oi da, cî ieu de-aghé l-an cîșligat și sî t-al dău ția? »
I-o ziuruit iel și bani, da ie n'o vrut sî i-al dăi.

— « Dacî ni-ei cîrții ușa on an di dzîli, ț-ăl dau, da așa nu ». S'o 'nvoit.
Dacî s'o 'mplinit anu, da Oftia fași: « Dă-ñi inelu ! » Fata al scoati din
dežit și fași zvîrl piști prag: « Na-ț-al, cî n'o sî mă pot mîntui di tini ! »

Inelu s'o făcut mălai ș'on sîr di mălai o sărit la țîțina ușii. Da Oftia
s'o făcut on cucuș ș'o 'nșeput a sîuchi mălaiu și dac'o mîntuit mălaiu di
sîuchit, o cîntat: « Cucurigu, am mîncat capu băietului ! »

Da băietu di după uși din mălai s'o făcut băiet și hîști cu cuțitu și
tai capu cucușului. Și s'o mîntuit di Oftia.

O luoat-o pi fatî și s'o dus cu dînsa la tat-so ș'o dzîs: « Tatî, numa
cî-ñi iești tatî, da știu ieu sî ț-aș fași cî ñi-ai vîndut frîu ! »

S'o 'nsurat ș'o luoat pi fata șeia.

Și m'am suit pe-o scari
Și ț-am spus-o de-asari,
Și m'am suit pe-o sursîci
Și ț-am spus o minșunicî.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

159

Iara on om ș'o fimei și făcușî numa o copchilî. Și nu i-o dat drumu
sî duci 'n lumi, niș la nuntî, niș la zîoc, niș în mahalî; numa la sfînta
biserici. Tat-so sî dușé la păduri și tăie lemni. Cînd aziunzé soarli de
ñiadzi, iel sî puné sî mănînsi o bîcățîci di pîni și viné on hulub și dzîsé așa:
» Moșnezi, moșnezi, nu-i da fata după mini? »

Da iel tăsé și mîncă. Vini acasî sara și spuni fimeii: « Măi fimei, m'am
pus de ñiadzi sî mănînc o bîcățîci di pîni și vini on hulub și mă 'ntriabî,
n'oi da fata după dîns. De-amu di trii dzîli di cînd mă 'ntriabî ! » Da fimea
dzîsi așa: « Dacî te-a mai întreba și az, sî dzîsi c'on da-o ». Iel s'o dus la
păduri. Hulubu iar o vinit cînd o fost soarli de ñiadzi și-l întrebî iarî.
Da moșniag' o dzîs așa: « Hai c'on da-o ! » Da iel o făcut așa: « Dac-a
da-o, apu mîni diminiatî, cînd a răsări soarli, s'o gătești, cî au sî vii s'o
iei ! » Iel spuni fimeii. Diminiata sî scoali, da fetii nu-i spuni ñicî. Dimi-
niata vini on cal bālan ș'o căruți; da nimi 'n căruți. Di grăit grăie din că-
ruți și sta dinaintia casii. Dzîsé: « Hadi moșnezi și babî, scoatiș fata sî
sui 'n caruți, cî dacî ñi-aț dat-o, apu dați-ñi-o ! »

Da ii plîng. Da fata dzîsi: « Dac' aț dzîs cî mă daț, ieu mă duc ! » S'o
suit în căruți și s'o dus. O aziuns la o grădinî frumoasi. Ș'acoló iara o casî.
'n grădina șeia. Din căruți iar o grăit: « Cochilî frumoasi, ie ș ti scuboarî
și du-ti 'n casî ». Ie s'o scuborîț ș'o 'ntrat în casî. În casî iara feli di feli
di mîncări și feli di feli di băuturi ș'o făclii frumoasi ardé pi masî. Iel
așa o cuvîntat la feriastri: « Cochilî frumoasi, ie din masî, be ș' mănîncî.

Ieu mă duc sî duc calu și vin și ieu ». Iel o dus calu, da ie niș n'o mai mîncat, niș n'o mai băut; și de și sî gînde. Da iel o vinit la feriastrî iarî ș'o dzîs așa: « Stînzi făcliia di pi masî, sî întru și ieu în casî, sî șîdem amundoi la vorbî ».

Ie o stîns făcliia și iel o 'ntrat în casî. S'o culcat sî doarmî și spuné așa: « Tu tași și dornî, sî nu șii măhnitî cî nu ma vedz. Rabdî pîn la vremi, c'a da Dumnedzău și mi-i vide. Tu mîni diminiați, dacî ti-i scula, a sî mîncari feli di feli, sî vrei mîncî ».

Ie diminiața s'o sculat și s'o uitat, feli di feli di mîncari, feli di feli di băuturi, feli di feli di nîrôzna florilor. Ie o mîncat și s'o pornit pin grădinî sî primbli. Așa iara nîrôznî și flori și păsărli cînta în glăsurelili lor. Așa frumos niș nu sî mai puté. Cînd s'o 'nturnat ie înapoi acasî, blidili spălati și alte feliuri di mîncări. O luuat ie ș'o mîncat cît i-o dat gustu. O aziuns sara; făcliia s'o aprins, da șine-o aprins-o nu știu. Iel iar vini la fereastrî și dzîsi: « Cochilî frumoasî, stînzi făcliia di pi masî, sî întru și ieu în casî! » Ie o stîns făcliia și iel o 'ntrat ș'o 'ntrebî așa: « Cum ț-o mai părut la mini aiși? »

Da ie fași: « Tari ghini ni-o părut, da cî nu ti vād șini iești! » Da iel o dzîs: « Mă-i vide, dac'a da Dumnedzău, da rabdî! » Iel o adormit. Ie o șădzut; gînde și plînzé diasupra lui. L-o chicat douî chicături di lacrîni pi cap. Iel o dzîs atunși: « Și plînzî? Țî-i jăli di mă-ta? Dacî țî-i jăli, apu dornî, mîni pîn si-a răsări soarli, ti scoalî, ș ti spalî, ț-a vini calu ș tu numa ti-i gîndi ș la mă-ta-i si! » O vinit calu, s'o suit în căruți, s'o gîndit și la mă-sa o fost. Mă-sa o 'ntrebat-o? « Ei cum, mamii, îi bini? » Da ie o spus: « Tari-i bini, feli di feli di flori, feli di feli di mîncări, făcliia sara s'aprinde, nu știu șini li spalî blidili, ieu nu fac nîcî, numa șăd; da numa atîta, cî n'al vād. Cînd stînzi lumînaria al aud, da di vādzut n'al vād șini-i! » Da mă-sa spuni: « Te-i duși, na-ț o lumînari ș'o oalî ș-ăi puni lumînaria supt oalî. Cînd a 'ntra iel, ai lăsa s'adoarmî. Atunși tu ai luoa lumînaria ș'ăi prăzi șini-i! »

Da ie numa s'o gîndit ș'o fost acolo. S'o dus, o 'ntrat în casî ș'o pus lumînaria supt oalî, supt laiți. Mîncaria gata, făcliia aprinsî. Iel iar vini la fereastrî:

« Cochilî frumoasî,
Stînzi făcliia di pi masî,
Sî întru și ieu în casî
Sî stăm la vorbî ».

Ie stînzi, iel întrî și 'ntriabî: « Ei, cum ai pitrecut la mă-ta, la tat-to? »

Da ie: « Tari bini am pitrecut ». — « Da si te-o 'ntrebat? » Da ie: « Ieu le-am spus toati-s buni, numa nu ti vād ». Da iel o spus: « Ai răbdari, cî nu-i mult de-amu! »

Iel o adornîit, da ie sî scuboară 'ncetișor di lîngî dîns, sî duși și ie lumî-naria di supt oalî, sî duși cu lumînaria aprinsî s'al prăzeascî șini-i iel. Cînd l-o vădzut așa frumos și luînos, n'o mai putut sî stîngî lumînaria. Cu lumînaria aprinsî o mărs s'al săruti. O chicat trii chicături di șiarî pi obrazu lui. Iel cînd o sărit: Hei, dziși:

« Maicî-mia, cî m'o făcut și m'o crescut,
Sămn pi trup nu ni-o făcut,
Da fata șei mari
Niș nu m'o făcut, niș nu m'o crescut,
Sămn pi trup ni-o făcut ».

S'o luat ș'o sărit, cî iel o fost soari, o sărit și s'o dus pi lumi. Cî s'o pătāt, s'o dus la o mănăstiri și iara acolô călugări.

Da ie s'o sculat; mîncări tot așelia iara, băuturi tot așelia, nîrozna florilor tot așeia, făcliia tot așa s'apîndé, da cî iel nu mai viné. Calu nu mai viné s'o ducî la mă-sa.

Ie o zîsat on zîs. I s'o arătāt în zîs la și mănăstiri-i iel. Așa i-o spus pin somn: « Tu n'al mai aștepta, cî iel nu mai vini, cî tari iești greșîtfî înaîntia lui! De-amu pași, n'al mai vedz! Ie on mărunchi di flori și ti pornești după dîns! »

Ie on mărunchi di flori din grădina lui și s'o pornit după dîns. O aziuns la mănăstiria șeia uni iara iel călugări. Cînd o 'ntrat ie, lui i-o aîiorsît flori din grădina lui, ș'o 'ncîrnit capu ș'o dzîs: « Oamini buni, scoatiț-o sî n-o vād, cî ie ni-o mîncat viața! »

Și iel o murit cînd o cuvîntat. Tot aiși o murit și ie, la mănăstirea șeia.

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

160.

ILEANA COSÎNDZANA ȘI IVAN ȚARÉVICI

Iera on împarat ș'ave trii fșiori ș'ave on copac di aur într'o grădinî. În toatî dziua număra merli și cînd sî scula, adăudza, cheré cîte-on măr din copac. Da șial mai mari fșior dzîși: « Dă-ni, papași, arma, sî mă duc sî păzăsc ieu măru. Poati l-oî prindi-lî ieu! »

O luat arma și s'o dus acolô la copac și s'o pus di pază. O stat, o stat, păn în zori di dziuî și l-o furat somnu și l-o adornîit. O vinit o pasîri di aur ș'o luat on măr din copac și s'o dus. Cînd s'o sculat iel ș'o numărat merli, o vāzt cî nu-i on măr. Pi urmî s'o dus acasî. Amu șialant, nîjloșiu dzîși: « Hei, badi, iești mari și nu l-ai prins, da ieu am să-l prind! » S'o dus și iel la copac ș'o stat păn' în zori di zîuî ș'o adornîit ș'aista. O vinit iarî pasîria ș'o luat on măr și s'o dus. S'o dus și ist nîjloșiu acasă.

De-amu, așeala mai nîc dicît toț dziși: « Papași, mă duc ieu! »

Da tat-so dzîși: « Șî s ti mai duși tu ! O fost al di badi-to și n'o prins, da tu ai s'al mai prinz ! »

« Las cî mă duc ieu ». Ș'o luoat și iel arma și s'o dus acolô. O stat pân în zori di zîuî ș'al fura ș pi dînsu somnu cîte o leacî. Dac'o văzt c'adoarmi, o tăiet trii porumbrei de șei cu schini și s'o așternut supt dînsu. Cînd sî 'ntorșé, al înghimpa și iel tot cu ochii la măr sî uita. Și cînd colô vedi cî vini pasîria zburînd pi sus. Cînd s'o pus pi copac, da iel o luoat-o la ochi ș'o tras din armî. Și i-o rupt o panî. Ș'o luoat pana, s'o dus acasă și s'o culcat. Da pana o pus-o pi masî, în cômната lui. Tat-so o trimăs sluzîli sî vadî o vinit iel ori n'o vinit. Cînd s'o dus ș'o văzt așa di luminat, s'o dus și i-o spus: « Nu știu sî iesti 'n casî, cî strașnic luîniazî ! »

Tat-so o luoat și i-o grămădit pi tustrei și le-o spus: « Șel de-a gășî pasîria, apui ieu îi dau zîmătati di averi ! »

Le-o dat cîte-on cal la tustrei și s'o pornit sî cati pasîria. O 'mblat ii, o 'mblat, o aziuns di marzînia la o păduri și iara o tăbliț' acolô și tăblița șeia iara scris: « Șine-a merzî drumu drept, sî-i mănînsî lupu calu. Șine-a da 'n driapta, a sî zdohniascî calu. Șine-a da 'n stînga, a sî rup' on chișior la cal ». Așial mai mari o apucat în driapta, așial nîjloșiu în stînga, da Ivan Țarévici, așa al chiema pi șial mai nîc, năzdrăvan, o mărș drumu drept. Cînd o aziuns într'o vali, în văgăunî, i-o ieșit lupu 'nainti și-i dzîși: « Ivan Țarévici, ai șitit pi tăblițî? Dă-ti zîos di pi cal ! »

Iel o luoat șăua di pi cal, o pus'o 'n schinari ș'o pornit înainti. Da lupu o luoat ș'o burdîhănit calu și s'o luoat după Ivan Țarévici: « Amu puni șăua pi mini s ti duc acolô undi-ț trebui. Cum vrei s ti duc, ca vîntu ori ca gîndu ? » Da iel dzîși: « Ca vîntu ! » Cum vîntu abure, așa iel sî dușé. Și l-o dus pân la 'mpărățîia șei cu pasîria di aur: « Acu iaca 'ntraria. Uiti 'n copacu șeala șădi pasîria. Dacă-i luoa pasîria, sî nu iei cușca, dacă-i luoa cușca, sî nu iei pasîria, c'apo a s ti prindî ! »

Da iel o luoat pasîria 'n mîni ș'o mărș v'o patru paș dila cușcî și s'o uitat la cușcî, cî și cușca iara di aur. Iel o pus pasîria 'n cușcî și cînd s'o pornit sî iasî, pasîria o prins a răcni. S'o sculat împăratu și sluzîli și dzîși: « Sî vrei sî-nî iei pasîria, Ivan Țarévici ? » Da iel dzîși: « Multî școadî nî-o făcut ! » — « Tu dacî nî-ei adușî calu șial di aur, apui eu îs dau pasîria ! »

Șî iel o ieșit afarî, s'o suit iar călari pi lup și s'o pornit la alti împărățîi, la șeal cu calu. Cînd o aziuns acolô, lupu i-o dzîs: « Dac'ai luoa calu, s'al lezî cu brîu tău; dac'ai luoa frîu, sî nu iei calu, c'apo a s ti prindî ! »

Da iel o luoat calu și s'o pornit. Sî uitî iar înapoi la frîu șiala, da frîu o luînat, da cî tot di aur ieara. Da iel sî'ntoarsî 'napoi și puni căpăstru 'n cap și sî pornești cu calu. Calu o prins a nechedza ș'a tropăi din chișioari. S'o sculat iar împăratu și argațî și l-o prins și i-o dzîs: « Sî vrei sî-nî furi calu, Ivan Țarévici? Tu dacî nî-ei adușî-o pi Ileana Cosîndzana, îs dau calu ! »

Și iel s'o suit călari pi lup și s'o pornit la 'mpărăția sei cu Ileana Cosîndzana. Și când o aziuns acoló, da ie și primbla cu sluga ii pin grădină ș'ânirosă flori.

Da lupu dzîși: « Ivan Țarévici, stai duńeta la colțu ista di grădină, da ieu mă dau di trii ori de-a curu 'n cap și mă fac fati mai frumoasî și mă duc la dînsa ș'o amăzesc ș'o aduc în colțu ista di grădină ».

Ș'o sărit gardu și s'o dus la Ileana Cosîndzana și dzîși: « Hei, Ileani Cosîndzani, și flori frumoasî sint în colțu ista, da 'n colțu șiala sint și mai frumoasî flori ! »

Și s'o pornit încoló cu dînsa. Tot i-arăta: « Ia florișeli frumoasî ! » Ș'o aziuns acoló la colț și lupu când o 'nhățat-o odati, o dat-o dińcolo pisti gard. Da Ivan Țarévici o prins-o ș'o sărutat-o odati.

« De-amu, Ileani Cosîndzani, iești a me ! » Și s'o pornit la șial cu calu. Amu lup'al întreabi: « Și ți-i mai dragi, Ileana Cosîndzana ori calu ? » Da iel dzîși: « Mi-i dragi și Ileana da și calu ! » « Lasî cî ieu oi fași c'a și și Ileana Cosîndzana și calu a tău ! »

Cînd o aziuns la șial cu calu, s'o dat lupu di trii ori de-a curu 'n cap și s'o făcut o fati mari și Ileana Cosîndzana s'o ascuns. Ivan Țarévici l-o luat podrucici pi lup și s'o dus la 'mpăratu șel cu calu.

« Hei, dzîși, prenălțati 'mpăratu, ți'am adus pi Ileana Cosîndzana, acum dă-ńi calu ! » Ș' împăratu i-o dat calu, l-o șinstit, l-o ospătat. Dac'o luat calu: « Cu bini de amu ! » O luat-o pi Ileana di undi iera ie ascunsî și s'o pornit. Cînd o aziuns la șial cu pasiria, Ileana o luat calu s'al ții 'ntr'o văgăun'ascuns. Da lupu o potrižit cînd s'o dipărtat și dzîși: « Prenălțati 'mpăratu, hai și mai videm flori pin grădină ». Da 'mpăratu i-arăta florile, da lup' o rămas can în urmî și sî dă de-a curu'n cap di trii ori, sî fași lup și fuži cît îi dzîua di mîni. Lupu i-o aziuns pe-aldi Ivan Țarévici și dzîși: « Tu, Ileană, țińi calu aișia, da noi, Ivan Țarévici, hadem amîndoi ! » S'o dat di trii ori de-a curu 'n cap și s'o făcut on cal di aur. Ivan Țarévici s'o suit calari pi dînsu ș'o 'ntrat în curti: « Buna dzîua, prenanțate 'mpărate ! Iaca ieu ți-am adus calu. Amu dă-ńi pasiria ! »

L-o pus împăratu la masi, l-o șinstit, l-o ospătat și i-o dat pasiria și s'o dus și s'o suit cu Ileana pi calu șial di aur, cu cușca 'n mîni cu pasiria și s'o pornit drumu 'nainti. Da șial cu calu, împăratu cari o rămas cu lupu, o dzis la vizătii: « Ia 'nhămaț calu șial di aur la trăsuri ! »

L'o 'nhămat pi lup și s'o pornit ii. O măs cît o măs, la v'o dzăși vrîsti, lupu sî dă de-a curu 'n cap și iesi din ham și fuži cît al luoa locu. Da 'mpăratu al puni pi vezătiu sî tragî trăsura.

« Nu pot, cucoani; mai scubori și duńeta și 'mpinzi ! » O luat ii trăsura ghinișor și s'o dus acasî. Da lupu i-o aziuns pe aldi Ileana Cosîndzana și i-o dus păn' la tăblița din marzina pădurii și dzîși: « Ivan Țarévici, de-amu te-am adus păn aișia. Șilești mai răbdi și du-ti păn acasî s' nu

ti găsasci frații tăi, c'apu, dzîși, a s' ti usîdî ș'a s Ț-o iei pi Ileana Co-sîndzana ! »

Ii o mîrs cît o mîrs ș'o aziuns la o fintînă ș'o stat ș'o adapat calu ș'o mai băut și ii cîte-o leacî di apî. S'o pus zîos s' mai hodineascî. Ileana, dzîși: « Ivan Țarévici, pun-ti pi brațîli meli ». Iel cum s'o pus o ș'adorîit. Iel trudit, atîta timp n'o hodinit nîcî, c'o fost la trii împărățîi, o adorîit. Numa ghini o dat frații piști dînșii. I-o făcut sămn Ilenii: « Dacî l-ai scula pi dînsu, am s' ti tăiem pi tini și pi dînsu ! »

Și ie nu știé sí sí faci. Și nu l-o sculat, cî n'ave cînd, cî ii s'o apro-chiet. L-o luoat și l-o tăiet pi Ivan Țarévici ș'o luoat pi Iliana Cosîndzana și pasîria și calu síal di aur și s'o dus acasî. De-amu ii s'o 'mpăcat amîndoi. Așel mai mari dzîși: « A me-i Ileana, da a tăi îs calu și pasîria ! » Acum lupu i-o aîrosîit cî l-o tăiet. S'o dus și s'o vîrît în calu lui, sel cari l-o bîrdîhanit iel și síoroi síuché din cal. Da iel o pîzît cari síoroi mai mari și l-o prins. Da síoroiu o dzîs: « Nu ma mînca pi mini, cî ieu îs împăratu síoroiilor, cî dacî m'ăi mînca pi mini, toatî oastea sí prăpadești ! »

Da lupu dzîși: « Ieu nu ti mînînc, da sí ti leg c'o șfarî de-on chișior și-Ț dau drumu 'n sus și strîgî cîț síoroi ai tu pi lumia asta sí né-aducî apî 'nviutoari, cari 'nzîe și apî 'ntrupătoari ». Și iel o strîgat tăț síoroi și i-o adus douî șupureli; una di apî 'nviutoari, da una di apî 'ntrupătoari. Da lupu n'o credzut. O luoat on síoroi și l-o rupt bîcăt și pi urmî l-o pus la loc cîte-o bîcătîcî ș'o luoat și l-o prisorat cu apî 'ntrupătoari și s'o făcut síoroi la loc și cînd l-o prisorat cu apî 'nviutoari, o 'nzîs síoroiu ș'o zburat.

Și s'o dus lupu la Ivan Țarévici, undi iara mort ș'o luoat ș'o pus cîte-o bîcătîcî trupu la loc, capu la loc și l-o prisorat cu apî 'ntrupătoari și s'o făcut la loc. Și cînd l-o prisorat cu apî 'nviutoari, o 'nzîs Ivan Țarévici ș'o dzîs: « Vai, prea am dorîit mult ! » Da lupu dzîși: « S' nu ti trezît ieu, dorîei di îstovo aîsí. Du-ti tu mai răbdi acasî, cî frati-to sí duși la cununii; Ț-o ie pi Ileana ! »

Da iel s'o făcut on calic și s'o dus la bisăricî. Șîde iel acolo, și cînd o vînit nunta ca sí sí cununi; o mîrs tat-so, o mîrs mă-sa și nu l-o cunoscut. O mîrs nunu și nuna, da cînd o mîrs și nîriasa, o văzut inelu la iel pi mînî, cî ii s'o logodit pi drum. Da nîriasa l-o cuprins pi Ivan Țarévici și i-o dzîs: « Papași, aista m'o luoat pi mini, și calu și pasîria ! » Da ii o luoat și l-o tăiet pi dînsu.

Ș'amu nunta s'o oprit, s'o cununat cu Ivan Țarévici. Da pi sei doi o scos doi cai din grajdi și i-o legat di coada calului și le-o dat drumu pi lumi. Și fușînd caii șeia cu dînșii așa, apu uni aziunzé capu lor sí fáșe dialuri și uni aziunzé coastili, fáșe rîchi. Și Ivan Țarévici trăiești și 'n dzîua di az.

Ș' m'am suit pe-o síursîcî, v'am spus o minsîunicî, și m'am suit pe-o roatî ș'am spus-o toatî.

161

RAC-RĂCUȘOR

Iara on om ș'o fimei și n'ave cochii. Si și fașim noi, măi fimei, s'avem și noi cochii?

O adornit ii. O zisat omu și duc și scaldi, și prind'on rac și l-o prins și l-o pus într'on poloboc cu apă. Și i-o spus așa, pin zis: « S'al laș noui luni în polobocu șial cu apă ». Dac'o 'mplinit noui luni, da iel s'audză plîngînd. Acoló cînd s'o dus, iel cochil. Vini cu dîns în casî și-i spuni: « Iaca, măi fimei, ne-o dat Dumnedzău on cochil. Hai s'al botidzăm ! » O crescut iel, s'o făcut flăcău mari. Si dusé la vînat și sara cînd viné, dizbraca corjili șeli di rac și li puné supt cap. Dimineața cînd si scula, iar s'imbrăca cu așelia. Mama lui știé și tatăl lui știé și primeturi ari băietu lor. O vinit într'o sarî dila vînat și s'o culcat. Si scoalî dila o vremi și dzîși: « Tatî, še-am zisat ieu? Si ti duși la 'mpăratu și si dzîși si dăi fata după mini ! » Da tat-so dzîși: « Hei, dragu tatii, cum si mă duc ieu tucma acoló, cî-s om prost? » Da iel dzîși: « Tatî, numa-i gîndi ș'acolo-i si. Mamî, ie și coași o turtî și dă tatii s'o pui supțioarî și si ducî undi dzîc ieu ! »

Mă-sa o copt și s'o pornit moșniagu. O gîndit ș'acoló o fost. O vorghit cu 'mpăratu ! « Nu-i da fata după flăcău níeu? »

Păn o vinit tat-so de-acolo, mă-sa o murit. Împăratu o dzîs așa: « Si-ni fași drum di aur și poñii si șii de-arzînt și merli di aur, dila mini păr la tini, pi di marzina drumului ș'atunși dau fata după flăcău tău ».

Tat-so s'o pornit acasî și dzîși așa: « Hei, dragu tatii, iaca si ni-o spus: si fac drum di aur dila mini păr la dîns, copasii pi di marzina drumului și merli di aur ș'apu dă fata după tini ».

« Tași, tatî, nu șii măhnit, cî mîni diminiață-i gata tăt ! »

Diminiața, cînd s'o sculat, așa o fost. Împăratu i-o dat fata ș'o adus-o acasî. Da tat-so s'o 'nsurat de-a doilea. Iaca fata, dac'o vinit ii, s'o 'ncăsătorit și si dusé iarî la vînat. Viné, si dizbraca, puné corjili șeli di rac supt cap și si culca. Nevasta lui nu știé. Da mă-sa, iast de-a doilia, întriabî pi tat-so: « Si puteri ari fșior-to de-o luat fata 'mpăratului? » Da iel dzîși: « Hai și-i vidé ».

Da iel doré mort, iara trudit. Da ie o tăcut ș'o plămădit chitî, s'o sculat dila o vremi s'o coacî ș'o dzîs așa la nevastî: « Si mai țini corjili șeli di rac supt cap la dînsu. Ian ieli și li dă 'n foc, cî nu șădi bini ».

Da ie li ie și li dă 'n foc. Cînd le-o luat, n'o sîmțit și le-o zvîrlit în foc. Da ieli o 'nșeput a trăsni. Iel o sărit de-acolo.

— « He, hei, dzîși, ni-as ars iniñoara 'n mini ! Tu si ti duși la tat-to, si-ț faci chingî di lemn și cîrj di șer — cî iara groaș —, și cînd chinga a plesni și cîrja s'a ružini, atunși copchilu s'a naști. Cînd ieu cu mîna oi da, atunșia chinga a plesni și copchilu s'a naști ! »

Iel s'o dus în lumi. Da ie s'o dus la tat-so și i-o spus blăstămu. Tat-so i-o făcut chingî di lemn și cîrjî di șer și pornești după dînsu. S'o pornit ș'o aziuns la Sfînta Vineri. Sfînta Vineri: « Șî înbli, cochilî? » Da ie dzîși: « N'ai audzît di Rac-Răcușor? » Da ie dzîși: « N'am audzît, da ia sî strîng păsărli ». Strîgî păsărli: « N'aț audzît di Rac-Răcușor? » — « N'am audzît ».

— « Du-ti la sora noastră sei mai nijloșii, Sînta Sîmbătă! »

Sînta Vineri îi dă o furcî di aur: « Na cochilî, cî ț-a trebui v'o datî! » S'o dus la Sînta Sîmbătă s'o 'ntrebi.

— « Dacî iești om pomîntean, aprochii-ti di casa me, cî am o căță-lușcî cu dinții di aur și dacă te-a prindi, ti fași prav și pulberi! »

Ie s'o aprochiet. N'o știut niș Sînta Sîmbătă. Iar strîgî toati păsărli, li 'ntreabî și nu știe niș una.

— « Da du-ti la sora noastră sei mai mari, Sînta Duminică, cî ie trebu sî știi! »

Sînta Sîmbătă i-o dat on măr di aur: « Na cochilî, cî ț-a trebui v'o datî! »

O aziuns la Sînta Duminică ș'o întriabî: « N'ai audzît, mă rog, di Rac-Răcușor? » Sînta Duminică nu știe. Chiamî toati păsărli. Li 'ntriabî și nu știi. Iaca sî uitî la poartî. Viné on șiocîrlan șchiop: « Da sî mai vii și tu sî mai mănînsî? » îi spuni Sînta Duminică. « Ieu am cuib în tinda Racului », dzîși șiocîrlanu.

— « Dacî ai acolo cuibu, sî duși fimeia asta păn acolo, cî te-oi mîntăni! »

Șiocîrlanu o pus-o pi arichi ș'o dus-o păr la poartî: « Șădz aiși păn a vini, sara, cî iel îmblî la vînat ».

Iaca iel vini. Da ie toarsi cu furca sei di aur. Da cucoana, undi iara la gazdî Rac-Răcușor, sî uitî pi fireastră și vedi furca și trimeti argata: « Du-ti și vedz sî șeri pi furca sei di aur, s'o cumpărăm ».

— « Șî șeri pi furca iasta? » întrebî argata.

— « Nu vreu nicî, numa vreu sî mă culc cu Rac-Răcușor în pat ».

— « Ii vini disarî ș te-i culca, cî iel doarmi 'ntr'o tindî. I-o dat furca și i-o dat drumu sî întri. Iel o vinit și sî duși sî sî culși. Niș nu sî uitî la dînsa. Da ie dzîși: »

« Rac-Răcușor,
Cu mîna driaptî mă cuprindz
Șî cu stînga mă lozești

Chinga sî plesniascî,
Pruncu sî sî nascî! »

Iel niși nu s'o uitat. Diminiata iar s'o pornit. Ie sî ziuca cu măru șel di aur. Da cucoana i-o dzîs la argatî: « Ian du-ti și vedz sî mai șeri pi măru ist di aur! »

Da ie o dzîs: « Nu-ni trebu nicî, numa cu Racu 'n pat s mă culc ». I-o dat măru.

Racu iar o vinit și iar s'o culcat. Da ie iar sî plînzi:

« Rac, Răcușor, Chinga sî plesniascî,
Cu mîna driaptî mă cuprindz Pruncu sî sî nascî! »
Și cu stînga mă lozești

Da iel iar nu s'o uitat nișî atunșî și sî dușî la vînat. Da ie sî zîoacî cu cloșca șei di aur și cu puii cari i-o dat-o Sînta Duminiçî. Cucoana iar o trimăs ș'o luoa-t-o. Racu o vinit dila vînat și iar s'o culcat, da din gurî o cuvîntat: « M'ai găsît? »

Da ie plînzé. Iel o 'ntins mîna stîngî ș'o lozit și chinga o plesnit și pruncu o născut. S'o 'mplinit nouî ani di dzîli și prunca s'o născut. Nouî ani di dzîli o 'mblat după dîns și s'o chinuit.

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

162

SORA ILEANA ȘI FRATILI CHIRILAȘ

Iara odatî on om ș'ave doi cochii, o fatî ș'on băiat și s'o 'nsurat de-a doilea. O prins fimeia a sî sfădi cu omu: « Alunzi copchiii, cî ieu n'o sî poșî trăi cu tini! »

Iel i-o luoa-t într'o dimineați la ocărit: « Hadeț cu tata, sî ni dușim la grădinî! »

Da ii sî prisepé c'a sî ducî sî-i lepidi. Ave după ușa tindzîi douî coboași: unu cu fâninî, da unu cu șenușî. O luoa-t fata 'n poalî șenușî și s'o pornit cu tat-so. Tat-so merzé 'nainti, da ii din urmî mărg. O mărăs cît o cunoscut locurli. Dac'o văzt cî nu li cunosc și nu știu undi-s, o prins a da drumu șenușî cîte-o liacî. Dac'o ažiuns în desîmi, tat-so dzîși: « Șîdeț voi, draziî tatiî, aișî, cî ieu mă duc și vin! » L-o așteptat ș'o văzt cî nu mai vini tat-so. Ii sî 'ntorc pi urma șei di șenușî. Tat-so ažiunzi 'naintia lor acasî și spuni mășîi cî i-o lipadat. Mă-sa s'o bucurat ș'o făcut mîncari. Cînd șădzînd ii la masă, iaca vin băiețîi. Cînd i-o văzut ie, o prins iar a sî sfădi: « Tu nu i-ei dus. Dacî nu-i dușî, ieu ti lepăd pi tini! » Sî scoalî a doilea dimineați, sî ie și iar ii dușî. Fata iarî o luoa-t șenușî și iarî liabdî pi drum. I-o dus mai diparti și i-o lipadat. Ii iarî o vinit acasî. Mă-sa o 'nșeput mai tari încî. Tat-so ie de-a trîilia și-i scoalî din somn și-i dușî. Da ie [fata] greșăști și ie fâninî și pornești iarî. Dă ie drumu fâninii. O ažiuns mai în desîmi, mai diparti și-i liabdî. Așteaptî ii pi tat-so sî vinî, așteaptî, iel nu mai vini. Hulpea le-o lins urma di fâninî și ii n'o mai găsît urma. Îmblînd ii așa pin păduri, iaca băietului i-i săti di apî. O găsît o călcături di lup cu apî. Iel dzîși: « Sî beu apî, tari ni-i săti! »

Da ie dzîși: « Nu mai be apî, cî te-i fașî lup și-i mîncă-o pi lelea. Hadem înainti! » O găsît o călcături di iepuri cu apî. Iel iarî: « Șî sî fac, cî tari ni-i săti di apî? »

— « Nu mai be, cî te-i fași iepuri și-i lipada pi lelea și se-oi fași sînguri? Hai tot 'nainti! »

Mai mărg ii ș'o gășit o călcăturî di șerb cu apă.

— « Și sî fac ieu, sî beu macar de aișia, cî nu mai poși! »

— « Ai s ti fași șerb! »

— « Ai și daci m'oi fași? Iaca ieu mă dișting di briu și daci m'oi fași șerb, l-oi puni 'n coarni și m'ai purta cu duîeta! »

Iel o băut apă și s'o făcut șerb. Ie i-o pus briu 'n coarni, păru di aur s'o făcut. S'o pornit pin păduri amîndoi. Ș'o dat piște niște căpșune și niști căchiț di fîn. Strînzé ie căpșuni și-i dăde și lui și mînca. Iaca vine-on vătav dila boieri. Dă piști dînșii.

— « Buna dzîua, cochilî! Nu vindz șerbu ista? »

— « N'al mai vînd! »

— « D'apu și sî fași tu cu dînsu? »

— « Șini-a lua șerbu s mă iei ș pi mini! »

S'o dus și i-o spus boierului: « Uti cucoani, ieu am fost la fîn ș'am vădzut o fatî c'on șerb, mînca căpșuni. Și i-am spus sî vîndî șerbu, da ie o spus cî n'al vîndi. O spus: Șine a lua șerbu, s'o iei și pi dînsa ».

Al trimeti pi altu: « Du-ti și vedz, poati țî l-a vîndi țîia! »

Cînd s'o dus, da ii tot acoló, pin căchiț.

— « Buna dzîua, copchilî! Nu vindz șerbu ista? »

— « Nu vînd! Șine-a lua șerbu, sî ma iei și pi mini! »

S'o dus înapoi iarî la boieri și-i spuni: « Ș'așá cucoani. Nu vra s'al vîndî. Șine-a lua șerbu, s'o iei și pi dînsa ».

Și duși și boieriu cu așei doi vătavi și spuni iar buna dzîua. Boieriu i-o luat și pi șerb și pi dînsa. I-o dus acasî. Boieriu o luat-o pi dînsa di soții. O trăit ș'o făcut doi copchii di zémîni. Da o țigančí sî dușé mai des pi la curti. Boieriu nu iara acasî cînd o făcut ie. O luat-o pi dînsa și i-o legat o chiatrî di gît ș'o dat-o 'n iaz. Și s'o pus ie 'n locu ii, țiganca. Copchii șeia o 'nșeput a plînzi; da cî mititei, trebuie și-i hrăniascí. Țiganca spuni cî nu poati și-i hrăniascí, păn și n'a mînca dzamî di șerb. Boieriu spuni la on servitori s'al prîndî s'al tai ș'o pus șiaunili pi foc și cuțitili le-ascuță s'al tai să-i facî dzamî. L-o scos dintr'on sarai s'al tai.

— « Lasățî-mă o liacî, sî mă duc la iaz sî mă răcoresc ș'apoi viniț și mă-ț tăie! »

I-o dat drumu și s'o luat din urma lui, s'audî se-a sî facî iel acoló. O pus coarnili 'n apă ș'o 'nșeput a plînzi:

« Sorî Ileanî,
Șeaunili șerb,
Cuțitili ascut,

Țiganca șei neagrî
Capu sî-nî mănînsî ».

Da ie răspundi din apî:

« Aud, frati Chirilaş,	Țiganca Ńei neagrî
Rana di copchil,	Capu Ńi-o mîncat ».
Chiatra di nămol,	

Da sărvitoriu șădi ș'ascultî. S'o 'ntors înapoi la boieri ș-ăi spuni: « Audz cucoani sî spuni șerbu ista?

Sî duși la iaz șî spuni:

« Sorî Ileanî,	Țiganca Ńei neagrî
Șeaunili șerb,	Capu sî-Ńi mănînsi ».
Cuțitili ascut,	

Da din iaz îi răspundi:

« Aud, frati Chirilaş,	Țiganca Ńei neagrî
Rana di copchil,	Capu Ńi-o mîncat ».
Chiatra di nămol,	

Boieriu n'al tai pi șerb. Țiganca prindi ie, cî păn n'a mînca carni di șerb, n'ari cu sî hrăni copchii. Iel adoudza vra iarî s'al tai. Șerbu sî duși iarî la apî, prindi iar a plînzi.

Sluga vini tot din urma lui. Ș'ășa păn în trii ori. A triilia sî duși șî boieriu ș'ascultî. Vini acasî. Sî sî faci? « Hai s'aruncăm nevodu 'n iaz, acolò si videm și-i la fund? »

O aruncat nevodu, o scos pi Ileana ș'o dus-o acasî. Țiganca o legat-o di cozîli cailor șî le-o dat drumu șî s'o dus în lumi. Ileana o rămas șî trăie cu boieru.

Copanca — Matroana Burlacu, 41.

163

BURUIENI ȘIUNTI

O fatî o avut on ibovnic ș'o trăit ie multî vremi cu dîns ș'apu iel o murit. Dacî iel o murit, ie una sî boșe pintru dîns. Sî dușé 'n grădinî șî boșe, sî n'o vadî părinții cî ie sî boșești. S'o chiplit dūșmanu în chipu ibovnicului ii șî viné la dînsa sara.

Da ie dzîși: « D'apu cum, cî duŃeta-i murit? »

Da iel dzîși: « N'am mai murit; așa m'am făcut! »

Da fata șide cu dînsu la vorbî păn dinaintia cucoșlui. Da fata șeia o prins a sî usca ș'a sî usca; s'o făcut ca coarna.

Da mă-sa-i dzîși: « Și ti usuși tu, draga mamii? »

E-i dzîși: « Așa ma usuc ieu; ieu știu di și slăghesc? »

Da mama fetii ave mamî: « Mîcî, hăi, șini vini la fata noastră și șădi păn dinaintia cucoșilor? »

Da bît-sa dzîși: « S'o 'ntreghe șini vini la dînsa! »

Fata dzîși: « Vini iubovnicu nîeu! »

— « D'apu cum, cî iel îî mort? »

— « Iel dzîși cî ari dugheni șini știi uni! » spunî fata.

Da bătrînî-sa dzîși: « Draga bîtii, ia s'al întreghe, cînd a vini la tîni, cari-s buruienli șeli șiuanti? »

Da ie, fata, l-o 'ntrebat: « Șî-îi spui, mă rog, cari-s buruienli șeli șiuanti! »

Da iel dzîși: « Da șî șî fași cu dînsli? »

« Avem o vacî și nu știm dila o samî di vremi o prins a șî usca și slă-
ghești, și slăghești! »

Da iel dă cu baltagu 'n pomînt ș'o ieșît buruienli șeli șiuanti.

Da ie dzîși: « Șî șî fac cu dînsîli? »

Da iel îî spuni: « Șî spui mîni-ta șî cati o oalî nouî, șî pui buruienli 'n oalî și apî, șî li pui dicusari în vatra focului și dimineața șî scaldi vaca. »

O dat cu baltagu ș'o ieșît buruienli din pomînt. Cînd o dat cu baltagu, ieli o ieșît, da cî șiuanti, le-o tăiet cu baltagu vîrvu. Ie o luoat buruienli șelia și mă-sa le-o pus în oalî, oalî nouî ș'o pus o bîcățîcî di chitî ș'o bîcățîcî di dzăhar ș'o liacî di zîn. Baba o dzîs, cînd li-o pus:

« Ieu cu pîni vă hrănesc

Șî cu nîeri vă 'ndulșesc

Șî cu zîn vă șinstesc. »

Ș'apu fași o liacî di foc în sobî și vîrî 'n gurî oala șeia. Dimineața s'o scaldi pi fatî. Ie l-o 'nghiet: « Hadi, ș'om șide la horbî pi proțapu carlui, șî nu ni vadî! »

Da bătrîn-sa o luoat ulșica din vatrî, s'o dus ghinișor, cum s'aș dus și i-o turnat fetii din cap. Dúșmanu o dzîs: « Șini te-o 'nvățat, bun cap o avut; da dac'ai făcut din capu tău, bunî minti ai avut ». Mai mult iel la dînsa n'o vinit. Fata s'o 'ndreptat.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

Iara niști feti ș'o făcut o șădzătoari la o casî 'n grădinî, mai la o parti. Da o fatî ave o sorî mai nîcî. Da ie: « Ie-mă, leli, și pi mini la șădzătoari! » Da ie nu vre s'o iei. S'o dus fata șeia plîngînd. O șădzut cît o șădzut, o cîntat, o tors; iaca vin șapți flăcăi. Da copchila șeia iara can năzdră-vancî. I-o vădzut cochitili la chișioari, ca la cai și dînt ave, dînt colțat.

— « Hadi, leli, hai, vai cî tari mă doari pînsîli. Leli hăi, flăcăii iștea-s strigoi! »

— « Fa, s tași, fa, nu mai spuni minșiuni ! »

— « Dzău, cî-s strigoi ! »

Da ieli fug toati. Da flăcăii sî ieu după dînsîli. Găsăsc o glugî di cînipî 'ntr'on harman șî s'o vîrît întrînsa. Șî iaca șî strigoi chîcî acoló. Da ie dzîși: « Oho, flăcăilor, mai staț o liacî sî vă spun povestea cînichii:

« Apu o dat Dumnedzău	În moitoari
Ș'o dat Dumnedzău	Ș'o dughit-o
Ș'o arat ¹⁾	Ș'o scos-o
Ș'o samanat	Ș'o bătut-o
Cînipă	Ș'o răzilat-o
Ș'o crescut	Ș'o periet-o
Șî s'o dus	Ș'o tors-o
S'o culeagî	Ș'o țăsut-o
Pi șei sacî.	Ș'o ghilit-o
Ș'o cules-o	Ș'o cusut
Ș'o adus-o	Cămeș ».
Ș'o pus-o	

Da cucosu: cucurigú ! Da ii o crapat șî ieli o ișît șî s'o dus acasî. De-atîta o spuni rar șî dădăori, ca sî 'ntîrzii vremea, sî cînti cucosuî.

Cioburciu — Aceeași.

165

O fost o fimei ș'on om, tineri șî tari ghini trăie dumialor. Bărbatu s'o dus la păduri. Într'on moșneag în casî. Întrebî: « Undi țî-i omu ? » Ie dzîși: « S'o dus în paduri s'aducî lemni ».

« He, tari bini trăiț dumevoastrî, da, dzîși, încî mai bini-ț trăi dac'a vini omu din păduri, aț mînca, apu ș nainti sî iei sî pui on cuțît supt chișioru drept, da după șe-a mînca sî dzîși: « Omule, dă să-ț cat în cap ! » Sî iei on șîr di păr din capu lui cu stînga șî s'al tai cu dreapta, c'încî șî mai bine-străi ! »

Ș'o ieșît șî s'o dus. S'o 'ntîlnit cu bărbat-so șî dzîși: « Om bun, ai fost la lemni; tari bini trăiești cu fimeia, da s ti păzăști, cî păn în sarî a s ti tai. S ti culși pi brațîli ii șî ti fași a forăi cî dorîni șî-i vide c'ari sî iet cuțîtu di supt chișioru drept ș'ari s ti tai ».

Iel o vinit acasî, o mîncat șî s'o pus pi brațîli ii, sî-i cati 'n cap ș'o 'nșeput a forăi. Da ie scoati cuțîtu șî-i tai on șîr di păr. Da iel o sîmțîț șî cînd o sârit ș'o 'nșeput-o a bati. Moșneagu o 'ntrat în casî, șî bati din palmi. Da iel o fost Iuda. Ș'adăudza moari fimeia.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

¹⁾ Fiecare vers se repetă.

L E G E N D E

166

POVESTIA LUI DUMNEDZĂU

O purșes omu mari,
 Cu săcuria mari,
 La păduria mari,
 Sî tai lemnu mari,
 Sî faci mănăstiria mari,
 Cu nouî uș,
 Cu nouî altari,
 Cu nouî sfintili pristoali.
 În pristolul sel mai mari
 Maica Sînta Măriia Ńei mari;
 În pristolul sel mai Ńic
 Maica Sînta Mariia Ńei Ńicî
 Cati 'n carti,
 Cati 'n parti,
 Cati 'n tătî cărțili
 Și 'n truspatru părțili
 Sî-ș vadî fiul ii.
 Fiul ii nu l-o vădzut,
 Numa di numili lui o audzît.
 O audzît și di dialu Rusalimului,
 Cî-i mari ș'ascuțit,
 Ca o sînzé di cuțit.
 Ie o purșes,
 Mîni dalbi frîngînd,
 Cosița din cap rupînd,
 Cu băsma mohoritî lăcriŃi ștergînd.
 S'o 'ntîlnit c'on lăcăt di broascî.
 « Hai, hai, maicî Sîntă Mării,
 Și ti văicăredz,
 Și ti nișăledz
 Cu parî din șeri păr în pămînt,
 Mîni dalbi frîngînd? »
 — « Cum nu m'oi văicăra,
 Cum nu m'oi nișăla;
 C'am avut numa on fii
 Ș'al năcăjăsc
 Cîinii-păgîinii di jîdozi.

Pi cruși l-o răstignit,
 Chiroani 'n talpî i-o bătut,
 Strestii pi supt unghii i-o vîrît,
 Cu cămeși di urdzîcî l-o 'mbrăcat,
 Cununiți di mășiies în cap i-o pus;
 Cununița s'apăsa,
 Sînzili sî revărsa,
 În păhar a-l scură,
 Cîinii di duș-al be,
 Lor ghini li păré! »
 Da lăcătul di broascî așa i-o spus:
 — « Hai, hai, maicî Sîntă Mării,
 Ieu am avut doispreși cochilaș,
 Ca niști năsturaș
 Și i-am pus într'o crăpăturî di
 [pămînt
 Ș'o vinit on baș cărauș
 Și i-o călcat pi toț odatî.
 Și ieu samî nu Ńi-an făcut! »
 — « Hai, hai, lăcăt di broascî
 Sî șii sfînt pi pămînt,
 Sî distuchi izvoarîli,
 Sî bei năroadili,
 Sî nu sî grețăluiascî pi tini;
 Sî ti usuși pi pămînt
 Și zernî sî nu fași! »
 O purșes pe-o căărăuși
 Și s'o 'ntîlnit cu Adam:
 — « Hai, hai, maicî Sîntă Mării,
 Și ti văicăredz,
 Și ti nișăledz? »
 — « Cum nu m'oi văicăra,
 Cum nu m'oi nișăla,
 C'am avut numa on fii
 Ș'al năcăjăsc
 Cîinii-păgîinii di jîdozi.
 Pi cruși l-o răstignit,
 Chiroani 'n talpî i-o bătut,
 Țînti pi frunti,
 Strestii pi supt unghii,

Cununiți di mășiiș în cap i-o pus. »

— « Hai, hai, maicî Sîntă Mării,

Fă pe iastî cărărușî

Șî întrî 'n ŝei chilioarî

Șî liapîdî strai domnești

Șî ie călugărești;

Liapîdî cîrjî domniascî

Șî ie niagrî călugăriascî;

În uș-i iși,

Cu fiul ti-i întilni ! »

Ie pi Adam l-o ascultat,

În chilioarî o 'ntrat,

Strai domnești o lipădat,

Negri călugărești o 'mbrăcat,

Cîrjî domniascî o lipădat,

Niagrî călugăriascî o luoat.

În uș'o ieșît

Cu fiul s'o 'ntîlnit:

— « Hai, hai, Doamni,

Mari putincios te-am ținut ieu pi

[tini,

N'ai avut chietri sî-i împruști,

N'ai avut apî sî-i îneși ? »

— « Hai, hai, maicî Sîntă Mării,

Am avut chietri sî-i împrușc,

Am avut și apî sî-i îneș.

Nu m'am lăsat pintru mini, pintru

[tini,

M'am lăsat pintru aist duium di

[norod.

Șini mure și sî prohode,

Prohodit nu iara;

Șini sî 'nsura și sî cununa,

Cununat nu iara.

Fata vaca ghițălu,

Nu căta ghițălu di vacî,

Niși vaca di ghițăl;

Fata oaia nielu,

Nu căta nielu di oai,

Niși oaia di niel;

Fata iapa mîndzu,

Mîndzu nu căta di iapî,

Niși iapa di mîndz;

Cucoșii nu cînta,

Codrii nu 'nverdă,

Poňii nu rode.

Da di cînd m'am lăsat

La cîinii-păgîinii di jîdozi,

Di m'o năcăjit,

Șini naști și sî botiadzî,

Botidzat iesti;

Șini moari și sî prohodești,

Prohodit iesti;

Șini sî 'nsoarî și sî cununi,

Cununat iesti.

Fatî vaca ghițălu,

Catî ghițălu di vacî

Șî vaca di ghițăl;

Fatî oaia niel,

Catî nielu di oai

Șî oaia di niel;

Fatî iapa mîndzu,

Catî mîndzu di iapî

Șî iapa di mîndz.

Codrii înverdăsc,

Poňii rodesc.

Da la vremia din urmî,

Or muri niprohodiț

Ș'or trăi nicununaț

Ș'or trăi nibotidzaț ! »

Șî-i drept așa !

Șini a ști povestia lui Dumnedzău

[sfîntu

Șî n'a spuni-o într'o săptămîni odatî,

Într'o lunî dă dăori,

Într'on an di trii ori,

S'al iei satana ŝei mari

Di îmbli pi sufleti călari,

S'al ducî di mîna stîngî

Pi căraria strîmbî,

Pi la mesî nidresî,

Pi la făclii niaprinsî,

S'al dăi în iad,

În focu nistîns.

Da șini a și povestia lui Dumnedzău
[sfântu

Ș'a dziși-o,
S'al ici Vineria mari,
S'al ici di mîna driaptî,
S'al ducî pi la mesî dresî,
Pi la făclii aprinsî,
S'al dăi 'n rai,
Supt poala lui Adam.
Amin.

Îni fac cruși, da păr nu dzîc
« Povestia lui Dumnedzău » nu mă
culc. Diminița, cînd am lucru piști
samî, n'o spun, da macar piști dzî,
da tot o spun. Mama m'o 'nvățat.
Mă duc la grădinî, lucredz și
m'apuc și spun « Povestia lui Dum-
nedzău ».

On șioban dzișé hójma « Po-
vestia lu Dumnedzău » ș'ave o oai
a fâta și numa 'ntr'o sarî n'o spus-o,
o uitat, ș'o fâtat nielu mort.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

167

POVESTIA LUI DUMNEDZĂU

O purșes omu mari,
La păduria mari,
Cu toporu mari,
Și tai copacu mari,
Și faci mănăstirea mari;
Cu nouî uș,
Cu nouî altari,
Cu nouî sfintili pristoali.
În pristolu șeal mai mari
Șădi Sînta Măria șei mari;
Da 'n pristolu șeal mai mic
Șădi Sînta Măria șei micî;
Da 'n pristolu șeal mai mari
Șădi Maica Preșista,
Șădi și catî 'n cărț
În toati părțili,

Ca s'al vadî pi Domnu Dumnedzău,
Și nu l-o vădzî pi Domnu Dum-
nedzău.

L'o văzî pi Ion sfîntu Ion:
— « Ioani, sfînti Ioani,
N'ai văzî pi fiul meu? »
— « Maicî, măicuți dragî,
Di vădzut nu l-am vădzut,
Da di numili lui am audzît,
Cî l-o prins cîni căpcîni,
Lătina di jîdozi
Și i-o dat muncî niaudzîti,
Schinzi niaudzîti,
Pi cruși di chiparos întins
Chiroani pin palmi i-o bătut,
Stresti pi supt unghii i-o vîrît,
Cu cămeșî di urdzîci l-o 'nbrăcat,
Cu brîu di schini l-o 'nșins
Cușmî di mășîieș în cap i-o pus;
Cînd ăl strînzé,
Sînzîli-l poticne,
Poharî di marmoraș drezé,
Tot di dușci li be ».
Da Maica, maicuța noastrî,
Cînd o audzît
Aesti v'o douî, v'o trii cuvinti,
Cum, și si faci?
Da măicuța noastrî
S'o lăsat la dialu Rusalimului,
La dialu ascuțî,
Ca o sînzé di cuțî,
La dialu Rusalimului,
Podișu Garalimului.
Maica la deal cînd o aziuns,
Dealu s'o tohit
Ca șîara s'o sleit.
Maica la baltî latî s'o lăsat,
O broșcițî pi curat o rămas.
Da broșcița șeia din gurî așa
[grăiești:
« Măicuți, măicuți dragî,
Cum poț duîeta și-ț fași samî piști
[samî

Pintr'on fiu a duñitali?
 Da pursedz pi căraria lui Adam,
 La fîntîna lui Iordan
 Şî-i lua cu mîna apî,
 Ti-i spăla şî-i căta 'n cărţ,
 În tati părţili
 Şî-i vide curţili 'mpăratului.
 Cînd la curţ cî-i aziunzi,
 Cu călcîiu-i lozi,
 Uşili or sări,
 S'or dischidi
 Ş'o işi Dumnedzău înainti.
 — « Racatîntî di broascî,
 Moarti sî ai,
 Putoari sî n'ai,
 Sî bei creştinii apî di pi tini
 Şî sî nu să greţăluiascî! »
 — « Da Maicî, măculiţî dragî,
 Tu aşa mă blagosloveşti,
 Încî mai pursedz odatî pi căraria lui
 [Iordan,
 Ti-i spăla din fundu lui Iordan
 Şî-i căta 'n cărţ
 În toati părţili;
 Cîn la curţ cî vei aziunzi,
 Cu călcîiu-i lozi,
 Lăcăţili or sări,
 Uşili s'or dischidi
 Şî-i vide pi Dumnedzău
 Şî pi fiul tău ».
 — « Hai, hai racatîntî di broascî,
 Moarti sî ai,
 Putoari sî n'ai,
 Sî bei creştinii di pi tini apî
 Şî sî nu să greţăluiascî! »
 Maicî, măculiţî dragî,
 Mai pursedz odatî pi calia lui Adam,
 La fîntîna lui Iordan,
 Ti-i spăla în fundu Iordanului
 Şî-i căta 'n cărţ,
 Şî-i căta 'n părţ;
 Cînd la curţ i-aziunzi,

Cu călcîiu-i lozi,
 Lăcăţili or sări,
 Domnu Dumnedzău în slavî sî va
 scula
 Şî tu pi dînsu li-i vidia ».
 — « Hai, hai, fiu meu,
 Cum di te-ai lasat tu la lătina di
 jîdovi?
 N'ai putut tu sî-i dituni,
 Ori în apî sî-i îneşi,
 Ori cu pămînt sî-i amestişi? »
 — « Maicî, măculiţî,
 Di toati am avut,
 Da m'am lăsat pentru şial iad nea-
 [dormit:

Şini mure,
 Nu sî prohode;
 Şini sî naşte,
 Nu sî botiza;
 Şini sî lua,
 Nu sî cununa;
 Glas di plug pi dial nu s'audză;
 Şini focu făse,
 Chitî nu cosé;
 Şini apî căta,
 Nu s'afla.
 Da di az înainti,
 Maicî, măculiţî dragî,
 Şine a muri,
 S'a prohodi;
 Şini s'a naşti,
 S'a botiza;
 Şini s'a lua,
 S'a cununa;
 Şini focu a faşi,
 Chitî a coaşi;
 Şini apî a căta,
 Apî s'a afla.
 Maica di copil ş'a căta,
 Oaia di niel ş'a căta,
 Vaca di zîţal ş'a căta,
 Iapa di mîndz ş'a căta,

Glas di plug s'a audzî.
Maicî, măicuțî dragî,
Șine a ști aiesti cuvinti,
L-a lua Dumnedzău di mîna
[driaptă,

L-a duși pi cararia driaptî,
La masî 'ntinsî,
La făclii aprinsî
Și la păharî driasî.
Șini le-a ști și nu le-a dzîși,
L-a duși pi căraria strîmbî,
La mesî strînsî,

La făclii neaprinsî;
Niș nu l-a ospăta,
Niș nu l-a șinsti
Și la iad l-a da.

În vremi, cînd o fost, i-o dzîs
Dumnedzău la on șioaban: « Spune-o
tu 'ntr'on an di dzîli, cî ț-a fași
Dumnedzău doi nîci cu lina di aur ! »
Iel o dzîs'o 'ntr'on an di dzîli, da cî
'ntr'o sarî n'o dzîs-o și 'ntr'o dimi-
niațî și i-o făcut mort cîrlanu.

Cioburciu — Moisei Văscan, 100.

168

Cînd l-o prins pi Isus Hristos jîdanii, apui Maica Domnului al căta
pi Isus Hristos. S'o 'ntîlnit c'on lemnari și dzîși: « N'ai vădzut, omule, pi
fiul meu, pi Dumnedzău ? » Da iel dzîși: « Maicî, di vădzut nu l-am vădzut,
da di audzît am audzît, cî și cruși i-am făcut. Nî-o dat on lemn și i-am
făcut o cruși mari; i-am făcut-o încî mai mari di cît nî-o dzîs ! »

Maica Domnului i-o dzîs: « Meșteri di lemn, sî lucredz cu anu și sî
cîșlizi banu ! » Și s'o 'ntîlnit cu meșteru di șer și dzîși: « Fiule, nu l-ai
vădzut pi fiul meu, pi Dumnedzău ? »

— « Maicî, di vădzut nu l-am vădzut, da di audzît am audzît, cî și cruși
i-am făcut. Nî-o dat șer și oțal și i-am făcut-o mai mititicî și mai supțîricî. »

— « Meșteri di șer, sî dai odatî cu șiocanu și sî cîșlizi banu ! »

S'o pornit Maica Domnului plîngînd și suschinînd. Sî'ntîlnești cu
broasca și dzîși: « Broascî, n'ai vădzut pi fiul meu, pi Dumnedzău ? »

« Hei, Maicî, pentr'on fiu sî fași ? Ieu am avut doispreși fișiori, ca niști
coconaș, într'o călcătură di bou ș'o mărș o roată falfăratî și i-o călcat pi
toț odatî ! »

Da Maica Domnului: « Hei, broascî rîioasă; sî pui pe fiul nîeu cu a
tăi. Sî șii pin tăti izvarli și pin tăti fintînli și sî bei oamniî apî di pi tini
și sî nu sî grețăluiașcî ! »

Volintiri — Stepanida Șarov, 70.

169

Iara on rus, Ivlovi, și scote chiatrî. Di cîti ori merzê Isus și Sfîntu
Petrea, li dăde apî; lăsa lomu și sî dușé și li-adușé apî, mîncari, și li da.
Iaca Sfîntu Petrea dzîși: « Cu sî s'al daruim pi Ivlovi ? »

Da Dumnedzău fași: « Petri, iel amu ș fași nîli di oamini, da dacî l-ăi
dărui-lî, iel uitî di Dumnedzău ». Sfîntu Petrea: « Hei, Doamni, iel n'a
uita ! S'al dăruiim cu șeva ! »

S'o dus la crîșmî, Ivlovi. Da Dumnedzău o mărs pi lingî groapa ŝei cari săpa iel chiatrî, Ivlovi, ŝ'o blagoslovit-o ŝ'o chicat on mal piști lom ŝ'o rămas douî butăi cu aur. Norocu lu Ivlovi iara așiala. Cînd o vinit Ivlovi dila crîșmî, malu o chicat piști burtoucî. Iel o vădzut poloboșelili, s'o dus în sat ŝ'o luat o căruți ŝi le-o luoti-li pi dînsili ŝi le-o pusî-li 'n căruți. ŝ'o cumpărat iel odai, casî buni, ŝ'o cumpărat ziti, argaș, argate, cîinii 'n lanțuh ŝ'o legat. Iac'o vinit Isus Hristos ŝi Sfintu Petrea la dumnealui, ŝ'o ŝerut pîni. O trimăs pi argat ŝi le-o dat la poartî. La săptămîni o vinit iarî ŝi iar o ŝerut. Iar le-o trimăs cîte-o bîcătîci di pîni la poartî ŝi li spuni: « Mai mult sî nu mai vii ! » S'o dus la săptămîna iarî, a triilea. ŝ'o luat ŝ'o dat drumu cînilui din lanțuh ŝi pi Sfintu Petrea l-o dărmat, da pi Dumnedzău nu l-o rupt.

« Nu ț-am spus ieu, Petri, cî uitî Ivlovi di Dumnedzău ? » ŝi piști noapti l-o blagoslovit Isus Hristos: « Sî ti fași la lomu tău ŝi la maiu tău, cî n'ai fost vrednic sî mînțănești lu Dumnedzău ».

Ivlovi s'o trezît la lom ŝi scoté chiatrî. Bogăția s'o dus.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

170

Merzé Dumnedzău cu Sfintu Petrea pi pomînt ŝ'o vădzut o luinică la o casî. Cînd s'o dus acolô sî-i priîneascî sî doarmî, da îi iara fimeii ŝeia rușini sî-i primascî. Dumnedzău ŝi Sfintu Petrea, caliși, rupt, terfoș ! Da fimeia ŝeia săracî cu cochii, i-o priînit pi urmî. Ie o strîns di pi drum baligî di vacî ŝ'o pus-o 'n cutiori sî coacî păr or adornî. Da Dumnedzău ŝi Sfintu Petrea o știut sî-o pus fimeia 'n cutiori. O blagoslovit ŝi s'o făcut din baligî pîni. Iacătă copchiii plîng, ŝer di mîncari, nu pot adornî flămîndz.

Da Dumnedzău dzîși: « Du-ti ŝi li dă sî-ai pus în cutiori ! »

Da ie dzîși: « Ni-i rușini ŝe-am pus în cutiori ». Dumnedzău i-o spus: « Du-ti ŝi li dă ! »

Cînd o cătat în cutiori, da iel iara pîni. Isus Hristos o blagoslovit ŝi s'o făcut. Puteria lui Hristos, sîni vra sî creadî.

Purcari — Aceeași.

171

Trăie Dumnedzău ŝi cu dracu ŝi cu Arhanghelu; îi numa trii iara. Trăie pi vózduh, pi api. Da i-o spus Dumnedzău lu dracu sî sî ducî 'n apî, sî cauti pomînt s'al pecetluiascî sî stei, sî hodiniascî. ŝi i-o spus, cînd a lua iel pomîntu, sî dzîci: Numili tatului, ŝi sî iei pomînt ŝi sî iasî. Dracu s'o dus dă dăori ŝi nu i-o plăcut cuvintili iestia, ŝi nu le-o spus ŝi n'o luat pomînt. Spuné lu Dumnedzău cî nu găsăști pomînt. Da Dumnedzău îi spuni: « Tu du-te 'napoi ŝi pomînt ai găsî. Tu n'ai spus sî ț-am spus ieu ! » A triia ori dacî s'o dus, iel o dzis ŝ'o scos, da s'o spălat pomîntu, c'o ținut

mîna drept. Ș'o spus cî tot n' o găsît. Da Dumnedzău, știind gîndu lui, o scoghit di supt unghii ș'o găsît pomîntu și l-o pecetluit și pomîntu o crescut. S'o pus Dumnedzău sî si hodineascî. Da diavolu o vrut s'al piardî pi Dumnedzău, ca sî fii iel în locu lui. Și-i spuni lu Arhanghelu s'al iei pi Dumnedzău s'al dei 'n apî. Și Arhanghelu nivrînd, l-o luoa iel ș'o mărș s'al dăi 'n apî și pomîntu fuzé și apa sî dipărta și nu puté aziunzi. Sî 'ntorsé 'napoi ș'al puné la loc undi șidé Arhanghelu. Și Dumnedzău tot dorme. Și iel luîndu-l s'al dai undi-i mai aproapi, merzé la sfințit cu Dumnedzău. Și pomîntu iar fuzé și apa sî dipărta și nu pute aziunzi undi-i apî. L-o luoa și l-o dus la niedzu noptîi și pomîntu tot fuzé și iar l-o 'ntors înapoi. Și tot așa l-o dus în patru părț și pomîntu s'o tot lățit. Atunșia Dumnedzău s'o sculat și i-o mîntănit, c'a hodini s'o hodinit și pomîntu s'o lățit. Da diavolu îi spuni: « Tu ti hodinești, da noi cu Arhanghelu cît pomînt am lățit ! » Dumnedzău l-o blăstămat și l-o alungat din rai și din gurî i-o spus:

« Din înzer luînat sî fii diavol întunicat, sî fuzi di la mini ».

Atunșia diavolu plînzé la Dumnedzău s'al priîiascî și Dumnedzău nu l-o priîit.

Diavolului datî-i zapis sî șii oamini a lui după moarti. Dumnedzău o făcut în loc pi Adam, sî șii toț trii. Dumnedzău o vădzut cî nu trăie oamini bini și iara a diavolului. S'o gîndit ș'o trimăs pi Arhanghel și-i dăi cuvînt cu șî sî răscumpără daru.

Arhanghelu s'o dus la diavol și i-o spus cî nu poati trăi cu Dumnedzău și l-o lipadat. Diavolu l-o crezut și i-o spus: « Las ș'om vide cum a trăi cu Adam. Cît l-o slujît, diavolu l-o 'ntrebat pi Arhanghel cu șî dar s'al dăruiascî. Arhanghelu i-o spus, cî iel nu vra altî űicî, numa cuvînt cu șî sî răscumperi daru. Da diavolu l-o prins a-l alunga pi Arhanghel: « Tu n'ai vinit sî m'aziuț, da tu ai vinit sî iei cuvînt cu șî sî răscumperi daru ? S'al iei pi Adam cu tăt niamu ! »

Arhanghelu nu vra sî ducî la Dumnedzău. Mai slujăști la dracu on an. Diavolu s'o gîndit și cuvînt sî dei, sî nu aflu, sî nu sî poatî răscumpăra. S'o gîndit și cînd o 'mplinit on an, i-o dat: « Iaca cu șî sî răscumperi: sî nascî fiicî dila oamini fără sămîntî și fiuca așeia sî nascî fiu niatinsî di bărbat ! » Ș'atunșia Dumnedzău o dat o arșîți ș'al frizé pi diavolu. L'o 'nghiet pi Arhanghelu sî scaldi. Ș'Arhanghelu nivrînd sî scaldi, o rămas pi māl. Da diavolu s'o vîrit sî scaldi și s'afunda și ieșă 'napoi, sî vadî iesti Arhanghelu ori nu. Arhanghelu șide ș'al înghié sî iasî. Diavolu dzîși: « Stăi, cî nu mă poși răcori ! » Și ie și s'afundî di trii ori.

A triia ori îi spune drept lu Arhanghelu cî iel sî duși tucma la talpa mării sî răcoriascî. Atunșia Dumnedzău o 'ntors-o 'n zer ș'o 'nghiețat maria. Arhanghelu ie zapisu și fuzi ! Da diavolu cînd s'o răcorit ș'o ieșit, maria iara 'nghețatî. S'o repedzît în sus ș'o spart ghiața și s'o luoa după

Arhanghel. Arhanghelu sî duşi la Dumnedzău sî-i dăi zápisu. Diavolu nu l-o putut áziunzi, da l-o apucat di talpa chísióruí, i-o rupt talpa ş'ó rămas cu bîcăţica 'n mîni. Diavolu s'ó 'ntors înapoi la maria şî ş'ó luat hainili, cî iel di-amu ştiia omu, l-a găsi-lă, cî ari sămn. S'ó dus la Dumnedzău şî séré omu cari i-o furat zapisu. Da Dumnedzău i-o spus cî n'ó vinit la dînsu. Diavolu i-o dzîs cî sî duşi s'al aliagî, cî iel al ştii. S'ó dus şî l-o cătat şî nu l-o găsiť. Dumnedzău o făcut cî tăţ oaminii ave sămn la talpî.

Tudora — Sofronie Caraştefan, 53.

172

Dracu îmbla cu zápodili şî Dumnedzău i-o dat o poroncă la on om sî furi zápodili şî omu nu li puté. Dumnedzău o dat o căldurî mari şî dracu s'ó dat la apă sî sî scaldi. Cînd s'ó dizbrăcat, o stuchit, ş'ó făcut o coţofanî. Diavolu cînd s'afunda, omu sî vîrá sî iei zapodili, da coţofana căţănăie şî diavolu ieşă din apă. Dumnedzău o dat mai mari călduri şî iel s'ó afundat mai adînc. După căldurî, Dumnedzău o dat on zer ş'ó 'n-ghieţat apa şî diavolu n'ó putut ieşî 'ndatî. O dat cu capu 'n ghiaţî ş'a doilia şî tucma a triilia o loţit ş'ó ieşit. Cînd o dat la haini, nu-i zapisu [corecteză alt bătrîn care participă la povestire].

S'ó luat după om la sfinţit s'al áziungî şî nu l-o áziuns; s'ó luat la aňiadzi, nu l-o găsiť; s'ó luat la răsărit, nu i s'ó luínat. Omu sî suié 'n sus, duşé zapisu la Dumnedzău. Dracu l-o apucat di chísióru şî i-o rupt bîcăţica dila talpî şî i-o spus omului: « Du-ti, cî ieu mă 'ntorc sî mă 'mbrac şî viu şî ti găsiť, cî ai sămn ».

Cînd s'ó dus, Dumnedzău o făcut cî iara toţ oaminii cu sămn aşa.

Tudora — Ştefan Ştirbu, 42.

173

Dumnedzău s'ó apucat tovariş cu dracu sî faci pomîntu. Dracu o 'nseput a plînzî la Dumnedzău. Dumnedzău i-o dzîs: « Afundî-ti în níjlocu mării şî din pomîntu síala om faşi pomînt, şî chiatrî, ş'arzint şî aur ». Dracu s'ó bagat în apă ş'ó scos din fundu mării pomînt. Da sî gînde: « Ieu sî scot pomîntu, da Dumnedzău sî faci pomîntu şî sî síi a lui! » Şî i-o dzîs lu Dumnedzău: « Doamni, cum ieu sî scot pomîntu şî numa Dumeta sî stăpîneşti, da níia nu-ni dai níci? » Da Dumnedzău o dzîs cî-i dá vlastea, ca sî síi iel stăpîn pe-asei păcătoş. Pi urmî ş'ó făcut Dumnedzău níli sí-i scoatî pe aseí păcătoş şî l-o trimăs pi Hristos. Şî Hristos o fost în iad ş'ó prins a hrăbui. Da diavolu: « Şe-ai vinit sí-ni prădz iadu? »

Da Hristos o dzîs: « Ieu n'am vinit sí-ţ prăd iadu, da ť-oi da alţii în loc: pochi, călugări! »

Ia, ca işti cari ni-o strîcat satu.

Copanca — Irimia Vitori, 99.

174

Cînd s'o suit Noe 'n corabii, da vrăjmașu i-o pominit soțiii lui: « Sî nu ti sui în corabii păn nu m'a pomini pi mini ». Noe s'o 'ntors odatî ș'o spus: « Hadi, fimei, sui! » Iara timpu șî sî grăbe. Da ie șădi mînioasă pi mal. S'apochii timpu, da Noe dzîși: « Da sî nu ti sui, fimei hăi? » Da ie nu vra. S'o 'ntors ș'o dzîs: « Sui sătanî! » Da ie s'o suit. Dacî s'o pornit corabiia pi mari, iesî apî 'n corabii. Noe vedi on șioarsî. Da iel cu șî s'al lovascî? Scoati mănuașă — perciatca, la Ruș dzîsé — ș'azvîrli mănuașă după șioarsî șî sî fași o mîțî ș'o prins șioarsîli di-o ros corabiia. Șărpili, plutind șî iel în corabii, s'o 'ncolotășit ș'o astupat borta.

Tudora — Condrea Culea, 61.

175

Diavolu o făcut o moarî. Meșter, meșter iara iel, da nu pre meșter, cî puné grăunțîli cu mîna. Da Dumnedzău o șerut moara sî i-o dăi lui, cî iel a fași-o cî moara sîngurî a slobodzî grăunțî. Diavolu i-o dat-o. Dumnedzău o făcut tigăița șî slobodză sîngur grăunțî. Turna 'n coș șî din coș în tigăițî șî tigăița postipéno da drumu 'n chiatrî.

Tudora — Sofronie Caraștefan, 53.

176

Dumnedzău șî dracu o făcut lumia. Dracu o sămănat șiapa șî nu știe șî sî faci cu dînsa. Dumnedzău o sămănat grîu. Iaca Dumnedzău o vădzut șiapa șî l-o 'ntrebat pi dracu sî vra sî faci cu dînsa. Dracu nu ș'o dat sama. Da Dumnedzău i-o arătat grîu șî i-o dzîs: « Hai sî fașim schimb. Tu dă-îni șî-i în pămînt sî șii a nîeu, da șî-i diasupra sî șii a tău. Da sămănătura me, șî-i diasupra a nîeu sî șii, da șî-a rămîné 'n pămînt i-a tău ». Așa iesî cî Dumnedzău din amîndouî părțîli o cîșligat, da dracu o păgubit.

Tudora — Ion Condrea, 65.

177

Diavolu l-o făcut pi lup, da lupu da ca s'al mănînsî pi Dumnedzău șî tot îi dzîsé: « Huzîa, huzîa ș'al mănîncî pi Dumnedzău! » Da cî lupu iara di lut, iel șîde. Da Dumnedzău i-o dzîs: « Măi nîfirtati, sî nî-al dai nîia! » Șî l-o rugat sî șii șî ochii diavolului la lup. Șî Dumnedzău cînd o suflat șî i-o dat duh, lupu o 'nviet. Dumnedzău i-o dzîs: « Huzîa, ș'al mănîncî pi diavol! » Șî lupu după diavol șî diavolu fuga! Niavînd undi s'ascundi, s'o vîrît în apî. Șî numa 'n apî scapî iel di lup.

Tudora — Sofronie Caraștefan, 53.

178

Iara on moșniag olog și nu s'o putut duși 'n biserică și iei o lumînari. Dă la on boieri o capică: « Ai lua oș pintru mini o lumînari! »

Boieriu ie capica, merze o liac și-i dă drumu. I-o fost rușini și iei lumînari de-o capică. Când slujă preotu, da lumînaria ardé. O blagoslovit-o Isus Hristos. Lumia și niera di lumînari. O ieșit ș'o cătat în evanghili ș'o spus: « Asta munci o fost cu dreptati și s'o aprins sîngur și ardî ».

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

179

BABA ODOCHIIA

Baba Odochiia o trimăs-o pi nor-sa și speli o lină niagră păr s'a fași albă. Nor-sa s'o dus ș'o spălat-o. Da un' și faci albă, daci-i niagră?! Da Dumnedzău sfîntu o vedi ș'o 'ntreabi: « Și speli, nevastă, hăi? »

— « Iă o lină niagră. M'o trimăs soacră-mia s'o spăl păr s'a fași albă ». Dumnedzău o blagoslovit-o și s'o făcut lina albă ș'o dus-o babii albă. Daci s'o dus acasă, baba s'o făcut bólnavă și i-o fost a mînca di căpșini.

— « Du-ti, fată, hăi, și-ni adi căpșini, cî tari ni-i a mînca di căpșini! » Ie o luoa o oală și s'o dus. Da undi și sii căpșini în postu Crăsiunului? Da Hristos o ažiuns-o din urmî: « Un' ti duși, nevastă? »

— « Mă duc și strîng căpșini, cî soacră-mia-i bólnavă și i-i a mînca ».

— « Du-ti, nevastă 'n valia șeia, c'acolo sînt și strînzi o liac! »

S'o dus nevasta ș'o strîns și i-o adus.

Tot Hristos i-o dzis: « Ai s ti 'nbolnăzești și tu și ț-a și a mînca di brînză di capră făcută la munț. »

Nevasta, nu zăbavă vremi, s'o 'nbolnăzit și i-o fost a mînca și ii di brînză di capră ș'o șerut la soacră-sa și-i aducă.

Soacră-sa o dzis: « Mă duc, cî ie 'n postu Crăsiunului ni-o găsit căpșini, da ieu nu i-oi aduși brînză di capră dila munț? »

O luoa baba doușpreși cojoași și doușpreși cairi di lină, și nu șadi diziaba. Pi drum, oaminii o 'ntrebau: « Da un'ti duși, babă Odochiia, cî-i Mart? »

Da ie li răspundé: « Hei, ieu pi Mărtisor l-oi fași on boțșor și l-oi vîrî în curșor! »

Iaca o 'nșeput a da o ploai și plouă, și plouă. Da baba Odochiia leabd'on cojoc. Plouă doușpreși dzili, leabdă baba doușpreși cojoași. Și rămîni ie numai cu sufletu ș'o 'nghiețat și s'o făcut ie o scală di chiatră și cură apă postoiano ca șușmeua, din scala șeia.

Șini nu rîdi, be apă limpidă; șini rîdi, îi tulburi apă, di n'o poati be.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

180

La noi o uşis on cucostîrc di pi casî. Şî alt om o dzis: « Măi, băiet, măi, sî-ai uşis cucostîrcu? N'a sî şii ghini, ai s ti prăpădeşti! »

Şî păn la anu n'o mai aziuns. O jîganii pi lumi, curăţi pomîntu di gîndaşî, di şărchi, di şopîrli. Cucostîrsii îs din om. În vremi, cînd îmbla Hristos pi pomînt, s'o luoaţ ş'o legat doi saşi cu broaşti şi cu şărchi, cu tăti jîgăniili şi i-o dat la on moscal:

« Na, mai, duşeţi-i şi-i daţ pi apî! »

O fost sî şii numa pi apî, pi uscat sî nu şii nicî. Da le-o spus: Sî-i dizlegaţ în apî, da sî nu sî uiti păn acolo. Da ii s'o dus şi s'o apucat: « Hai, ia sî videm sî duşim noi în saşi? » Şî i-o scăpat, o 'nplut lumia cu dînşii. S'o dus la Dumnedzău, la sfîntu Petria ş'o spus: « Iaca, noi am scăpat broaştii, şărchi, pi pomînt; nu i-am dat pi apî! »

Dumnedzău i-o blăstămat: « Cît ăţ sî şă-ţ trăi sî va chemaţ cucostîrsi şi să strînziţ broaştii, jîgăniili di pi pomînt. Iele or mînca norodu, dacî le-aţ dat drumu. Da voi sî li strînziţ! »

Talmaza — Grigore Luchian, 70.

S N O A V E

181

O fost on băiet. da iel o 'ntîrzîiet într'o păduri ş'o dat de-on copac frunzos, rotat, s'o suit întrînsu. Da nişti Lipoveni merzé cu şinsprezeşe căruţ di tămîe, s'o tras la copac şi s'o pus sî faci măligî, mîncari. Da băietu s'o temut în copac. Dă iel sî udi. Sî udi în şeaun. Da Ruşii: « Dai boh dojdj 1) ! » De-amu scapî şi din trup şi faşi huştiuliuc în şeaun. Da Lipovenii—fuga! Liabdî tămîia. Dimineaţa, s'apuci şi dă căruţilor şelea foc şi s'o dus tămîia tucma la Dumnedzău în şeri. Sî scuboarî Dumnedzău: « Măi, sî miroaşi aşa tari? »

Găsăşti băietu: « Sîne-o făcut nîrosna asta, măi băiet? »

— « Ieu, moşule! »

— « Cu sî dar s' ti dăruiesc ieu pi tini? »

Da băietu: « Dăruieşti-ni, Doamne, on fluier sî zioaşi şi buruienili! »

Dumnedzău îi dăruieşti on fluieraş, cînd cînta, ziuca şi buruienili.

Sî duşi, sî tîmplî la on popă, sî puni şioban la oi. Iel sî duşi cu oili, da iel cîntî şi oili zioacî, vin sara flămîndi. Sî sî faci popa? Sî duşi diminiata, sî vadî sî faşi iel? Cum li paşti iel? Sî puni aşa deoparte, într'o tufi di măşieş. S'o pus şiobanu ş'o mîncat, oili pasc ghini. O mîncat, s'o sculat ş'o 'nşeput a cînta, ş'o 'nşeput oili a ziuca. Popa ziuca şi iel. Mai stă băietu. Vini popa acasî, plin di sînzi, cît o ziucaţ în măşieş, rupt.

1) Dă Doamne ploaie.

— « Da și iesti părinti? » preutiasa al întrebă.

— « Ia disară a cînta și-i vide! »

Sara, băietu o mîncat ș'o 'nșeput a cînta. Da popa s'o băgat într'on știubei, și nu zioași. Numa și fași hodoronc zios!

Iel, băietu, și și faci? I-o dat Dumnedzău trii oi. Dumnedzău și fași 'naintea lui cu Sîntu Petrea. Iel s'apucî și tai o oai și strînzi șiotși, buruieni ș'o pus pi foc ș'o 'nșeput a frizi. Da o rămas numa o oai. Dumnedzău spuni: « Măi băietu, fă-ți o mîncari! »

— « Și poati ».

Dumnedzău, după și-o mîncat, s'o sculat și mîntănești. Oaia cari-o tăiet-o s'o făcut la loc. cu lîna di aur.

Băietu audi cî la o 'mpărat iesti o fatî, cî nu rîdi pîn și n'a vide o comédii mari. Merzi șiobanu într'un sat și 'ntîrziie. Uni și doarmî? Trazi la popa cu oaia șeia. Puni oaia 'n tindî, iel și culcî pi laiți 'n casî. Popa ave trii feti mari. O adornit șiobanu, da ieli și scoalî și zmulgî lînî din oaia șeia și pui 'n gîțî. S'o aninat di oaia șeia, și tîn di oai, nu și pot dislichî. Strigî la mă-sa, sari și preutiasa din așternut și s'animî di oai. De-amu și preuteasa strigî la părinti. Și scoalî și iel, s'animî și iel di oai. Șad grămadi la oai.

Și scoalî șiobanu, și mai închinî la icoani, și pornești cu oaia și cu dinșii așa. Da unu rîné niști pai într'on hărman și hiști, popii cu furca! Si lichești și iel. Da unu rîné baligî 'ntr'on ocol cu lopata și merzi și hiști, o lopatî! Și țini și așa și tîn toț plug. Și duși la 'mpăratu cu fata. Da fata șeia o rîs, cînd o văzt. Aista-i a nîeu, o făcut fata. Și iel o rămas împărat.

Cioburciu — Moisei Văscan, 100.

182

FIMEIA ȘEI PROASTÎ

Iara o fimei ș'on om și fimeia iara can proastî. Omu ave on chip mari di bani supt pat și-i spuné ii și nu întri. c'acoló-i Bordea. Bărbat-so nu iara acasî. Ie vedi cî strigî on olari: « Hai la oali! hai la oali! » Ie li iesî 'nainti și dzîși: « Ian viniț, mă rog, și scoatiț pi Bordea di supt pat! » Da ii vin ș'al scot și-i dau tăti oalili dișărți. Ie li puni toati la gard. Da o olșicî di iesti miteteli n'ave loc. Ie dzîși: « Oalilor, fașiț loc și olșicîi istea, cî de nu, ieu on băț și vă stric pi toati! » Da oalili di undi s'audî, dacî n'au niși urechi, niși gurî. Da ie ie on băț și li stricî pi toati. Puni ulșica șeia 'n gard, și duși la poloboc și sloboadî zîn ș'aduși și-i toarnî și zioacî: « Ia cum îț stă di ghinișor! » Întră 'n casî și-i pari ghini cî nu-i Bordea. Si uitî pi oglindî și și chiaptîni. Vaca șide dinaintea casî și ruguma. Da ie: « Vacî, hăi, nu mă strîmba, cî ies afarî și ti tai! » Da vaca ruguma. Ie ies' afarî și tai vaca. Ave curechi în hărman. Tai cîte-o bicățicî din vacî, și puni la tăti căpățîna și șiarbî, și șii borș pi disară. Puni cînli și păzascî, și nu vii

cîni din sat sî mănînsi, cî ie sî duși la apă. Cînd o vinit, cîinii s'o grămădit și tăți carnia o mîncat. Ie vini și ie cînli la bătut. Ș'al chiamî 'n chihniți ș'al liağî di șep cu coada ș'al bati. Cînli zmulzi șepu și fuzi și zinu tăt curzi. Ie, si sî faci? Carî v'o dzăși sași di fâninî di grîu, ie și prisoarî pe aninî, sî usuși. Da iel s'o făcut aluoat. Ies'afarî ș'aștiaptî barbatu sî vii. Iel vini. Ie ii iesî 'nainti și-i spuni: « Iaca șe-am făcut: Pi Bordea l-am scos din casî; de-amu nu ma mai tem. Vaca am tăiet-o ». Da iel o ie și dzîși: « Oh, cum am sî mă muntui di dracu ista ! »

Ie ș'o tundi ș'o radi, și-i lichești ochii ș'o dus-o 'm păduri ș'o leapîdî. Ie răcnești 'n păduri. Vin niști mărfari cu șit ș cu marfî ș'aud: « Hei, măi, si s'audi? Asta-i mama pădurii ! » Leabdî căruțli și fug. Ie sî sui'n căruți și vini acasî. Ie strigî la fereastră. Da bărbat-so: « Hei, iar o vinit pi capu nîeu ! »

Ie întrî 'n casî, aprindi luîna și iel dzîși: « Am sî găsăsc nevoia din prișina ii ! » Drumeții șei cu căruța o'ntrat în sat și numa la casa șeia iara lumînari. Ii o tras acolo ca sî hodiniascî. Sî roagî: « Vă rog priniți-ni sî ni hodinim în casî ! »

Da ie dzîși: « Ieu v'oi priîi, da sî nu fașiț nîcî. Sî dorîiț ghinișor ».

« On dorîi, mătuși, n'om mai fași nîcî ». Oaminii văd cî-i șitu lor. Da ie fași niști plămădeli și li toarnî la toț la schinari. Da ii sî vorghé: « Măi, la tini di și-i ud? Și la mini-i ud. Hai sî fuзим ! » Sî ieu și fug, și rămîni ie cu șitu șiala ii.

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

183

JÎDANU ȘI LÎNA

Merzé on jîdanu pin sat și da parali pi lînî. Sî 'ntîlnești c'on om ș'al întriabi: « Si îmbli, zîupîni ? »

— « Dau pârali pi lînî. »

— « Da, dzîsi, și nîia-nî trebui parali, cî și ieu am v'o cîtivai zîti di oi ».

— « Da cum îț dzîși duñitali ? »

— « Moș Ioniți, trăiești 'n cotu nicărui, dac'ar si ghini-ar si ».

I-o dat banii. Și la tîmpu lîinii, cînd o vinit jîdanu, l-o prins a-l întreba: « Undi trăiești moș Ioniți, trăiești 'n cotu nicărui, dac'ar si, ghini-ar si ? » Omu o audzît c'al cauti și s'o păstrat di niști sîmîiți di porumbreli. Cînd jîdanu l-o găsît, io dzîs: « Buna dzîua, Moș Ioniță, trăiești 'n cotu nicărui, dac'ar si, ghini-ar si. Știi c'ai luat niști parali dila mini pi lînî ? »

— « Da, da, dzîși, am luat. Iesti-o vorbî: nu dă bogatu, da dă zînovatu. Dac'am luat, trebu si dau. Iaca, dzîși, vedz sîmîițli iestia di porumbreli ? Mă duc si li samîn la șliahu Țarigradului și negustorii minî oi multi și s'aninî lînî pin ghimpîi șeia și ieu oi strînzî-o și ț-oî da-o ».

Da jîdanu rîdi.

Da omu dzîsi: « Hei, tui te-a'n doba ta, măi jîdani, rîz c'ai vădzut lîna gata; da sî nu-ş fost lîna, şî-nî făşei tu nîia? »

Tudora — Ion Tătaru, 42.

184

Păşte doi şiobani oili. Iacăta merze-on popî cu căruţa pi şleah. O stat la o fintînî s'adapi caii: « Părinti, dzîsi, ieu di cînd îs născut, la bisericî n'am fost. Şi sî-ţ dau duñitali sî mă pomineşti în bisericî? » Iaca şelant tovarîş di papurî — de şeia, cî nu-i dintr'on sînzi — dzîsi: « Dăi on hăzman di v'o doi ani şî te-a lua 'n zametcî ş te-a şeti la slujbî ». L-o luoa ş l-o scris. Cum ti chiamî? Ion! Ş'o pus scrisoaria 'n buzunari şî dzîsi: « Mai rămîneţ sănătoş, cî de-amu la tăti slujba di trii ori te-oi şeti-ti! »

Şiobanu o păscut oili. Treşi popa la lună pi şleah.

— « Hei, dzîsi, părinti, m'ai mai pominit la slujbî? »

— « Da cum? În tăti dimineaţa, în tăti Duminica di trii ori ti pominem! »

« Da şiobanu faşi: « Da cum mă chiamî pi mini, părinti? »

Da popa dzîsi: « Par'cî Ghiorghî, par'cî-nî pari cî Tănasî ori Neculai! »

— Da, Ion mă chiamî. Ş'al ie la blănit cu dirjăua. — « D'apu iel l-o pominit? »

[Auzită dela un refugiat de peste Nistru].

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

185

Un om ş'o fimei ave on ţigan cumătru. Cumătru potrize cînd stă fumu şî sî duşe sî-i chişi şeava di mîncari. Ş'aşa potrize can în fiicari dzî. Da cumătru-so sî puni la cali cu fumeia şî dzîsi: « Ştii şî? Cînd a vini cumătru, tu sî mănînşi deoparti şî ieu di alta ».

Vini cumătru. Omu mînce la masî şî fumeia la vatrî. Ţiganu într'in casî şî « Buna dimineaţa, cumătri! » Da cumătru nu mult gîndeşti şî dzîsi: « Poftim la masî, cumătri! » Fimeia di dincolo: « Poftim la mini la masî, cumătri! »

Omu la dînsu al pofte, da fumeia la dînsa. Ţiganu nu ştie la cari masî sî sî 'ntindî. Ş'atunşia omu sî răpedi ş'al înhaţi di chicî; Omu deoparti şî fimeia di alta. Da ţiganu strîga di dureri: « Daţi-nî drumu, c'oi mînce şî di colo şî di dincolo! » Ş'aşa cî pi ţigan l-o penit frumos di tot.

Tudora — Mihail Ţapu, 36.

186

Iara on starşînă ş'ave on cucer ţigan. S'o pornit ii la on drum. Stău ii cu trăsura la o crişmî ş'al trimeti pi ţigan s'aducî zin. Ii dă şî ţiganlui on păhar di zin şî dzîsi: « Măi ţigani, di-i dzîsi cî-i bun, ti bat, di-i dzîsi cî-i prost, tot ti bat! » Ţiganu o băut păharu ş'o dzis: « Şi sî n'ţăleg dintr'on

păhar?» Și i-o mai dat unu. L-o băut și pe ista ș'o dzîs: « Aista o mărs după șelant!»

— « Sî-i mai dau a triilia, cî tot ni-a chica s'al bat!»

Da iel, dacî l-o sînstit a triilia, țiganu o dzîs: « Din omu cu chef, cuconășule, sî sî 'nțălezi!»

Și pi isî țî-i drumu.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

187

O fost o fimei lenoasî și ie tot o tors, tot o tors și n'o făcut pîndzî, cî n'o avut rîșchitori. L-o trimăs pi bărbat-so sî tai-on rîșchitori ș'o găsit iel on băț di rîșchitori, ș'o prins a tăie. Da baba lui s'o dus pi di altî parti ș'o dzîs:

« Sîni tai rîșchitoari
Baba-i moari ».

S'o 'ntors înapoi acasî, da baba-l întrebî: « Sî, n'ai tăiet?»

Da iel spunî: « Am găsit rîșchitori ș'o ieșit mama pădurii ș'o dzîs:

« Sîni tai rîșchitoari
Baba-i moari ».

Ie niș n'o tors, niș n'o țăsut, da cînd o murit, i-o pus tort pi fați. Da popa, cînd o luoa-o s'o 'ngroapi, o dzîs:

« Nu știu prohodi-te-aș
Ori curu prăziț-aș!»

Purcari — Alexei Holbea, 70.

TRADIȚII, VIEAȚA DIN TRECUT, POVESTIRI

188

Cînd o vinit călugării în Copanca, apui fiicari haziain ave cîti patru boi. Așeal mai sarac; da sîal mai bogat și opt boi, cîti douîspreși vași. O vinit ii în Copanca v'o trii călugări cu urîșili ș'o prins a grămădi oaminii. O spus: « Oameni buni, știț sî? Locu o fost a vostru, da de-amu a sî a nostru!»

Oaminii o spus: « Noi nu ni dăm!» Păn sî-o adus moscali și zămni-mieriu. Moscalii alunga oaminii din Copanca. O fuțit oaminii la Plopu-Știubei. Plopenii-s tot de aișia. Da la Chițcani, cu moscali s'o dus acolô, și le-o strîcat casîli. O fuțit, sarașii, cu straili pi umeri, la Ursoaia.

Cît ca 'n Copanca și 'n Chițcani, oamini bogat, păn a nu vini călugării, nu iera 'n toată țara!

[— Cu ce drepturi au venit și v'au luat pământurile?]

Cu sî drept? O spus cî pomîntu, s'aveț în științi, i-a nostru. Ștefan șeal Mare, Ștefan Vodă o fost pe aîsea, o trăit pin văli istia, Valea-lui-Oanea. Ș' păn a nu vini călugării s'audză c'o fost Ștefan șeal Mari, da n'o fost stăpîn pi noi. S'audză c'o fost, da ieu nu l-am apucat, da niși părinții niei. Pe-atunșea pușci nu iara, da ave on băltag, o sînzea și ti loze la șeafi. Pe-atunșea nu iara pomîntu împărțit; arai cît vrei. Avei puteri, arai dzăși dzîli. Toloaci o fost păn la brazda Chițcanilor. Nu iara nicăiri oi ca la Copanca și Chițcani, da ne-o stricat călugării. După sî-o vinit călugării, o stricat satili. Inima s'o rupt din noi dacî ne-o luat toatî puterea ș'am rămas calisi și calisi sîntem și 'n dziua di az. Pomîntu l-o luat și l-o dat în posesărie și plătem cîti douîspreși carboavi pi desătinî. Oamini sî dușe la Mănăstire, da vine plîngînd, cî n'ave la sî sî tragî, cî i-o sărășit. Noi mîntănim Romînului, spasibi, cî o luat locu dila călugări și l-o dat la oamini. Împăratu nostru cari sîntem amu ș'o făcut o nilî di noi, dă Doamni sî-i aziuti Dumnedzău!

Înainti iara numa Moldoveni în sat. Dacî viné on Rus di univa și sî 'mpăca cu obștia, cu nărodu, sî fășe shod. Dacî vre obștia s'al priîiascî, apui al priîne. Iel plâte pomîntu, acoló cum sî pute împăca, cî pomîntu iara a nărodului, n'o fost boiresc, n'o fost mănăstiresc. Da s'o iscat buboiu ista, buboiu șeal mai rău, cari ti doari inima 'n tini, apu ne-o stricat, ne-o sărășit. Cî sîntem și 'n dziua di az.

La' sî li iei, batî-i Dumnedzău, tăt sî li iei! Sî rămîi numa cu dohódu lor și grădina! La' sî li iei, cî și așelia-s pi locurli noastre făcuti!

— A, voi sînteț bogăț? Las' cî noi v'om fași sî șiț dzăși la o părechi di boi! ne-o spus călugării. V'om calisi noi pi voi! Zălogurli mari, plata mari. Ruși o vinit din Ades, din Chirman și luoa pomînt în posesărie. N'avei gurî sî dzîși nicî cînd vine Ruși. Și niia o vrut să-ni iăi grădina, da m'am zîudicat la cazeonaia palata ș'am pus avocat ș'am dovidit. Dzăși ani m'am zîudicat cu Mănăstirea.

Copanca — Irimia Vitori, 99.

Tetea o fost pomintian, bătrînelu pomintian, tatî-mio zîmătati pomintian, da pi zîmătati l-o 'ntors arindaș pi pomînt sóbstfenîi.

Poati di șinși sutî di ani o fost a porecliî noastre, a Hanganu. Plînzé ghetu tata ca cochiii, pi lejia mé. Tata s'o diștinut, vra să dzîci s'o ieșit din șiri di jăli, cî l-o strămutat. Iel o fost gospodari. O chicat în ogradi la Mănăstiri și de-atîta o stricat casa.

Moscalii i-o chemat călugării. Ii o adus ordin dila 'mpăratu. S'o apucat ș'o stricat întăi casîli. Cît o prins cu ograda, atîtea casî o stricat. O vinit cu bini la om:

— Hadi, ieș afarî din casî !

— Da di sî sî ies ?

— Casa-i a mănăstirii.

Bătea on par în újloc la prag, strica copirimîntu, ferestrii, tot; soba o spărze cu țapuș. Noi am fužit la gradini, da unii s'o dus la Ursoaia. O vădzut răua oamini, s'o dus acolò. Fașe slut la Chițcani !

Starețu Teofan iera mic di staturî și cînd o fužit dila Niamțu, o fužit învălit în gunoai, c'ave să-l ușidî Cuza. Dracu să-l iei, c'o vinit și ne-o răzărit gospodariili. O fost casîli și pomîntu a nostru și îi l-o 'ntors a Mănăstirii. Noi niși astidzî nu videm cu ochi buni Mănăstiria. Doamni iartî-mă, cî mă 'ncarc di păcati. Ne-o strîcat, ne-o risîchit.

Chițcani — Anton Hanganu, 69.

190

Călugării o gășit comori. Pi urisîli lor o vinit ș'o disgrupat comori în Valea Oanii.

Copanca — Irimia Vitori, 99.

191

Cîn o vinit Mănăstiria, i-o alungat, le-o cădzut casîli zios. Ii spuné cî-i a lor pomântu. Și l-o luat după dînș. Noi am rămas numa cu grădini, cu cîti o desătîni; cari și cât o putut țîni. Ii o dat hîrtii cî sî vii, cî iesti pomânt de-aziuns. Ruși o vinit di pin Șetatea Albî, di pin Chișînău, di pin preziur s'o grămădit aiși. Ieu știu puțîn limba lor. Cîn mă 'ntîlesc, horbăsc cu dînșii, da n'am putut-o diprindi. Sînt și din Moldoveni cari o diprins-o.

Chițcani — Ion Glodia, 57.

192

Moldovenii o fost întăi, din butuc. Pi urmî s'o adunat di ieștea, Ruș. Sîni o avut capital, o vinit ș'o cumpărat casî, grădini. Aiși o fost pămînt mănăstiresc. Când ieram tănăr, iera mai tăt satu di Moldoveni.

Chițcani — Pavel Stog, 57.

193

Rusu trăiă pin baltî, pin grădini. Încoași o vinit. I-o mai scos și apili. Amu sî ieu cu Moldovenși. Anișca Revin, sî chiamî, iel îi Rus ș'o luat Moldovancî. Ș'amu s'o 'nvățat și ie rusăști, cî știi mai ca și dînsu. Ba mai mai ghîni grăiăști, cî iel îi tăcut. Și cochiii în casî grăiășc rusășt'. Da 'n sat, la apă, undî sî 'ntă'nesc cu Moldovenși, grăiășc moldovnești. Anișca ari trii cochii.

Copanca — Maria Bălan, 44.

194

Înainti vremi nu sî pre luoa Rus cu Moldovan. Cînd sî luoa sîn ştii şini, apui sî niera. Di multşor sî ieu. Mai rar atunşia sî luoa. Amu s'o 'mulţit norodu. S'amesticî cu Căţachi. Iaca on Moldovan s'o luoa c'o Căţapci.

Trăiesc nicununaţ, da au cochii.

Chiţcani — Maria Postoroncă, 56.

195

FÎNTÎNA LUI HERDIM

O fost on síoban şî i-o fost moartia acoló, o chicat călari di pi cal. Şî calu, di jălaniia lui, o dat cu chişioru, păr o făcut izvor. L-o 'ngropat acoló. O vinit unu calic şî s'o spălat la izvor şî s'o lecuit. O săptămîni o şădzut şî s'o dus sănătos. Iel sîngur o cumpărat pămîntu, grădina dimpreziur ş'o făcut casî, o cumpărat icoani, candili, ca 'n biserici. Şî viné creştini bolnaţi, luoa ţărni şî sî spăla şî sî 'ndrepta.

Unii cari-i scuturî frigurili, sî duc ş'amu; da cí nu-i aşa de lecuitoari ca 'nainti. Iara ca lecărstfa înainti. Omu seál cu casa o murit şî n'ari şini căta izvoru, cum căta înainti. Viné lumia pi la Duminica mari, di nu 'ncăpe di căruţ. Vine şî di dincolo di Nestru. S'o lecuit mult.

Ieu şăpti ani am fost calicî şî tot cu apî dila fîntîna lui Herdim m'am îndreptat. Adusé mama di trii ori pi săptămîni apî şî ţărîni dila mormînt, puném apa şî ţărîna seia de-o şerbém şî m'aburém, mă spălam di trii ori pi dzî. Am fost calicî şăpti ani, cí m'am dus la Nestru ş'on huit pi sus ní-o luoa fundu la găliati şî ní-o luoa şî o parti di trup.

Corcmaz — Maria Drubală, 63.

196

Moşia noastră o fost mănăstireascî; la sfînta Agurî, la Afon, da stăpîne Căpriiana mănăstiri. Am audzît cí dila Ştefan Vodî o fost zîuruit pămîntu la mănăstiri. Spuné bătrîni cí şî Turcu o fost stăpîn, ş'apu l-o alungat Rusu ş'o rămas Rusiia. Da Purcariu di multi vacuri di om.

Purcari — Dănilă Dămian, 75.

197

Iel precum o fost şî spun părinţii noştri, cí pi-acoló pi undi-i brazda, o trecut pişti apî păn la Ades, o trecut Ştefan seál Mari. Acolo 'n Ades s'o 'necat Molda, o căţă, o dulaucî.

Îmbla după iepuri, după goani. S'audză, părinţii noştri spuné, pi aişea o minat Ştefan seál Mari buhaiu. Apu de-acolo o făcut iel brazdî păn în Ades, pi urma calului, undi-o măs. Pin Slobodzia merzi drept în Ades

Talmază — Ştefan Luchian, 72.

198

În Iurt o fost sat turșesc ș'o fost grădini pi săliștia șeia. Iara 'nainti moșili di șenuși. Iara șenușări. Sî dușé cu carili ș'adușé di foc, rădășini di măr, di perj, truchini groasî iara. Li tăie ș'adușé di foc. Mulț o gășit șî bani.

Mama me spuné cî Rusu i-o amăzît pi Turc. Rușii dzîsé sî-i lasî si triacî pi ospet. Șî ii o mărș păr i-o 'ncunziurat șî Turșii o fužit ș'o rămas tot ghinili pe își. Mulț o gășit bani turșești, pis' tot locu iara sapat. Iara niști gălăgani mari! Iesti ș'o șușmé în Iurt, tot di la Turc rămasî.

Pi timpu Turcului, on moș a nostru spuné cî s'ascundé pin poala stuhului ș'apu de-acolo-i scote.

Corcmaz — Maria Drubală, 65.

199

Spuné bătrînii cî dacî iara răscoalî șî-i ridica, apu ave șî popî 'n bejăinii. Sî ridica satu cu popî cu tot; fășe nunț acolo, fășe botedzuri. Tot în sus sî dușé, c'apu Buzeacu aișia șî freca bătăliili cu Turcu. S'audză c'o fost Tatars în Buzeac. Asta sî chiamî Buzeacu dila Căplan la mari. Ș'ave herghelii di cai; n'ave casî, ave bordei săpati 'n pomînt. Aișii, supt păduri, viné șî ierna cu caii. On om s'o ascuns în grăpî șî ii s'o fužit tăt satu 'n sus. Da iel piști trii dzîli o audzît c'o vinit căzașii șî 'mbla pin casî șî dzîsé: « Măi, catî iți, cî mama iți n'ari acasî ».

Da ii psîni nu iara răscoalî, sîngur ii în di ii înfricoșă.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

200

Aista sat îi turșesc. Bătrînica spuné c'o trăit cu Turșii. Iara bătălii, treșé cînd încoló, cînd încoași șî fașé răscoalî. Îi ridica șî-i dușé. Unii s'o dus păn la Ecatirinoslav șî dincolo 'n Harson ș'apu viné 'napoi. Cari nu iara pre fricoș, ave duboi șî treșé dincolo șî luoa luntrili cu dînșii șî șide acolo, iș fășe bordei 'n pămînt, în păduri 'ntr'on loc undi sî chiamî Dubini. Trimeté cite-on om sî vadî îi liniști de-amu. Dacî iara liniști, apu viné cî imușcistfa care-o ave, o ascundé 'n grochi, pînea sau dzăstrea, c'ave grochi di pîni pin 'preziuru casîi.

Olănești — Alexei Cărăman, 72.

201

Spuné cî sî dușé la Tighinea șî iara Turcu. Mai rar, da iara. Dacî sî dușé fimeia la tîrg, sî unzé cu funizîni, si fășe urîti.

Talmază — Timofte Luchian, 42.

202

Turcu o trăit pi Valea Căplanului. Ni duşém cu zítile şî găsăm luleli turşeşti. Găsăm pitaşi di miedi; ni ziucau cu dînsîi. Ş'amu sînt sãmnurili şelia unde-o trăit Turşii. O trăit în bordei şî făşe focu. Ave cai. Spuné bătrîinii cî 'mbla călãri. Sî chema, o vali, la Omar.

O stat şî pi Carásîn. Dzîşém: pi sãlişti la Omar.

Purcari — Gavril Vasilachi, 74.

203

Pi vremia Turcului — o fost la Tighinea Turcu, spuné cî trăie can prost cu Turcu. Viné sara 'n sati şî făşe proasti treghi. Viné călãri. Dac'o prins a noştri cî-s proşti, ieşã a noştri călãri şî-i usidé.

La Chirman trăie Grechiia. Iesti scris pi creposti: Grehiia. La Tighina aşa şãd crepostili, cum le-o 'ncuiet Turcu. Chilituri mari, aşa şãd ş'amu. Ruşii n'o trogãit nîcî, nişî n'a trogãi nimi. Ş'amu trebu sî şii moscali de-a dumevoastrî. Nu sî poati creposti fãrî moscali.

Talmaza — Grigore Luchian, 79.

204

Di moşili, spuné pãrinţii noştri cî s'o fãcut cînd bătãliia şei mari, cînd o scos pi Turc din Tighinea. Sînt douã moşili cînd întrî în Tighinea. S-a lu Suvoro, on boier mari, moschicesc o fost, purta oastea. Iel o bătut Turcu. Suvoro o scos pi Turc din Bineri. Spuné tata nostru cî Suvoro o fãcut oamini din saşi, din culi. Ş'o fãcut aşa, ca cum bat în Bineri la Turc. Turcu cãta cu binoaşili în dosu moşililor cu oastia. Şî dac'o pus oamini şei di saşi, o dus oastia lui pãn dincólo di Nestru. Ş'o vinit şî s'o aşãzat în dos şî l'o 'nconziurat. Atunşi o stat di bătut, cînd o vãzut c'o 'nconziurat crepostia pin preziur.

Talmaza — Acelaşi.

205

Bítu l-o chemat Melinti, pi bunicu l-o chemat Vasili. Spune c'o fužit dila boieri, din Leşasca. Pi Vasili l-o uşis în bătãlii la Turc ş'apu bunica o primit zápis dila 'mpãratu, dila Catarina: « Na-ţ o bîcãţicî di hîrtii, cã-i rãmas vadanî cu trii cochii. Sî ai o bîcãţicî di loc! » Cînd s'o ugoit, s'o aşãdzat ie, de-amuş nainti, o gãsît în locu ii on cãlugãri. Ie al întrîabi pi cãlugãri: « A cui îi moşii? »

Cãlugãru o dzîs: « I-a me! »

Da baba: « Ba i-a me! » Sî şiondãné. « Da-ni doispreşi oamini? »

I-o dat doispreşi oamini ş'o mãrs la iaz ş'o rîdicat chiatra ş'o scos tocu şeal di searî, o disfãcut ş'o scos zápisu ş'o şetit oamini.

« I-a tãu, babî », o dzîs cãlugãru.

O trăit în Leuntea, ave herghelii di cai. Băieții n'o vrut sî primascî pomîntu. Și-o făcut călugăru, o apucat zăpîsu, și tot iel o rămas.

Ciobarciu — Moisei Văscan, 100.

206

Bîta iara fatî di popî. Adriiana, cum iara pochii înainte. Poati n'aș fost pochii așa di boi-roș ca amu. Spuné, cî iara copchili și sî unzé cu funișînî pi fați și sî 'mbrobodé cu niști olăriț; sî temé di Turși. Turcu, dacî viné, lasa catalizîli 'n prag și calu lega di furca casii. Barbatu, dacî viné din sat, vide catalizîli și nu 'ntra 'n casî păn sî nu ieșă Turcu.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

207

Pi dialu Sălcuți iara on mormînt di urieș di șapți ani. Da iara lungî groapa. Iara mari, lunzi, oamini nanț.

Cioburciu — Aceeași.

208

Iara o fimei vădanî, Túdora și fășe brahî, tîrguie brahî puntru moscălaș, cî iara citati undi-i Túdora amu. O fost créposti, da o scos oamini chiatra. Iara bordieși, niști cișli pin preziuru cetății. Cînd o slăbit, o spus: « Oamini buni, aiși sî v'așădzaț satu, pi vatra iasta! »

Spuné din bătrîni c'o dzîs Turcu: « Măi olani, cînd vă-ț așădza satu, să-l așădzaț la fîntînili Robului! »

Iara fîntîni și luoa apî cu mîna dintrînsa. Le-o astupat; numa una mai iesti.

Tudora — Condrea Culea, 61.

209

În cîmp, la Cîrnățani, o fost Tătari. Trăie 'n bordei, n'ave casî ca și a noștri. Ii trăie cu ziti. La dînșii iara caii șei mai buni.

Copanca — Irimia Vitori, 99.

210

Iara Tatars, prindé cochii și-i mai hrăne cu nîedz di nucî ș' cu turti ș' pi urmî îi puné și-i frizé di vii în cuteori și-i mînca.

Purcari — Hana Slobozian, 50.

211

În cîmp, îi dzîsé Buzeac. Bîtu dzîsé cî 'ncoasi 'n Buzeac nu iara sati. Cari-s Moldoveni îs tot di pi își. Da satili rusăști îs trimăș la posîleni din Rosîia; zîudicaț și trimăș aișia pintr'o zînî. Și mai fuzé și di moscali, c'a-colo-i luoa la moscali, da aiși nu-i luoa. Și Cățalachii, și feli di feli di Rus îs fuziț din Rosîia. Și Leóntiva la feli. Nu țin minti cînd o vinit Cățalachii.

Copanca — Serghei Zalatoî, 48.

212

Moldovanu cu Moldovanu sî lichești, da Ruși is aziiaț. Dacî o liacî l-ai încâldzît, te-o mușcat. Avem o soacrî ș'o murit și ie așa spuné: « Măi băietî, Rusu chiar dacî l-ai găsi mort undivai, nu poț s'al crez. Și dacî-i găsi oasîli, dă-li foc și dă-li pi vînt ».

Tudora — Condrea Culea, 61.

213

Am fost piști Nestru păn la Ades, o sutî di vrîsti ni dușem cu poami, cu căruțîli. Alții sî dușe și cu parahodu. Bun preț ave poamili acolo. Perjîli iesti goldani sî vindé o carboavî pudu. La Tirișpolia, ca ș' cînd ieraî acasă. Pintru tăt nărodu o fost ghini. Dacî dușei fruhpti și si vindé cu preț și chita sî vindé.

Copanca — Irimia Vitori, 99.

214

În valea lui Teti iesti ochi di marea. Sî slobodză acoló ochiu șeala, împlé vâli cu apă. Spun bătrîniî cî l-o bătut Bulgariu cu lîm di țigái, cu schini, cu porumbrei. L-o astupat, cî nu pute treși oaminiî cu zîtili, cu oili, așa cură apă. Da nu-i numa on ochi, da-s mai multi ochiuri.

BUCUREȘTI — Central University Talmaza — Grigore Luchian, 79.

215

Pe atunșia nu iara hoziac. Iășă fumu 'n tindî și 'n casî. Nu iară sobî, iară horn. Fășe focu, coșe chitî, fășe măliga pi jăritic, pi cărbuni. O făcut întăi sobî mititici, merzé fumu 'n horn și din horn în hoziac. Aestia mai dincoasi o ieșit sobî cu gura 'n tindî. Or sî v'o șăsidzăși di ani.

Cioburciu — Moisei Văscan, 100.

216

Pe atunși iera mai puțîni grădini. Pi urmî s'o apucat di grădini. Undi-s amu grădini o fost paduri, stejari de-o mii di ani.

Chiar noi am cumpărat de-on val di moară, moară di vînt. Mori di apă n'am apucat, da și-cî o fost în baltî, la Zagorna. Așa-i și spun amu: la Morișcî.

La feti fusta iera cu pafți, cu catrinți; dinainti o pestelcî și 'n urmî o pestelcî, pi cap cu tulpan di țasut.

Copanca — Irimia Vitori, 99.

217

Mai nainti vremi călca cu chișioarli. Iara sac di cînipî, iara făcut rărișor; turna toșcoñeli și treșé pin trînsu răvacu și rămîné numa toșcoñelili.

Teasc di lemn, curat di lemn, iera în vremi, da amu numa di șer. Nu au toț gospodarii teascuri di șer. Au numa unii și șeialț împrumut și dau a patra decî.

Purcari — Gavril Vasilachi, 74.

218

Dacî merzi pi drum și treși-on barbat de-a curmedzușu drumului, apu fimeia sî-i aștepti calia. Dzîși buna dzîua ș pi urmî treșe. Așa am fost învățati la părinț. Dacî treși cu apî, sî treși apa 'naintia barbatului, sî treși înapoi păn treși barbatu ș'apu-ț caț di drum. Așa iara 'nainti.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

219

Înainti trăie 'n bucati oamini. Ave dzăși boi, opt vași, ave o sutî di oi, cari nu pre ave. Chiar tatî-ńio ave șăși sutî di oi. Șiobanii, cari iara șioban, fășe stîni acolo, acasî de-amu perdiă iară.

Făse socotialî pi răbuș: o bîcatî stăpînului, o bîcatî șiobanlui.

Cioburciu — Moisei Văscan, 100.

220

S'o dus o fatî di urieș la brănduș ș'o găsit niști oamini miși, ara cu plug cu șăși boi, și i-o luoat în pestelcî și i-o dus acasî la părinț. Da tat-so i-o spus: « Du-i 'napoi, cochilî, cî cu timpu a sî iasî oamini iștia și noi n'a sî mai șim ».

Tudora — Ștefan Știrbu, 45.

221

Știi duńeta cî la noi iesti ș'amu on strigoi și ari coadî? Audzăm din bătrîni cî mai și măturî sî nu lipădaț pi drum, s'o strînzîț, s'o 'ngropaț în pămînt, ori s'o daț în foc, cî nu-i bini. Li gășasc strigoaisîli și li 'ncalicî și sî duc pin țarî. Ieli 'ntr'o noapti calcî douîspreși hotarî, ieli zboarî. Da cî au pi ghiavolu 'ntrînsîli.

Ieli sî duc undi au soviet ieli.

Talmaza — Grigore Luchian, 80.

222

Audzăm înainti cî la Nestrui ișă pi mal chip di om mititel și striga: « ńi a mînca di cap di om, ńi a mînca di cap di om ! » Sîni audză sî 'neca. Sî 'neca ti ńieri sîni, on băiet ori on flăcău și spuné: « Iaca de-atîta s'o 'necat, c'o audzîț pi faraon cî striga: « ńi a mînca di cap di om ! »

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

223

Baba Iliana spuné cî nu-i bini sî mănînsî di frupt lunia. On băiet sî dusé printr'o grădinî ș'on șărpi s'o 'nvălatușit împreziuru grumazului. O îmblat cu băietu pi la doftori, pi la mănăstiri și no al pute lua dila gît, șărpili sela. Ș'on moșniag le-o spus sî cati on om sau sine-a fi sî nu-ș mîncat lunia di frupt, păn cînd vini la băiet. Ș'o vinit o fatî cari n'o mîncat lunia și l-o lozit di trii ori cu mîna și șărpili ș'o dat drumu. Fata o spus sî n'al omoari. De-atunși îi post lunia. Sînt și astîdz di țin post lunia.

Tudora — Ion Tătaru, 42.

224

Ieste on soi di pești, iel îi tot șaran, crap. Așiala ari soldz ca cînd îs di aur; galghini și numa douî rînduri ari. Și dac'al prindim, apu-i dăm drumu 'n apî. Ii dzîsim cî-i amparatu peștiului. Ș'apu iel cînd sî pornești, tot peștili sî ie după dînsu. Iel merzî 'nainti. Da rar sî prindi. Pintru atîta-i spunim ampăratu peștiului, cî-i rar. Noi am prins cîndva într'on liman. Am dat nevodu pi supt ghiați.

Copanca — Carp Teacă, 45.

225

On om merzê pi cîmp ș'o găsît supt on mal o curcubătî di cap di om. Și după obicei, o vrut s'o nvăliascî cu o bicățicî di pîndzî și s'o ngroapi. Cînd o măsurat pîndza, n'aziunzê s'o 'nvăliascî. O tăiet alta pîndzî, mai mari și cînd o măsurat-o, niș așeia n'o aziuns. O tăiet a triia, încî mai mari și niș așeia n'o aziuns. Și pi urmî iel o prins a spuni la unu la altu sî s'o 'ntîmplat. Da on om îi spuni: « Ia ie tu sama, c'ășeia-i curcubătă di cap di popî. Bati-o ghini cu pămînt și puni pîndza șei dintăi ».

Cînd o măsurat pînda șei dintăi, înc'o rămas. Pi popa n'âl saturî nîmi, numa pămîntu.

Tudora — Ion Tătaru, 42.

SUPERSTIȚII ȘI CREDINȚE

226

Lunia, miercurea și vineria nu sî dă din ogradî baligî.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

227

Az îi lunî nouî, nu sî numări anii.

Purcari — Aceeași.

228

Lunia nu sî mănîncî di frupt, puntru gospodării di năpasti; sî nu chiai v'o zîtî.

Tudora — Ion Condrea, 65.

229

Ieu niș nu torc, niș nu țăș vineria, c'am năcăjît cu ochii. Pin zîs am zîsat cî mă trăze la prag și-ni scote ochii cu ași, cu fusî și de-atunsi nu cos, nu torc și nu coc pîni lunia. Nî s'o arătat o fimei displetitî, poati sfînta moarti! Dumnedzău știi!

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

230

Dacî coș vinerea, apu năcăjăști cu mînuli. Fași buba sei niagrî.

Copanca — Matroana Burlacu, 41.

231

Dacî-i toarși 'n spri sfînta vineri, ori dacî-i țășî, apu tătî noaptea-ț bagî fusîli 'n ochi. Da dacî țăș, apu tătî noaptia bati 'n tălchizi. Asta și ieu am apucat. Am țăsut și dac' am adorînit, pin zîs videm cum îmblî tălchizii și ițli.

Nu videm pi nimi, da audzăm: cliamp! cliamp!

Purcari — Hana Slobozian, 50.

232

Cînd îi preutu 'n útrini, în slujbî, apu atunșia sî chiptîni om, fimei, ie cu mîna di pi cheptini și dă zîos ș'apu sî dă afarî și sî ie cu vîntu, cu gunoi și calsi cu chișioarli ș'apu sî iscadzi păr. Nu sî chiptîni cînd îi preotu 'n bisărcî.

Volintiri — Ștepanida Șarov, 70.

233

Dacî împrumut dila o fimei o spatî, cînd scot pînza, o ud cu apî, leg bumbac la dînsa și i-o dau îndărăpt acasî. Goalî nu sî dă.

234

Dac'a 'ntra cruși di barbat în casî, cînd învălești pîndza pi sul, apu i-aziunzi bătătură; dacî îtrî fimei, n'aziunzi.

235

Cînd scoț pîndza din stătivi, ti 'mbrobidz și tai pîndza și scoț spata ș'o udz, c'a sî iasî sufletu mai ușor cînd ai muri.

236

Dacî țăș' o fatî mari, cînd scoati pînza, ie fușeii șî iesî afarî șî pi sini l-a vide, așa i-i soția ii, barbatu.

237

Fata, cînd toarsî șî puni buțcos pi fus, apu sî măritî 'n sat. Da dac'al puni rășchirat, apu sî duși piști brazdî.

238

Îțili sî li fași di fatî mari, c'apu li fași șî dacî iești maritatî. Dacî n'ai făcut di fatî mari, apu cînd s'a mărita sî nu mai faci, c'apu moari barbatu.

239

Cînd ai bólnav tari 'n casî, nu sî poati sî torși, niși sî țăș. Ales di vărsat dacî-i bólnav.

Toate (No. 233—239) din Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

240

Cînd sî cutremurî pomîntu, dzîși cî-i peștili șeala pi supt pomînt, sî zbati șî sî cutremurî. Peștili țini pomîntu. Amu s'o tremurat numa deghelușca. Poati cînd s'a cutremura tari ne-om prăpădi șî noi.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

241

Prima 'ntăi cînd ai facut nevodu ș'al arunși în apă șî vini on pești 'na-ntia nevodului, așeala-l iei ș'al azvîrli înapoi în apă. Sî numești sî aibî năroc nevodu la prinsoari.

Copanca — Carp Teacă, 45.

242

Păscariu, cîț soldz la pești, atîtea cîrpele pi straili lui. Așa al zîurî peștili pi păscar.

Copanca — Constantin Donei, 68.

243

Cînd zisădz pești, atunșea chipluim cî s'aratî ploai.

Copanca — Carp Teacă, 45.

244

Dacî ni pornim la păscuit șî ni iesî cu dișărt, apu sîntem măhniț, cî nu chicî pești. Dacî ni iesî cu plin, atunșea ni bucurăm, cî prindim, chicî.

Copanca — Ion Gogu, 45.

245

Dac'al tai peștili și ari sînzi mult, însamnî c'a sî șii apî, c'a sî vii apî.

Copanca — Același.

246

Sînt on felî di broaști; fac: pu, pu, pu! Sîmt a apî. Atunși sî știi c'a-dăudza Nestrî dă piști maluri.

Tudora — Ștefan Știrbu, 45.

247

Cînd sî linzi mîța 'n gura sobii, fași a ploai. Da cînd sî puni pi vatrî lingî sobî iarna, fași a zer.

248

Rățli, cînd îmbli pi dinaintia casîi și sî scaldî pi pămîntu uscat, sî știi ghini cî plouî.

249

Toamna, cînd cîrîie șioarili, apu atunșia sî sîlim la popșoai, c'apu ninzi.

250

Cînd sî naști luna și-i c'on corn în sus și cu unu 'n zios, așeia lunî îi a ploai. Da cînd îi cu amîndouî coarnili 'n sus, apu așeia lunî îi sacî.

251

Sara cînd sfințâști soarli și sî fași zianî din sus, cînd îi roșii piști tăt, apui i-a vînt; da cînd îi didisupt, îi nour și diasupra roș, îi a ploai.

252

Cînd s'aprindi fundu la șeaun, apu dzîsim: « Ardi curu căzănii a ploai ».

Toate (No. 247 — 252) din Corcmaz — Maria Drubală, 78.

253

Cînd zisădz vulpi, prindz pești.

Copanca — Carp Teacă, 45.

254

Dac'o răsărit soarli și șeriî-i roș, apu-i vremia a ploai ș'a vînt. Cînd sfințâști soarli și-i zianî, tot a ploai fași. Sî zamicești cî-i vremia a ploai.

Talmază — Grigore Luchian, 70.

255

Iesti cruşia şeriului în patru părţ, caru şiobanului, drumu ȕiganului. S'o dus ȕiganu ş'o furat pai dila cumătrî-so şî cum o furat, o împrăştiet pai pi drum. Dumnedzău o făcut aşa sămn, cînd o fost pi pămînt.

Talmaza — Acelaşi.

256

Ploaia sî rîdicî di pi api. Fierbi apa acoló, ca 'n căzan şî sî rîdicî aburu şî din aburu şeala sî fac nouri groş şî Dumnedzău stîrneşti vînt şî-i urniazî din urmî undi vre iel sî plouî.

Popeasca — Nichita Zmău, 60.

257

Soarli cînd aziunzi la sfinţit, şădi şî sî hodineşti, sî uitî pi iasta lumi. Dac'o scăpătat, mîni iesî tot di undi răsari, cî sî 'nvîrteşti şeriu tăti noaptea.

Talmaza — Grigore Luchian, 70.

258

La noi, anu trecut, s'o ditunat douî feti şî cînd o trăsniit o chicat moarti. Vedz, din tun vini moartia. Duşmanu, vedz, sî vîrî supt om şî Sfîntu Ilii îmbli să-l mîntui cu săziata. Omu dacî nu-ş faşi cruşi, sî vîrî duşmanu supt dînsu, dacî-ş faşi, sî dipărtiazî. Cînd plouî şî trăsneşti, cînli sî nu şadî lingî om, cî duşmanu sî vîrî şî la cîni.

În uşa tindzii si nu stai, în uşori di stai şî ti radziîni şî prăzeşti cum plouî, c'apu ti trăsneşti. Duşmanu stă 'n prag. Preotu stă la masî la mort şî mănîncî, uni moari di moarti bunî, da cînd îi din trăsniit, atunşi nu sî cadi sî şadî la masî. Cred c'asa scrii 'n cărţ.

Festeliţa — Antîm Ţurcan, 47.

259

Iesti la Nestru, drept în zios malu, podmol. Aud cî spun oaminii cî zemi Nestru, cînd îi vini vremea sî 'neşi v'on om. Şeri cap di om. Ieu am audzît; zemi ca on buhai, priamo.

Purcari — Gavril Vasilachi, 74.

260

Pe la şiohani pun capiti di cal în gard la gospodariie, să nu să dioachi, să nu s'aprochii luchii.

Volintiri — Nadejda Romanov, 73.

261

Cruşia, di rău (duh rău). Cruşia peşetlueşti casa, sî nu întri vrăjmaşu.

Volintiri — Aceeaşi.

262

Dacî nu-i coțofanî 'n sarai la cai, caii toatî noaptia sî zbușiumî. Sî 'mple-tești coama, sî fași caier. Vrajmașu ari zabótî di coțofanî, di cînd o lăsat-o stăpînî pi haini șî zăpis. Oaminii ușid o coțofanî ș'o spîndzură de-o bulmé.

Tudora — Ion Condrea, 65.

263

În țîntirim am avut șî ieu salcîni la mormînt. Tăt gospodariu puné 'nainti la mormînt salcîni; la părinț, la copchii ș'ave. Părintili cari-o fost i-o vîndutî-i. Ieu n'am vrut sî cumpăr salcîm dila mormînt. Dacî fași o sanii, apu greu trazi zita, cî-i dila mort.

Corcmaz — Alexandru Gratii, 48.

264

Cînd sî cutremura pămîntu, apu puné urechia la țîțina uși ș'asculta ș'audză cal nechezînd. Dzisé cî-i a voiná, a bătălii.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

265

Cînd zisădz sîriadă, ziti, prindz mulț pești.

Copanca — Carp Teacă, 45

266

Spuné înainti vremi, cînd să cutremura pămîntu, cî iaca fași a bătălii.

Talmază — Grigore Luchian, 70.

267

Cînd gîgii gîștili, sî știi ghini cî li furî. Nu vin v'o douî, trii; le-a fura-li.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

268

Cînd sî 'ntoarși o chiti 'n cuptiori pi dos, apu-ț vin oaspiț.

Corcmaz — Aceași.

269

În lunî-s doi fraț cari o ușis așel mai nič pi șel mai mari. Așel mai mic îi țîni căldaria șî-i curzi sînzi din nas. Dumnedzău i-o pus znac în lunî, sî vadî tătî lumia cî nu-i ghini sî ușidî frati pi frati.

Talmază — Grigore Luchian, 70.

270

Bosuiocu aniórsî frumos, cî-i sudoarea lui Hristos.

Talmază — Marianca Bolândău, 70.

271

Cînd plouî cu soari, ieste-o fatî 'ngreunată 'n sat.

Feștelița — Antim Țurcanu, 47.

272

Ii păcat sî strîși cuibu cucostîrșilor di pi casî, c'apu moari omu ori fimeia din casî. Sî strîcî parchia.

Copanca — Matroana Burlacu, 41.

273

Din banii din comori au parti, da nu tăț. Da trebu sî dai șevai. Ba unii rămîn caliși, cî îi îs daț în mîna diăvolului. Comoari nu sî poati sî șii fără diavol. On țigan, Duñitrachi și fimeia lui, îi o vrăjit și i s'o arătat bani. Ș'o săpat ș'o găsît trii ulșioari cu cărbuni. S'o făcut banii cărbuni. N'o zîuruit suflet. Iel acolo nu șieri suflet, șeri macar on pui di găinî. Da cînd sî duși acasî găsăști on copchil mort, ori o fimei moartî, a lui.

Talmază — Grigore Luchian, 80.

274

Liliac, la noi așa sî chiamî șioarși, gustî din bisericî pristenii ș'apu fași arichi și zboarî. Curat îi ca șioarșili, numa cî ari peni la arichi. Ș'asa țîții. Numa sara, pi răcoari, zboarî.

Talmază — Axînia Cojocar, 50.

275

Dac'o sfințit soarli, sî nu dai gunoiu afarî, cî-i rău di zîti.

Purcari — Hana Slobozian, 50.

276

Cînd samînî popșoi, șiocălăili li dușim la izvor, li dăm pi apî, cî așelia nu sî ard în foc. Poati di tășiuni, așa am apucat.

Purcari — Aceeași.

277

Ori dă vin, ori dă borș di pomanî; îi izvor di altî lumi.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

278

Dacî nu dai borș di pomanî, sî scaldî Iuda 'ntrînsu. Da fimeili stîng cărbuni, c'apu nu s'apropii.

Purcari — Aceeași.

279

Sini-ș dă masî di pomanî și-i pari rău, pi șeia lumi șădi tăti muședî.
Șăd înzerii la masî și plîng.

Purcari — Aceeași.

280

Punim capti di cal în gard, pintru gâra oaminilor, pintru vorbă ră.
Cum nu vorbești șel di-i mort, așa și nu vorbascî lumia di rău.

Olănești — Fedosia Moraru, 46.

DESCĂNTECE

281

DISCÎNTIC DI SPĂRIET, DI
LICHITURÎ

(Pui pi masî o peticî albî, on
prosop, curat și șii, ș'apu pui bu-
ruienli șeli șiunti în noui locuri și
tot piste-așelea pui în cruși + + +
+ + + + +. Aduși apî ninșe-
putî, sara pân a nu sfinți soarli, și
nu vorghești cu nîmi pi drum. Pui
apa 'n capu mesîi, pui mânuli una
pîști alta 'n apî și fași cruși:)

— Buna vremeia, apî albî !
— Mînțânim, Virvarî neagrî !
— Și-am vinit și mă rog la tini,
Apî albî,
Și-nî dai pi fata, pi Maranda ;
N'o pun niși la arat,
Niși la samanat,
Da niși la ridicat chetri,
Da pun s'o speli pi Panaghiia,
S'o speli,
S'o limpidzascî
Și s'o curățascî,
Di faptu șel mari
S'o speli,
S'o limpidzascî
Și și ducî din vad în vad,

Pân a noua vad

Și și ducî pi capu cui l-o dat
Și tu și rămîi curatî,

Luînati,

Ca Maica Preșista și te-o lasat
Și ca maicî-ta și te-o făcut.

(Dintăi baț trii mătăni și dzîși:)

Sfintu Ion Voina, cari-i pus pi
buruieni di liac și Maica Sîntă
Mărie, și-nî daț liac și sănătati
Virvarii.

(Iei și li pui ghinișor în oali ș'apu
li pui o bîcățicî di pîni ș'o bîcățicî
di zăhar ș'o liacî di zîn și dzîși:)

Ieu buruieni vă hrănesc
Și cu nîeri vă 'ndulșesc
Și cu zîn vă șinstesc ;
Așa și șii bun ca nîeria
Și bun ca pînia
Și șinstit ca zînu !

(Iei oala ș'o pui la foc, păr a nu
sfinți soarli ș'o vîri de-odatî, și n'o
muț din loc, ș'o laș pân diminiata 'n
foc. Diminiata 'n zori di zîuă, ti
dizbrași cu chielia și fași o groapî

șî pui de-asupra grochii cruși di car
 șî șădi de-asupra fatî ori șe-a șî.
 Ie-ș fași cruși șî-i torni pi mîni ș'apu
 ie dă pi obraz ș'apui dă-i șî be 'n
 cruși din oalî. Strecuri apa șeia, șî
 nu curi buruienli din oalî piști cap,
 pi cap, pi trup. Oala șeia o pui șî
 rasai soarli pi dînsa, pe-o polițî, pi
 șeavai șî groapa o astuchi. Trebu trii
 dimineț. Marța sara pui buruienli,
 miercuri, zioi șî vineri discînt.
 Buruienli șelia li zvîrli ori pi Nestru,
 ori li 'ngrochi, șî nu calși zîtî, șî
 nu olozeascî. Miercuri șî zioi sara
 discînt numa apa. Cînd îi torni
 din cap, dzîși:)

Sî șî ducî din vad în vad
 Pân a noua vad,
 Pi capu cui țî l-o dat.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

282

S'o sculat N. duminicî diminiațî,
 Pi fațî s'o spălat,
 La sfîntili icoani s'o 'nchinat,
 La sfînta bisericî s'o pornit.
 Pi cali,
 Pi carari,
 Spărietu i-o ieșît,
 Cu dințî rînjîț,
 Cu ochii stîlchiț.
 În pomînt l-o trîntit,
 Carnia i-o mîncat,
 Sînzîli i-o băut,
 Fața i-o 'ngălbînit
 Ochii i-o 'mpăinzînit.
 N. șî văita
 Șî șî vaicara.
 Nimi nu l-o audzît,
 Nimi nu l-o vădzut,
 Numa Maica Precista din ceri
 L-o vădzut șî l-o audzît.

— Șî ti vaitez N.
 Șî ti vaicaredz?
 Da di undi, Maicî Precistî,
 Nu m'oi vaicara
 Nu m'oi vaita,
 Dacî duminicî m'am sculat
 Pi fațî m'am spălat,
 La sfîntili icoani m'am închinat,
 La sfînta bisericî m'am pornit.
 Pi cali,
 Pi carari,
 Spărietu ni-o ieșît
 Cu dințî rînjîț,
 Cu ochii stîlchiț.
 În pomînt m'o trîntit,
 Carnia ni-o mîncat,
 Sînzîli ni-o băut,
 Fața ni-o îngălbînit.
 Maica Precista s'o sprijînit pi cîrjî
 [di aur,
 Pi scari de arzînt s'o scuborît
 Șî la N. s'o pornit.
 Spărietu din cap i l-o luat,
 Di supt cap,
 Din schinari,
 Di supt schinari,
 Din chept,
 Di supt chept,
 Din inimî,
 Di supt inimî;
 Din chișioari,
 Di supt chișioari;
 Din mîni,
 Di supt mîni;
 Din talpî,
 Di supt talpî;
 Din toati închieturelili,
 Din toati durerili.
 Maica Domnului
 Cu sapa l-o săpat dila N.,
 Cu mătura l-o măturat,
 Piști Maria Niagrî l-o aruncat,

Undi cucuș negru nu cîntî,
 Mîîți niagrî nu miorlăiești,
 Cîni negru nu hămăiești,
 Acoló țî-i beria și mîncaria!
 Da s'al laș pi N. curat
 Și luînat,
 Cum maica l-o dat,
 Cum Domnu sfînt di l-o lăsat.

Palanca — Palaghia Mocanu, 58.

283

DI SPĂRIET

Aîin,
 Cozma de aîin,
 S'o pornit
 Pi cali,
 Pi cārari.
 Cînd o aziuns la zimătati di cali
 L-o pālît on șeas rău,
 C'on vînt rău
 Și 'n pomînt l-o trîntit
 Și fața i-o 'ngălbînit
 Și ochii o 'mpainzînit
 Și sînzîli i-o băut
 Și carnia i-o mîncat
 Schinaria i-o strîcat,
 Și chieptu i-o corozîit.
 Și baba, discîntătoarea,
 Cu gura l-o discîntat,
 Cu sășîria l-o sășîrat,
 Cu mătura l-o măturat,
 Piști Maria Niagrî le-o aruncat,
 Cî iesti acolo on pești mari și hrănit
 Pintru N. gătit.

(Al discînt c'o sășeri pi schinari
 și 'n cap și-i torni cosîtori. Tochești
 plumb ș'al pui în apî.

Cari a s'îndrepti, apu sî fac
 conopși [cositorul], de iestea cari sî
 'nchei. Da cari ari sî moarî, apu sî
 fași cruși și săcrii. Ieu discînt ș'am

văzut și mor așeia. Iești mai tînar
 dicît mini și-ț spun; da sî șii mai
 bătrîn, nu ț-aș spuni, cî n'am folos).

Coanca — Lisaveta Reven, 53.

284

DI SPĂRIET

S'o sculat N.
 Marț diminiăta,
 Gras și frumos
 Ș'o purșes
 Pi cali,
 Pi cārari
 Ș'o aziuns la nîjloc di cali.
 Ș'o ieșît
 Strînsu cu strînsoiu,
 Samca cu sãmcoiu
 Și spôrnița cu spornițoiu
 Și i-o luat din fați,
 Di supt fați,
 Din limbî,
 Di sub limbî,
 Din fața obrazului,
 Din sfîrcurli nasului.
 Și i-o băut sînzîli
 Și i-o luat puterea
 Și i-o săcat șerea.
 Ș'o prins N. a sî văira
 Ș'a sî nișăla.
 Nimi n'o audzît-o
 Și nimi n'o vădzut-o.
 Numa Mariia, Sînta Mariia,
 Din șeri s'o scoborît,
 În cîrji s'o sprijînit
 Ș'o 'ntrebat-o:
 Și ti văiredz
 Și sî ti nișăledz?
 Nu ti văira,
 Nu ti nișăla,
 La baba ai alerga,
 Cu gura te-a discînta
 Și cu mîna ț-a lua.

Piști Maria Neagră a arunca

Și strînsu tău

Și spărietu tău

L-a arunca.

Acoló strînsu tău și spărietu tău

Sî veșiuiascî

Și sî lăcuiascî,

Sî rămîi tu curatî,

Luînati,

Ca Dumnedzău sfintu și te-o lasat,

Ca auru strecurat

Ș' ca arzîntu curat

Ș' ca maicî-ta și te-o lasat.

Volintiri — Nadejda Romanov, 73.

285

DI POȘITURÎ

O zburat o pasîri din seri

Albî, nalbî

Ș'o chicat trii chicături di sînzi

Și chicat pi apî,

Apa săca;

Și chicat pi chiatrî,

Chiatra crăpa;

Trii paharî s'o iscat:

Unu di apî,

Unu di zîn,

Unu di venin.

Așeal de-o băut apî,

S'o săturat;

Așeal de-o băut zîn,

S'o 'mbătat;

Așeal de-o băut venin,

O crăpat.

Ș'o chicat pi didiochiu dintri ochi,

Din crenili capului,

Din fața obrazului,

Din sfîrcurli nasului,

Sî rămîi curatî,

Luînati,

Ca maicî-ta și te-o făcut.

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

286

DI POȘITURÎ

O purșes nouî poșitoroi,

Cu nouî săzîtături,

Cu nouî didiochiuri

Ș'o 'ntriabî Maica Domnului:

— Un' ti duși?

— Mă duc sî săzîțatez,

S'o poșesc

Și s'o diochi.

— Nu ti duși la dînsa,

Da ti du la merli acri

Cu hîrlețîli-ț săpa,

Cu mături îț mătura,

Piști Maria Niagră-ț arunca.

Acolo sî chiai,

Sî răschiai,

Ca spuma di mari,

Ca roua di soari,

Sî rămîi curatî,

Luînati,

Ca maica și-o făcut-o,

Ca Dumnezău sfintu și-o lasat-o.

(Discîntî în apî ninșepuți, sî nu vorghesți cu nimi pi drum, și cu cuțîț sfințîț. Ieu al sfințasc la Paști. Di trii ori discîntî).

Purcari — Aceeași.

287

DI POȘITURÎ

Pi sei salși răsăditî,

Ieste-o fatî displetitî,

C'on ochi di foc,

Cu unu di apî;

Așeal di apî al stînzi pi șial di foc

Și sî stînzi diochi dintri ochi,

Din crenili capulu,

Din fața obrazulu,

Sî chiai,

Sî răschiai,

Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari.
 Sî rămîi curatî,
 Luînatî,
 Ca maica sî te-o făcut,
 Ca Dumnedzău sfîntu sî te-o lasat.

Purcari — Aceeași.

288

DI DIOCHI

(Niști ochi răi sî uitî, sî niari
 șî dioachi copchii, o zîti, o fatî. Ti
 doari capu, mânli, chișoarli. Aduși
 apî ninșepuți șî discîntî cu schini
 dila grapî șî cu cuțîtu, dacî ai cuțît
 di găsît șî sfîntît; dacă nu, sî poati
 șî așa ! Dzîși :)

Doi moroi,
 Doi pocitoroi,
 Undi vă dușiț ?
 Ni dușim la Motrea
 În pomînt s'o trîntim,
 Sînzîli sî-i bem,
 Dzîlîli sî-i scurtăm !
 (Ș'apu iarî dzîși :)
 Doi moroi,
 Doi pocitoroi,
 Nu vă dușiț la Motrea,
 Da dușeți-vă la ũei limbî di păduri,
 Cî ieste-on prunc di fatî mari
 În pomînt s'al trîntiț,
 Sînzîli sî-i beț,
 Dzîlîli sî-i scurtat,
 Da Motrea sî rămîi curatî,
 Luînatî,
 Ca arzîntu strecurat.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

289

DI STRÎNS

Copchiii răsesc, sî 'nbolnăzesc,
 tușasc, îi doari cheptu șî vin șî-i

discîntî. Marța discîntî: diminiața, de
 niadzî șî sara. Discîntî în apî, în zîn,
 cum îi șî copchilu di mari. Copchii
 mititei în țîți discîntî. Pui în pahar
 șî-i dai sî bei o liacî di țîți de-aseia.
 Ii unzî cheptu șî schinaria, cînd
 discîntî. Dzîși :

S'o sunicat
 S'o mînicat Toader,
 Marț diminiața s'o sculat
 Ș'o purșes pi cali,
 Pi carari.
 Cînd o aziuns la nijloc di cali,
 L-o 'ntîlnit samca cu samcoiu,
 Pocitura cu pocitoroiu,
 Strînsu cu plînsu.
 În pomînt l-o trîntit,
 Sînzîli i-o băut,
 Carnia i-o mîncat,
 Dzîlîli i-o scurtat.
 Iel așa s'o prins a vaicara
 Ș'a sî nișăla.
 Nimi n'o vădzî șî n'o audzît,
 Numa Maica Preșista din ũeri
 L-o văzî șî l-o audzît.
 În scări di aur s'o scuborîț,
 În cîrji de-arzînt s'o sprijînit:
 — Și ti vaicăredz,
 Și ti nișaledz ?
 — Cum nu m'oi vaicara
 Șî m'oi nișăla, Maicî Preșistî,
 Cî m'am sunicat,
 Cî m'am mînicat,
 Marț diminiața
 Gras șî frumos,
 Bun, sănătos
 Ș'am purșes pi cali
 Pi carari.
 Cînd am aziuns la nijloc di cali,
 M'o 'ntîlnit samca cu sãmcoiu,
 Strînsu cu plînsu,
 În fursî m'o luat,

În pomînt m'o trîntit,
 Sînzîli ní-o băut!
 — Nu ti vaicara,
 Nu ti nişăla,
 Aleargî la Vîrvara,
 Vîrvara din gurî Ț-a discînta,
 Cu cuțitu Ț-a tăie,
 Din grierli capului,
 Din fața obrazului,
 Din mîni,
 Din chişioari,
 Şi tu ai rămîné curat,
 Luînat.

(Cari ari dzîli sî 'ndriaptî, cari
 n'ari, moari).

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

290

DI SAMCÎ

S'o sînicat,
 S'o mînicat,
 Pi cārari
 Ş'o 'ntîlnit
 Săpornița cu săpornițoi,
 Samca cu sāmcoi,
 Strînsu cu strînsoi,
 Spărietu cu dinții rînjîț,
 Cu ochii sticliț,
 La pomînt o trîntit-o,
 Oasîli i-o fărmat,
 Sînzîli i-o băut,
 Fața i-o 'ngălbinit,
 Ochii i-o împainzînit.
 Nimi n'o vădzut,
 Şi nimi n'o audzît.
 Numa Maica Domnului,
 Din nantu şeriului,
 O audzît
 Ş'o vădzut.
 Pi scarî di aur s'o scuborît
 În băț di aur s'o sprijînit
 S'al întrebi pi N.:

— Şi ti văicăredz,
 Şi ti 'nşăledz?
 — Di undi nu m'oi văicara
 Şi m'oi înşăla?
 M'am purşes pi cali,
 Pi cārari,
 M'a 'ntîlnit cu săpornița,
 Cu săpornițoi,
 Samca cu sāmcoi,
 Strînsu cu strînsoi,
 Spărietu cu dinții rînjîț
 Şi cu ochii sticliț.
 La pomînt m'o trîntit,
 Sînzîli ní-o băut,
 Oasîli ní-o fărmat.
 — Nu ti vaicara,
 Nu ti 'nşăla,
 Du-ti la Paraschiva,
 Ie cu gura te-a discînta,
 Cu mîna driaptî Ț-a lua,
 Pişti Maria Niagrî a arunca,
 Undi cucuș nu cîntá,
 Oaia nu zghierá,
 Şiobanu nu şuierá.
 Acolo sî chiai,
 Sî răschiai,
 Ca spuma di mari,
 Ca roua di soari,
 Sî rămîi curat
 Şi luînat,
 Ca maica şi ti-o făcut
 Ca Dumnedzău sfîntu şi te-o lăsat,
 Ca poala Sîntă Măriei.
 (Discîntî în chiuî di lemn, pui
 cămeşa bólnavului şi chisădz. Sî
 discîntî şî 'n rachiul şî zîn; trii dzîli.
 Marț însechi, zioi şî niercuri).

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

291

DI BEȘICA SEI NIAGRÎ

S'o pornit omu negru
 La păduria niagrî,

Sî tai păduria niagrî,
 Cu toporu negru.
 S'o cari la casa niagrî,
 Cu boii negri,
 Cu căruța niagrî.
 Ș'o luoat plugu negru
 Șî boii negri
 Șî grîu negru,
 Sî samini grîu negru,
 Să-l cari la casa niagrî,
 Cu boii negri,
 Cu căruța niagrî
 Șî sî hărmaniascî cu boii negri,
 Sî punî 'n sași negri,
 Sî ducî la moara niagrî,
 Să-l facî fâninî niagrî,
 Să-l ducî la casa niagrî,
 Să-l facî mălaili negri,
 Sî facî brahî niagrî.
 Sî chiemi tăti bobnelili,
 Sî chiemi tăti zgâncunelili.

Da pe a me o uitat-o,
 N'o chiebat-o.
 Da ie s'o 'nfocat,
 S'o 'nbojorat
 Șă rădășina i-o săcat.

(Discînt c'o peticî aprinsî, dila
 cahli. Macar sî șii și 'n dziua di
 Paști, c'o discînt. Asta-i nevoi. Trii
 dzili discînt.

De aiasta mor mult. Niși doftorii
 nu-i fac nicî. Dac'o tai, sî prăpădești
 omu. Numa cu discîntic îi tresî.

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

292

DI BEȘICA ȘEI RĂ

Sîntă Mării mari,
 Sîntă Mării nicî,
 Tăti bubili,
 Tăti zgînsili
 V'oi pofiti la masî,

Da pi tini, bubî ră,
 Nu te-oi pofiti!
 Tu, beșicî ră, nu ti isca,
 Nu ti 'nfoca,
 Cî ieu piști liac tot ț-oi da.
 Ș'a rămîné N.
 Luînat,
 Curat,
 Ca maicî-sa șî l-o făcut,
 Ca Dumnedzău șî l-o izdit.

(Beșica șei ră iesî așa ca on
 șir di malai, îi roșî și cu vîrvu
 galbăn. Dac'o rupe, sî fași mai mari
 și iesî mai multi. Dac'o discînt
 ș'o păzăști s' n'obrintiascî, apu sî
 tîmădui. Discînt într'o dzî di trii
 ori).

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

293

DI TĂTARCÎ

Tătarcî di poșiturî,
 Tătarcî di strigari,
 Tătarcî di ochiu șial mari,
 Tătarcî di loșiturî,
 Cu hîrlețu te-oi săpa,
 Cu sapa te-oi drăpăna
 Șî 'n tătărsicî te-oi băga.
 Dila N. din cleștili capului,
 Din audzu urechilor,
 Din viderili ochilor,
 Din fața obrazului
 Din sfârcu nasului,
 Din mați,
 Din șăli,
 Din mîni;
 Cu sulița te-oi însulița
 Șî piști Maria Niagrî te-oi arunca;
 Acoló iesti on pești mari și hrănit
 Pintru tătarcă lui N. gătit.

(Discînt în tătărsică. Pui rachiu
 și discînt c'o andricî. În trii tătărseli.

Pui o tătărsică pi o fereastră și una pi alta și alta pi alta și be rachiul dimineața din una, de niadzî din alta și sara din alta).

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

294

DI TĂTARCÎ

Tătarcî uscășioasă,
Tătarcî putregăioasă,
Tătarcî mocnită,
Tătarcî din răsăalî,
Tătarcî din băuturî,
Tătarcî din chișioari,
Tătarcî din mîncari,
Tătarcî din știudî,
Tătarcî din vinili chișioarilor
Tătarcî umflătoare,
Tătarcî veninoasă,
Tătarcî scoaptă la oasă.
Tătarcă sî rămîi ca on șir di mac
Și N. sî rămîi curat, luînat.

(Discînt în rachiul și 'n tătărseli.
Trii tătărseli pi tustreli fereștri.
Discînt dimineața una și-i dai sî bei,
de niadzî alta și unzi; sara be.
Sara li pui iară cu rachiul și șad piști
noapți; așa trii dzîli).

Ciubarcu — Domnica Ciulei, 47.

295

Iaram copchilî ș'o vinit la o țigancă la noi, la Bebei, o fată,
Virvara, și-i dzîși țigănsii: « Mamî-leanî,
fă-ni di ursit. Am on ibovnic la Purcari
ș'al chiamî Iacob. Cum ai putea să-l aduși,
să-l văd macar! »
Ie o dzîs: « Dacî ni-i da cămeșî ș'on
testemel, ț-oî fași și l-oî aduși, da di
luoat nu te-a luoat. C'aista di răsărit
îi om smolit, da a tău, la sfîntîț
îi om bălan cu ochi albaștri ».

O adus panî di păun, sari di drob
ș'o discîntat-o pi foc. Și striga țiganca
pi hojeac:

« Acasă iești Iacobe? »

Dacî iești în pat,
Ti dai supt pat;
Di-i și pi laiți,
S ti dai supt laiți;
Di-i și pi scaun,
S ti dai supt scaun;
Cu cămeșî di foc s ti 'mbrăși,
Cu pantaloni di foc s ti 'ncalț,
Cu papuc di foc s ti 'ncalț,
Cartuz di foc în cap sî-ț pui,
Cu ghiși di foc s ti loziascî,
Pi drum s ti porniascî,
Din gurî șuirînd,
Din palmi bătînd,
Sî nu poț și de 'n loc
Păr n'ăi vini la Virvara,
Din gurî vorghînd,
Din palmi bătînd.

(Ș'o vinit, l-o adus pi la niadzî
noptii. O luoat on cal dila frati-so
ș'o vinit. Puteria lu Iuda!)

Purcari — Paraschiva Iordache, 68.

296

DI DRAGOSTE

Saltî isî,
Saltî cole,
Salt' într'on zișin înflorit,
Cu aur aurit
Și cu arzint spoit,
Sî sii dragî,
Ca șofranu frînsilor
Și ca țîța prunșilor.
S'o sculat duminicî dimineața N.
Și pi ochi negri s'o spălat,
La icoani s'o 'nchinat,
Cu cămeșî di dor s'o 'nbrăcat,
Cu rochii di dor s'o 'nbrăcat,

Cu papuși di dor s'o 'ncălțat
 Cu tulpan di dor s'o 'mbrobodit,
 La bisăricî s'o pornit,
 Cu dușmansîli s'o 'ntîlnit.
 Ieli din urmă-i lua
 Și 'nainti i-arunca,
 Ie, cînd în bisăricî 'ntra,
 Plînzé și văicara,
 Maica Présista o 'ntreba:
 — Și ti văicăredz,
 Și si ti nișăledz?
 — Cum nu m'oi văicara,
 Cum nu m'oi nișăla,
 Cî duminicî diminiați m'am sculat,
 Pi ochi negri m'am spălat,
 La icoani m'a 'nchinat,
 Cu cameși di dor m'am brăcat,
 Cu rochii di dor m'am brăcat,
 Cu papuși di dor m'am încălțat
 Și la bisăricî m'am pornit,
 Cu dușmansîli m'am întîlnit.
 Și ieli din urma me lua,
 Înainti îi-aruncă.
 — Nu ti văira,
 Nu ti nișăla,
 Ti du la fîntîna lui Adam,
 La apa lui Iordan,
 Și ti spalî di urî,
 Di strigari,
 Di faptu seâl mari.
 Când ai merzi,
 Taftă-i drezi;
 Cînd ai grăi,
 Taftă-i croi;
 Cînd ai rîdi,
 Taftă-i întindi.
 Sî sii aliasî,
 Cum îi păunu din peni
 Și busîocu din buruieni.

(Discînt cu busîocu și busîocu
 al poartî 'n brîu la zîoc fata).

Olănești — Irina Morariu, 66.

Țiganii fac frigari, doi veri pri-
 mari, cu chielea sî dizbracî și cu
 mînli dinapoi ș'apu fac frigaria seia.
 Așa lucriadzî ii, Dumnedzău îi știi!
 Ș'apu, dacî vreu s'o cumpăr, măsor
 pîndzî cît îi țiganu di nant și mînli
 'ntinsî tot pîndzî pui. Dă frigaria
 și-i dai pîndza. Cîn ti găsăști rău,
 ti doari inima, ori în schinari, ori
 capu, stînzî frigaria. Aduși apî ninse-
 putî, sî nu grăiești cu nimi pi drum,
 pui frigaria 'n foc; dacî sî 'ndriaptî,
 frigaria sî fași roși; dacî moari,
 frigaria nu sî 'nroșăști. Cînd o dis-
 cînt, o stînzî în apî și dziși:

Tu fșior di curvî,
 Se-ai vinit la Ileana?
 Ori cochii sî sărăsești,
 Ori pi Ileana s'omorăști,
 Ori pi Ion s'al vādănești?
 Tu nu vini la Ileana,
 Tu pi Ileana n'ai omorî,
 Pi Ion n'ai vādani
 Cochii n'ai sărăși!
 Ieu ț-oi vîrî șiri di stuh
 Pi supt unghii la mîn,
 Ieu ț-oi vîrî șiri di stuh
 Pi supt unghii la chișioari
 Și ț-oi vîrî pin inimî,
 Pin zeni,
 Pin sprînseni,
 Cî te-oi frizi
 Și te-oi ardi,
 Și 'n dohotniți te-oi vîrî
 Și piști Maria Niagrî te-oi arunca,
 Undi cucuș negru nu cîntî
 Și miți niagrî nu niaunî
 Și ie sî rămîi curatî,
 Luninatî,
 Ca Maica Présista și-o lăsat-o
 Și ca maicî-sa și-o făcut-o.

(Discînt sara, în trii sări, și pui frigaria supt cap. Vedi și zisădzî. Vini ursîtu la dînsa ori nu. Be apă 'n cruși, și spalî pi fați și pi mîn și trup, la inimî ti speli. Apa o dai pe-on cîni, și ducî boala pi cîni).

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

298

DI DURERI DI MĂSĂLI, DI DURERI DI CAP

Caralaînc crăpășios,
 Caralaînc rîios,
 Caralaînc din rășiali,
 Caralaînc din chielî,
 Caralaînc din supt chielî,
 Caralaînc din cleștili capului,
 Caralaînc din fața obrazului,
 Din audzu urechilor,
 Din sfîrcu nasului,
 Din șeli guri,
 Din șeli subguri,
 Din limbî,
 Din sublimbî,
 Din zînzî,
 Din subzînzî,
 Din dinț,
 Din supt dinț,
 Din măsăli,
 Din supt măsăli,
 Din grumadz,
 Din supt grumadz,
 Din schinari
 Din supt schinari,
 Din chiept,
 Din supt chiept,
 Din inimî,
 Din supt inimî,
 Din lingurițî,
 Din supt lingurițî,
 Din pîntși,
 Din supt pîntși,

Din prag,
 Din supt prag,
 Din chișioari,
 Din supt chișioari,
 Din talpa chișioarlor,
 Din supt talpa chișioarlor,
 Din burișili deșitului,
 Di supt burișili deșitului,
 Din căputî,
 Din supt căputî,
 Si rămîi caralaîncu
 Ca on șir di mac,
 Piști maria s'al arunși
 Și sî nu știi și te-i făcut.
 (Discînt în rachi, cu afion, și cu andreua. Al discînt trii dzîli di trii ori și unzi cu o penițî undi ari dureri și pi cap torni).

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

299

DISCÎNTIC DI URÎ

(Ti duși la Nestr, și spui:)
 Buna sara Ilianî,
 . . . țămă duñitali, Palahii,
 Niagrî paniagrî!
 Nu-s niagrî dila Dumnedzău,
 Da-s niagrî dila mîni di om.
 Ieu mă rog la duñeta
 Si mă speli di urî,
 Di purî,
 Di strîgari,
 Di faptu șel mari.
 Dac'a sînd făcut de-o mîni,
 Ieu disfac cu douî,
 Da de-a și făcut cu trii,
 Ieu disfac cu patru,
 De-a sînd cu patru,
 Ieu disfac cu șinși,
 De-a sînd cu șinși,
 Ieu disfac cu șăsî,

De-a sînd cu șăsi,
 Ieu disfac cu șăpti,
 De-a sînd cu șăpti,
 Ieu disfac cu opt,
 De-a sînd cu opt,
 Ieu disfac cu noui,
 Cu a meli cu amîndouî.

(Discînt la Nestrul ori acasî în
 oală. Aduși apî ș'o spelî pi fatî cu
 bosuioc).

Palanca — Palaghia Mocanu, 58.

300

DISCÎNTIC CÎND O GĂSĂȘTI DI URSÎT

Ho ! vacî niagrî, târcatî,
 Nu-i vini rîncăind,
 Buncăluind,
 Sî laș barbatu 'n burlășii
 Și fimecia 'n vădăanii
 Și cochii 'n sărășii !
 S'o sculat duminicî diminiați
 Ș'o pornit
 Pi cali,
 Pi cărari,
 La apî di mari
 Ș'o 'ntîlnit-o ursîtu șeal mari.
 În braț'o luoa,
 În pomînt o trînte,
 Fața-i îngălbine,
 Mădúha-i mînca,
 Puteria-i luoa,
 Sinzili-i tulbura.
 Da ieu cu săziata te-oi săzeta,
 Cu frigaria te-oi frizi ș te-oi îm-
 [punzi
 Șî ursîta dila tini s'a duși.

(Discînt di trii ori, cînd vini rău.
 Discînt în apî ninseputî, cu săziatî
 dila tun, cari cînd tunî, o găsăști
 pin pîrăi).

Olănești — Irina Morariu, 66.

301

DI NĂJÎT, DI URECHI

Fuzi năjit
 Pricăjit,
 Cî te-aziunzi pâr di urs,
 Cum te-aziunzi așa ti frizi !
 Fuzi năjit
 Pricăjit,
 Cî te-aziunzi călcîi di fatî mari
 Șî te-aziunzi și ti frizi.

(Discînt cu perii di porc, perii
 di păriet cînipa. Discînt di șăsi ori).

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

302

DI NĂJÎT

Fuzi năjiti
 Pricăjiti,
 Cu druga te-oi îndruga,
 Cu baliga te-oi afuma,
 Cu călcîi di fatî fișioarî te-oi
 [alunga.

(Cîn ti doari urechia, discînt cu
 baligî dila mucinica Vîrvara. Atunși
 o iei ș'o lichești de-on gard și șădi
 anu 'mpreziur).

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

303

DI ZIUNGHI

S'o pornit omu roș
 La dialu roș,
 Cu nouî sulit,
 Cu nouî topoarî.
 Lasî măru sî 'nflorascî,
 Meri di aur sî rodiascî,
 Tătî lumia sî hrăniascî.
 Sî viniț la N.,
 Sî-i luoat ziunghiurli ii,
 S'o slăghit, s'o slobodzit.
 Nislăghind, nislobodzînd,

Ieu cu sulița oi însulița,
 Cu gura oi discînta,
 Cu mătura di biserici v'oi mătura,
 Piști Maria Niagrî v'oi arunca.
 Acolo iesti on pești mari și hrănit
 Pintru ziuoghiurli lui N. pregătit.

(Discînt cu vătraiu, c'on cosor,
 unde-i năpădi; și 'n drum măcar.
 Odatî).

Copanca — Aceeași.

304

DI UDMÎ

Udmî, udmî,
 Sui călari pi trubî
 Și ti du la Dunăria
 Și be apî tulbure
 Și be păr și-i crăpa
 Și rădășina ț-a săca.

(Discînt cu fusu. Cînd l-o găsit,
 atunși să-l discînt).

Copanca — Aceeași.

305

Păr di slujbî,
 Păr di útreni,
 Păr di flăcău,
 Păr di fatî mari,
 Păr di om,
 Păr di fimei,
 Păr di vitî,
 Păr di cal,
 Păr di vacă,
 Păr di lup,
 Păr di lupoaicî,
 Păr di tătî jîvina,
 Ieș afarî din oasî,
 Ieș afarî pi șimbru
 Și pi schiși di săcarî!
 Discînticu dila mini
 Și leacu dila Dumnedzău sfîntu.

Volintiri — Stepanida Șarov, 70.

306

DI ALBAȚÎ

(Cînd ari o zîtî albațî, priamo
 chiorăști, apu cu dosu mîinii dai
 piști ochi și spui:

În numili Tatîlui,
 Ș'a Fiului,
 Ș'a sfîntului Duh,
 Amin.

O purses sfîntu Ghiorghî,
 Cu trii șoni după dîns;
 Unu alb și unu negru
 Și unu roș.

Șel alb după alb,
 Șel negru după negru,
 Șel roș după roș,
 Amin.

(Stuchești în ochi și si curăți
 ochiu).

Coremaz — Maria Drubală, 78.

307

[Cînd culegeam descîntece dela
 Virvara Pamfil, a venit o femeie să-i
 «tragă boghii». Voia să știe dacă
 feciorul ei, plecat la armată, va veni
 în curînd în concediu sau nu. Ea
 spunea:]

«L-am visat astî noapti; păre cî
 dăde fâninî la cai și ieu al ocărăm».

[Baba a frecat 41 de grăunțe, le-a
 întins jos și le-a împărțit în grupe:]
 «Patrudzăși și unu di boghi,

Ghini știț,
 Ghini gîșiț;
 Dac'a și ș'a vini Sava,
 Sî chiși bucurii
 Și soșitori (vini di grabî, adica).
 Da dacî n'a vini,
 Sî sosascî aiurea.

[De trei ori].

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

MEDICINĂ POPULARĂ

308

Sfîntu Pantilimon îi pi boali. Cîn ti dor măsăli, sî înflî capu, sî iscadzî dūșmanu, atunșia s ti rozi la sfîntu Pantilimon.

Cioburciu — Domnica Ciulei, 47.

309

Ieste-o buruianî nantî, într'on șir, cu frundzîli ca mătasa. O culezi la dzî scumpî, mari. Sî șii curatî, primentî, cu bîcățîci di pîni ș di sari șî spui:

Ieu vă dau pîni șî sari
Șî tu sî șii di folos.

Ii buruianî scumpî. O dai la o fatî mari, la tinereți, s'o pui 'n lăutoari. Aduși apî ninșepuți dila Nestru. Sî nu aibî șineva urî pi dînsa.

Cioburciu — Aceași.

310

Buruieni ghimpoasă, sudoaria calului, li culezi înainti di Sfredelu Rusalilor. Aestia-s pentru rășeali, cînd ti roadi la chișioari. Li șerghi șî după șî sî racorești, baži chișioarili. Aestia nu li discînt.

Atunși cînd li culezi, iei șî pui o bîcățîci di pîni ș'o boaghi di sari șî dzîși:

Ieu vă dau pîni șî sari
Șî dușevoastrî sî-îi daț liac.

Florili la Marcovei, în postu Sîntă Măriei, răsărita șî florili cari li sfîntăști îs buni di dureri di cap.

Buruieni di spăriet, cu floaria albastrî, crești 'n păduri. Iei sî li culezi șî cînd sî temi, ieu șî li pun în sîn șî cu mătura șî cu cuțitu al discînt pi schinari, cuțit di găsît ș'al sfîntăști cînd cu florili, la Marcovei.

Cioburciu — Aceași.

311

Buruieni șiunti, di leac, di spăriet îs buni. Li culeg înaintia Rusalilor, c'apu la Sfredelu Rusalilor nu-s di leac.

Iei o bîcățîci di chitî șî pui la buruieni șî spui:

Ieu vă dau pîni șî sari,
Da voi sî-îi daț leac șî sănătati.

Îț iei cămeșî albî. Buruieni știunti, cu floaria albastrî și frundza ca la trandașir. Odolean tot di spăriet, iesti și zburători. La on loc pui cu odoleanu, cu buruieni știunti.

Mai ieste-o buruianî tot di lichiturî: unghiia căii. Pin păduri crești, pi la țalinî, floari galbînî, mășiucî fași.

Mai iesti buruiana lui Barboi, tot în chipu diavolului. Rădășina sî i-o săchi. Rădășina 'ncolătășitî 'n chipu diavolului, cu hîrlețu o săchi. Tot di lichiturî îi bunî. O săchi cînd sî 'ntîmplă, cî tătî vara sînt. O săchi marț sara. Sî nu caț înapoi, niși cînd ti duși, niși cînd vii; mutî s ti duși și mutî sî vii, tot cu cămeșî curatî sî șii îmbrăcatî. Pui o bîcățîci di chitî ș'o bîcățîci di pîndzî la rădășinî și spui:

Ieu vă dau pîni și sari
Da voi sî-nî daț leac și sănătati!

Laș pîndza acoló, iei buruienli și vii acasă. Tot pintru lichiturî și li pui pisti buruieni știunti.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

312

Spun cî iara un bólnav și liac n'ave. Ș'o pus în gînd sî rupî cutari buruianî, cî-i di liac. Da dracu o luoat și le-o rupt vîrvu, sî nu li cunoască. Așlea buruieni îs di leac, îs buruieni știunti.

Îs buni di spăriet, di lichiturî. Așel cari-i cu dureri, o puni 'ntr'on hîrb și-i dă foc și s'afumî, cînd sî culcî sara. Dacî ari noroc, îi tresî. În păduri la țalinî crești, ari floari albastrî.

Strîng unli cînd li vini. Cît ca 'n sînbăta Duminișii-Mari liac mari sî aibî, niși nu sî mai poati.

Mai iesti și zburători. Aista s'aninî di copășî, buruieni cu șinși dezîti, tot în păduri la țalinî crești.

Talmaza — Mariana Bolândău, 70.

313

Moșneagu nîeu, cînd iara flăcău, o avut o ibovnicî. Pentrucî n'o luat-o pi dînsa, i-o făcut lui și l-o găsît noaptea vîntu, l-o 'ntîlnit vîntu șeal rău, trimăs. L-o găsît așa cu chip c'al fărîmî ducî-sî pi pustii. Iel dzișé: « Iaca țînsîi, iaca țînsîi! » Da țînsî nu s'afla nicăurea. Da soacri-sa fășe focu și s'o prișeput cî nu-i bunî boala asta la dînsu. Sî duși și i-o rupt cămeșă dila gurî pîn în zîos. Așa sî rupi șini ari rău, ceornîi bolezni deiașta. O pus buruieni de iesti știunti și buruiana lui Barboi și l-o discîntat și l-o scaldat și s'o 'ndreptat.

Buruienili-s dila Dumnedzău. Tătî buruiana-i di liac, șini s'o știi.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

314

Buruieni di șel pierit. Taman primavara, cînd sî disprimăvareadzî, șî ieli iesî. Ti duși șî li strînzî cîn ti duși la grădinî. Buruieni di șel pierit. Le-aduși acasî șî li spînzuri șî sî usucî.

Lasî-li sî șadî de-o trebuințî. Li șerghi șî li bei di șel pierit.

Palanca — Sosia Vârnavu, 62.

315

Primăvara, cîn' ti dor ochii, toarnî în ochi must dila coardî di zii șî par'cî țî-i mai ușor.

Copanca — Irimia Vitori, 99.

316

Cînd o dizgrochi zîia șî ari puteri, curî cînd sî rupi v'o zîțî. Pui on șîpușor șî strînzî apî de șeia, cî-i bunî pintru ochi.

Purcari — Iacob Pavlov, 72.

317

Păru lupului i bun de-afumat, di spăriiet; da inima lupului îi bunî di licherî. O chisădz ș'o pui în rachiu ș'o bei.

Purcari — Hana Slobozian, 50.

318

Iarba lui Tătin îi bunî di vătămăturî. O scoț rădășina, o chisădz ș'o pui în rachiu ș'o bei ș'apu-ț tresî.

Purcari — Aceeași.

319

Dzîsim șî Paștili Blajînilor, dzîsim șî Prohoadili. Corjîli di ouî sfințîti la Paști li strînzîm, cî-s buni di dureri di urechi, di năjît, șî zîta, la vacî, dacî s'a năjî, la pulpî, dacî s'a 'nchetroșă, apu pui jăratîc șî corj di ouî s'afuîni șî-i tresî.

Purcari — Aceeași.

320

Iel îi om vechi, pisti șăptidzăși șî șăpti di ani. Moșniagu nîeu, sî ma ierț di cuvînt, i-o ieșît în stinghi ca on pepini ș'apu al doari așa de-a sî prapădiascî. Nu poati niși pășî. Ș'apu sî dă 'napoi șî-i om ca omu. Da sî sî șii! M'am dus șî i-am cumparat ouî di broascî dila Caușani, dila on jîdan, an dat dzăși lei, ieli-s arșî dila jîdan, le-an chisat cu chiuva șei di șer șî i-an dat în rachiu. I-o trecut, v'o patru dzîli i-o fost ușor ș'apu pi urmî iarî l-o apucat.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

321

Mătrăguna-i bună di zerni. Chisădz frundzîli și scuri pi ranî. Sî aibî zîta cît di mult zerni, cî toț chici.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

322

Cînd sî înflî boii, îi fresî cu slaninî sfințîti la Paști; îi fresî, o tochești, li dai sî bei. Cînd îi la on chisior, o tochești slănina și unzi.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

323

Slănina sei sfințîti la Paști îi bună di liac. Doamni ferești, sî calisești o zîtî cînd înblî pin stuh, ori o stecî calcî, apu 'nserbinț on șer și pui pi șer și iel curî slănina pi ranî. Dac'a sî stréstii, apu iesî și sî tãmäduiești rana.

Da la om chisădz șeapî verdi și rachiu și slăninî sfințîti și sî șii lozitura cît di tari, cî treși.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

324

Corjili di ouî și oasîli cari-s sfințîti la Paști, li strînzi și pui cărbuni. Cum aprindz tãmii, așa aprindz și corjili și ard. Iesî fum ș'afuîi pulpa la vaci, cînd i 'nflată ș'apu sî disumflî.

Afuîi și di năjit, cînd ti doari urechia.

Corcmaz — Aceeași.

325

Daci omu sî lovești și prindi la răutati la os, osu șela aruncî zermi. Sî poati lecuî numa cu zîghiri de-ariși. Al chisadzî ș'al puni pi peticî ș'al puni la ranî.

Tudora — Ion Tătaru, 42

326

În Niercuria Rusalilor punim pelin la icoani, pi zios, pi păreț. Pelinu dila Rusali îi bun di liac. Al fresî în rachiu ș'al bei, cî-i bun di friguri. Îi amar ca și hina.

Talmază — Mariana Bolândău, 70.

327

Știucî din știucî s'o spintiși, s'o pui s'o usuși, cî-i bunî di friguri. Cum îi di uscatî, corțăiește-o și ti liapîdî frigurli.

Tudora — Ion Condrea, 65.

328

La mini sî stîrnisî dîșmanu la palmî ș'am pus broascî chisatî ș'am prisarat-o cu dzăhar ș'am pus-o la ranî ș'o trecut.

Tudora — Paraschiva Culea, 55.

M A G I E

329

Unili ieu mana vașilor. Iaca eu am două vași și niș la una n'am lapti ca lumia. Cumpăr lapti cu vașili meli, da niș fruptu nu ni-i bun. Pribluiesc pi niști muieri măhălenși, cî ni-o luoaț mana vașilor. Păr la Sîntu Ghiorghî am avut; cînd adăudza n'o avut nîcî lapti și n'au niș amu. Ieu n'am fost acasî, am fost la o fașiri ș'o prisărat fetili cu mac împreziuru vașilor, ș'o pus grapa 'n poartî și tot o 'ntrat. Unii stau și păzăsc. Da trebui sî ai o cură di cununii, ori di moscali și inel di șăpti cununii ș'apu atunșia o prindi; îi puni lațu 'n gît. Da dacî vrai sî li știi șini-s strigoaiși, apu li știi. În dzîua di lăsatu săcului di postu mari, dacî-i mîncă, sî iei di pi dinț mîncari și s'o lezi într'o legăturicî ș'apu, cînd te-i duși la denii di Paști, s'o iei în sîn, c'apu vedz și li cunoști, cî-s cu chielia și cu donițili 'n cap. Am trăit bini c'o fatî cînd ieram nîcî, da mama ii iera strigoaicî. Ș'apu n'o spus.

Fa, mă-ta-i strigoaicî! Așelia-s dila Dumnedzău, cari-s cu coadî. Da sînt și răli, sînt învățati, fără coadî. După moarti iesî, dacî-s strigoî. Iesti bortî la capu lor. La mormîntu șiala trebui sî șii bortî, nu sî poati. Sî iei di plutaș, nu di plop, sî fași o țăpușî, să-l dizgrochi și sî i-o baț în inimă, sî șii și preotu sî slujascî, c'apu nu mai iesî.

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

330

Ne-am dus noi cu fratili nîeu și n'am găsit vașili. Șădzînd așa la o mozi-lițî, s'o arătat așa dinaintia noastră parî vînatî, ca focu. Da noi ne-am spăriet. Și iesti asta, frati? Nu ne-am prișeput cî-i comoarî. Șădzînd așa, iarî: pîl, pîl, pîl, parî. Vinim acasî și spunim lu tătîca și-am vădzut, cum s'o rîdicat parî. Da iel fași:

— « Măi, acolô sînt oamini morț, îngropat, poati v'o unu nibotidzat! »

Da noi dzîșim:

— « Cum așa tatî, dacî-i omu îngropat nibotidzat fași parî? »

Da iel fași:

— « Apu voi sî fașiț znac, ca să-l botedzî șinivai »

— « Cum, tatî, s'al botedzî? »

— « Dacî tu ai on tulpan la gît, o băasma, apu sî iei băsmăuă șeia dila gît și sî dzîși așa păn în di trii ori :

« Fiul nîeu sî sîi botidzat di mini ! »

sî lepedz basmauă acolô, c'apu sî numără c'așeala țî-î sîn, și pi șeia lumi ti 'ntîlnești cu dînsu.

Talmază — Timofti Luchian, 80.

331

Blăstăma așa : « Dușite-ar pi stréstii ! » Blăstăma fimeili. Tata nîeu spuné cî iara c'o chirie, sî dușé la Șiocrac ș'o stat la on șleah sî pascî boii. Șădzînd la car acolô : « Hai, măi, s'adăpăm boii ».

S'o dus la o fintînî. Cînd o audzît ii pi sus, cum merzi eroplanu, așa merzé on om pi sus și striga : « Apî ! apî ! »

Da on om dintrînșii iara mēșter, o știut pisăni, di grabi o alergat la proțapu carlui și scoati cuțitu dîn buzunari și șî-aș dzîs din gurî, Dumnedzău al știi, o spus niști cuvinti ș'o 'nșipt cuțitu 'n proțap. S'o lasat omu zios la car la dînșii. Și iara așa omu, ca omu. Iara pi stréstii di stuh și iara cu mînuli 'ntinsî și i-o dat oaminii apî ș'o băut ; da di grăit n'o grăit. Iara legatî limba. L-o trimăs o strigoaicî pi stréstii. Omu șeala o dzîs : « Îi pacat să-l țînim aiși. Iel trebu sî sî ducî în locu lui, undi-i trimăs iel ! »

Talmază — Grigore Luchian, 80.

332

Lilieșii cari-s la bisărcî spun cî-s șioariși cari mănîncî nafrî. Să-l prindz și s'al pui într'o oalî nouî, sî lezi oala la gurî și s'al pui într'on furnicari. Furnicili mănîncî carnia și rămîn oasîli. Dzîși cî iesti greblî, furcî și dacî țî-i chefu de-o fatî, o greblez ș'o aduni cu furca. Asta-i dispri partia măritatului. Fetili cari nu sî pot mărita.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

333

O arișioaicî dacă-i găsi cu pui, apui sî iei sî-i îngărădești gard împreziuru puilor. Și ie cînd vini și vedi cî pui-s îngărădiț și nu sî poati duși la pui, apui sî duși ș'aduși o iarbî. Cînd merzi cu iarba șeia, gardu sari. Și omu cînd o țîni 'n mîni iarba șeia și puni mîna pi chilit, sari chilitu, și disfași. Da di v-o doi trii ani niș ariși nu vād. S'o niștojît.

Tudora — Sofronie Caraștefan, 62.

334

Am audzît cî sî duc și fac gard undi șădi arișiu, di pomînt, țarc, di nu poati 'ntra la pui. Sî duși arișioaica ș'aduși iarba șerilor și strîci. Ii sîngurî cari li trebui iarba șeia sî duc și catî, tai șerili tălharîi. Ieu am vādzut

on flăcău dila Răscăieț. Iaram cu caii 'n baltă ș'am prăpădit cheia dila șeri ș'adusēm caii 'n șeri acasî. Da iel dzîsi: « Șe-aduși caii 'n șeri? » Da ieu dzîc: « D'apu cum sî-i aduc, dac'am prăpădit cheia? »

Da iel dzîsi: « Prindi caii și-ț discui ieu șerli ».

O luoat șerli ș'o suflat di trii ori ș' făcut cu palma [arată] ș'o sărit diparti cățalu din șeri. Ńi-o tăiet șerli. O avut iarba șerlor, Dumnedzău știi!

Talmaza — Grigore Luchian, 70.

335

Am avut șioariși di sei mari, o fost trimăș. Am năcăjit mult, v'on an di dzîli. O vinit o fimei și ni-o aziutat. Am aziuns luni ș'am pus în toatî borta cîti trii strestii și le-am spus:

« Dușeți-vă
Voi șioarși roș și suri
La bunca cu dóhot,
C'acoló vi-i berea și mîncarea
Și vă mîncăț unu pi altu! »

Ș'așa să și mîncă; îș scoté ochii, îș mîncă cîte-on chișior ș'așa s'o mîntuit. Niși zvaniia lor nu s'o mai aflat. Am făcut în trii luni.

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

336

Dacî ai șioariși mari în gospodării, ti dizbrași cu chielia, luni diminiața, desdidimineată păr la dzîuă, ti sui pe-on băț călari și 'ncunziuri casa și baț într'o căldari stricatî și dzîsi:

« Dușeți-vă la jidani,
Dușeți-vă la bogătaș,
Dușeți-vă undi-i pîni multî! »

Chiar o sor' a me o făcut și s'o dus dila dînsa.

Purcari — Hana Slobozian, 50.

337

S'audză cî iara o strigoaicî, o morărițî; o murit. Ș'apu cînd ploua, puné pi bordei coșiorva și pămătufu, sî nu ploai. Nu li priești ploaia, pișni.

Cioburciu — Vârvara Pamfil, 62.

338

Am audzît cî iara strigoaiși și lega ploili, apa. Discînta chiliturli și li da 'n fintîni, puntru cî sî nu ploai.

Talmaza — Grigore Luchian, 80.

339

Vezi, înainte, dacă mure la bolniță, acolo al și 'ngropă. Anu ista o adus trii morț în sat. Nărodu și spuni că dacă n'aș adus morți iștia, poati ploaia. Da cum grăiești nărodu, fimeili. Dacă i-o adus di piști brazdă, apu și ducă noui feti cu noui căldări di apă, s'al udi la mormint, c'apu dzisi dă Dumnedzău și ploai.

Feștelița — Antim Turcan, 47.

340

Cal di os. Vara când îi sășită, pun o scară și unu 'nainte și unu 'n urmă și pun o veretă deasupra și toarnă apă pe veretă. Îmbli pe sat, pe la casă și li dau ouă, slănină, făină. Când stau di 'mblat, s'opresc la v'o casă și fac mâncări și mănincă. Cât îmbli, înflămîndzăsc. Fac pentru ploai, când îi sășită.

Copanca — Lisaveta Reven, 53.

341

La noi și pune o scară c'on capăt pe-on flăcău, și cu altu capăt la altu flăcău, s'învale c'o veretă pe scară și pe dinșii și căta on cap di cal ș'al pune în capu scării. Al purta pe sat ș'al uda până si dizea și pe urmă și pornă ploai.

Copanca — Irimia Vitori, 99.

342

Când îi sășită, și 'mbracă câte-o fată cu frunzi di brustur, tăt trupu, și fași păpălugi. Ș'o poartă pe sat fetili, pe la casă și seci cu casa toarnă câte-o cană cu apă și fetili dzic:

« Păpălugi, lugi,
Sai în sus,
Ca on pui di urs
Și ie cheili
Și discui ploili! »

Olănești — Irina Morariu, 66.

343

Înainte făse di brustur ș'al învale și puse pe sat și li uda. Păpălugi li dzise. Cari dăde on ou, cari o mână di brîndzi, cari o mână di făină; cât li trăze inima. Ieli, fetili, dacă stăte, făse dimincat. Brusturu al dusă ș'al da pe Nestru, și ploai.

Corcmaz — Maria Drubală, 78.

344

Cînd iesî Rusaliili, luni, pînă a nu răsări soarli, sî scoț roș afarî, sî răsai soarli pi roș; o stricătoari, ori on iorgan roș, pintrucî sî nu-ț mănînsî moliili dzăstria.

Purcari — Hana Slobozian, 50.

345

La Macovei prisari împreziuru casî mac sfințîț, pintrucî sî nu sî lichiascî farmișili di casî.

Olănești — Lucheria Cărăman, 31.

346

Dacî mîntui ogoru di prășîț, tăț prășîtorii sî hodinesc și spun la fimei: « Legați-vă fa, ca sî lezi popșoii! » Fimeili sî lega la cap cu tulpanu, ca sî lezi popșoii.

Talmază — Grigore Luchian, 70.

G L O S A R ¹⁾

- adaudza (70), *a doua zi*.
 Alimonu di'mpărat 72, *nume de împărat*.
 alivan 89, 90.
 aninî 182 (p. 180), cozma di alin 283, *nisip*.
 arășu 66, *oraș*.
 arșin 54, *unitate de lungime (71 cm.)*.
 atcăji (a să) 153, (p. 139), *a renunța, a refuza*.
 aziiaț (Rușii îs aziiaț) 212, *răi, cruzi*.
- baistruc (p. 81), *copil din flori (ironic)*.
 bănu (a să) (p. 83), *a se ofensa, a se mătîni*.
 Barboi, buruiana lui Barboi 311, 313, *nume de plantă medicinală*.
 baș, baș cărăuș 166, (p. 168).
 bate (a) 20, *a blestema*.
 bătiușca 58, *părintele, preotul*.
 bătrînelu 189 (p. 183), *bunicul*.
 Bebei, tîrgu- 102 (p. 130), *nume popular al târgușorului Volintiri din județul Cetatea-Albă*.
 bclezni, ceornii 313, *boală neagră, epilepsie*.
 berneveci (p. 49), *pantaloni largi de lână netrecută prin darac*.
 bicsfituri (p. 85), *bomboane, turte dulci*.
 Binderi 204, *Tighina*.
 binoasăli 204, *binoclu*.
 birioza (p. 62), *conducătorul cetei de colindători*.
 bîcate (p. 72), *mîncări gătite*.
 bîtcă 110, *ciomag gros și cu vârful rotund*.
 blagopolučno 153 (p. 140), *cum se curvine*.
 bobneliili 291, *bubele*.
 bcghieti 102, *fete*.
 Bordea 182 (p. 179), *numele dracului*.
 botencuț 90, *pantofi femeiești*.
 boteziuni, de — 76, 77, *de botez*.
 brahă 98, *bragă, o băătură*.
 brățaruș 79, *brățări la cămașă*.
 breslaj 155 (p. 144), *slujitori, păzitori*.
 bubușleli (p. 66), *copturi rotunde de aluat*.
 Buguți 4, *nume de persoană*.
 bulucă 192 (p. 140), *ac de siguranță*.
 bulmă,-ele 262, *grindă*.
 buluși 92.
 buncă 335, *dohotniță, vasul în care se ține păcura de uns carele*.
 burdîhăni 160 (p. 158), *a scoate măruntaietele la o vită*.
 burlui (p. 77), *vas de lut cu gura strîmtă, pentru ținut vin*.
 burnuzuri (p. 49), *haine groase de iarnă*.
 burtouci 169 (p. 172), *butoiaș*.
 bușanca (p. 78), *nume de dans*.
 butăi 169 (p. 173), *butoiașe*.
 butcos, și puni pi fus — 237, *gros, rotund*.
 butil 95, *butoaie*.
 butuc 192, *origine, început*.
 caceli (p. 77), *un fel de scrânciob cu 1² leagăne, călușei*.
 cafenic, — și (p. 83), *ulcior smălțuit*.
 cahlî 291, *doș de cărpe cu care se astupă la horn ca să nu iasă căldura din casă*.
 caic 80, *luntre*.
 calic 188, 195, 273, *schilod, cerșetor, sărac*.

¹⁾ Cifrele indică textele în care se găsește cuvântul glosat. Intre paranteze e notată pagina dacă cuvântul se găsește în « Introducere » și « Obiceiuri », sau dacă textul e mai lung. Verbele le-am dat, pe cele mai multe, sub forma infinitivului, însă substantivele și celelalte cuvinte așa cum se găsește fiecare în text.

- cămăraș (p. 62), *conducătorul unei cete de colindători, flăcăul care angajează lăutarii și adună banii dela flăcăi la horă.*
- can (p. 83), *cam.*
- canfaturi (p. 85), *bomboane.*
- căpătâi 82, 83.
- căpceini 167 (p. 170).
- capicî 178, *copeică.*
- Căplanului, Valea — 202, *toponimic.*
- caralainc 298, *nume de boală.*
- Carásin 202, *Cara-Hasan, sat în județul Cetatea-Albă.*
- cărășălu (p. 78), *nume de dans.*
- cărăvânerii 93, *conducătorii caravanelor.*
- carboavă 188 (p. 183), *rublă.*
- cartuz, -uri, -e (p. 49), 295, *șapcă cu bordurile late.*
- carzîncă (p. 72), *coș pentru fructe și proviziumi.*
- Cătălini 96.
- Catarini (Irinî Catarini), 95.
- cătuși 98, *bucată de lemn dela proșap.*
- cățălu 334 (p. 216), *bucată de fier din lacăt care îl ține încuiat.*
- cățălachi (p. 51, 64, 79), *Ruși lipoveni.*
- cățănăi (a) 172, *strigătul coșofeni.*
- cazaciocu (p. 78), *nume de dans.*
- cazeonaia palata 188 (p. 183), *palatul justiției.*
- ceterez (p. 62), *urez.*
- ciofiltan 102, *nume de pasăre.*
- chiniși 182 (p. 180), *pivniță, bordeiu.*
- chiti 102, *pâne; 213, cereale, recolta cerealelor.*
- chimnată (p. 46), *bucătărie de vară, bordeiu.*
- chilit, -uri 203, 333, *lacăt.*
- chip 182 (p. 179), *oală.*
- chiplui (a să) 163 (p. 165), 243, *a se întrupa, a lua fîmță, a-și închipui.*
- chirău 38, *plantă ierboasă din familia Graminee.*
- chirie 331, *cărđușie, marfa transportată dintr'un oraș într'altul.*
- chirii 57, *cărđușie.*
- Chirman 203, *Akkerman, numele vechiu al Cetății Albe.*
- chirpici (p. 46), *cărămizi de lut amestecat cu paie pentru construcția caselor.*
- chișiță (p. 69), *unealtă construită dintr'un tub subțire de tinichea, cu care se încondeiază ouăle de Paști.*
- chitiși (nu) 82, *nu lovi, nu ținti.*
- cleștili capului 293, 298.
- cîntî, barba cîntî 97 (p. 124), *vopsită cu negru.*
- cîșle 208, *bordee, adăposturi de pământ.*
- clanș 101, *cioc, plisc.*
- coboc, -oașe (p. 44), 162 (p. 163), *instrument de pescuit, construit din vergele de răchită.*
- cobzărie, Di cobzărie (p. 88) *obiceiul la nuntă.*
- coftuță 25, *bluză.*
- colț, -uni (p. 84), *broboadă albă, de formă triunghiulară.*
- colacu (p. 78), *obiceiul la nuntă.*
- comînd (p. 89), *haine de înmormântare.*
- cómnată 160 (p. 158), *odaie.*
- contaș 75, *haină scurtă până la brâu.*
- copășelu (p. 78), *nume de dans.*
- corăghiasca (p. 78), *nume de dans.*
- corovatca 144.
- corovatică (p. 72), *nume de plantă, coada vacii, lumânărica.*
- corțai 327, *a roade.*
- cosiță (p. 46), *împletitura stufului deasupra casei.*
- coș 9, *inimă, cavitatea toracică.*
- coșăști mortu 'n sus (p. 89).
- coșiorvi 103, *a lovi cu cociorva.*
- coșiug, -uși 98, *coș mic de răchită, cu o singură toartă.*
- coteicuț 90, *coteiu, căne mic.*
- cracoveauca (p. 78), *nume de dans.*
- crenili capului 285, 287, *creerul capului.*
- créposte 203, *cetate, întăritură.*
- crivat (p. 83), *pat.*
- crijmî (p. 81), *pânza albă în care se înfășoară pruncul când îl scoate din cristelniță.*
- crușcă (p. 62, 63), *cană de băut apă, cutia milei din biserică.*
- cruși di bărbat 234, *bărbat voinic.*
- cúcer, -ri, 186 (p. 181), *vizitiu.*
- cuhanca (p. 78), *nume de dans.*
- culi 204, *saci.*
- cumpăni 79, 81, *a prețui, a evalua, a valorifica.*

cumpanie (p. 42,63), *petrecere, chef*.
 curcubeși 150, *culbec, melc*.
 cursuri 76, 78, *curți*.
 cutiori 92, *cuptor*.

danțu (p. 85), *dans ritual la muntă*.
 darniși 73.
 dăraș 31.
 dăruiri 88.
 decă 71.
 deghelušca 240, *de abia*.
 dezițali 81, *degetele mici*.
 desatcă (di covriži) (p. 80), *zece (covrigi)*.
 desătini 89, 153 (p. 148), 148, 188 (p. 183),
1 ha și 2 ari.
 dirdicând 85, *dereticând, făcând ordine în casă*.
 dișpanca (p. 78), *nume de dans*.
 s'0 diștinut 189 (p. 183), *ș'o ieșit din șiri, o înebunit*.
 dirjăua 184, *nuiăua*.
 dirloazi 158, (p. 154), *căpăstru, hățuri*.
 dirmoi 98, *ciur*.
 dohodu 188 (p. 183), *veniturile preotului, veniturile patrafirului*.
 doi-mă (mânli) 76.
 drahun 26, *voinic călare pe cal*.
 dranițari, -re (p. 83), *pânsă albă de bumbac care se așterne peste draniță*.
 drăpăna 293, *a săpa*.
 driasă, păhară driasă, 76, *pahare pline cu vin*. Masă mândri driasă masă întinsă.
 druga 302, *drug, băț gros*.
 Dubini 200, *toponimic*.
 duboaiă, -boi 200, *luntre*.
 duium di norod 166, (p. 169), *mulțime de oameni*.
 dulaucă 197, *cățea*.
 dūșmanu 258, 328, *dracul*.
 falfărată, roată falfărată 168.
 faptu șial mari 281, 296.
 farfișili (p. 78), *nume de dans*.
 fărîneli 157 (p. 192), *bucăți mici*.
 fătă, -ale (p. 84), *voalul miresei*.
 fatcă (p. 48), *unealtă de pescuit*.
 fermi cu peceț 97, *firmane*.
 filoanși, uș în- (p. 46), *uși care se deschid în două părți*.

fiore 85.
 filozop 90.
 firșasci 80.
 floaria (p. 78), *nume de dans*.
 fôrtocica 155 (p. 147), *portiță, deschizătură mică la fereastră*.
 frantoane, casă cu- (p. 46), *casă cu acoperișul înfundat*.
 freca bătăliili (a să) 199, *a se petrece luptele*.
 frîng, cu sînzi di- 70, 71.
 fruhpti 213, *fructe*.
 fuligoasă 155 (p. 145), *murdară, cu părul vâlvoi*.
 funt, -uri 61, *măsură de 400 grame*.
 gălbineli, cu nuieli di- 79.
 ganoc (p. 46), *pridvor, cerdac, verandă*.
 Garalimului, podișu- 167 (p. 170).
 gara oamenilor 280, *ura oamenilor*.
 găros (p. 83), *fire de lână moale pentru brodat*.
 găvozdită 114, *bătută*.
 ghil, pinză 'n- (p. 45).
 ghilești 56, *spală, albește pânzele*.
 ghiorghiou 79, *gherghef*.
 ghivozii (p. 87), *roșu închis*.
 gîlci 65, *inflamație în gât, anghină*.
 gîți 181 (p. 179), *cozi, cosițe*.
 goană 197, *vânătoare*.
 gonitori 2, *vițel de doi ani*.
 gonț (p. 46), *șindrulă*.
 gostinți (p. 80), *mâncări aduse ca daruri la muntă sau la naștere*.
 goțule 19, *hoțule*.
 gozgoitoari 11, *cicălitoare*.
 gradi 68.
 gratie (p. 46), *gardul dela grădiniță*.
 grețăliu (a să) 167 (p. 171), *a-i veni să vomeze*.
 grierli capului 289 (p. 203), *creeri*.
 groapă di pini 200, *pivniță uscată cu fum, în care se păstrează cerealele*.
 hărăzi 101, *obiceiu la nuntă, urarea pahrului*.
 hastinci 87, *stambă subțire albastră*.
 hăzman 184, *miel, berbec*.
 hăznătari (p. 62), *cel care adună banii sau darurile, când umblă flăcăii cu colindatui*.

- haziaîn 188 (p. 182), *gospodar*.
 hemesî (p. 73), *a ameți, a turbura*.
 Herdim, fîntîna lui- 195.
 hina 326, *chinina*.
 hîrgăali (p. 67), *vesela, obiectele din bucătărie*.
 hîrtii 31, *scrisoare*.
 Hîrtop 90, *toponimic*.
 hișim 153 (p. 138), *ploaie, furtună, dezastru*.
 hluși (p. 73), *a ameți, a turbura, a ți se întuneca mînșile*.
 hoară 95, *horă*.
 hojma 34, *mereu, într'una*.
 Holovășica (p. 75), *nume popular al sărbătorii Sf. Ioan de toamnă*.
 hostinți, v. *gostinți*.
 hostropățu (p. 78), *nume de dans ritual la nuntă*.
 hozni 52, *a izbi, a împinge, a da afară*.
 huitu 69.
 huli 62, (p. 108), *a petrece, a chefui, a bea*.
 huluc (p. 46), *scândurile care țin costița de stuf de pe acoperișul casei*.
 huhiit (p. 73), *amețit, turburat*.
 hurdughiiie (p. 62, 63), *casă unde se adună cetele de colindători la Crăciun și Anul nou*.
 Iarbî verdi (p. 73), *numele unei sărbători din săptămîna Rusaliilor*.
 imușcistfa 200, *avere, proprietate*.
 îndruga 302, *a lovi cu drugul*.
 iordăni 71, *a duce la Iordan, a stropi cu apă sfințită la Iordan*.
 iorgan, -uri (p. 83), 344, *plapomă*.
 iscadzî (și) 308, 292, *se naște, ia fîință, începe să crească*.
 istovo (de) 160 (p. 160), *în veci, pentru totdeauna*.
 izdi 292, *a întrupa, a da fîință*.
 iuhar cupeș (p. 78), *nume de dans*.
 Iurt 198, *toponimic*.
 'nbnunghiié 101 (p. 129), *cu nasturi*.
 'ncrămăluit 99 (p. 127), *măhnit, îndurerat*.
 încrestit (p. 69), 90, (p. 120) *împodobit, zugrăvit*.
 înflat 82.
 'nflorat 67.
 înfricoșa 199, *a se înfricoșa*.
 'nfrîna 74, *a pune frăul în capul calului*.
 'nghidosăști, șădi- 79, 80 (p. 116).
 înmohorit 82, *întunecat, fără colorare*.
 'mpăhărati, păharî- 76 (p. 113).
 'nșălat, 1-0- 74, *i-a pus șaua*.
 însibze (p. 73), *a înfige, a vîri, a băga*.
 învîrtită (p. 47), *aluat făcut turte, învîrtit și apoi copt*.
 Jăim 79.
 jălaniia 195, *dorul, durerea*.
 jămnî 99, *colac înflorit cu lână roșie și busuioc (la nuntă)*.
 jolne (p. 80), *scrofule*.
 juchetcă (p. 40), *mintean, haină groasă bărbătească*.
 jîghiri 325, *plămîni*.
 jinei 82.
 lacăt di broascî 165 (p. 168).
 lăcătuiti 107, *alcătuite, întocmite*.
 lătina di jîdoși 167 (p. 170).
 latînoi 54.
 legătcare (p. 83), *obiceiu la nuntă; legători (p. 87), prosoapele cu care sunt legați nunii și nuntașii*.
 lecărstfa 195, *medicament, leac*.
 leicuși 101 (p. 130), *pălmie, diminutiv dela leică*.
 Leșasca 205, *Polonia*.
 lez 79.
 lică 55 (p. 145), *lelică, leliță, lele, numele cu care se adresează unei surori mai în vîrstă*.
 *lichiturî 312, 317, *speriat*.
 linguriși 298, *golul de subt cavitatea toracică*.
 lipsi 66 (p. 108), 69 (p. 109), *a izgoni, a scoate, a alunga*.
 lisghica (p. 78), *nume de dans*.
 liubi 10, *a iubi, a plăcea*.
 lomu 169 (p. 172), *drugul de fier cu care se sapă în piatră*.
 lostofăsc (și) 89.
 lostofoasî 89.
 lozioarî 44, *lozil, răchită*.
 luchiani 4, *lupule*.
 lucniță, lutniță, lutărie, (p. 73), *groapa de unde se sapă lutul*.
 lumînari 181 (p. 180), *lumină*.

- madzurca (p. 78), *nume de dans*.
 mähälensé (p. 70), 329, *vecine*.
 Maier 79, *numele unui bour*.
 manişci (p. 49), *pieptar de cămaşă brodat*.
 mărfari 180 (p. 180), *negustori*.
 marmoraş, paharî di- 167 (p. 170).
 mărzioarî 44, *marginé (diminutiv)*.
 maşcati 53.
 Máslena (p. 67), *săptămâna albă sau săptămâna brânzei*.
 maşină 31, *trenul; 121, automobilul; 47, moară de aburi*.
 măştihoia 155 (p. 144), 157 (p. 149), *mama vitregă*.
 mătuşca 215, *preoteasa, numele cu care se adresează preteşei*.
 medi, pitaşi di- 202, *de aramă*.
 melesteu 120, *făcăleţ de mestecat mămăliga*.
 Mereol merişor 83.
 merţ 71, *mierţă*.
 mezin, degetul- 153.
 mística 71 (p. 111), *a turbura, a stârni*.
 mişioгу 105, *unealtă de scos peştele din coteţe*.
 mică 155 (p. 145), 163 (p. 166), *bunică*.
 mîna driapta 157, *din partea dreaptă, din dreapta*.
 mineşî (p. 80), *petecul de pânză dăruit moaşei la rodină*.
 mineştérgură (p. 77, 81), *prosop, ştergar*.
 Morişci 216, *toponimic*.
 moscal 27, 203, *soldat, ostaş*.
 moschicesc 204, *muscălesc*.
 Moscului, tîrgu- 93 (p. 121), *Moscova*.
 'mpărăţii 79, 80 (p. 116).
 Münzel 89.
- năjit 319, 324, *dureri de urechi*.
 năchitci (p. 44), *unealtă de pescuit*.
 năni (p. 84), *a angaja*.
 naramzii, rochii- 51.
 năstripatî 87, *nestimată*.
 naznaci (p. 62), *a numi, a alege, a desemna*.
 negoaşli 93 (p. 121), *mărfurile*.
 nifirtati 177, *dracul*.
 ŋieri ŋierioarilor 141 (p. 135).
 ŋiluieşti 70.
 ŋirticari 102 (p. 130), *cel care toarnă grăunţele cu mierţa în coş la moară*.
- ŋişăla (a să) 166 (p. 168), 284, 289 (p. 202), 296 (p. 206), *a se văicăra, a plânge*.
 ŋişăliia 49.
 ŋiştoji (a să) 333, *a dispăre*.
- ochi,-uri,-di maria 214, *teren mlăştinos izvor ce răbufneşte din pământ*.
 ócur (p. 47), *şuncă*.
 odaî 169 (p. 173), *conac, curte*.
 óira (p. 78), *nume de dans*.
 olan 204, *băiat, băieţandru*.
 olăriş 208, *cărpe de apucat oalele de pe foc*.
 oliandra (p. 78), *dans ritual la nuntă*.
 Omar 202, *toponimic*.
 ominerii 100, *omenirii*.
 oriadnic, orednişi (p. 69), *şef de post*.
 ospăţ (p. 68), *măncare pentru musafiri*.
 óstrov 46, *puşcărie*.
 ozoarili 79, *firele împletite la gherghef, la ţesături în genere*.
- pafti (p. 49), *paftale*.
 pai, toati 'ntr'on- 153 (p. 140), *seamănă una cu alta, identice*.
 painzina 116, *paianjenul, pânza de paianjen*.
 papaşi 160 (p. 157), *tata*.
 papuri, tovariş di- 184 (p. 181), *se spune despre doi prieteni între care nu există nicio legătură de rudenie*.
 parahoadi 94 (p. 122), 213, *vapoare*.
 păretari (p. 83), *ţesătură de lână care se aşterne pe pereţi*.
 păsăţălu (p. 78), *dans ritual la nuntă*.
 paş 144, *pas, mergi*.
 păstra (a să) 183 (p. 180), *a face rost, a procura*.
 păţul, -ule 157 (p. 150), *pat în copac*.
 păţanii (p. 62), *băietanii*.
 pelinci 87, *scutece*.
 Peliş 49, *nume de persoană*.
 perceatca 174, *mănuşa*.
 perdiă 219, *adăpost de stuf pentru oi*.
 perenitci (p. 44), *unealtă de pescuit*.
 pepine 16, 320, *castravete*.
 petică (p. 76), *broboadă*.
 piroguri (p. 76), *piroşte, plăcinte*.
 pisanşe (p. 69), *ouă încondeiate*.
 pitaşi di medi 202, *monete (de 5 copeici) de aramă*.
 pitruşiaua (p. 78), *nume de dans*.

- pisăni (*vezi* și psini) 331, *pe semne, se vede că.*
- plînsoari (p. 79), *când plînzi copchilu.*
- plînta (p. 79), *a împlânta.*
- plug, sî țin- 181 (p. 179), *merg grămadă.*
- plutaș 329, *specie de plop.*
- poatca 144.
- podmol 259, *mal abrupt, prăpăstios.*
- podrîcici 160 (p. 159), *la braț, de sub-suoară.*
- pólîca (p. 78), *nume de dans.*
- polșubcă, -bše 102 (p. 130), *scurteică.*
- pomeni (p. 91), *colaci ce se coc pentru înmormântare.*
- pom, -uri (p. 90), *ramură de pom încercată cu covrigei, mere, pânză, ulcioare, care se dă de pomană la mort.*
- pomintean 189 (p. 183), *stăpânitor de pământ, răzeș.*
- poronc 100, *prunc.*
- portaș 76 (p. 113), *stălp dela poartă.*
- posesărie 188 (p. 183), *arendă.*
- posileni 211, *colonizare.*
- postipeno 175, *continuu, regulat.*
- postoiano 179, *fără întrerupere.*
- posudă (p. 83), *veselă.*
- poși 286, *a deochia.*
- poșitoroi 286, 288, 289, *personificarea deochiului.*
- poticni 167 (p. 170), *a năvăli, a curge.*
- povidlă (p. 48), *magiun.*
- poviré 102.
- prăduh 82, *spărtură făcută în ghiață.*
- prag 298, *partea de jos a pântecelui («I-o dat cu chiștoru 'n prag ș'o murit» Cioburciu).*
- prăsadă (p. 77), 82, *pară.*
- prăval (p. 73), *nenorocire, primejdie.*
- prăvăsc 81, *privesc, mă uit.*
- priamo 259, 306, *aproape, e gata să, chiar*
- priblui (p. 70), 329, *a bănuî, a presupune.*
- pricăjit 301.
- pricăji 153 (p. 140), *a porunci, a ordona.*
- pridani (p. 83), *zestre.*
- prichi (a să) (p. 74), *a se coace (grânele).*
- primeturi 161 (p. 161), *apucături, năravuri.*
- priminteanî 155 (p. 147), *pământească.*
- prîșchiraș *vezi* proșchiraș.
- prîng, sînzi di- 77, 78.
- Probaznili (p. 75), *Schimbarea la față (6 August).*
- probozi (p. 87), *a ocări, a certa, a mustra.*
- prostiri 80, 81, 82, 83, *cearșaf.*
- proșchiraș (p. 58), 79.
- proșoucî (p. 49), *dantelă, horboiică.*
- psini (*vezi* și pisăni) 107 (p. 132), *pe semne, se vede că.*
- psini (*vezi* și psini) 199, *pe semne, se vede că.*
- purcoi 142, *nume de joc.*
- purî 299 (p. 207).
- răbdi *repede.*
- răbuș 219, *răboj.*
- racatînfi di broascî 167 (p. 171).
- răspuns (p. 83), *obiceiu din datina nunții.*
- rășiuli 103.
- răua 189 (p. 184), *răul.*
- rodină (p. 79,80), *obiceiu la naștere.*
- rost 99 (p. 125), *gură.*
- rubașcă (p. 49), *cămașă rusească.*
- săcăroaia (p. 78), *nume de dans.*
- săcioc, -oași (p. 49), *scurteică.*
- Săfa, moara lui- 90 (p. 120).
- Sălcuța 207, *nume de sat.*
- săzitătez 286, *a săgeta, a pătrunde săgeata.*
- săzitățuri 286.
- sarai 158 (p. 153), *grajd.*
- scal di chiatrî 154 (p. 144), *scală di chiatrî 179, stîncă.*
- scuman (p. 49), *haină lungă de lână ținută în stative.*
- scunchii 57 (p. 106), *nume de plantă (ar-bust, Cotinus Coggygria).*
- siiacu (p. 78), *nume de dans.*
- silești 80 (p. 116).
- sînzé di cuțit 188 (p. 183), *vârful cuțitului, tăișul*
- sîtori (p. 64), *ajutorul cămărașului la colindat.*
- schinzi 167 (p. 170), *chinuri, torturi.*
- slodun di duh di om 100 (p. 127).
- slujancă 153 (p. 141), *servitoare.*
- smerni 153 (p. 140), *smert.*
- smerni, smirni (a să) 93 (p. 121), 101 (p. 121), *a se încrede, se spune despre mireasă când caută să fie frumoasă.*
- sóbstfenii 189, *propriu, («Casili-s a meli sóbstfenii, făcuti di mini» — Talmază).*
- soi sorești 95, *solii sorești.*
- soșitori 307, *care vine curând.*
- soțchi (p. 68), *vătăjel.*

- șpilși (p. 49), *ace de păr*.
 spolocaniia (p. 67), *prima zi din postul Paștilor, după Dumineca lăsăturii de brânză*.
 stăcân -ne (p. 83), *păhar de vin*.
 starșină 186 (p. 181), *președinte de plasă*.
 stativi 54, *vatră*.
 stiblä (p. 143), stiblä de busuioc, stiblä de garoafe: *tulpină de busuioc cu ramuri*.
 stinghi 320, *partea de jos a abdomenului*.
 stilchiș, cu ochi- 282 (p. 199).
 stolniși 96, *cei care servesc la masă la nuntă și conduc nunta după obicei*.
 stóroj 153 (p. 139), *paznic, santinelă*.
 stou de zîn (p. 76), *sticlă de vin*.
 Strateniia (p. 66), *Intâmpinarea Domnului (2 Februarie)*.
 strica 188, *a devasta, a distruge*.
 stricătoare (p. 83), 344, *față de masă albă de cânepă sau de lână*.
 sunicat, s'0- 289 (p. 202), 290.
 Suvoro 204, *Suvorov, general rus*.
 șăeru (p. 78), *nume de dans*.
 șalvari (p. 69), *pantaloni*.
 șalinci (p. 83), *broboadă neagră cu ciucuri, tulpan*.
 școadă 160 (p. 158), *pagubă*.
 șip (p. 85), *sticlă, garafă*.
 șipot (p. 78), *nume de dans*.
 șchioapa (p. 78), *nume de dans*.
 șliah 184, *drum lung pentru cară, drum de țară*.
 șmacuri di lemn (p. 69), *brațe de lemne*.
 șofi 306, *șoimi*.
 șenușari 198, *mobile sau grămezi de cenușă*.
 șimburel (p. 72), *cimbrișor, cimbru de câmp*.
 șinghilituri 102 (p. 130), *ghicitori, glume, spirite*.
 șinghili 103, *a ura colacul la nuntă spunând glume*.
 șiolan (p. 47), *carne*.
 șiotși 181 (p. 179), *rădăcini de copac*.
 șiripiță (p. 46), *olane nearse*.
 șit 182 (p. 180), *stambă, stofă*.
 șitoriu 102.
 șiuhoasi 155 (p. 145), *murdară, cu părul vâlvoiu*.
 Șiulica (p. 73), *numele unei sărbători din săptămâna Rusaliilor*.
 siumbrușiel (p. 74), *cimbru*.
 șiup 153 (p. 142), *dela a ciupi, a apuca cu pliscul*.
 șiur, a ridica- (p. 91), *a face pomeniri*.
 tabun di cai 154 (p. 142), *herghelie*.
 taftă 296 (p. 206), *mătășă*.
 talchiži 54.
 tălpăgos 155 (p. 145), *cu talpa mare*.
 tamazlic 5, *cireadă, turmă de boi sau vaci*.
 tătarcă 294, *nume de boală*.
 tătușii (p. 90), *pânza cu care înfășoară preotul lumânarea la înmormântare*.
 téré (p. 83), *fire groase de bumbac sau de lână*.
 terfoș 170, *cu haine rupte, prost îmbrăcat*.
 tetia 189 (p. 183), *străbunicul*.
 Tieplea Alicsii (p. 67), *Sfântul Alexe (17 Martie)*.
 tinereți 309, *tineret*.
 Tirișpolia 213, *numele popular al orașului Tiraspol*.
 tocat, tulpan di- 93 (p. 122).
 toc 90 (p. 120), *cutie de lemn pentru chibrite, cutie de fier sau de carton*.
 tocmaži (p. 47), *tăieței preparați din aluat cu ou*.
 tolocă 188 (p. 183), *câmp lăsat în paragină*.
 torhi (p. 63), *licitație*.
 tosconehli 217, *tescovină, ceea ce rămâne din teasc după stoarcerea strugurilor*.
 trogăi, trohăi 203, *a neliniști, a turbura, a lua*.
 tufari 55.
 tufin (p. 49), *haină bărbătească de stofă subțire, scurteică*.
 tuflı (p. 84), *pantofi*.
 tujni (p. 73), *amețit, țicnit, nebun*.
 tun 258, 300, *tunet*.
 țănci 145, *semn, locul unde se adună copiii când se joacă cu mingea*.
 țăpini (a să) 157, *a refuza, a se opune*.
 ținai 148, *numele unui joc cu mingea*.
 ținora 145.
 ținriși (p. 80), *chibrite*.
 ugoi (a să) 205 (p. 202), *a se potoli, a se liniști*.

- unghi 116, *colțul casei, înlăuntru*.
 unghiaa căii 311 (p. 211), *plantă medicinală*.
 unsă (p. 67), *înfruptată*.
 urșișii 188 (p. 182), *uricele, hrisoavele*.
 urși (a să) 99 (p. 127), *a deveni urît*.
 urma dracului (p. 78), *nume de dans*.
 uroc, -oași 153 (p. 139), *lecție, învățătură*.
 urșinic 101, *catifea*.
 usinic 87.
- vādăni 297 (p. 206), *a face pe cineva văduv*.
 vāgzalu 54, *nume de dans*.
 vāgzal 31, *gară, stație*.
 vālaguri 188, *impozite*.
 verdețuri 99 (p. 126), *fructe, zarzavat*.
 veretcă (p. 83), *șesătură de căneță*.
 vesălii 89.
 veșiui 284 (p. 201), *a trăi*.
 vetrela 93 (p. 121), *pânză de corabie*.
 vindica (a să) 153 (p. 138), *a scăpa*.
 vlastia 173, *conducerea, puterea*.
 volină 264, *războiul, bătălie*.
 vologu 105, *voloc, plasă de prins pește*.
 Vovideniia (p. 88), *sărbătoarea Intrarea în biserică, (21 Noembrie)*.
 vrājmașu 174, 262, *dracul*.
- zābli (p. 67), *arătură de toamnă*.
 zali 68.
 zāloguri 188 (p. 183), *impozite*.
 zametci 184, *însemnare, a lua 'n zametcă a însemna, a înscrie*.
 zamici 254, *a observa*.
 zāmbreli 76 (p. 113).
 zāmnimieriu 188 (p. 127), *inginer hotarnic*.
 zanimui (p. 44), *a se ocupa, a se îndeletnici*.
 zapis 172, 205, *act de vânzare*.
 zapodili 172, *Tablele legii lui Moise, zapis*.
 zbînțui (p. 73), *a se urca, a se cățăra, a fi neastâmpărat*.
 Zbusiumu Rusalilor (p. 74), *nume de sărbătoare (Miercuri în săptămâna Rusaliilor)*.
 zdohniasci 160 (p. 158), *să moară (animalele)*.
 zdremătoasi 97 (p. 124), *ruptă, dărămată*.
 zgîncunelili 291 (p. 204).
 zgînsili 292.
 zgudură, fluturi di- 97 (p. 124).
 znac, -uri 269, *semn, pildă*.
 zvaniia 335, *numele, originea, categoria socială*.
 zubț 145.
 zurzurei 37, *clopoței*.

Harta regiunii cercetate
(Satele anchetate sunt subliniate)

CONTRIBUȚIUNI LA APRINDEREA «FOCULUI VIU» ÎN ARDEAL, MARAMUREȘ ȘI BUCOVINA

« A existat până în trecutul recent, un obicei păstoresc care a fost pe cât de frumos și ales, pe atât de vechiu — atât de vechiu, încât de sigur trece de vremea nașterii neamului nostru și își are originile în adâncimea timpurilor preistorice. Era obiceiul ca la urcarea în stâne, primăvara, primul foc să se facă, nu cu chibriturile sau nici chiar cu amnarul — care probabil e o unealtă preistorică — ci prin frecarea a două lemne atât de mult și cu atât meșteșug până ce aceste lemne se aprind. Obiceiul există la popoarele cele mai primitive ¹⁾ și s'a mai păstrat la noi azi numai în Munții Bucovinei, unde a fost descris în ultimii ani de părintele Morariu (înainte pomenit de *Wisłowski*, *Das rumänische Bauernhaus in der Bukowina*, Wien 1912). Dela acest « foc viu » și nestins se aprindeau toate focurile stânei ».

Astfel scria, acum exact un sfert de veac (1911), mult regretatul nostru profesor George Vâlsan ²⁾, arătând că « e o adevărată nenorocire că nu s'a putut observa și înregistra [obiceiul] în vremuri când era în floare ».

Literatura focului viu, aprins în ținuturile românești, s'a mai îmbogățit după articolul profesorului Vâlsan și a fost adunată și publicată de Ion Mușlea în « Cercetări folklorice în Țara Oașului » ³⁾. D-sa dă și o descriere destul de amănunțită a felului cum se aprinde acest foc în cinci sate din Țara Oașului.

Ascultând îndemnul marelui nostru profesor, am urmărit aprinderea focului viu mai mulți ani de-a-rândul, în cercetări întreprinse sub auspiciile « Arhivei de Folklor a Academiei Române ». Fenomenul

¹⁾ Cf. monumentală monografie a lui HERBERT FREUDENTHAL, *Das Feuer im Glaube und Brauch*. Berlin-Leipzig 1931. 4

²⁾ G. VÂLSAN, *O știință nouă: Etnografia* (« Astra » Biblioteca Secțiunii geografico-etnografice Nr. 2) Cluj 1927, p. 20—21. Conferință publicată întâiu în anul 1912, sub titlul: *Pentru mințile și inimile ostașilor noștri*, Seria I. Școalele militare de infanterie, București.

³⁾ *Anuarul Arhivei de Folklor I* (1932), pp. 146—147.

este foarte puțin răspândit, păstrându-se abia în câteva regiuni mai retrase ale Carpaților nordici și nord-estici și prea puțin în Munții Apuseni.

Cele mai vechi știri despre aprinderea focului viu la Românii din Bucovina par a fi cele citate mai sus, după indicațiile lui Vâlsan. Astfel D. Dan ¹⁾ și E. Weslowski ²⁾ arată că aprinderea acestui foc în Bucovina se face prin frecarea unui lemn, așezat între două trunchiuri. Acest procedeu a fost descris în ultimii ani mai amănunțit și de subsemnatul, care l-a observat în munții Rodnei, Bucovinei și Maramureșului ³⁾. Pentru facerea acestui foc se procedează astfel: se caută un trunchiu de arbore uscat, care se despică în două bucăți, ce sunt bătute bine în pământ, la o distanță de un metru una de alta. În mijlocul fiecărei bucăți se face apoi câte o gaură, în care se fixează, dela un capăt la altul, un «grindeiu», crăpat la ambele capete. În aceste crăpături se introduce iască. După ce s'au fixat transversal cele două vârfuri în găurile dela trunchiuri, doi bărbați împing trunchiurile unul spre celălalt, iar alții învârt o funie în jurul grindeiului și-l mișcă, provocându-se astfel o mișcare rotativă forțată (Fig. 1 și Pl. I, 1 și 2). Prin frecarea mare ce se produce în cele două găuri ale trunchiurilor, iasca dela extremitățile «grindeiului» se aprinde, iar ciobanii fac din ea două focuri, pe care le așează în fața strungii, la prima mulsoare a oilor, când le «bagă pe brânză».

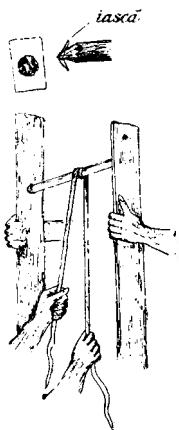

Fig. 1

Pe același principiu se face focul viu și în muntele Ștevioara (Bucovina). Deosebirea constă doar în faptul că se înlocuiesc cele două lemne așezate vertical și înfipte în pământ printr'un «grindeiu» foarte scurt, care cu un capăt e fixat pe o scândură, ținută de un om, iar cu cealaltă e fixat în ușa colibeii. În jurul «grindeiului» se află un «curmeiu» (funie), cu ajutorul căreia «grindeiul» e învârtit până se aprinde iasca dela cele două extremități.

Înainte de a trece la cercetările proprii mai recente, vom arăta că aprinderea focului viu în Ardeal a fost descrisă întâi de M. Roska ⁴⁾, în regiunea Cubleşului someșan (jud. Someș) și a Văii Talabor din Maramureș.

¹⁾ DIMITRIE DAN, *Stâna la Români din Bucovina. Schiță folklorică*. (Extras din *Junimea Literară* XII (1923), p. 106.

²⁾ E. WESLOWSKI, *Das rumänische Bauernhaus in der Bukowina. Zeitschrift des Vereins für Österreichische Volkskunde*, XVIII (1912), p. 89.

³⁾ T. MORARIU, *Prin Munții Rodnei*. *Touring-Clubul României* I (1934), Nr. 2, p. 71. Același procedeu e amintit de A. I. Georgioni, *Contribuțiuni la păstoritul în Maramureș*. Buc. 1936. pp. 68-69.

⁴⁾ ROSKA MARTON, *A tűz*. (Extras din: *Az Erdélyi Múzeum Egyesület 1911-évi vajdahunyadi vándorgyűlésének Emlékkönyve*). Cluj 1912, pp. 10-11, 16.

Figura 3 este reproducă după lucrarea lui Roska (acolo figura 6).

În regiunea Cubleșului someșin se strânge între două lemne un al treilea, care este tras înainte și înapoi de către doi oameni. După câțva timp, prin frecarea aceasta forțată, cele două lemne se încălzesc atât de tare, încât dacă se apropie de ele un corp ușor inflamabil, cum e iasca, se aprind. La facerea acestui foc este nevoie de patru oameni, doi ținând lemnele care formează un fel de jug, iar ceilalți doi trăgând de lemnul introdus în acest jug (Fig. 2).

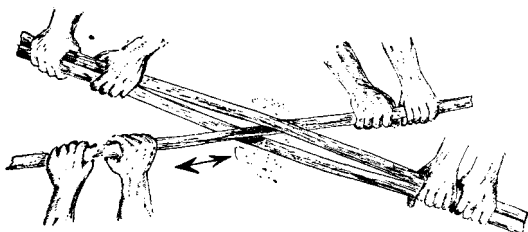

Fig. 2

În regiunea Văii Talabor (jud. Maramureș) « se ia o bucată destul de groasă de fag, lungă de 1,20—1,40 m. Aceasta e bătută în pământ, iar la vârful lemnului se face un cep, adică se gătuște lemnul, subțiriindu-se. Pe acest cep se așează, în poziție orizontală, o draniță de brad, lungă de 3—4 m., condiția esențială fiind ca ea să fie bine uscată. Această draniță se găurește mult la mijlocul ei, astfel ca alături de cepul de lemn, în care se introduce scândura să rămână un spațiu, în care se pune iască, în așa fel așezată, încât să fie bine strânsă și să închidă perfect deschizătura. Această clădire cu aspectul unui T e pusă în mișcare de doi oameni care învârtesc atâta timp dranița, până ce se aprinde iasca » (Fig. 3)¹⁾.

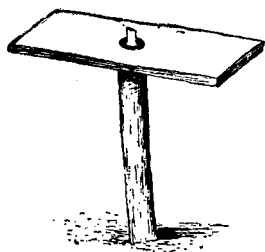

Fig. 3

Deosebite de procedeele de aprindere menționate până acum sunt cele observate de noi în regiunea munților Bucovinei, Rodnei, Maramureșului și a Munților Apuseni. Aceste procedee se rezumă la următoarele: 1. prin frecarea a două lemne sau două scânduri (amintit și de Roska); 2. prin perforarea cu mâinile și 3. prin introducerea unui « grindeiu » între două lemne fixate vertical (grindeiul este învârtit cu ajutorul unei funii, producându-se o mișcare circulară).

Iată unul din procedeele mai primitive, întrebuițat uneori în satele maramureșene (Moisei): Se pune un lemn moale de brad sau molid în poziție verticală sau puțin înclinată, fiind așezat astfel, că se sprijină cu un capăt pe pământ iar cu celălalt de pieptul omului. Cu al doilea lemn,

¹⁾ *A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának Értesítője*. 1910, p. 214—215. și fig. I. (v. ROSKA, *op. cit.*, p. 16—17 și fig. 18).

așezat perpendicular pe cel dintâiu, se freacă până ce lemnul se aprinde (Fig. 4 și Pl. II, 1).

O variantă a acestui procedeu găsim în regiunea muntelui Țibleș, pe versantul de Sud, în vârfurile Obcina, Preluci, Măgura, etc., în general în stânila Plăienilor. Se iau două bucăți de scândură sau două «lodbe» (trunchiuri crăpate), dintre care una se așează pe pământ, în' lung, iar cu alta, așezată perpendicular peste ea, se trage înainte și înapoi — ca o mișcare de fierăstrău — de către doi oameni. După o frecare mai îndelungată, scândurile se aprind (Fig. 5 și Pl. II, 2).

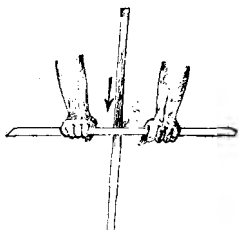

Fig. 4

Nu mai puțin interesant este focul rezultat prin perforare, frecvent

în muntele Crulea, dela izvoarele Ceremușului, în Bucovina (Fig. 6). Se caută un brad uscat, în care se face o gaură. În aceasta se introduce un lemn mai tare, crăpat la vârf și cu o bucată de iască. Lemnul introdus în brad e învărtit între palme, cu putere mare.

Operațiunea de învărtire nu conținește până ce nu se aprinde iasca din vârf. Pentru a se aprinde acest fel de foc, e nevoie să se perinde mai mulți oameni la învărtirea lemnului între palme, deoarece pentru un singur om lucrul e prea greu (și în același timp locul unde se

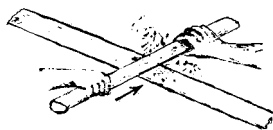

Fig. 5

produce frecarea nu trebuie să se răcească, căci altfel nu se mai aprinde iasca).

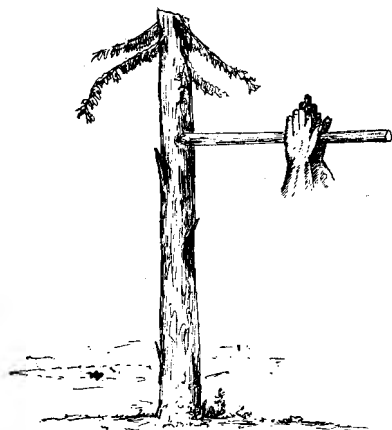

Fig. 6

Tot pe principiul perforării se bazează și următorul mod de a se face focul viu. Într'un brad uscat sau chiar un lemn înfipt în pământ, la o înălțime oarecare, se face o «hudă» (gaură), în care se introduce un «grindeiu», «druguț» sau «sucitor» (o bucată de lemn mai subțire), crăpat la vârf și prevăzut cu iască. Grindeiul, așezat orizontal, se sprijinește, la extremitatea opusă bradului, pe un par, care

la rândul lui are de asemenea o gaură prin care trece grindeiul; acesta are fixat la această extremitate o manivelă cunoscută sub numele de «fus» sau «pană». Cu ajutorul acestei manivele se învărtește «grindeiul», care făcând o mișcare forțată, la extremitatea opusă, unde se

Foto T. Morariu

1. Aprinderea focului viu pe versantul nordic al masivului Rodnei

Foto T. Morariu

2. Pe muntele Obcioara (versantul nordic al munților Rodnei)

Foto T. Morariu

1. În munții Maramureșului

BCU Cluj / Central University Library Cluj

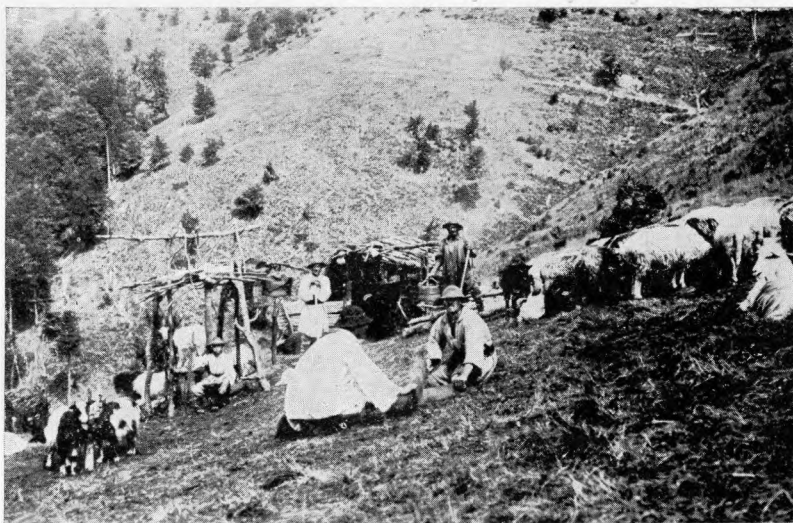

Foto T. Morariu

2. Pe muntele Muncelu (pe Obcina Prislopului)

Foto T. Morariu

1. Pe muntele Paltinul (Maramureș)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Foto T. Morariu

2. În munții Maramureșului

afă introdus în brad, produce o căldură atât de mare, încât iasca se aprinde (Fig. 7 și Pl. III, 1).

Acest mod de a se aprinde focul viu se mai obișnuiește să se facă și fără ca la o extremitate drugul să aibă un suport. Condiția esențială, ca și la celelalte procedee, este ca « grindeiul » să se învâртеască cât mai repede, ca astfel să nu ajungă să se răcească.

Răspândirea acestui procedeu este iarăși foarte izolată, anume în muntele Zănoaga (Cernahora) și regiunile înconjurătoare. Uneori îl mai fac și bătrânii de pe valea Iodișorului, spre Dragomirești (jud. Maramureș), când sunt bolnave oile de « sbroatec ».

În sfârșit, un ultim procedeu de a se aprinde focul viu prin frecare, răspândit în regiunile maramureșene, este următorul: se ia o bucată de lemn căreia i se face o gaură la mijloc; în această gaură se introduce iasca. Peste mijlocul lemnului, unde e așezată iasca, se învâртеște o funie. Doi bărbați trag de o parte și de alta funia, atâta timp, până ce lemnul se înfierbântă

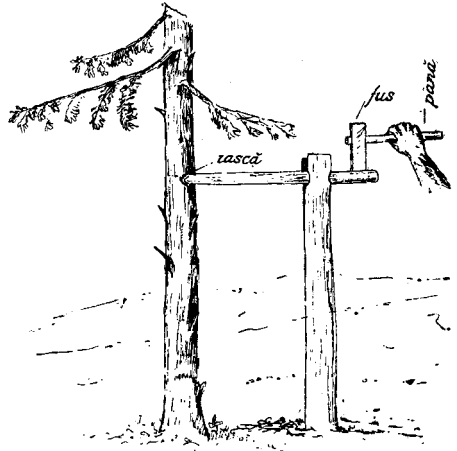

Fig. 7

asa de tare, încât aprinde iasca. Acest procedeu este foarte rar, ceea ce se explică prin greutatea aprinderii focului (Fig. 8 și Pl. III, 2).

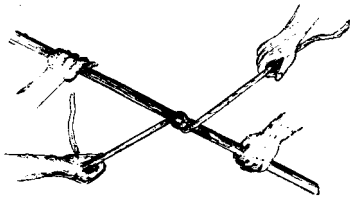

Fig. 8

Obiceiul de a se face foc viu în regiunea Munților Apuseni se mai întâlnește foarte rar, anume în cazuri extreme, când se îmbolnăvesc greu vitele sau chiar și oamenii. În comuna Măguri, Mărișel, Scărișoara, Gârda-de-Sus, Arieșeni, Arada, Vidra-de-Jos, Neagra și Săcătura, focul viu se aprinde aproape la fel cu cel din munții Ștevioara-Bucovina, descris mai sus, numai că în locul celor două lemne înfipte în pământ, se caută un molid gemenar¹⁾, în care se fixează « grindeiul » (Fig. 9).

Dacă sistemele aprinderii focului viu sunt interesante, nu mai puțin lipsite de interes sunt și credințele și obiceiurile care se leagă

¹⁾ Crescut în formă de furcă, bifurcat.

de el. Iată ce am putut culege noi în această privință în anii 1935 și 1936 ¹⁾.

O încercare de a afla pentru ce i se zice acestui foc « viu », nu duce prea departe. Cauza ar fi « că nu se face cu piatră sau cremene, fără numai din lemn » (5). Focul acesta « vine oarecum din voia lui Dumnezeu, că, când trag doi oameni de funie, el se aprinde, odată dă fum » (14). « Acela-i foc așa ca un om făcut fără sămânță » (15, 27), « fără pucioasă » (20). « Lumea zice că-i sfânt, pentrucă se face fără scântei, din făcăciunea lui » (19). Este deci o deosebire mare între acest foc și cel făcut « în țară » — adică în sat — și care « merge în multe mâhuri ». De aceea « e bine să faci foc viu, care n'a fost făcut niciodată » (21). O caracteristică a lui este și faptul că e « mai fierbinte ca cel făcut cu chibriturile » (22). E interesant că în multe părți se crede că acest foc e « tare sfânt » (5, 6, 14) sau « sfânt și curat » (32).

El e aprins, de obicei, când oile « ies la munte » (17, 28), « la ruptu sterpelor », când se « însâmbrează » sau « la băgatul pe brânză » (8, 9, 13, 23, 30).

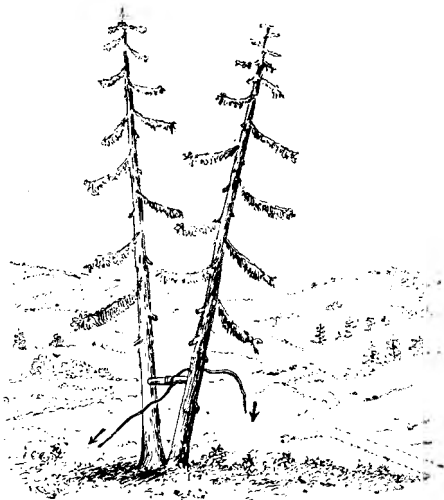

Fig. 9

¹⁾ Citatele sunt redatăe literar. Iată numele informatorilor:

- (1) Plai (jud. Năsăud) — Gheorghe Zinveliu, 31 ani.
- (2) Idem — Gheorghe Macra, 26.
- (3) Idem — Gavrilă Pinteș, 44.
- (4) Cuhea (jud. Maramureș) — Vasile Mariș, 40.
- (5) Salva (jud. Năsăud) — Iosif Petre, 80.
- (6) Idem — Ilie Ani, 51.
- (7) Runcul-Salvei (jud. Năsăud) — Ion Pavelea, 61.
- (8) Groși (jud. Someș) — Alexa Pașca, 45.
- (9) Ieud (jud. Maramureș) — Ion Mihalca, 76.
- (10) Ieud (jud. Maramureș) — Ion Hocico, 53.
- (11) Dragomirești (jud. Maramureș) — Vasile Vlad, 52.
- (12) Dragomirești (jud. Maramureș) — Vasile Vlad, 52.
- (13) Săcel (jud. Maramureș) — Dumitru Sușca, 20.
- (14) Strâmtură (jud. Maramureș) — Vasile Morariu, 27.
- (15) Săcel (jud. Maramureș) — Dumitru Pleș, 47.
- (16) Săcel (jud. Maramureș) — Ștefan Danciu, 28.

Focul viu nu poate fi aprins de oricine, ci numai de către « doi veri » (29), « doi veri dulci » (1, 2, 3), « doi veri primari » (24) sau « doi veri din frați » (30, 33). El este și mai eficace când e aprins de « doi frați gemănari » (14). În tot cazul, dacă lemnele sunt frecate de « alți oameni, nu-i de leac » (30). În alte părți se crede că numai focul aprins de « păcurari tineri, nu de bătrâni, e de leac » (28).

Am descris mai sus procedeele de aprindere. Ar mai fi de adăugat credințele că el nu poate fi făcut « decât din lemn nefulgerat » (26), ba chiar numai din « bradul » (sulița) dus în unele părți la mort, căci numai din acel lemn e « primit » focul (33).

În sfârșit că, cu niciun preț, acest foc aprins primăvara, nu trebuie să se stingă (14), toată vara (9, 28), căci aceasta ar însemna o mare nenorocire (26), iar baciul trebuie să « dea seamă » de așa ceva (9).

Rostul aprinderii lui e, cum am mai spus, ca oile să nu fie « stricate » (14, 18) și să nu « stărpească » (13); apoi ferirea oilor « de relele care umblă peste vară » (16), de cel necurat (4, 9, 10, 26), de fiare (4), de tunet și trăsnet (10). În general acest foc vindecă oile « de orice boală » (29), dar în special ferește și vindecă de « sbroatec » (1, 10, 11, 15, 17, 20, 21, 25), de « șchioape » (11, 26), de deochiu (11), de « orb » (11), de « armurar » (30). El e folosit și la păzirea și vindecarea vacilor (14). Numai în Munții Apuseni este el întrebuițat și la bolile oamenilor, — odată (24) exclusiv pentru ale acestora. Iată cum se procedează acolo: iasca aprinsă de focul viu, e stropită cu apă și stoarsă într'un blid. Cu apa aceasta se unge rana sau partea dureroasă (31, 32). Chiar și apa încălzită la acest foc are putere vindecătoare (33). Uneori, după ce s'a spălat cu apa încălzită la acest foc, bolnavul trebuie să sară de nouă ori peste foc (24).

(17) Călinești (jud. Suceava) — Mihai Șerban, 51.

(18) Dragomirești (jud. Maramureș) — Ștefan Dubașcu, 76.

(19) Idem — Gheorghe Alexa, 40.

(20) Săcel (jud. Maramureș) — Dumitru Pleș, 44.

(21) Rozavlea (jud. Maramureș) — Gheorghe Vișovan, 44.

(22) Vicovul de Jos (jud. Rădăuți) — Dumitru Țugui, 45.

(23) Dragomirești (jud. Maramureș) — Vasile Hrintea, 46.

(24) Scărișoara (jud. Turda) — Gheorghe Negrea, 29.

(25) Groși (jud. Someș) — Ion Pop, 21.

(26) Ieud (jud. Maramureș) — Grigore Dancuș, 63.

(27) Dragomirești (jud. Maramureș) — Vasile Vlad, 52.

(28) Vișeu-de-Jos (jud. Maramureș) — Ștefan Nasui, 60.

(29) Suplai (jud. Năsăud) — Pavel Feti, 65.

(30) Idem — Gheorghe Feti, 82.

(31) Avram Iancu (jud. Turda) — Nicolae David, 52.

(32) Neagra (jud. Turda) — Gheorghe Avram, 42.

(33) Avram Iancu (jud. Turda) — Petre Leah, 25.

Iată cum se procedează acum la preservarea oilor sau la vindecarea lor: focul viu e pus în cădelnița preotului, care astfel afumă oile, la plecarea la munte (2, 3, 30). Uneori oile sunt trecute printr'o gaură mare făcută în pământ, într'un « răzvor », spre o pantă de deal unde s'a făcut foc viu (25); alte ori oile trebuie să treacă peste el, sau, de e pus de o parte și alta a strungii, printre el (15, 16, 26). În sfârșit, uneori e aruncat printre oi, în strungă (17).

E foarte probabil că în trecutul nu prea îndepărtat puțini erau munții noștri unde viciața ciobănească putea începe fără să se aprindă mai întâi focul viu. Astăzi, obiceiul abia se mai păstrează în câțiva munți și se stinge pe zi ce merge.

Ne-am bucura ca locurile unde mai dăinuiește acest vechiu și interesant obicei să fie semnalate « Arhivei de folklor a Academiei Române », pentru a se putea întocmi o hartă cât mai amănunțită a ținuturilor românești pe unde a fost răspândit și a se cunoaște și alte eventuale procedee de aprindere, precum și obiceiuri și credințe în legătură cu el.

TIBERIU MORARIU

MATERIALE PENTRU CUNOAȘTEREA ȘI RĂSPÂNDIREA « FOCULUI VIU » LA ROMÂNI

Problema răspândirii focului viu la Români, e, de sigur, una din cele mai interesante și nu putem decât regreta că d-l I. A. Candrea, care promisese ¹⁾ « un studiu special despre focul viu », n'a ajuns încă să-l dea. Ne bucurăm, în schimb, că d-l Tiberiu Morariu a întreprins în anii trecuți cercetări în această direcție, publicate chiar în acest volum al Anuarului nostru (pp. 229—236) și însoțite de un bogat aparat de schițe și fotografii. D-sa face un apel pentru semnalarea locurilor unde se mai cunoaște acest obicei, în vederea întocmirii unei hărți și a descoperirii altor eventuale procedee de aprindere.

Fiind cei dintâi care am luat cunoștință de acest apel, avem bucuria să fim și cei dintâi care răspundem. E adevărat, nu cu material cules pe teren ²⁾, ci cu cel aflat în diferite publicații nerelevante până acum, precum și cu cel ce se găsește adunat la « Arhiva de Folklor a Academiei Române » ³⁾.

La întâia privire, parcurgând literatura focului viu cunoscută până acum la Români, ești izbit de faptul că nu există știri despre acest obicei decât dintr'unele ținuturi: Bucovina, Maramureș, Nordul Ardealului și Munții Apuseni. Să se fi mărginit el, într'adevăr, pentru pământul românesc, la această arie restrânsă, cu toate că avem de a face cu un obicei păstoresc — care ar fi trebuit deci, să aibă o mare circulație la Români? Și mai ales, să nu fie el cunoscut pe celălalt versant al Carpaților, spre Muntenia și Moldova, de unde până acum nu e atestată nicio amintire a lui?

¹⁾ I. A. CANDREA, *Înălțarea fiarelor* București 1928. pp. 106—107.

²⁾ Pentru astfel de material vezi ale noastre *Cercetări folklorice în Țara Oașului*, în Anuarul Arhivei de Folklor I, pp. 146—7.

³⁾ Răspunsurile la Chestionarul IV (« Obiceiuri de primăvară »), întrebările: « Se cunoaște aprinderea unui foc prin frecarea a două lemne? Oricine îl poate aprinde? In ce zi? Cu ce scop? Ce se întâmplă dacă se stinge? Cum se numește el (« foc viu »)? Să se dea o descriere cât mai amănunțită a obiceiurilor și credințelor în legătură cu aprinderea acestui foc ».

În cele următoare vom căuta să răspundem și la această chestiune.

Din izvoarele tipărite și nerelevante până acum, în ordinea vechimii ¹⁾ vin, deodată, bucovinenii S. Fl. Marian și Elena Niculiță-Voronca. Știm că cel dintâiu a mai arătat existența focului viu, în mai multe locuri din Bucovina, în ale sale *Sărbătorile la Români*. O informație pe care n'o cunoșteam în 1930, când am încercat o bibliografie a focului viu la Români ²⁾, găsim în *Ornitologia* sa (I, p. 421, nota). E o informație generală, care amintește de obiceiul aprinderii focului viu în Bucovina, prin frecarea a două lemne uscate, adăugând și că « e de mare leac ». Alta, în *Insectele în limba, credințele și obiceiurile Românilor* (Buc., 1903, p. 149). De relevat că această informație, provenind din Horodnicul-de-Sus — Bucovina, arată că focul acesta e întrebuițat pentru albine, ca să fie « iuți ca para focului ». În acest scop, fiecare stup e trecut pe deasupra focului viu, a cărui aprindere, de altfel, e dată fără amănunte: . . . « prin frecarea a două lemne uscate de brad între olaltă . . . , la intrarea în prisacă ».

La Elena Niculiță-Voronca ³⁾, se descrie « cum se face focul viu », după informațiile unei doamne din Siret-Bucovina. Procedeu: o gaură în ușorul ușii, alta într'o scândură și un « melesteu » crestat la ambele capete, în care se pune iască — a fost descris și de Marian ⁴⁾.

În afară de însemnările lui Roska Márton, citate de d-l Morariu în articolul d-sale, referitoare la focul viu aprins de păstori români în părțile Someșului, mai găsim în literatura etnografică ungurească două descrieri ale obiceiului. E adevărat că nu se spune că cei ce aprind focul ar fi Români, dar acest lucru se înțelege, căci e vorba de obiceiuri ciobănești din regiunea Bilborului (jud. Ciuc). Descrierea o găsim la Téglás Gábor ⁵⁾. În comuna Sub-Cetate (Gyergyó-Várhely) focul e făcut de ciobani, la scoaterea oilor la munte, prin frecarea a două lemne; scopul este păzirea de duhuri necurate. Aprinderea focului la Bilbor e descrisă mai pe larg: se strânge o creangă — de obicei de mestecăn — având la capete iască, între alte două crengi uscate. Creanga este învărtită până când se aprinde. Atunci se ațâță focul cu frunze uscate și dacă iasca ia foc, se aprind vreascurile anume pregătite din vreme. Focul acesta e păzit cu multă grijă, căci, dacă se stinge, e mare rușine și primejdie pe capul ciobanilor.

¹⁾ Amintim, ca o curiozitate, că în românește întâlnim întâia dată — după cât avem cunoștință — descrierea aprinderii unui foc viu, numit, de fapt, *foc mort*, în *Halimaua* tradusă acum o sută de ani de Ion Gherasim Gorjan (vol. IV, p. 115): « Făcum un foc mort, adică frecaiu două lemne uscate ».

²⁾ *Cercetări folklorice în Țara Oașului*, în Anuarul Arhivei de Folklor I, p. 147, nota 2.

³⁾ *Datinele și credințele poporului român*. Cernăuți 1903, p. 1202.

⁴⁾ *Serbătorile la Români*, III, p. 241.

⁵⁾ *Pásztoroszokások Csíkygyergyó határszéli községeiben*, apărut în « A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának Értesítője XIV (1913), pp. 294—295.

Dacă pentru focul viu în Bucovina și Ardeal avem informații destul de numeroase, pentru Basarabia, cea dintâi despre care avem cunoștință este aceea a preotului-poet Al. Mateevici, care a dat-o în articolul « Sărbătorile Moldovenilor dela Paști până la Rusalii », publicat în rusește ¹⁾. Iată traducerea, pe care o datorăm amabilității d-lui P. V. Ștefanucă: La Sf. Gheorghe... « aprind așa numitul « foc viu » (živoi ogoni) prin ajutorul a două bețe despicate și cu fumul lui afumă vitele și șoproanele ». Păcat însă că indicația locului (satului) lipsește. Printr'un corespondent al nostru am răușit totuși să descoperim un sat basarabean care cunoaște obiceiul aprinderii acestui foc. E vorba de satul Șicovăț, comuna Costuleni, din jud. Lăpușna (ARAF ²⁾ 612, p. 2, comunicarea d-lui Iosif Gr. Mareș, învățător): « În ziua de Alexeiu-Boje [17 Martie]... se ia două lemne, unul de esență moale și altul de esență tare, se freacă în cruciș unul de altul. În timpul frecării se presară pământ și se freacă până ce lemnul se încălzește bine de tot și apoi se pune iască pregătită mai dinainte și se aprinde. Se mai practică și focul viu în ajunul Sf. Gheorghe care se face din plante puternic mirositoare și peste care trebuie să sară vitele. Acest foc se aprinde de către doi băieți, unul fără tată și altul fără mamă ».

De reținut presărarea de pământ pe lemnele ce se freacă, pe care vom întâlni-o și mai jos — și alegerea celor ce aprind focul.

Cele mai multe informații culese prin Arhiva noastră vin din Ardeal și Maramureș.

Pentru Poiana Sibiului ³⁾ se arată că « despre frecarea a două lemne se știe. Căci a rămas ca și un proverb că este o muncă grea să faci aceasta, dar nu se știe cine-o făcea și cum se făcea. Pe cei bătrâni am întrebat, știu de aceasta și ei dela părinții lor cari și ei au auzit-o. Știu bătrânii de aprinderea focului cu două pietre albe [?]. Dar ca și cu lemnele se știe că era o muncă grea ».

Tot vag ni se comunică de existența aprinderii unui foc viu și din Laz, jud. Alba ⁴⁾: « îl aprinde cine voiește și nu este niciun obicei în legătură cu el ».

Cu cât înaintezi însă spre Munții Apuseni și spre Nord, obiceiul e mai bine conturat și trăiește mai intens.

În Baru-Mare, jud. Hunedoara ⁵⁾: « Se cunoaște obiceiul de a aprinde focul frecând două lemne uscate. Le freacă unul pe altul până s'aprinde;

¹⁾ Kișinevskiie Eparhiialnii Vedomosti, 1913, Nr. XX, p. 940.

²⁾ Prescurtare pentru « Academia Română, Arhiva de Folklor ». Cifra care urmează indică numărul caietului, p.: paginile. Toate informațiile din materialul Arhivei au fost culese și comunicate în cursul anilor 1932—36.

³⁾ ARAF 631, p. 9, comunicarea d-lui Nicolae Dobrotă.

⁴⁾ *Idem*, 633, p. 9, comunicarea d-lui Remus Răureanu.

⁵⁾ *Idem*, 840, p. 17, comunicarea d-lui Victor I. Oprișu, licențiat în teologie.

Îl pot aprinde în orice zi. Prebăluiesc că fac foc din lemn. Nu-i nimic dacă se stinge. Nu-i zic « foc viu ». Alți informatori însă îi zic « foc viu ». Alte amănunte nu se dau.

Din Bistra, jud. Turda ¹⁾, avem o descriere amănunțită a două procedee:

« Aparatul cu care se produce focul viu seamănă cu o tocilă. Este făcut din lemn tare și roata este [cu] creste late pe margine. Are 2 cârji de care învârtesc 2—4 oameni. Lemnele care se pun și de o parte și de alta sunt de esență moale (brad, mesteacăn, salcie, etc.), adică trebuie să fie lemn de 9 feluri. Lemnele care dau foc sunt ținute pe roată de bărbați tari, cei cari învârtesc de cele două cârji trebuie să fie bărbați tari și să învârtească iute, ca să sară scânteii pe care le prind în iască, ce îndată ia foc, apoi se face jar și în urmă cenușe. Cenușa obținută se amestecă cu lapte dulce smântână, făcându-se alifie cu care se ung bube rele, bube dulci, pielea sturoasă (aspră) la oameni și la animale ».

Iată și pe al doilea:

« Doi veri dulci, ori chiar doi frați buni se apucă să facă foc viu așa: bat doi ștemți (stâlpi, singular: șteamp) în pământ și fac două hughe (găuri) cu sfredelul ghealontu (dinlăuntru) între ștemți. Ascute apoi un lemn la amândouă capetele și-l împlântă în cele două hughe, da așa ca să nu joace prea ușor. Fusu aiesta-i crepat la capeche și acolo în crepături se pune iască uscată. Pă la mijlocul fusului aiesta fac o crestea (tăietură) și înfășură o funiță de două ori și încep să tragă tare. Fusul să învârtche în cei doi ștemți cam greu, dară lemnul ghela o vreme, dă fum și să apringhe iasca. (De multe ori fără iască ia foc). Cenușa aiasta să pune în apă și cu ia să spală bubele ghe pă trup la oameni și la animale. Să poache căpăta foc ghiu și așa că scrumul ghe pă căldare, cându-i pă foc mare, să apringhe și să pringhe cu iască uscată ».

Tot în Munții Apuseni, la Măguri, jud. Cluj ²⁾, « când cineva e bolnav greu, dar mai ales când suferă de o boală de piele, se duc doi bărbați, cari sunt veri primari, în pădure, și fac foc prin frecarea a două lemne. Astfel iau două lemne uscate și le freacă deolaltă până ce sare o scânteie pe iască și se aprinde. Apoi fac focul mai mare și pun apă într'o oală de pământ să fiarbă. Cu această apă e spălat bolnavul acolo în pădure, iar oala se aruncă. Acest foc se numește « foc viu » și nu e bine să se facă decât Miercurea și Vinerea, numai de către doi veri primari ».

O informație din Ciceu, jud. Someș ³⁾, amintește scurt cunoașterea focului aprins prin frecarea lemnelor.

¹⁾ *Idem*, 407, pp. 20—22, comunicarea d-lui Iuliu Coroiu, învățător.

²⁾ *Idem*, 469, p. 2, comunicarea d-lui Gheorghe Drâmba.

³⁾ *Idem*, 406, pp. 9—10, comunicarea învățătorului Const. Mărcianu.

În schimb, în același județ, satul Bonț ¹⁾, se știe ceva mai multe:

« Foc viu făcut prin frecarea alor trei lemne, la noi în sat nu s'a făcut niciodată, n'am auzit să se fi făcut nici în timpurile vechi. Am auzit însă când eram copil de 8—10 ani că focul jiu (viu), adecă făcut prin frecarea alor trei bote (basteoane), este de mare însemnătate pentru cei ce-l pot aprinde, că aceia sunt voinici pe cari nu-i mai prinde în viață nicio vrajă, niciun beteșug (boală), sunt tari, viteji, frumoși și iubiți de toată lumea. Am probat împreună cu alți copii și feciori să facem, dar nu ne-a succedat. Tăciunii din botele (ciomegele) aprinse trebuiau ținuți cu mare grijă și lăsați din neam în neam, că aceia te fereau de boale, de vraciuri, de trăznete, de muțenic, de orbire și de asurzire, de atacurile hoților, de foc, de apă și de vântoase și tot felul de duhuri rele, de strigoi, de pricolici, de vârcolaci, de omul vântului și de șolomonari. De fata pădurii, de iele, de frumușele, de smei și de bălaurii văzduhului cari umblă cu vremurile grele. Acestea le-am auzit dela Socaciu Maței de 80 ani care a murit de 45 ani ».

În Maieru, jud. Năsăud ²⁾, se știe de « foc viu » aprins de doi ciobani prin frecarea a două lemne uscate, la băgatul oilor pe brânză. Focul e dus în stână și « nu e lăsat să se stingă până ce pleacă stâna acasă dela munte ». Se crede că astfel, prin focul viu, se împiedecă apropierea duhurilor rele de stână și de turmă.

În Șieul Maramureșului ³⁾, se face foc viu « când merg oile în munte . . . din două lemne uscate pe care le freacă până ce se aprind. Când sosește stâna în prima zi în munte, fac foc și-i zic « foc ziu » și acela nu se stinge până ce nu vin înapoi din munte ».

În Vadul Maramureșului ⁴⁾, « focul viu se face de păcurari printr'un sistem numit vârtej. Se iau două lemne uscate bine, printr'un capăt se găuresc și se prind bine cu un cuiu de lemn și pe urmă se freacă până ce dau fum și în urmă foc. Acest foc se numește « foc viu ».

Tot în Maramureș, în Rona-de-Jos ⁵⁾, « focul la stână se face astfel: « se ia o sfoară, se înfășoară împrejurul unui lemn de brad și se trage când de un capăt, când de altul, până ce sfoara se aprinde, apoi se aprinde și bradul. Focul astfel făcut se ține până ce stau oile la munte. Din focul acesta nu se dă la nimeni — la fel nici cenușă. Se poate da chibrit, sau iască, cremene și amnar. Nu se dau acestea, deoarece astfel nu se poate lega niciun fel de vrajă de oile acelea » ⁶⁾.

¹⁾ *Idem*, 379, p. 15, comunicarea învățătorului Vasile Cutcan.

²⁾ *Idem*, 651, p. 3 comunicarea d-lui Ion Barna, învățător.

³⁾ *Idem*, 500, p. 5, comunicarea d-lui Al. Micle, student în litere.

⁴⁾ *Idem*, 756, p. 32, comunicarea d-lui Vasile Bologa, învățător.

⁵⁾ *Idem*, 857, p. 23, comunicarea d-lui Mihai V. Marina, învățător.

⁶⁾ Un corespondent bucovinean, învățătorul Izidor Simionovici din Rădăuți, comunică (*ARAF* 381, pp. 12, 15—16), că tatăl său « a văzut pe un vrăjitor huțul dela munte făcând foc prin frecarea a două lemne și aprinderea unei bucăți de iască ».

În sfârşit, două informații din județele Munteniei. Ele interesează nu numai deoarece — ca și pentru Basarabia — avem de a face cu întâile atestări ale focului viu în acest ținut, ci și pentru că arată că în Muntenia nu se mai atribuie astăzi nicio importanță magică acestui foc, așa cum am constatat pentru Ardeal, Maramureș și Bucovina. Poate acestei împrejurări se datorește nerelevarea obiceiului până acum.

La Cotorca, jud. Buzău ¹⁾, « se cunoaște focul prin frecarea a două lemne. Copiii mergând vara pe câmp și neavând cu ce face focul pentru a coace porumb, freacă două codiriști de biciu sau două cotoare de « ciocăni » rămași pe locul acesta de toamna trecută. Când se freacă, se toarnă și țărână uscată care mărește puterea de încălzire. Nu se dă niciun nume acestui foc; poate oricine să-l aprindă ».

De reținut procedeul asemănător cu cel întâlnit la Șicovăț-Lăpușna: turnarea de nisip pentru a ajuta încălzirea lemnelor.

În Radovanu, jud. Ilfov ²⁾, « se cunoaște aprinderea focului prin frecarea a două lemne uscate, dar nu se mai obișnuște acum. *Acest meșteșug îl aveau ciobanii înainte* » ³⁾.

Sunt interesante aceste materiale și pentru că se vede cum, în ciuda civilizației, obiceiurile vechi dăinuiesc la Români până în zilele noastre. Dacă etnograful Buschan ⁴⁾ susține că « practica acestui obicei [a focului viu] s'a stins pe încetul, doar în Suedia și Europa sud-estică au mai păstrat-o bătrânii până la sfârșitul secolului trecut », cele arătate de d-l Morariu și materialele date de noi indică o frecvență destul de mare a acestui interesant obicei până în zilele noastre.

Iată pentru ce ne-am bucura ca apelul d-lui Morariu, de care aminteam la începutul acestei contribuții, să aibă un răsunet cât mai mare.

ION MUŞLEA

¹⁾ ARAF 844, pp. 21—22, comunicarea d-lui Const. Vasile, învățător.

²⁾ *Idem*, 366, p. 7, comunicarea d-lui Nicolae Stoica, învățător.

³⁾ Sublinierea noastră.

⁴⁾ *Illustrierte Völkerkunde*, Ed. II. Stuttgart, 1926, II 2, p. 378.

BIBLIOGRAFIA FOLKLORULUI ROMÂNESC PE ANUL 1935

Față de bibliografia pe anii 1933—34, publicată în Anuarul III, singura inovație constă în faptul că ultimul capitol (XVI: « Addenda la Bibliografia folklorului românesc 1931—1932 ») a fost omis, titlurile care l-ar fi constituit fiind trecute la capitolele respective și culese cu « petit ». S'a revenit, în schimb, la capitolul « Alte genuri de literatură populară (bocete, cimituri, proverbe, jocuri copilărești, etc.) », care figurase în Anuarele I și II.

Numărul revistelor despoiate (vezi lista lor la sfârșitul Bibliografiei) a fost sporit cu câteva, pe care nu le cunoscusem în anii trecuți și, firește, cu cele apărute începând numai din 1935. Materialul folkloric publicat în fiecare număr al ziarului săptămânal « Cuvânt Moldovenesc » (Chișinău), n'a fost cuprins în bibliografia noastră — ca și revistele înșirate în Anuarul II (p. 229) —, în schimb articolele lui (începând cu anul 1934) pot fi consultate în Arhiva noastră, sub formă de « coupures ».

Revistele românești au fost despoiate de d-l Ion Mărcuș, licențiat în litere.

I. FOLKLORIȘTI

1. **D i m a**, A. I. Personalitatea estetică a lui Alex. Odobescu. Revista Fundațiilor Regale II (1935), Oct.-Dec., 196—200.

Odobescu cercetător al izvoarelor motivelor folklorice românești.

2. **D o n e a**, V a l e r. Un cărturar distins: Artur Gorovei. Adevărul Literar XIV (1935), No. 773, p. 1—2.

3. **I r o a i e**, P e t r u. Folkloristul Odobescu. Făt-Frumos X (1935), 88—91.

4. **I s p i r e s c u**, P. Snoave. Cu un studiu și note de C. F i e r ă s c u. Buc. [1935]. Tip. Române Unite. 16° 214 p. Lei 30.

p. 9—16. « Vieța lui P. I. — Scrierile —. Despre snoavă », p. 193—211.

« Note. Elemente de literatură comparată ».

5. **M u ș l e a**, I o n. Ion Bianu și folklorul nostru. Anuarul Arhivei de Folklor III (1935), 1—6.

6. **N e t e a**, V a s i l e. Mihai Lupescu. Progres și Cultură III (1935), No. 3, p. 5—13.

Colecțiile de folklor ale lui M. Lupescu. Activitatea lui la revistele «Șezătoarea» și «Ion Creangă» (p. 11—17).

7. Netea, Vasile. C. Rădulescu-Codin. Credințele și ideile lui asupra folklorului românesc. Progres și Cultură III (1935), No. 2, p. 1—9.

8. Netea, Vasile. Ion Pop-Reteganul. Progres și Cultură III (1935) No. 1., 3—11.

9. Novacovici, Emilian. Învățătorul folklorist—. Necrolog. Școala și Viața VI (1935—1936), 307—308.

10. Petra-Petrescu, Horia. Ican Pop-Reteganul. Treizeci de ani dela moartea propagandistului cultural și folkloristului entuziast. Transilvania LXVI (1935), 57—67.

11. Petrea Dascălul. [= Horia Petra-Petrescu] Ion Pop-Reteganul. Luceafărul (Sibiu), II (1935), No. 4—6, p. 43—46.

Vieța și opera lui I. P.-R., cu prilejul împlinirii a 30 de ani dela moarte.

12. Șerban, Mihail. Artur Gorovei. Adevărul Literar XIV (1935), No. 756, p. 3—4.

Activitatea de folklorist, cu prilejul împlinirii a 70 de ani.

II. DESPRE CULEGEREA FOLKLORULUI. CHESTIONARE

13. Catalogul expoziției echipelor regale studențești 16 Noembrie 1934—15 Decembrie 1934. Fundația culturală regală «Principele Carol». [Buc. 1934]. Tip. Luceafărul. 8° 32 p. 1 f.

Activitatea echipelor în satele Năpădeni-Bălți (p. 7—8), Sadova-Câmpulung (Bucovina) (p. 9—10), Miron-Costin-Roman (p. 11—12), Nereju-Putna (p. 13—14), Văcăreni-Tulcea (p. 15—16), Ferdinand I-Constanța (p. 17—18), Nușoara-Muscel (p. 19—20), Corbi-Muscel (p. 21—22), Stănești-Muscel (p. 23—24), Goicea-Mare-Dolj (p. 25—26), Fibiș-Timiș (p. 27—28), Belinț-Timiș (p. 29—30), Leșu-Năsăud (p. 31—32).

14. Constantinescu, N. A. Planul unei monografii de istorie locală. (Pentru sate). Buc., 1935. Tip. «Carmen-Sylva» 8° 8 p.

«A. IV. Material etnografic. 1. Regimul industriei casnice... 2. Portul... 3. Mobilierul vechiu... 4. Jocurile... (p. 4); D. I. Tradiția orală... II. Tradiția folklorică» (p. 7).

15. Echipa studențești la sate, program de lucru și rezultate, întâiul an 1934.

Notă. Curierul Echipelor Studențești I (1935), Nr. 1, p. 6—7.

16. Expoziția a II-a a echipelor regale studențești inaugurată Luni 9 Decembrie 1935. Catalog. București [1935]. Tip. Luceafărul 8° 131 p., 10 planșe.

17. Gusti, Dimitrie. Temeiul muncii echipelor: Monografia. Curierul Echipelor Studențești I (1935), No. 3, p. 1.

18. Mușlea, Ion. Raport anual (1933—1934) [despre activitatea Arhivei de Folklor a Academiei Române]. Anuarul Arhivei de Folklor III (1935), 211—212.

III. DOMENIU. PRINCIPII. METODĂ. BIBLIOGRAFIE

19. Băncilă, Vasile. Etnicul și logica modernă. Gândirea XIV (1935), 95—100.

Epoca modernă nu înțelege etnicul sau îl înțelege greu și parțial.

20. Bibliografia folklorului românesc pe anii 1933—34. Anuarul Arhivei de Folklor III (1935), 189—209.

21. Bлага, Lucian. Despre rasă ca stil. Gândirea XIV (1935), 69—73.

Insușirile fizice și sufletești ale rasei și legătura ei cu mediul.

22. Bлага, Lucian. Temele sacrale și spiritul etnic. Gândirea XIV (1935), 1—5.

Studierea materialului folkloric în legătură cu temele sacrale.

23. Bлага, Lucian. Spațiul mioritic. Gândirea XIV (1935), 225—233.

Influența peisajului asupra creației populare.

24. Chelcea, Ion. Faptul tradițional românesc. Gazeta Ilustrată IV (1935), 148—151.

Se cere o revenire la obiceiurile vechi de sărbători.

25. Chelcea, Ion. Realități subliniate ocazional cu privire la etnografie și folklor. Societatea de Măine XII (1935), 43.

Schițează felul cum ar trebui făcute cercetările etnografice și folklorice, plecând dela chestionarul lui Viktor Lebzelter (Menschheitsgeschichtliche Feldarbeit).

26. Niculescu-Varone, G. T. Bibliografia poeziei noastre populare (Folklor român versificat, cuprins în volume și broșuri). 1830—1935. Buc. 1935. Tip. Seminarului monachal Cernica-Ilfov. 8° 68 p. Lei 20.

27. Ruffini, Mario. Introduzione bibliografica allo studio della Romania (Estratto dalla Rivista «L'Europa Orientale» 1934—35). Roma, f. a., Istituto per l'Europa Orientale. 8° 58 p.

Folklore ed etnografia (pp. 41—46). Arte popolari (p. 49—50).

28. Stahl, H. H. Prefaceri și tradiții. Curierul Echipelor Studențești I (1935), No. 2, p. 1; 4.

Pentru păstrarea tradiției la sate.

29. Ștefănescu, Margareta. Národopis a folklor v Rumunsku (= Etnografia și folklorul în România). Národopisny Věstník Československy (Praga) 22 261—279.

30. Ștefănuță, P. V. Contribuție la bibliografia studiilor și culegerilor de folklor privitoare la Românii din Basarabia și popoarele conlocuitoare — publicate în periodicele rusești. Anuarul Arhivei de Folklor III (1935), 177—188.

31. Theodorescu, Barbu. Bibliografia istorică și literară a lui N. Iorga 1890—1934 (Institutul de Istorie literară și folklor. Secția bibliografică I). Buc. 1935. Edit. «Cartea Românească» 8° 381 p.

p. 292—297 (Nr. 3881—3938): «Folklor».

32. *Volkskundliche Bibliographie für die Jahre 1929 und 1930.* Im Auftrage des Verbandes Deutscher Vereine für Volkskunde mit Unterstützung von E. Hoffmann-Krayer herausgegeben von Paul Geiger. Berlin 1935. Walter de Gruyter & Co. 8° XXXVI, 578 p.

Începând cu anul 1928 (apărut în 1933), această publicație internațională cuprinde informații mai bogate și mai sistematizate referitoare la folklorul nostru. Astfel, în volumul cuprinzând bibliografia anilor 1929—1930, vezi Nr. 519—532 (p. 41), 106—111 (p. 9), 6033—6037 (p. 413), 5229—5265 (p. 359), etc., etc.

IV. MONOGRAFII SĂTEȘTI SAU REGIONALE CUPRINZÂND ȘI FOLKLOR

33. Anghel, Dumitru și Nicolae Bălan. Albumul Ateneului popular «Tufești» cu monografia satului. Brăila [f. a.]. Tip. «Tiparul» 8° 66 p.

«Traiul sătenilor, locuința, portul» (p. 62—63).

34. Camber, George E. Țara Zarandului (Cunoștințe folositoare. Seria C. No. 55) Buc. 1934. Edit. «Cartea Românească» 8° 30 p. Lei 8.

Așezarea geografică, istoric, situația economică și culturală. Târgul de fete de pe muntele Găina (p. 6).

35. Constantinescu-Mircești, C. D. Un sat dobrogean: Ezibei. Boabe de Grâu V (1934), 591—608.

Port, poezie populară, obiceiuri peste an la Aromânii, Bulgarii și Tătarii din Ezibe (p. 600—605). Cu ilustrații.

36. Iscrulescu, I. Monografia comunei Aninoasa județul Gorj. Craiova 1935. Tip. Ramuri. 8° 87 p. Lei 40.

Obiceiuri la botez, nuntă și înmormântare (p. 64—65). Obiceiuri la Anul nou, Bobotează, Sf. Gheorghe, Crăciun și nuntă (p. 65—70). Superstiții (p. 71—72). Descânțece (p. 73—80). Strigături (p. 80). Cântece populare (p. 80—84). Cântece de stea (p. 85—86). Hora satului (p. 87).

37. Lianu, C. Monografia comunei Novaci-Gorj. Târgu-Jiu 1935. Tip. «Nicu D. Miloșescu» 8° 62 p.

«Cântece, jocuri, obiceiuri și tradiții» (p. 50—56).

38. Marchiș, Valeria. Feleacul. Starea morală, culturală, socială. Satul și Școala IV (1934—35), 41—49.

39. M. B. și I. M. Aninoasa (Hunedoara). Plaiuri Hunedorene VI (1935), No. 57, p. 20—24; No. 58, p. 17—20.

«Starea morală. Obiceiuri» (p. 18—19).

40. Niculescu-Varone, G. T. Folklor românesc din Ardeal. Comuna Nadășu, plasa Huedin, județul Cluj. Cu 3 fotografii și o schiță topografică. Buc. 1935. Tip. Seminarului monahal Cernica-Ilfov. 8° 72 p. Lei 20.

41. Petrovici, Emil. Folklor din Valea Almăjului. Anuarul Arhivei de Folklor III (1935), 25—158.

« Folklorul (p. 33—36). Obiceiurile, la sărbători (p. 39—46), la naștere (p. 46—56), la moarte și înmormântare (p. 56—58). Balade (p. 60—68). Căntece, doine (p. 68—77). Strigături (p. 77). Tradiții. Vieța din trecut (p. 77—82). Povești, legende, snoave (p. 82—106). Zorile, petrecerea mortului, bocete (p. 106—110). Descăntece și practice magice (p. 110—144). Jocuri la priveghiu (p. 145) ».

42. Popovici, Nicolae I. și Paraschiva N. Popovici. Tecuciul-Nou. Monografie. Tecuci 1932. Tip. « Vasile S. Adam » 8° 90 p., 1 f. 8 pl. Lei 35.

Superstiții și obiceiuri la sărbătorile de peste an (p. 53—61).

43. Precup, Emil. Un sat grăniceresc: Rebrîșoara. Gazeta Ilustrată IV (1935), 117—123.

Obiceiuri la Crăciun și Anul nou. Portul. Locuința (p. 118—119).

44. Smochină, N. P. Les Moldaves de Russie Soviétique depuis son origine jusqu'à nos jours. Moldova Nouă I (1935), No. 1, p. 69—100.

Jocuri și căntece copilărești (p. 94). Obiceiuri juridice (p. 103—107).

45. Tinerimea Română în Sătmăr și Țara Oașului. Buc. 1935. Tip. ziarului « Universul ». 8° 66 p., 1 f.

« În Țara Oașului. Costume, joc, cântec. Gospodăria » (p. 29—63 și multe ilustrații).

V. OBICEIURI ȘI CREDINȚE LA SĂRBĂTORI, NAȘTERE, NUNTĂ ȘI ÎNMORMÂNTARE. OBICEIURI SOCIALE ȘI JURIDICE

46. Cernea, Gheorghe. Obiceiuri de nuntă din județul Hunedoara (comunele Bârsău, Bălata). Ediția II-a. Buc. 1935. Tip. « Litera », 8° 30 p. Lei 20.

47. Chelcea, Ion. Asupra unui obicei ciudat dela noi (Urme de totemism în Dobrogea). Societatea de Măine XII (1935), 91—92.

48. Clocotici, M. Obiceiuri și credințe /Dorobanți-Nicșeni-Boțoșani/. Frângurele VIII (1935), 915—916; IX (1935), 973.

Privitoare la naștere, nuntă, înmormântare.

49. Corneliu, Theodor. Datinele de Crăciun în viața Românilor. Focșani 1935. Tip. « Gheorghe D. Mircea ». 8° 18 p. Lei 12.

50. Cum salută țărani? /Iojib-Satu-Mare, Roșia de Secaș-Alba, Jucul nobil-Cluj și Săpălăncăș-Alba/. Scânțea VI (1935), No. 2—3 p. 6—7; No. 4, p. 5—6.

51. Herseni, Traian. Clubul Husarilor /Drăguș-Făgăraș/. Arhiva Socială XII (1935), 437—461.

Adunarea feciorilor.

52. Moldovan, Toader. Datini din comuna Chicidul de Câmpie /Cluj/. Scânțea VI (1925), No. 7—9, p. 12—13.

La Crăciun, Bobotează, Paști, Blagoveștenii și Sf. Gheorghe.

53. Murgoci, A. The Cununa: A Transilvanian harvest festival. Folk-Lore (London) 40, 245—261.

54. Netoliczka, Luiza. Contribuțiuni la obiceiul Junilor brașoveni: o veche descriere săsească. Țara Bârsei VII (1935), 153—156.
55. Obiceiuri și credințe în seara de Sângeorz /Stoiana [-Someș]/. Scânteia VI (1935), No. 1, p. 8—9.
56. Peteanu, A. E. Datini și obiceiuri de Crăciun în Banat. Luceafărul (Timișoara) I (1935), 557—560.
57. Popa, Victor Ion. Datinele de sărbători. Căminul Cultural I (1934—35), 44—45.
Câteva sugestii pentru revenirea la datinele de sărbători.
58. Popescu, Adrian N. Cântecul bradului /Sohodol-Gorj/. Doina II (1935), No. 5, p. 60—61.
59. Redinciuc, Gh. Obiceiuri și credințe /Carasa-Dorohoiu/. Frângurele IX (1935), 929.
În legătură cu venirea primăverii.
60. Rusu, Gh. Superstiții /Smulți-Covurlui/. Doina II (1935), No. 4, p. 45—46.
Privitoare la nuntă, înmormântare, hrană, sărbătoarea Sf. Gheorghe, etc.
61. Russu, Vlad. Superstiții /Glingeni-Bălți/. Doina II (1935), No. 4, p. 46.
Creșterea copiilor și meteorologie populară.
62. Smântănescu, Dan. Datini și obiceiuri de Paști la Români. Revista Societății Tinerimea Română LIV (1935—36), No. 8, p. 300—303.
63. Someșan, Laurean. Lăturenia. Gazeta Ilustrată IV (1935), 155—158.
Pretercerile feciorilor din jud. Năsăud la Crăciun.
64. Ștefănescu, Dobree. Paparuda (papaluga). Doina II (1935), No. 4, p. 44—45.
Fără indicația locului unde a fost culeasă.
65. Stoia, Oct. Obiceiuri de Crăciun /Șoim-Târnava-Mică/. Luceafărul (Sibiu), II (1935), No. 9—10, p. 27—28.
66. Teodoru, Olga. Datini și credințe de Crăciun, Anul nou și Bobotează (Conferință). Brăila [1935]. Tip. Dunărea 8° 27 p.
67. Vasiliu, Valentina Elena. Câteva din obiceiurile comunei Șugag [jud. Alba]. Anuar al societății studenților în Geografie «Soveja» VII, 66—69.
La sărbători, naștere, nuntă, înmormântare.
68. Vonica, Traian. Drăgaica, luna dragostelor nevinovăte, despărțirea. Stâna I (1934—35), No. 6—7, p. 17—19.
Obiceiuri ciobănești la Sânziene, în decursul verii și la plecarea cu oile la șes.
69. Vuia, R. The roumanian hobby-horse, the călușari. Excerpt from the Journal of the English Folk Dance and Song Society. Volume II.

International Festival Number. London 1935. Cecil Sharp House. 8° 97—III p., 1 planșă.

VI. LITERATURĂ POPULARĂ ÎN GENERAL. STUDII
ȘI TEXTE. MONOGRAFII

70. Antologia Bărăganului. Literatură Folklor. [Intocmită de] C. Fierăscu [și] Gh. I. Neagu. Călărași 1935. Tip. « Modernă » 8° 156 p., 7 planșe. Lei 50.

p. 131—156: Folklor (7 doine, 13 strigături și versuri satirice, 4 balade, 8 colinde (dintre care 3 cu ariile lor), 7 descântece, 12 credințe, superstiții, amintiri).

71. Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române. III. Publicat de Ion Mușlea. Buc. 1935. Impr. « Cartea Românească » 8° 2 f., 215 p., 2 pl.

72. Botta, Dan. Frumosul românesc. Gândirea XIV (1935), 393—397.

Poezia populară (p. 395—397).

73. Botta, Dan. Unduire și moarte. Gândirea XIV (1935), 457—463.

Motive păgâne în folklorul nostru.

74. Candrea, I. - A. Graiu, datine, credințe (Biblioteca pentru Toți No. 1343—1344). Buc. 1935. Edit. Alcalay 16° 144 p. Lei 14.

75. Cantemir, Tr. Motivele dispariției poeziei populare la Istro-români. Făt-Frumos X (1935), 28—32; 122—125.

76. Caracostea, D. Folklor și literatură Cele trei Crișuri XV (1934), 105—107.

77. Caraman, Petru. Folklor românesc în englezește. Contribuție critică asupra folklorului român în străinătate. Arhiva XLII (1935), 181—197.

Considerații critice pornind dela lucrarea lui Marcu Beza, Paganism in Roumanian Folk-lore. London, 1928.

78. Chelcea, Ion. Literatura populară română contra dominației maghiare în Ardeal. Gazeta Ilustrată IV (1935), 95—102.

79. Dan, P. Motivul « Lenore » în poezia populară ardeleană. Blajul II (1935), 429—435.

Comparație cu variantele balcanice.

80. Diaconu, Ion. Folklor din Râmnicul-Sărat I. Focșani 1933. Tip. « Cultura » 8° XLIX, 80 p. 120 lei.

Rec. Convorbiri Literare LXVIII (1935), 268—269 (Dan Simonescu); Revista Istorică XXI (1935), p. 155 (N. Iorga).

81. Diaconu, Ion. Folklor din Râmnicul-Sărat II. Focșani 1934. Tip. « Cultura ». 8° XCV, 96 p. 27 lei.

Introducerea (95 pagini) cuprinde un foarte prețios istoric și o foarte judicioasă critică a culegerilor de poezie populară la Români.

Rec. Revista Societății Tinerimea Română LIV (1936), Nr. 5, p. 199—200 (D. Murărașu).

82. Diaconu, Ion. Psihologie și creație populară. Anuarul Arhivei de Folklor III (1935), 7—23.

83. Dima, Al. Isvorul folkloric al poeziei religioase a lui Ion Pillat (Extras din revista Gând Românesc II (1934), 501—505). Cluj 1934. Tip. Cartea Românească 8° 8 p.

Notă. Revista Societății Tinerimea Română LIII (1934—35), p. 118—119 (D. Murărașu).

84. Dima, Al. Zăcămintele folclorice în lirica noastră contemporană. Gând Românesc III (1935), 586—591.

85. Dumitrescu Optași, Ion. Un proces literar. Revista Societății Tinerimea Română LIII (1934—35), p. 95—101.

Influența Alexandriei asupra folklorului românesc.

86. Eliade, Mircea. Teme folclorice și creație artistică. Arta și Omul III (1935), 321—322.

87. Gălușcă, Tatiana. Câteva aspecte de folklor. Cuget Moldovenesc IV (1935), No. 5—7, p. 6—8.

Circulația motivelor folclorice românești. Balade și legende.

88. Găzdaru, D. Originea și răspândirea motivului « Amărită turturică » în literaturile romanice. Iași 1935. Tip. Alex. Țerek. 8° 180 p. Lei 150.

89. Gorovei, Artur. Elementul popular în literatura cultă (Academia Română. Memoriile Secț. Lit. Seria III, Tom. VII, Mem. 8). Buc. 1935. Mon. Of. și Impr. Statului. 8° 24 p. Lei 15.

90. Murărașu, D. M. Eminescu: Ce te legeni codrule... Făt-Frumos X (1935), 67—73.

« La baza poeziei sunt culegeri poporane de neîndoelnică autenticitate ».

91. Murărașu, D. Orientarea lui Eminescu spre folklor. Gând Românesc III (1935), 129—141.

92. Nichifor, G. Anul la strămoșii noștri. Revista Societății Tinerimea Română LIII (1934—35), p. 138—139.

O anomalie în versurile « plugușorului ».

93. Pillat, Ion. Brazda românească văzută de un călător englez. Gând Românesc III (1935), 91—96.

Despre cartea lui D. J. Hall, Romanian Furrow. London 1933. Ed. Mathuen and Co.

94. Pillat, Ion. Folklorul în poezia nouă românească. Gândirea XIV (1935), 119—126.

95. Popa-Lisseanu, G. Sicules et Roumains. Un procès de dénationalisation. Bucarest 1933. Socec et Co., 8°, 81 p., 2 hărți.

Un capitol despre tradiții, obiceiuri și cântece la Săcui și Români (p. 51—55).

Notă. Revue de Transylvanie II (1935—1936), p. 103—108.

96. Preajbă, Scarlat. Vasile Alecsandri și poezia populară. Făt-Frumos X (1935), 59—66.

97. Rusu, Liviu. Le sens de l'existence dans la poésie populaire roumaine. Paris 1935. Libr. Félix Alcan. 8° 122 p. f. Frs. 15.

98. Șandru, D. Enquêtes linguistiques du Laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté de Lettres de Bucarest, III. Lăpujul de Sus /d. Huniedoara/. Bulletin Linguistique III (1935), 113—177.
Și texte de literatură populară.
99. Văcărenii, sat de apă. Boabe de grâu V (1934), 372—377.
Fragmente din balada « Miorița » și cântecul « Vine cucul de trei zile ».

VII. BALADE

100. Bădescu, Nicu. Miu haiducul /Plenița - Dolj/. Arhivele Olteniei XIV (1935), 447—448.
101. Balotă, Anton și Radu Gyr. Eposul popular jugoslav. Convorbiri Literare LXVIII (1935), 149—175.
Studiu asupra baladelor (p. 149—157) și 4 balade traduse (p. 157—175).
102. Burdun, Lucia. Balada păstorească în literatura populară. Brăila 1935. Tip. « Dunărea » 8° 64 p. Lei 30.
103. Buzdugan, Ion. Chira /Bacsani-Soroca/. Viața Basarabiei IV (1935), 456.
104. Cătană, Gh. Cântecul lui Cioban Costa /Agadici-Caraș/. Banatul Literar I (1934—35) No. 3—4, p. 3—5.
105. Ionescu, Preda. Voinicul Doicilă. /Regina Elisabeta-Tulcea/. Doina II (1935), No. 5, p. 59—60.
106. Rohlf, G. Zum Verwandlungsmotiv im Volkslied. Archiv für das Studium der Neueren Sprachen 168 (1935), 69—75.
Se ocupă și de metamorfozele din balada românească.
107. Skok, P. Rumunske paralele « Zidanje Skadra » (= Paralele românești la balada « Zidirii Cetății Scutari » [Mănăstirea Argeșului]). Glasnik Skopskog Naučnog Društva (Skoplje) 5, 221—242.
108. Vlad, C. Lenore. Psychoanalytische Beitrage zum Studium des Brudergespenstproblem. București [1935]. Tip. Grassiany. 8° 1 f., 16 p.

VIII. DOINE ȘI STRIGĂTURI

109. Bădescu, Nicu. Doina păcurarului /Plenița-Dolj/. Arhivele Olteniei XIV (1935), 448—449.
110. Bălășel, T. [4] Căntece populare din războiul pentru întregirea neamului. Arhivele Olteniei XIV (1935), 450—452.
111. Bălășel, T. [3] Căntece populare din Vâlcea /Ștefănești-Vâlcea/. Arhivele Olteniei XIV (1935), 449—450.
112. Brăiloiu, C. Cântecul echipei din Largu. Curierul Echipelor Studentești I (1935), No. 6, p. 8.
Făcut cu ocazia venirii în sat a echipei studentești.

113. Buzdugan, Ion. Folklor basarabean. /Vasâlcău-Soroca și Mândrești-Bălți/. Viața Basarabiei IV (1935), 456.

2 cântece.

114. Cântece de pretutindeni (Biblioteca populară «Lumea și țara» No. 13). Cluj [1935]. Edit. Lumea și Țara. [Tip. Astra?] 16° 47 p. Lei 5.

Din Ardeal (p. 1—8); din Banat (p. 9—13); din Basarabia (p. 14—17); din Bucovina (p. 18—22); din Maramureș (p. 23—27); din Moldova (p. 28—36); din Muntenia (p. 37—44); dela Români din Serbia (p. 45—47).

115. Dumitrașcu, N. J. Cântece oltenești adunate de —. (Biblioteca populară a Asociațiunii «Astra» No. 221). Sibiu 1935. Tip. «Dacia Traiană». 16° 36 p.

Din județele Vâlcea, Dolj, Gorj și Mehedinți.

116. Iroaie, Petru. Cântec popular istro-român /Jeiăn/. Făt-Frumos X (1935), 218.

117. Jianu, Constantin și Gr. Dumitrașcu-Surpăceanu. Cântece și strigături din popor. (Bibliotecile Școlare 1). Râmnicul-Vâlcea 1935. Tip. «Episcopul Vartolomeu». 16° 30 p. Lei 5.

Fără indicația locului culegerii [Oltenia?]. Cântece, strigături și 2 balade [«Șendruleasa» și «Voinicul și șarpele»].

118. Lupu-Morariu, Octavia. Populare. /Comănești-Suceava: 7 doine; Prevorochie — Bucovina: 4 doine; Ostrița-Cernăuți: 1 doină/. Făt-Frumos X (1935), 91; 116; 139; 195.

119. Madan, Gh. Cântece de codru. /Conojeni-Lăpușna și Sireți-Lăpușna/. Viața Basarabiei IV (1935), 624.

120. Madan, Gh. Cântece moldovenești dela Codru. Viața Basarabiei IV (1935), 56, 132.

«Cântece de pahar (p. 56); Plugușorul (p. 56); Cântec de dor; Cântec de jale; Cântec călugăresc» (p. 132).

121. Madan, Gh. [4] Cântece de pahar și veselie. /Milești-Lăpușna, Dubăsari-Tighina, Trebujeni-Orhei, Cocorozeni-Orhei/. Viața Basarabiei IV (1935), 624.

122. Maior, Gh. Poezii populare. /Brașov-Șcheiu/. Luceafărul (Sibiu), II (1935), No. 1—3, p. 47—48; No. 4—6, p. 48.

123. Mândrușca, Ioan. Chiuituri din Petea [Cluj]. Scânteia VI (1935), No. 1, p. 15—16; No. 4, p. 4—5.

124. Palamaru, N. Folklor basarabean. Cuget Moldovenesc IV (1935), No. 1—2, p. 12; No. 3—4, p. 4; No. 5—7, p. 22; No. 8—9, p. 13; No. 10—12, p. 8.

125. Peteanu, Aurel E. Doina din Banat. Luceafărul (Timișoara), I (1935), 18, 71, 269.

126. Ștefănuță, P. Folklor basarabean /Cornova-Orhei/. Viața Basarabiei IV (1935), 558.

6 doine și strigături.

IX. COLINDE. FOLKLOR RELIGIOS

127. Al b e s c u, I o a n. Colindă /Tălmăcel-Sibiu/. Luceafărul (Sibiu) II (1935), No. 9—10, p. 28—29.

128. C â n t e c e d e s t e a ș i p l u g u ș o r c e s e c â n t ă l a N a ș t e r e a D o m n u l u i n o s t r u I s u s H r i s t o s ș i l a A n u l N o u (Sf. Vasile). Huși [1935]. Tip. George Cerchez. 16° 32 p.

Fără indicația locului culegerii.

129. C o j o c a r u, V i c t o r ș i I o a n P a n t e l i m o n. Plugușor. Culegere. Pașcani [1935]. Tip. « Haimovici » 8° 57 p. Lei 10.

Fără indicația locului culegerii.

130. C o l i n d e c u l e s e d i n p o p o r. M ă n ă s t i r e a B i x a d (Satu-Mare) 1935. Editura părinților basiliani /: Tip. « Sf. Vasile » Bixad /:. 16° 62 p., 1 f.

Fără indicația locului unde au fost culese.

131. C r i h a n, M. Urătură /Proboțești-Târnuca-Dorohoiu/. Frângurele VIII (1934—35), 892.

132. D r ă g o i, S a b i n V. Sus în vârful ceriului [Banat?]. Luceafărul (Timișoara) I (1935), 564—565.

133. K i r i a c, G. D. Colinde și cântece de Crăciun. Ediție îngrijită de C o n s t. B r ă i l o i u. Buc. f. a. Edit. Soc. Compoz. Români. 16 p. Lei 40.

11 colinde armonizate.

134. I o n e s c u, P r e d a. Colind pentru flăcău. /Regina Elisabeta-Tulcea/. Doina II (1935), No. 4, p. 41—42.

135. M i h a i, N i ț ă. Isus în colinde. Doina II (1935), No. 4, p. 35—39.

136. P o p o v i c i, V a s i l e I. Colinde armonizate pe trei voci egale. Buc. 1935. Tip. « Socec et Co. ». S. A. 8° 32 p.

22 melodii din diferite regiuni.

137. S m â n t ă n e s c u, D a n. Nașterea Mântuitorului. Revista Societății Tinerimea Română LIV (1935—36), No. 4, p. 131—135.

« Origine, mituri, tradiții ».

138. S. O. S e a r a d e C r ă c i u n. Scoală gazdă. Cunună de viorele. /Mohu-Sibiu/. Luceafărul (Sibiu) II (1935), No. 9—10, p. 30—31.

139. Ș t e f ă n u c ă, P. Colindul gospodarilor. /Festelița-Tighina/. Viața Basarabiei IV (1935), 713.

140. V i c l e i m u l. Joc sfânt, cules din popor, cu întregiri și lămuriri de punere în scenă de V i c t o r I o n P o p a. Cu așezarea pe muzică a melodiilor populare (semne bizantine și apusene) de G. B r e a z u. Cu un desen de copertă în culori de Lena Constante. (Cartea Satului 7). București 1934. Fundația Culturală Regală « Principele Carol », 8° 151 p., 2 f. 30 lei.

Rec. Gând Românesc III (1935), 441—444 (D. S t. P e t r u ț i u).

141. V u l p e s c u, M a r i n. Sociologie populară românească. Buc. 1935. Tiparul « Editurii Noastre ». 8° 40 p. Lei 20.

Se ocupă, în mod cu totul neștiințific, în special cu « Originea expresiei « Hoi-ler-oi leroi Doamne » (p. 13—35). La p. 35—39 se dau șase colinde, fără indicația locului unde au fost culese.

X. POVEȘTI. SNOAVE. LEGENDE. TRADIȚII

142. Bădescu, N. Povestea satelor Rădina și Rădinița din județul Dolj. Arhivele Olteniei XIV (1935), 445—447.

143. Cantemir, Traian. Ciripiri ciribire. Fascic. I. Cernăuți 1935. « Glasul Bucovinei ». 8° 32 p. Lei 30.

Iovo și fil'u lu cesaru. Preotu și zidaru.

144. Cantemir, Traian. Gvera lu cral'u gărcichî (Text istro-român). Făt-Frumos X (1935), 190—191.

145. Ciobotea, Const. Cu apă nu te sature. /Broscari-Mehedintși/. Doina II (1935), No. 5, p. 67.

146. Cionfi, Traian. Femeia blestămată. Poveste. Școala Noastră XII (1935), 388—390.

147. Costin, Lucian. « Cerb mare soră n'are... » Colecția —. /Cornea-Severin/. Banatul Literar I (1934—35) No. 2, p. 19—21.

148. Creangă, Ion. Contes populaires de Roumanie. Traduction et notes par Stanciu Stoian et Ode de Chateaucieux Lebel. Paris, 1932. Maisonneuve.

Rec. Nouvelle Revue de Hongrie 46 (1932), 204—206 (Nicolas Kállay).

149. Creangă, Ion. [Povești]. Ilustrate de Stoica D. Buc. 1935. Edit. « Cartea Românească » 4°.

Capra cu trei iezi, 29 p. 30 lei; Fata babei și fata moșneagului, 31 p. 30 lei; Ivan Turbincă, 33 p. 30 lei; Povestea lui Stan pășitul, 52 p. 36 lei; Povestea porcului, 38 p. 36 lei; Povestea unui om leneș, 37 p. 36 lei; Soacra cu trei nurori, 28 p. 30 lei; Acul și barosul, 27 p. 30 lei; Harap Alb, 84 p. 50 lei; Punguța cu doi bani, 23 p. 28 lei.

150. Dicu, Ion. Mama maștehă (Poveste). /Luna de Arieș-[Turda]/. Scânteia VI (1935), No. 5—6, p. 12—13.

151. Dicu, Ion. Poveste /Luna de Arieș-[Turda]/. Scânteia VI (1925), Nr. 12, p. 2—5.

152. Dumitrașcu, N. I. O pățanie cu un șarpe. /Șocoricu-Ialcmița/. Doina II (1935), No. 5, p. 57—58.

153. Dumitrescu Optași, I. Un proces literar. Revista Soc. Tinerimea Română LIII (1934—35), 95—101.

Influența Alexandriei asupra folklorului românesc, cu texte din Optași (jud. Olt).

154. Drumul Robilor. /Moldova/. Dimineața XXIX (1933), No. 9441, p. 3.

Legendă.

155. Hobijlă, Gh. Femeia harnică. Școala Noastră XII (1935), 117.

156. Ispirescu, Petre. Legende sau Basmel Românilor. Vol. II. (Biblioteca pentru toți No. 1048—1051). Buc. [1935]. Edit. « Universală » Alcalay 8° 348 p., 2 f. Lei 28.

157. Mândrușca, Ioan. Cum a fost răpită fata pajorei. Scânteia VI (1935), No. 1, p. 10—15.
158. Mândrușca, I. Ion Năzdrăvanul /Petea-Cluj/. Scânteia VI (1935), No. 2—3, p. 8—14.
159. Marian, S. Fl. Pasările poporului român. (Pagini alese. Serie nouă Nr. 7). Ediție îngrijită de Ion Pillat. Buc. [1934]. Edit. Cartea Românească. 8° 48 p. Lei 10.
160. Morariu, Victoria. A fost odată... [4] Povești bucovinene. Culese de — (Biblioteca « Făt-Frumos » Nr. 3). Suceava 1933. Tip. Glasul Bucovinei, Cernăuți. 16°, 30 p. 5 lei.
- Rec. Făt-Frumos, X (1935), 213—218 (Petru Iroaie).
161. Mușlea, Ion. Alte variante românești ale snoavei despre femeia necredincioasă. Anuarul Arhivei de Folklor III (1935), 169—176.
162. Nicolescu Ciurar, I. Puterea lui Dumnezeu [Poezele-Dâmbovița]. Doina II (1935), No. 4, p. 40—41.
163. Pop-Reteganul, Șt. Domnișoara Broască și alte povești (Biblioteca populară « Lumea și Țara » Nr. 16). Cluj 1934. Tip. « Astra ». 16°, 31 p. lei 15.
- Fără indicația locului culegerii.
164. Pop-Reteganul, Șt. Snoave (Biblioteca populară « Lumea și țara » No. 17). Cluj [1935]. Edit. Lumea și Țara. [Tip. Astra?]. 16° 31 p. Lei 5.
- Fără indicația locului culegerii.
165. Savin, Petru Gh. Când și-aduce omul aminte de Dumnezeu. /Branîștea-Covurlui/. Doina II (1935), No. 5, p. 55—56.
166. Savin, Petru G. Cusurul bărbatului. Doina II (1935). No. 4, p. 52.
- Fără indicația locului culegerii.
167. Stefanović, S. Die Legende vom Bau der Burg Skutari (Ein Beitrag zur interbalkanischer und vergleichenden Sagenforschung). Revue internationale des études balkaniques I (1934), 188—210.
168. Ștefănuță, P. Povestea lui Ion Săracul /Iurceni-Lăpușna/. Viața Basarabiei IV (1935), 647—655.
169. Urechiiă, V. A. Legende române, cu un studiu introductiv și note de Ion Horia Rădulescu. Buc. 1935. Tipografiile Române Unite. 267 p.
- Notă. Atheneum I (1935), 286—288 (D. Popovici).

XI. MAGIE. MEDICINĂ POPULARĂ. DESCÂNTECE

170. Bologa, Valeriu L. Raportul din 1756 al unui chirurg german despre credințele Românilor asupra moroilor. Anuarul Arhivei de Folklor III (1935), 159—168.

E vorba de broșura lui Georg Tallar: Visum repertum anatomico-chirurgicum. Viena și Lipsca, 1784. 8°, 87 p.

171. Bologa, Valeriu L. Lamaștu-Karina-Samca, Cluj 1935. « Transilvania ». 8° 2 f., 19 p., 2 f.

Articol « apărut în « Revista Științelor Medicale », XIII, 5, p. 647—665. București, 1934 ».

172. Cosac, P. Folklor medical român. Studiu de etnografie medicală română. Descânțece și leacuri băbești din România /în special din jud. Suceava, Brăila/. Extras din « Mișcarea Medicală Română », No. 3—4 1935. Craiova, Scrisul Românesc. 8° p. 235—248.

« Datini și obiceiuri medicale în relație cu igiena ».

173. Crefeleanu, Viorel. Descântec de speriat. /Frumosul Câmpulung/. Frângurele IX (1935), 973.

174. Cuciuoreanu, M. Descânțece /Manoleasa-Dorohoiu/. Frângurele VIII (1935), 916.

« Descântec de însurătoare; Descântec ca să-ți întorci mana la vacă ».

175. Lungu, Aurel. Descântec de gălcă. /Miorcani-Dorohoiu/. Frângurele IX (1935), 959.

176. Mihai, Niță. Magie și descântec. Gândirea XIV (1935), 429—431.

177. Murgoci, A. & H. B. The Devil in Rumanian folklore. Folk-Lore (London) 40, 134—167.

178. Popa, Constantin I. Descântec de dragoste /Boroaia-Baia/. Frângurele IX (1935), 930—931.

179. Reli, S. Medicina călugărească în trecutul românesc (Extras din revista « Candela » XLV (1934, No. 1—12). Cernăuți 1935. Tip. « Glasul Bucovinei ». 8° 18 p.

Medicina băbească (p. 6—9).

XII. ARTĂ POPULARĂ. PORT. MUZEE

180. Antipa, Gr. Despre muzeele sătești /: Conferință :/. Extras din revista « Căminul Cultural » (Fundatia culturală regală « Principele Carol » 3). [Buc. 1935]. Tip. Române Unite. 8° 32 p. 1 f.

181. Barbul, Eugen. Costume românești din veacul al XVII-lea. Cluj 1935. Tip. « Lumina ». 8° 32 p.

Cu 24 ilustrații în text.

182. Brătulescu, V. Elemente profane în pictura religioasă (Extras din « Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice » XXVII 1934). Buc. 1935. Tip. Datina Românească » Vălenii-de-Munte. 4° 19 p. 3 planșe și 29 fig. Lei 50.

183. Chelcea, Ion. Muzeul etnografic din Viena. Gazeta Ilustrată IV (1935), 75—77.

184. Golescu, Maria. Sfântul cu cap de câine. Convorbiri Literare LXVIII (1935), 30—36.

Legende trecute în iconografie. Icoana Sf. Cristofor.

185. Golescu, Maria. Sf. Gheorghe izbăvește copilul dela Amira. Buc. 1935. Tip. Geller. 8° 8 p. Lei 20.

186. Gusti, D. Un scop al muncii noastre: Muzeul satelor românești. Curierul Echipelor Studentești I (1935), No. 5, p. 1.

187. Milcovici, Z. Folklor și iconografie. Convorbiri Literare LXVIII (1935), 512—519.

188. Miloia, I. Biserica de lemn din Povârgina /Severin/. Luceafărul (Timișoara) I (1935), 125—128.

189. Netoliczka, Luise. Volkskunst und Volkstracht der Rumänen. In «Die Schweizertracht — Les costumes suisses» (Olten) VIII (1935), 176—182.

Cu ilustrații în text.

190. Papahagi, Tache. Images d'ethnographie roumaine. Tome troisième Banat—Olténie. 561 photographies originales, avec texte français et roumain. București 1934. Socec & Co., 4° 294 p., 1 f. 1.000 lei.

Rec. Arhiva Socială XII (1935), 523—525; (H. H. Stahl) Il Folklore Italiano IX (1934), 135—136 (R. Corso).

191. Petranu, Coriolan. Influence de l'art populaire des Roumains sur les autres peuples de Roumanie et sur les peuples voisins. Revue de Transylvanie II (1935—36), 278—321.

192. Petrescu, Ioan C. Muzeul școlii și al satului Comarnic (Ce s'a înfăptuit la Comarnic). Buc. [1935]. Socec & Co. 8° 20 p., 30 planșe.

V. Datine, credințe, obiceiuri. VI. Industria casnică și arta țărănească.

193. Răuțescu, I. O călătorie la Soveja [-Putna]. Muscelul Nostru VII (1935), No. 7—8, p. 32—36

Port (p. 34).

194. Stahl, H. H. Cum se strâng obiecte pentru muzeu. Curierul Echipelor Studentești I (1935), No. 5, p. 8.

195. Stroe-Militaru, Al. Locuință, port și obiceiuri săcelene. Plaiuri Săcelene II (1935), 149—152.

196. Tzigara-Samurcaș, Al. Regina-artistă. Convorbiri Literare LXVIII (1935), 425—428.

Încurajarea artei țărănești de către Regina Maria.

XIII. MUZICĂ ȘI COREOGRAFIE POPULARĂ

197. Barbu, Filaret. Colindele în muzica românească. Luceafărul (Timișoara) I (1935), 573—574.

198. Costin, Maximilian. Trubadurii străini și lăutarii noștri. Luceafărul (Timișoara) I (1935), 490—493.

199. Dobrescu, Al. Concursul de jocuri și costume organizat de «Tinerimea Română» la 19 Mai 1936. Revista Societății Tinerimea Română LIV (1935—36), 350—352; 409—413.

213. Necula, Dumitru D. și Ion I. Cheșca. Monografia satului Cerna — jud. Tulcea din punct de vedere static și dinamic. Brăila 1935. Atelierele tip. Presa. 8° 120 p., 1 f.

Bulgari, p. 40—48 « Obiceiuri » (la naștere, căsătorie, înmormântare, Crăciun). Alte obiceiuri și superstiții, p. 115: « Lazărul ».

214. Netoliczka, L. Arta populară săsească. (Extras din revista « Cuget Clar » VIII (1935), No. 13—18). Vălenii-de-Munte 1935. « Datina Românească ». 8° 6 p.

215. Netoliczka, Luise. Die Ausstellung der Trachtenberatungsstelle des Sebastian Hann Vereins. Siebenb.-Deutsches Tageblatt, No. 18666 din 5 Iulie 1935.

Și date despre portul românesc și influența lui asupra celui săsesc.

216. Netoliczka, Luise. Sächsische und rumänische Volkskunst. Versuch einer Gegenüberstellung. Klingsor XII (1935), 432—435.

217. Păunel, Eugen I. Cântecul mitichii. Studiu de literatură comparată. Extras din « Revista Germaniștilor Români » Anul IV, No. 1. Buc. 1935. Mon. Of. și Impr. Statului. 8° 32 p.

Un cântec popular ce se cânta pe la 1793, citat de mai mulți călători, ajuns și în literatura germană.

218. Phelps, Hermann. Ost- und westgermanische Baukultur unter besonderer Würdigung der ländlichen Baukunst Siebenbürgens. Berlin, 1934. Verlag für Kunstwissenschaft. 4° 77 p., 40 tab.

Rec. Siebenbürgische Vierteljahrsschrift 58, 168—169 (Gustav Treiber).

219. Pospișil, F. Basa jocurilor populare engleze și cu spadă în raport cu cele germane, romanice, basce și slave. Cuget Clar VIII (1935), 373—376.

220. Retzlaff, Hans. Bildnis eines deutschen Bauernvolkes. Die Siebenbürger Sachsen. Mit erläuterndem Text von Misch Orend und einem Geleitwort von Bischof Glondys. 96 zum Teil ganzseitige Abbild. und 24 Seiten Text. Berlin u. Stuttgart 1934. Verlag Grenze und Ausland 4°.

Rec. Siebenbürgische Vierteljahrsschrift 58, 163—165 (Luise Netoliczka).

221. Sigerus, Emil. Beiträge zur siebenb.-sächs. Trachtenkunde. Siebenbürgische Vierteljahrsschrift 58, 224—229.

222. Tzigara-Samurcaș, Al. Impresii fugare din Finlanda. Convorbiri Literare LXVIII (1935), 191—198.

Comparație între literatura și arta populară românească și cea finlandeză.

XV. ALTE GENURI DE LITERATURĂ POPULARĂ (BOCETE, CIMILITURI, PROVERBE, JOCURI COPILĂREȘTI, ETC.)

223. Capidan, Th. Le jeu aux osselets chez les Roumains, les Slaves et les Albanais. Revue internationale des études balkaniques I (1934), 211—231.

Notă. Gând Românesc III (1935), 58—59 (Sever Pop).

224. Chifor, Romulus. Ghicitori /: Cojocna-Ciuj:/ . Vlăstarul Câmpiei I (1933), 151—152.

225. Costin, Lucian. Cercetări asupra folklorului bănăţean. Ghicitorile. Banatul Literar I (1934—35) No. 7, p. 11—14; No. 8, p. 16—17.

226. Costin, Lucian. Cercetări asupra ghicitorilor bănăţene. Vântul. Banatul Literar I (1934—35), No. 5, p. 15—16.

227. Costin, Lucian. Folklor bănăţean. Cercetări: ghicitorile. Doina II (1935), No. 4, p. 49—52.

228. Cotigă, Vasile. Se duc proverbele. Familia II (1935), No. 1, p. 98—99.

Câteva motive care determină dispariţia proverbelor.

229. Cuciureanu, Mihai. Ghicitori /Manoleasa-Dorohoiu/. Frângurele IX (1935), 929—930.

230. Cuciureanu, M. Ghicitori /Bold-Manoleasa-Dorohoiu/. Frângurele IX (1935), 959.

231. Ghicitori dela sate. Scânteia VI (1935), No. 1, p. 9—10.
Fără indicaţia locului culegerii.

232. Lungu, Cezar. Bocet de mamă /Miorcani-Dorohoiu/. Frângurele IX (1935), 930.

233. Paralescu-Cacoţi, Ioan N. Bocete. Doina II (1935), No. 5, p. 60.

234. Lungu, I. Ghicitori. /Miorcani-Dorohoiu/. Frângurele IX (1935), 973—974.

235. Lupu-Morariu, Octavia. Bocet /Ostriţa-Cernăuţi/. Făt-Frumos X (1935), 193.

236. Morariu, Leca. Cimilituri bucovinene. Făt-Frumos IX (1934), 62—63.

237. Stănică, Florian. Jocurile copiilor ca element naţional şi ca mijloc pentru cunoaşterea individualităţii. Progres şi Cultură III (1935), No. 7—8, p. 24—28.

XVI. PĂSTORIT

238. Popp, Mara N. Urme româneşti în viaţa pastorală a Carpaţilor polonezi. (Cu rezumat francez, 4 planşe şi 1 hartă). Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geografie LIV (1935), 210—223.

239. Radu, Gh. Păstoritul pe Valea Doamnei [jud. Muscel]. În «Echipe studenţeşti la sate». I 1934. Buc. 1935, p. 361—380.

240. Radu, Gheorghe Gh. Contribuţiuni la studiul stânilor din România. Teză pentru doctoratul în medicina veterinară. Buc. [1935]. Tip. I. N. Copuzeanu. 8° 96 p., 1 hartă, 6 planşe.

Păstoritul pe Valea Doamnei, jud. Muscel.

REVISTELE DESPOIATE

1. Adevărul literar și artistic
2. Analele Dobrogei
3. Anuarul Arhivei de Folklor
4. Anuarul Societății Studenților în Geografie « Soveja »
5. Archivum Romanicum
6. Arhiva (Iași)
7. Arhiva pentru Știința și Reforma Socială
8. Arhiva Someșană
9. Arhivele Basarabiei
10. Arhivele Olteniei
11. Arta și Omul
12. Atheneum (Iași)
13. Banatul Literar
14. Blajul
15. Boabe de Grâu
16. Buletinul Cărții Românești
17. Buletinul Institutului de Filologie Română « Alexandru Philippide »
18. Buletinul Soc. Regale Române de Geografie
19. Bulletin Linguistique
20. Căminul Cultural
21. Cele Trei Crișuri
22. Convorbiri Literare
23. Cuget Clar
24. Cuget Moldovenesc
25. Curierul Echipelor Studențești
26. Doina
27. Erdélyi Muzeum (Cluj)
28. Ethnographia (Budapesta)
29. Familia
30. Făt-Frumos
31. Frângurele (Șendriceni-Dorohoi)
32. Gând Românesc
33. Gândirea
34. Gazeta Ilustrată (Cluj)
35. Hotarul
36. Învățământul Primar (Făgăraș)
37. Junimea Literară
38. Lares (Roma)
39. Luceafărul (Sibiu)
40. Luceafărul (Timișoara)
41. Moldova Nouă (Iași)
42. Muscelul Nostru (Câmpulung)
43. Natura
44. Pagini Literare
45. Plaiuri Hunedorene
46. Plaiuri Săcelene
47. Progres și Cultură (Tg.-Mureș)
48. Ramuri
49. Rânduiala
50. Revista Asociației Învățătorilor Mehedinteni
51. Revista Critică
52. Revista Fundațiilor Regale
53. Revista Germaniștilor Români
54. Revista Istorică
55. Revista Societății Tinerimea Română
56. Revue Historique
57. Revue internationale des études balkaniques
58. Revue de Transylvanie
59. Satul și Școala (Cluj)
60. Scânteia (Gherla)
61. Școala dela Ilfov
62. Școala și viața Ilfovului
63. Școala Noastră (Zalău)
64. Școala și Viața
65. Siebenbürgische Vierteljahrsschrift
66. Slavonic Review
67. Societatea de Măine
68. Țara Bârsei
69. Transilvania
70. Viața Basarabiei
71. Viața Ilustrată
72. Viața Românească
73. Zeitschrift für Volkskunde (Berlin)
74. Zorile Romanatului

RAPORT ANUAL (1935—36)

În al cincilea și al șaselea an de activitate, « Arhiva de Folklor a Academiei Române » a continuat culegerea de materiale folklorice. S'au întocmit și răspândit alte două chestionare, unul (IX) referitor la « Moarte și înmormântare » și altul (X) la « Casa, gospodăria și vieța de toate zilele (Credințe, obiceiuri și povestiri) ». S'a mai alcătuit și o circulară (Nr. 5) referitoare la « Povestiri în legătură cu focurile ». La aceste chestionare și circulare, cât și la cele din anii precedenți — care au fost trimise noilor corespondenți — s'au primit numeroase și prețioase materiale. Și în acești ani a intrat mult material independent de răspunsurile la chestionare.

Mare parte din acest material a fost despoiat deja pentru catalogul pe specialități al Arhivei, care stă la dispoziția cercetătorilor.

Ca și în trecut, colaboratorii cei mai harnici și pricepuți au fost distinși cu premiiile următoare:

Pentru anul 1935 :

Premiul I (Lei 2000) : George I. Bârleanu, învățător în Jujineț, jud. Cernăuți.

Premiul II (Lei 1500) : Vasile Bologa, învățător în Vad, jud. Maramureș.

Premiul III (Lei 1000) : Gheorghe P. Niculae, învățător în Podulupi, jud. Ialomița.

6 premii a Lei 500 : 1. Olivia Sturzu, învă. în Târzia-Brusturi, jud. Baia. 2. Emilian Tetileanu, învă. în Cozia, jud. Hunedoara. 3. Mihail Simcelescu, învă. în Zegaia, jud. Mehedinți. 4. Th. Pletos, învă. în Cruglic, jud. Orhei. 5. Gheorghe M. Negru, învă. în Padina, jud. Buzău. 6. Ion Berbecaru, clasa VIII, Școala Normală din Vaslui.

Pentru anul 1936 :

Premiul I (Lei 2000) : Const. Pâslaru, învățător în Tg.-Ocna, jud. Bacău.

Premiul II (Lei 1500) : Const. Vasile, învățător în Cotorca, jud. Buzău.

Premiul III (Lei 1000) : Victor I. Oprișu, licențiat în teologie, Baru Mare, jud. Hunedoara.

6 premii a lei 500 : 1. Elena Gh. Stan, învă. în Uda-Tătăruși, jud. Baia. 2. Mihai V. Marina, învă. în Rona-de-sus, jud. Maramureș. 3. Dionisie Ionașcu, învă. în Țântăreni, jud. Orhei. 4. Ion Cruceană, student în litere, Jibla, jud. Argeș. 5. Caius Pascu, student-teolog, Gherman, jud. Timiș-Torontal. 6. Avram Borcuția-Cercel, plugar în Șicula, jud. Arad.

O serie de membri corespondenți, tot atât de harnici și conștiincioși, care n'au putut fi premiați din cauza numărului limitat al premiilor (și care vor fi premiați, probabil, în anii viitori), au fost distinși cu exemplare din Anuarul Arhivei.

Anuarul s'a mai trimis și tuturor membrilor corespondenți, premiați în anii precedenți sau amintiți în rapoartele noastre pe anii 1932 și 1933—34, care au înțeles să rămână credincioși colaboratori ai Arhivei.

S'au făcut trei anchete folklorice prin stipendiații Arhivei. Una în vara anului 1935, de către d-l Emil Petrovici, profesor la Universitatea din Cluj, în Munții Apuseni (Moți); a doua în vara aceluiași an, de către subsemnatul, în Valea Gurghiului (jud. Mureș), iar a treia de către d-l Ion Mărcuș, licențiat în litere, în Făget (jud. Târnava-Mică),

satul de naștere al mult regretatului sprijinitor al Arhivei noastre, Ion Bianu (după dorința exprimată de el însuși în ultimul-i an de viață).

S'au continuat lucrările pentru o bibliografie generală a folklorului românesc (în acest Anuar s'a publicat cea pentru anul 1935). Directorul Arhivei a pregătit pentru publicația internațională «*Volkskundliche Bibliographie*» literatura folklorică românească a anilor 1933—34.

Biblioteca Arhivei s'a sporit cu 44 volume, parte donate, parte achiziționate. S'au primit donațiuni dela : Arhiva de Folklor din Tartu-Estonia (5 vol.), Arhiva din Kaunas-Lituania (2 vol.), Arhiva din Oslo (4 vol.), Arhiva din Copenhaga (2 vol.), V. Bologna (1 vol.), E. Butura (1 vol.), Georgescu-Brezul (5 vol.), Petru Iroaie (1 vol.), Ion Mușlea (5 vol.), L. Netoliczka (1 vol.), Eugen Nicoară (1 vol.), G. T. Niculescu-Varone (2 vol.), Nic. Pană (1 vol.), Emil Precup (6 vol.), Elena Râșniță (1 vol.), Școala Normală de învățători-Chișinău (1 vol.).

În schimbul Anuarului, Arhiva primește următoarele publicații străine :

Budkavlen (Abo-Finlanda).

Danmarks Folkeminder (Copenhaga).

Eesti Rahvaluule Arhiiv (Tartu-Estonia). Diferite publicații.

Ethnographia (Budapesta).

Lares (Firenze).

Lud (Lemberg).

Lud Slowianski (Cracovia).

Norsk Folkeminnelag (Oslo).

Oberdeutsche Zeitschrift für Volkskunde (Heidelberg).

Schweizerisches Archiv für Volkskunde (Basel).

Siebenbürgisches Vierteljahrsschrift (Sibiu).

Tautosakos Darbai (Kaunas-Lituania).

Ca și în ceilalți ani, Arhiva a continuat să stea la dispoziția instituțiilor sau particularilor care au nevoie de informații asupra folklorului românesc, satisfăcând cererile următorilor cercetători străini : Prof. Earl Herter (Londra), Oskar Loorits, directorul Arhivei de Folklor Estone (Tartu), Prof. Iovan Erdeljanović (Belgrad), Prof. John Meier, directorul Deutsches «*Volksliedarchiv*»-ului din Freiburg, Prof. G. Rohlf's (Tübingen) și Ionas Balys, directorul Arhivei de Folklor lituane (Kaunas).

ION MUȘLEA

RÉSUMÉ DES ARTICLES

SILVIU DRAGOMIR, *Les écrivains de Raguse et le refrain des Noël roumains* (pp. 5—11). — L'auteur signale le fait, presque inconnu de ceux qui chez nous s'intéressent au folklore, que chez nombre d'écrivains de Raguse des XVI et XVII-èmes siècles l'on trouve le leit-motiv « Hoja, Lero, Dolerije », presque identique au refrain des Noël roumains « Oi ler oi d'ai ler oi ». On doit écarter l'hypothèse selon laquelle on aurait à faire ici au nom d'une vieille divinité slave. L'auteur avance quelques arguments philologiques et ethnographiques qui confirment — ce que M. Gavazzi a soutenu dès 1923 — le fait que nous avons ici un élément emprunté aux Noël (« colinde ») des Valaques et des Maurovalaques. Ces Roumains slavisés de la Péninsule Balkanique, dont la présence à Raguse a été par ailleurs prouvée, ont gardé dans leur vie et leurs coutumes certaines traces de roumanisme, dont le leit-motiv ci-dessus.

D. ST. PETRUȚIU, *Les « Saintes femmes »* (pp. 13—29). L'auteur montre que ce drame religieux est l'unique « mystère de la Passion » que connaisse le folklore roumain. On le joue durant les fêtes de Pâques en Transylvanie (région de Săliște-Sibiu et de Teiuș-Alba). Cette représentation est d'origine récente, du milieu du XIX-ème siècle. Elle a été donnée pour la première fois à Săliște, étant l'œuvre de l'écrivain populaire Procopiu Picu Petruț. Le poème présente de frappantes analogies avec la représentation des Mages, à Noël, aussi bien par la structure de la versification que par la mise en scène. Dans ce drame aucune influence des Passions connues dans l'Europe Occidentale. Il est presque certain que les Mages ont été les inspireurs et les modèles de ce mystère pascal.

Ce mystère est composé de quelques scènes relatives à la Passion du Christ, en particulier aux lamentations de la Vierge Marie et des « saintes femmes » près du Saint Tombeau. Les personnages du drame sont : la Vierge Marie, les « saintes femmes » Marie-Madeleine, Salomé, Jeanne, Suzanne, puis le Christ, l'Ange, le centurion Longin, un prêtre et l'apôtre Pierre, tous interprétés par des fillettes et des garçons du village, entre 12 et 15 ans. Comme dans le « jeu des Mages », la troupe des « saintes femmes » a coutume de se rendre dans les villages des alentours.

La planche représente le groupe des « saintes femmes » de Galeș (arrondissement de Săliște) en 1895.

Suit le texte du drame, tel qu'il est donné au cours de la représentation.

P. V. ȘTEFĂNUCĂ, *Recherches folkloriques dans la vallée du Bas-Dniestr* (pp. 31—226). — L'auteur déjà connu par un travail publié dans notre second annuaire, (pp. 89—180) a poursuivi ses recherches dans la même province et cette fois dans 10 villages situés dans la Bessarabie sud-orientale, où des populations roumaines, russes et ukrainiennes forment un intéressant complexe folklorique. Après une introduction qui constitue une véritable petite monographie de la région (histoire, état économique, occupations, habitations, ressources, types humains, costumes, vie religieuse,

dialectes et folklore), suit un très riche recueil sur les cérémonies périodiques, les coutumes sur la vie, du berceau à la tombe, et de nombreux textes de littérature populaire (chansons, contes, légendes, superstitions, magie, etc.). Les textes sont accompagnés d'un glossaire et d'une carte de la région explorée (p. 227).

TIBERIU MORARIU, « *Focul viu* » (le feu vivant) en Transylvanie, Maramures et Bucovine (pp. 229—236). — Parmi les coutumes les plus intéressantes conservées dans quelques coins plus retirés des Carpathes roumaines, on trouve celle du feu « vif ». L'importance de cette coutume ne consiste pas seulement dans le fait qu'on allume le feu vivant par frottement, grâce à deux morceaux de bois secs, mais surtout dans les nombreuses croyances et superstitions qui s'y rattachent et qui nous expliquent le caractère presque sacré de ce « feu vivant » dans l'esprit des pâtres de ces régions.

Énumérons tout d'abord les divers procédés dont on se sert pour l'allumer.

1. On enfonce dans le sol deux morceaux de bois, bien secs, à un mètre l'un de l'autre. Chaque piquet a été percé d'un trou à mi-hauteur; entre les deux pièces de bois, on place un autre bâton, à l'extrémité duquel se trouve un morceau d'amadou. Une corde met en mouvement ce bâton transversal et le frottement devient si fort que l'amadou s'enflamme (Fig. 1 et Pl. I, 1, 2). Les bois enfoncés dans la terre sont souvent remplacés par deux minces troncs de sapins issus d'une même souche.

2. On place entre deux pièces de bois une troisième; par un frottement rapide, ces morceaux de bois se réchauffent à tel point, qu'en approchant un objet inflammable celui-ci prend feu (Fig. 2).

3. On fixe un pieu en terre; sur son extrémité supérieure amincie, tourne une planchette garnie d'amadou. Par le tournoiement de la planchette, l'amadou prend feu.

4. On frotte deux pièces de bois, dont l'une est prise verticalement et l'autre perpendiculairement (Fig. 4 et Pl. II, 1).

Une variante de ce système est de frotter deux planches en un mouvement de scie (Fig. 5 et Pl. II, 2).

5. On introduit dans un sapin sec un morceau de bois dur, ayant au bout de l'amadou. En lui imprégnant un mouvement tournant de va-et-vient entre les paumes, l'amadou s'enflamme (Fig. 6, 7 et Pl. III, 1).

6. Après avoir percé un morceau de bois en son milieu, on introduit l'amadou, dans le trou. On le frotte ensuite avec une corde jusqu'à ce qu'il prend feu (Fig. 8 et Pl. III, 2).

Comme nous le disions plus haut, un grand nombre de croyances et de coutumes sont liées à l'allumage, à l'entretien et à l'emploi du feu vivant.

Par son caractère sacré, ce feu a, en effet, la vertu de défendre les troupeaux contre les différents dangers qui les menacent : mauvais esprits, bêtes sauvages, épidémies et même l'orage. Pour échapper à tant de menaces, toutes les brebis doivent sauter par dessus le feu vivant, installé devant le parc à moutons; il arrive même qu'on encercle tout le troupeau d'un cordon de fumée émanant de ce feu. Dans les cas plus graves d'épizootie, on creuse sur le versant de la colline une sorte de tunnel, dans lequel est placé un brasier; le troupeau tout entier doit traverser ce tunnel, se purifiant ainsi et échappant à l'épidémie.

ION MUŞLEA, *Matériaux pour la connaissance de l'aire du feu vivant (focul viu) chez les Roumains* (pp. 237—242). — Faisant suite à l'appel par lequel Mr. T. Morariu termine son article publié dans ce même Annuaire (pp. 229—236), l'auteur relève quelques témoignages ignorés sur l'existence du feu vivant dans les littératures roumaine, hongroise et russe. Le plus important est celui concernant la Bessarabie, province dans laquelle cette manière d'allumer le feu n'était pas encore connue. Tout

aussi intéressantes paraissent être quelques-unes des 15 informations provenant du matériel inédit de l'« Archive de Folklore de l'Académie Roumaine », surtout celles qui ont trait à la Valachie, contrée dans laquelle le feu vivant était jusqu'à présent aussi inconnu.

Bibliographie du folklore roumain (année 1935) (pp. 243—261).

Rapport sur l'activité de l'« Archive de Folklore de l'Académie Roumaine » pour les années 1935—36. Tableau des publications reçues en échange (pp. 263—264).